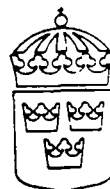

Riksdagens protokoll

1989/90:47

Fredagen den 15 december

Kl. 9.00–19.42

Protokoll
1989/90:47

1 § Anmälan om kompletteringsval till socialutskottet och trafikutskottet

*Inkomstskatten för
år 1990, m.m.*

Talmannen meddelade att socialdemokratiska riksdagsgruppen på grund av uppkomna vakanser som ny suppleant i socialutskottet efter Kjell Nilsson anmält Gertrud Sigurdsen och som ny suppleant i trafikutskottet efter Gertrud Sigurdsen anmält Kjell Nilsson.

Talmannen förklarade utsedda till

suppleant i socialutskottet

Gertrud Sigurdsen (s)

suppleant i trafikutskottet

Kjell Nilsson (s)

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 december.

3 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

1989/90:59 till arbetsmarknadsutskottet

4 § Inkomstskatten för år 1990, m.m.

Föredrogs

skatteutskottets betänkanden

1989/90:SkU10 Inkomstskatten för år 1990, m.m. (prop. 1989/90:50 delvis),

1989/90:SkU20 Begränsning av avdragsrätten för ej utnyttjade pensionsförsäkringspremier (prop. 1989/90:50 delvis),

Prot. 1989/90:47
15 december 1989

*Inkomstskatten för
år 1990, m.m.*

finansutskottets betänkande
1989/90:FiU10 Bedömning av den ekonomiska utvecklingen under 1989,
1990 och 1991 (skr. 1989/90:53),

socialförsäkringsutskottets betänkanden
1989/90:SfU7 Kompensation till studerande med studiemedel för vissa
skatteeffekter (prop. 1989/90:48),
1989/90:SfU8 Höjt pensionstillskott och förbättringar i de kommunala bo-
stadstilläggen m.m. (prop. 1989/90:52) samt

bostadsutskottets betänkande
1989/90:BoU8 Ändrade regler för räntesubventioner för hyres- och bostads-
rättshus (prop. 1989/90:49).

Talmannen meddelade att skatteutskottets betänkanden SkU10 och SkU20, finansutskottets betänkande FiU10, socialförsäkringsutskottets be-
tänkanden SfU7 och SfU8 samt bostadsutskottets betänkande BoU8 skulle
debatteras gemensamt.

BO LUNDGREN (m):

Herr talman! I det partiprogram som antogs på moderaternas partistäm-
ma 1984 står att statsskatten bör slopas för det stora flertalet inkomsttagare och
att ingen skall behöva betala högre marginalskatt än 50 %. Det är naturligt-
vis med stor tillfredsställelse som vi moderater nu, fem år senare, ser att
andra partier har accepterat de krav vi ställde vid den stämman som för övrigt
hölls i just denna kammare. Även om socialdemokraternas omvändelse har
skett väl sent och under galgen, främst till följd av att den internationella
utvecklingen har tvingat fram ett omtänkande, är det naturligtvis bra att
denna omvändelse har skett.

I inkomstskatteutredningen fanns en kraftig majoritet för ett slopande av
statsskatten för inkomster upp till 200 000 kr. år 1991. Det fanns i och för
sig skillnader mellan de tre partier som stod bakom detta krav, nämligen vi
moderater, socialdemokraterna och folkpartiet. Vi moderater menade att
det fanns anledning att sänka statsskatten till 10 % på inkomster över den
gränsen, medan socialdemokraterna och folkpartiet satte skattesatsen till
20 %.

Den nu träffade uppgörelsen mellan socialdemokraterna och folkpartiet
innebär att gränsen för statsskatt flyttas ner till 180 000 kr. år 1991. Det kan
tyckas vara en liten förändring, men omräknat till dagens pris- och löneläge
innebär denna förändring att inkomster på 152 000 till 153 000 kr. år 1989
skulle komma att få statsskatt. Det innebär i detta avseende en väsentlig ur-
holkning av inkomstskatteutredningens förslag. Självfallet är det bra att vi
nu äntligen får en rejäl marginalskattesänkning i Sverige, även om vi trots
denna sänkning fortfarande ligger högst bland västländerna i vad gäller mar-
ginalskatteuttaget.

Utgångspunkten för majoriteten i inkomstskatteutredningen och utgångs-
punkten för den nu träffade uppgörelsen om skatterna för 1990 och 1991 var
emellertid ett oförändrat skattetryck. Man kan säga att partierna s syfte med

uppgörelsen var att hitta ett tekniskt bättre sätt att i fortsättningen ta ut minst lika höga skatter som i dag. Detta innebär i sin tur att det beräknade skattebortfallet är avsett att kompenseras av andra skattehöjningar. Dessa skattehöjningar innebär bl.a. att engångsskatten för pensionssparande, trots löften från socialdemokraterna om att den skulle vara just en engångsskatt, nu permanentas. Än mer anmärkningsvärt är naturligtvis att de andra partier som då avvisade t.o.m. engångsskatten – och det borde naturligtvis även majoriteten ha gjort – nu accepterar den permanenta engångsskatten, beskattningen av pensionssparande.

Bostadsskatterna skärps kraftigt, mest för egna bostäder, dvs. främst småhus. Skatten för riskvilligt sparande skärps, och detta får naturligtvis en rad negativa effekter. Trots talet om en levande landsbygd och en utveckling av landsbygd och glesbygd höjs bensinskatten kraftigt redan nästa år med 1:50 kr. per liter. Även övriga energiskatter höjs. Mervärdeskatteuttaget höjs kraftigt.

Herr talman! Ett oförändrat skattetryck innebär att många genom höjd skatt får betala andras skattesänkningar. När man räknar på hur många som faktiskt får höjd skatt till följd av den uppgörelse som har träffats kommer man fram till att drygt en miljon löntagare kommer i en sådan situation. Fortfarande kommer för de allra flesta ungefär två tredjedelar av den totala arbetsersättningen att disponeras av politiker. De enskilda medborgarna får således själva bara disponera ungefär en tredjedel av sin egen arbetsersättning. Det är alldeles uppenbart att detta i sig leder till mindre valfrihet. Det innebär också att medborgarna blir beroende av att vi politiker gemensamt klarar de stora åtaganden som vi har gjort på inte minst vård- och omsorgsområdet. Detta innebär också att det stora flertalet medborgare i normalfallet inte kommer att ha några andra alternativ att tillgå om vi politiker misslyckas med våra åtaganden, om det uppstår sjukvårdsköer – vilket det faktiskt gör – och om det blir brist på barnomsorg. Alternativen är nämligen, om de över huvud taget existerar, så dyra att vanliga löntagare inte har möjlighet att använda sig av dem.

Det paradoxala är således att den socialdemokratiska politiken genom ett högt skattetryck leder till att just löntagare med låga och normala inkomster saknar valfrihet i sådana viktiga avseenden som vård och omsorg. Detta är naturligtvis i sig felaktigt, och det är ett av skälen till att det totala skattetrycket bör sänkas för att därmed öka valfriheten och minska risken för att individen utelämnas till en stor offentlig sektor med monopolställning.

De skattehöjningar som föreslås för att kompensera skattebortfallet med anledning av de sänkta marginalskatteerna ger också upphov till samhällsekonomiskt skadliga effekter. Skattetrycket i sig, Sveriges världshögsta skattetryck, snedvrider ekonomiska beslut och leder till en lägre tillväxttakt. Det finns ett klart dokumenterat samband mellan å ena sidan hög tillväxt och lågt skattetryck och å andra sidan högt skattetryck och låg tillväxt. Skattetrycket i sig är alltså ett problem i det avseendet.

Om man ser på detaljerna i finansieringen kan man konstatera att det är uppenbart att sparandet motverkas genom att höjda skatter nu läggs på sparande för ålderdomen och sparande till och i en egen bostad, de två kanske största motiven som enskilda och hushåll i dag har för sitt sparande. Det är

alldeles uppenbart att de extraskatter som läggs på dessa former av sparande kommer att leda till en minskning av pensionssparandet och bostadssparandet. Det ökar i sin tur kravet på det offentliga sparandet, dvs. skattehöjningar, som i sin tur dämpar tillväxttakten och annat. Vi får således en cirkel som, precis som socialdemokraternas 90-talsprogram antyder, driver oss in i ett ständigt ökande skattetryck, ständigt minskande valfrihet och ständigt minskande hushållssparande. Det är uppenbart att dessa negativa effekter kan bli så kraftiga att de t.o.m. uppväger de i sig positiva effekter som en sänkning av marginalskatterna ger på sparandet.

En annan mycket allvarlig sak i detta sammanhang är skärpningen av skatten för riskvilligt sparande. Det är ju just det riskvilliga sparandet som är grunden för framsteg och välstånd i Sverige. Riskvilligt sparande innebär att resurser skapas för satsningar i mindre företag, nyföretagande och annat.

Dessutom leder de skattehöjningar som föreslås när det gäller mervärdeskatter och energiskatter till en kraftig ökning av inflationen. Inflationen kan beräknas öka med ungefär tre procentenheter extra nästa år och nästan lika mycket 1991. Det är alldeles uppenbart att detta i sin tur kommer att leda till påfrestningar i vad gäller lönebildningen. De som drabbas av detta i form av ökade kostnader är inte minst kommunerna, som är starkt personalintensiva. Man kan räkna med att kommunerna får ökade utgifter i miljardklassen till följd av det ökade tryck i lönebildningen som blir ett resultat av inflationen. Att ett stort antal människor de facto får höjd skatt kommer naturligtvis inte att dämpa nettolönekraven.

De stora problem som jag har pekat på kan emellertid undvikas. Grunden för den moderata skattepolitiken är att man samtidigt som man sänker marginalskatterna också skall sänka det totala skattetrycket. Med den utgångspunkten kan man säga nej till skatt på pensionssparande, nej till skatt på bostadssparande och nej till skatt på riskvilligt sparande. Det innebär att hushållssparandet ökar, vilket i sin tur medför att konsumtionsuppgången begränsas.

Man kan också, vilket vi föreslår, ersätta momshöjning och energiskattehöjning med besparingar. Det är av flera skäl mycket bra att man gör det. Ett skäl är att en del av de offentliga utgifterna i sig har snedvridande och arbetsutbudsmotverkande effekter. Ett annat skäl är att hushållen och individerna på förhand vet att en skattehöjning måste betalas till sista kronan. Höjs momsen och energiskatten måste de enskilda hushållen betala. Om man däremot sparar på de offentliga utgifterna kan det leda till en ökad effektivitet i den offentliga verksamheten, vilket innebär att man får mer för resurserna. Man får lika mycket till lägre kostnad. Därigenom undviker man att hushållens ekonomi försämras till följd av besparingar, vilket sker automatiskt när det är fråga om skattehöjning.

Den politik som vi förordar leder till att skattetrycket för år 1990 och år 1991 kommer att minska med uppemot 30 miljarder kronor eller, uttryckt i andel av bruttonationalprodukten, ca 2,5 procentenheter. Därigenom ökar valfriheten, och man kan undvika de för samhällsekonomin skadliga skattehöjningar som jag tidigare talade om.

Redan i januari i år krävde vi moderater att en stor del, ungefär en tredjedel, av den aviserade marginalskattereformen skulle tidigareläggas och genomföras för 1990. Vi lade fram ett konkret förslag under allmänna motions-tiden i januari. Vi upprepade detta krav den 2 oktober i ett utskottsinitiativ, då gemensamt med folkpartiet. Socialdemokraterna och övriga partier i utskottet avvisade vårt förslag om en tidigareläggning. Dagen efter, mindre än 24 timmar efter det att man hade avvisat detta krav, inbjöd stadsministern från riksdagens talarstol till överläggningar i syfte att tidigarelägga en stor del av skattereformen till 1990. Det är fascinerande att se hur snabbt man kan ändra sig. När det gällde marginalskatterna tog det lång tid för socialdemokraterna, när det gällde tidigareläggningen kom omsvängningen över en natt. Det är naturligtvis bra i och för sig.

En sak är dock viktig att slå fast. Det är minst sagt otillfredsställande att riksdagen så sent som under hösten, och så sent på hösten som på riksmötets sista dag för 1989, skall besluta om 1990 års inkomstskatt och en hel del andra frågor på skatteområdet. Enligt Sveriges grundlag är avsikten att beslut om statens inkomster och utgifter skall fattas innan budgetåret inleds den 1 juli, dvs. under vårriksdagen.

Den 13 november kom en proposition. Den 29 november hade utskottet uppvaktningar av berörda skattebetalare. Den 30 november diskuterade utskottet frågan. Den 5 december fattades beslut och det justerades betänkanden vid ett par sammanträden, eller rättare sagt vid ett sammanträde med ajournering. Med den fermitet och snabbhet som detta ärende har behandlats är det uppenbart att alla dess konsekvenser inte har kunnat beredas, vilket också är klart otillfredsställande.

Med hänsyn härtill finns det anledning att övergå till den föreliggande propositionen och det betänkande som nu behandlas, skatteutskottets betänkande nr 10, gällande inkomstskatterna och övriga skatteförslag för 1990. Skatteskalen, som i stort sett på alla punkter överensstämmer med det förslag vi lade fram i januari 1989, accepterar vi självfallet. Vi är glada över att andra nu har accepterat vårt synsätt i det avseendet. Däremot säger vi – liksom vi sade i utskottsinitiativet tillsammans med folkpartiet den 2 oktober – att man bör genomföra en finansiering av marginalskattesänkningen, tidigareläggningen, på ett sådant sätt att skattetrycket minskar. En viktig del av finansieringen skall utgöras av besparing.

Vi kan inte acceptera att man sammantaget höjer bensinskatten med 1:50 kr. Det kommer att leda till att vi får mycket större problem med att bevara en levande landsbygd och att slå vakt om glesbygdens service så att man kan bo kvar där. Bestämmelserna för reseavdrag behålls visserligen i nuvarande utformning, i varje fall än så länge. Det är dock uppenbart att man även i många andra sammanhang än när man är berättigad till avdrag för resa mellan bostad och arbetsplats, har kostnader för sin bil. Det gäller t.ex. under fritid och på annat sätt. Man försämrar särskilt för människor på glesbygden genom denna kraftiga skattechöjning på bensin.

Vi avvisar också förslaget om att man skall lägga energimoms över alla andra energiskatter. Vi är beredda att införa mervärdeskatt på energi, kombinerat med en förändring av punktskattesystemet i riktning mot en enhetlig

koldioxidskatt, i syfte att få en miljöanpassad och miljövänlig energibeskattnings. Det skall emellertid ske inom ramen för ett oförändrat skattetryck och inte för att finansiera marginalskattesänkningar med påföljd att priser stiger och att ett antal människor förlorar.

I uppgörelsen mellan folkpartiet och socialdemokraterna för 1990 föreslogs också vissa detaljer i en momsbreddning, som i sin helhet är aviserad till 1991. Även vi moderater inser att man kan tänkas behöva bredda mervärdeskatteuttaget, i ett läge när vi i Sverige, för att kunna klara vår framtida utveckling, tvingas ha samma möjligheter som andra länder i Europa till fritt varuutbyte och fria kapitalrörelser. Vi kan då behöva ändra mervärdeskattebasen så att den överensstämmer med vad som gäller för EG. Det finns däremot ingen anledning att genomföra denna breddning i förtid och för att finansiera en marginalskattesänkning. Vi kan komma snett när det gäller utformningen av momsbreddningen i sig själv. Vi kommer dessutom upp på en nivå för skattesatserna som gör det ännu svårare att anpassa oss i det avseende det behövs, t.ex. när det gäller gränshandel och annat. Vår ambition är således att i den mån det behövs en omläggning av mervärdeskattebasen i Sverige, skall de eventuella skatteintäkterna i sig leda till användas för att sänka den totala mervärdeskattesatsen. Det skall även här vara ett oförändrat skattetryck.

De förslag som nu läggs fram om en breddning innebär således att man lägger moms på vatten, sophämtning och motsvarande tjänster. Det avvisar vi. Det innebär också att man höjer momsen på hotell- och restaurangtjänster, den s.k. turistmomsen. Förslaget är anmärkningsvärt även i andra avseenden. Syftet med finansieringen av marginalskattesänkningens skattebortfall är inte att staten, som i dag har ett betydande överskott i kassan, skall få in lika mycket krona för krona. Syftet är i första hand att se till att vi inte får en så snabb konsumtionsuppgång genom skattesänkningar att inflationen ökar och den svenska bytesbalansen försämras ytterligare genom att man köper importvaror. Men när turistmomsökningen innebär att svenska turister väljer, på marginalen i varje fall, att semestra utomlands och utländska turister väljer att inte åka till Sverige, kommer ju turistnettot att försämras. Beräkningar säger att det kan vara försämringar på 4 miljarder på kort sikt. Även om dessa beräkningar skulle vara överdrivna, innebär det ändå 1–2 miljarders försämring, och det är just de pengar man räknar med att få in genom förslaget. Tala om Ebberöds bank!

Syftet klarar man inte alls genom denna höjning av turistmomsen. Det finns naturligtvis också andra problem som turistnäringen som sådan drabbas av, mest i utsatta glesbygder.

Vi avvisar alltså förslaget från moderat sida. Om nu en majoritet i kammaren ändå finner att man bör genomföra denna förändring enligt finansministerens förslag, menar vi att ikraftträdandet bör skjutas på, i varje fall till den 1 september 1990, så att man får en rimlig anpassningstid. Ett yrkande med den innebörden kommer senare under debatten att ställas av Ingrid Hemmingsson.

Ett annat problem när det gäller just ikraftträdandet gäller förändringar av reglerna för försäljningsskatt, accis för skåpbilar och bussar samt avdrag för mervärdeskatt i det sammanhanget. Gränsen höjs från 3 ton till 3,5 ton –

jag skall inte gå in på tekniken här. Detta är en detalj som kan vara intressant. Många kanske inte tänker på vilka verkningar detta har. Syftet med förändringen, som vi instämmer i, är att hindra att man i fortsättningen använder denna typ av fordon, ganska stora s.k vans, som personbil och undviker att betala samma skatt som normalt gäller för personbil. Men här kastar man, som så många gånger annars, ut barnet med badvattnet. Man ser nämligen till att också belägga seriös näringsverksamhet, där denna typ av bilar används i verksamheten, med samma skatt. Och man genomför förslaget per den 1 januari, när branschen ännu inte har kunnat anpassa sig. Enskilda företagare kommer att få problem i det avseendet. Även här kommer vi senare under debatten att föreslå att man gör förändringar. Grundtanken från vår sida är ett avslag nu och ett förslag som kan träda i kraft den 1 januari 1991, efter behandling i riksdagen nästa år.

Herr talman! Pensionsförsäkringspremier skall nästa år bara få dras av till 75 %. Syftet sägs vara att hitta en balanspunkt mellan avdragsrättens värde i år, nästa år och 1991, när nästa steg i skatteuppgörelsen – det sista – skall genomföras. Det som är anmärkningsvärt med förslaget är att det naturligtvis minskar intresset för pensionssparande i sig, men också att det strider mot det beslut som riksdagens kammare fattade för ungefär ett och ett halvt år sedan, i samband med revideringen av den s.k efterlevandepensioneringen. Man utlovade då full avdragsrätt för pensionsförsäkringspremier även i fortsättningen. Att socialdemokraterna sviker detta löfte, som diskuterades fram mellan moderata samlingspartiet och socialdemokraterna med godkännande av finansminister Feldt, är sådant som man i och för sig har varit van vid, och det kunde man nästan ha väntat sig. Men att övriga partier i kammaren också är beredda att göra det tycker jag är anmärkningsvärt. Vi politiker måste ju ändå fundera litet på det som kallas politikerförakt. Det blir inte mindre därför att vi bryter löften som har avgivits i kammaren.

Man föreslår även försämringar när det gäller resor i tjänst, vilket också är principvidrigt. Det borde för de flesta vara alldeles självklart att den som använder sin egen bil i tjänsten och får ersättning av arbetsgivaren i form av en klumpsumma eller ett visst belopp per mil, också skall få göra avdrag för den faktiska kostnaden. Men nu säger man nej till det. I uppgörelsen ingår att man reducerar det belopp som får dras av till 12 kr. per mil. Överstigande ersättning skall beskattas. Det innebär att kostnaderna stiger för arbetsgivaren. Det innebär att man kanske köper fler bilar, för att arbetsgivaren skall ha bilar, vilket är samhällsekonomiskt slöseri. När man går ifrån principer på skatteområdet får man dessa effekter. Principen skall naturligtvis vara att de faktiska kostnaderna i sin helhet skall vara avdragsgilla och att det skall vara möjligt för arbetsgivaren att ersätta dem.

Företagsbeskattningen förändras genom att man lägger fram ett förslag som har retroaktiv verkan. Redan från 1989 års inkomster, det år vi nu är inne i, skall för vissa företag skatteutfallet försämrats. Man klarar det formella grundlagsstadgade retroaktivitetsförbudet genom att förslag om begränsning av lagernedskrivning och borttagande av rätten till investeringsfondsavsättning anknyts till bokslutsdagen och inte till det löpande inkomståret. Det är verkligt att tänja bestämmelserna för långt. Lagrådet har också

sagt att det är alldeles uppenbart att det finns vissa företag som de facto hamnar i en situation där de inte kan ändra sina dispositioner. Det är orimligt och oacceptabelt att man genomför denna typ av retroaktiv lagstiftning, enligt vårt sätt att se det. En tidigareläggning också av företagsskatteomläggningen borde kunna vara bra, om den genomförs i laga ordning med verkan från inkomståret 1990, vilket vi också föreslår.

Herr talman! Det är en omfattande proposition och ett omfattande betänkande. Jag vill ta upp två korta, men nog så viktiga frågor. Man föreslår att kontraktsavskrivningen skall slopas den 14 november när det gäller avskrivning på kontrakt om anskaffning av flygplan och fartyg. Syftet är att undvika skatteplanering. Det har blivit vanligt att företag som inte driver verksamhet inom luftfartsområdet har skaffat sig flygplan som de leasar till flygbolag och på så sätt tjänar pengar genom kontraktsavskrivningar. Vi är överens om att kontraktsavskrivningen bör avskaffas den 1 januari 1991. Men nu sätter man en gräns den 14 november. Detta kommer att ha negativa verkningar för många företag. Det gäller SAS och flertalet rederier som har skaffat optioner på flygplan och fartyg som de skall använda i sin egen verksamhet och som de skall köpa under 1990. De hamnar i en försämrad situation jämfört med ursprungliga kalkyler. Detta är man alltså inte beredd att ändra på.

Däremot har majoriteten, bestående av socialdemokrater och folkpartister, kommit fram till att man skall hjälpa Saab-Scania. Saab-Scania säljer flygplan som används i just den typ av verksamhet som man egentligen vill förebygga. Men den seriösa näringsverksamheten, den bedrivs ju också vid Saab-Scania. Man kan diskutera mellanleden. Den seriösa rederi- och flygverksamheten drabbas av detta. Var ligger logiken bakom uppgörelsen, mina herrar och damer?

Herr talman! Vi har också haft anledning att behandla tvångssparandet. Det är självklart att vi ställer oss bakom det krav som vi tidigare har rest på att man skall avskaffa det onödiga och farliga tvångssparandet. Motiven behöver inte utvecklas mera.

Jag vill med detta yrka bifall till de reservationer som har moderat deltagande i skatteutskottets betänkanden 10 och 20.

GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Regeringen tycks föredra att komma med skatteövertäckningar i skydd av höstmörkret. I följande november överraskade finansministern med detaljerade riktlinjer för en omfattande skattereform. I år överraskade han med en tredjedel av reformen redan i oktober, med igångsättande ett år tidigare än planerat. I följande stod vi här i kammaren den 6 december och diskuterade skatterna för 1989. I år står vi här ännu senare och skall besluta om nyss nämnda tredjedel, som skall börja fungera till större delen den 1 januari 1990. Vi kan alla ana att räven raskar över isen. Skall isen hålla, männe?

Enligt centerpartiet skall skattepolitiken utformas som ett offensivt medel att nå centrala ekonomisk-politiska mål. Skatterna skall stimulera till arbete och företagande, de skall stimulera till sparande och investeringar, de skall åstadkomma hushållning bl.a. genom en effektiv energianvändning, och de skall styra mot en god miljö. Därför är det helt riktigt att skatten minskar på

arbete och företagande, men ökar på ändliga naturresurser samtidigt som avgifter på miljöstörande verksamhet införs.

Skattesänkningarna får emellertid inte bidra till kompensationsstänkande i andra delar av ekonomin. Därför måste skattesänkningarna kombineras med en fördelningspolitisk linje som vinner allmän respekt. Först då kan skattepolitiken medverka till en stabil kostnadsutveckling i Sverige. En sådan kan vi inte se röken av just nu.

Vi anser att propositionens förslag till finansiering inte beaktar vare sig de fördelningspolitiska, regionalpolitiska, energipolitiska eller miljöpolitiska mål som ställts upp av riksdagen i andra sammanhang. Den av regeringen föreslagna skatteskalan, tillsammans med ökade bostadskostnader, försämrade reseavdrag och ytterligare mervärdeskatt, riskerar att öka rundgången i samhället och innebär därigenom att det är skattebetalare med låga inkomster och medelinkomster som i första hand får betala för skattesänkningarna. Det blir en omfördelning av skattebördan från höginkomsttagare till låginkomsttagare, som vi i centern anser vara oacceptabel. På det viset drabbas också kvinnorna på ett orättvist sätt.

Jag tycker inte om att känna att människor, som har betydligt lägre lön än jag själv, far illa i en kommande skattereform. Jag tycker inte heller om att reformen motverkar regionalpolitiska eller energipolitiska mål. Jag anser att den reform som det socialdemokratiska partiet och folkpartiet kommit överens om motverkar sina syften också genom att det blir så pass mycket dyrare för många att åka till jobbet!

Redan i höstas när folkpartiet och moderaterna, då såta vänner, gick ut och krävde en tidigareläggning av reformen kände jag en stor tveksamhet inför detta, vilket jag också gav uttryck för. Dels kunde det innebära att vårens riksdagsbeslut om sänkta skatter och skattereduktion hotades att inte förverkligas 1990, dels kunde det betyda att för framtiden viktiga beslut tvingades fram utan nödvändig beredning.

Jag har fått rätt i båda avseendena. Centern försökte påverka så långt det gick för att få en bred parlamentarisk uppslutning kring en fördelningspolitiskt riktig reform. Vi lyckades få igenom en bättre skatteskala, där statsskatten för 1991 börjar redan vid 180 000 kr. i stället för 200 000 kr. samtidigt som ett förhöjt grundavdrag kommer att gälla främst för dem med lägre inkomster. För 1990 lyckades vi få igenom en lindring av bostadsbeskattningen, en förbättring av förslagen om reseavdrag, om än inte tillräcklig, och förhoppningsvis en parlamentarisk utredning om kommunalskatterna och deras utjämning. Men även om vi har lyckats påverka i flera avseenden, så blev resultatet till sist tyvärr en tvåpartiuppställning utan hänsyn till verkligheten och dess människor.

Regeringens sätt att arbeta lämnar mycket övrigt att önska. Det är inte konstigt att människor och företag börjar känna en besvärande osäkerhet om framtidens skatter. Centerpartiet har i ett särskilt yttrande betonat vikten av i god tid fattade beslut på skatteområdet. Jag vill också betona att centerpartiet hela tiden har krävt att helheten måste beaktas när det gäller både skatter, energifrågor och bostadspolitik, därför att fördelningseffekterna inte uppstår bara på grund av beslut på det ena området. Det är den sammanlagda effekten för människor som gäller! Det finns snart inte en människa med inkomst här i Sverige som inte har börjat fråga sig vad de föreslagna

förändringarna kommer att innebära för just dem! Regeringen är fortfarande skyldig dem svaret!

Nu liggande förslag gäller 1990, och vi i centerpartiet har som en första skattesänkning godtagit förslaget till skattesatser för 1990, med den skillnaden att vi kräver en skattereduktion med 500 kr. för personer med inkomst under 140 000 kr. Vi har därigenom fullföljt de fördelningspolitiska kraven i vårens riksdagsbeslut.

Skattesänkningar är inte så enkla att genomföra som moderaterna vill ge sken av, speciellt inte i tider då överhettning i ekonomin påfordrar åtstramning. Vi kan inte ställa oss bakom moderaternas finansiering, som vi anser vara bristfällig. Skattesänkningarna måste finansieras på ett ansvarsfullt sätt. Folkpartiet och socialdemokraterna har visserligen finansierat sitt förslag, men inte på ett ansvarsfullt sätt! Det fördelningspolitiska hänsyntagandet existerar inte!

Socialdemokraterna och folkpartiet kommer i dag att rösta fram en finansiering som mer och mer liknar en tvångströja i stället för ett medel att nå uppsatta mål!

Jag skall ta ett exempel: Ett sjukvårdsbiträde i hemtjänsten har en lön på 7 500 kr. i månaden, dvs. 90 000 kr. om året. Om hon har två mil enkel resa till arbetet, vilket inte är ovanligt, har hon en beskattningsbar inkomst kring 70 500 kr. Hon får en skattesänkning med 2 % av detta belopp, dvs. ca 1 400 kr. Om hon reser tre mil i tjänsten med egen bil per dag i 220 dagar, kommer dagens beslut att leda till en ökad inkomstskattebelastning för henne på nära 3 000 kr. i anslutning till just reseersättningen. Hon skall därtill betala höjd bensinskatt med 1:50 kr. per liter. Om man därtill lägger ökad hyreskostnad genom energimoms och ökad fastighetsbeskattning, kan man ju fråga sig hur stimulerad hon blir till bl.a. extra arbetsinsats.

Då kanske någon säger att hon naturligtvis har en man som tjänar mer pengar och får mer över. Det borde inte finnas någon kvinna i den här salen som ställer sig bakom det resonemanget, att kvinnan med den lägre inkomsten på det sättet skall bidra till sin högavlönade mans skattesänkning. För övrigt kanske hon är ensam och har barn. Vad skulle det innebära? Jo, vare sig hon har barn eller inte behöver hon antagligen bostadsbidrag, m.m.

De nu framlagda förslagen i propositionen kommer omedelbart att få en prishöjande effekt. Konsumentpriserna höjs med 2,5 %. Detta beror mestadels på den föreslagna finansieringen genom mervärdesskatten. Prishöjningarna slår genom momsmodellen hårdast mot dem med litet konsumtionsrymme.

Min slutsats blir: Många får efter dagens beslut skatta sig lyckliga om de inte får höjd skatt 1990.

Herr talman! Propositionen har i för liten omfattning uppmärksammat synpunkter under remissarbetet. Flera av redan gjorda effektstudier visar på sådana resultat. Vi i centern vill betona vikten av att regeringen inväntar utredningar och remissomgångar innan förslag läggs fram för riksdagen. Det skulle ge betydligt större stabilitet i riksdagsarbetet och en bättre arbetssituation för alla.

I det här sammanhanget vill jag också hänvisa till vår reservation om pensionärernas beskattning. Vi vidhåller, trots läckor från departementet, att en

höjd grundpension är det enda sättet att åstadkomma en beskattning som är tillfredsställande för våra gamla människor. De skall betala skatt efter samma skatteskala. Först då kan de med lägst ATP ha möjlighet till en extra inkomst utan att det mesta skall betalas in i skatt.

Senast 1985 fattade riksdagen med stor majoritet beslut att alla regioner borde ha likartade sociala, ekonomiska och kulturella villkor. Vi har nu en färdig regionalpolitisk utredning som för närvarande behandlas för att så småningom hamna på riksdagens bord i form av en proposition. Direktiven till den utredningen innehöll skärpta formuleringar jämfört med vad jag nyss har nämnt.

Ronny Svensson, som leder Bergslagsgruppen, har i en artikel pekat på för den regionala balansen viktiga områden i skattepolitiken. Han har då lyft fram förändringarna i rescavdragen och förslaget att lägga en tung moms på svenska fastbränslen. Båda dessa förslag ingår i den tredjedel av skattereformen som vi nu skall fatta beslut om. Vad han inte visste om i författandets stund var att folkpartiet och socialdemokraterna hade andra överraskningar på gång, nämligen högsta momssats på hotell- och restaurangnäringen samt begränsningar av möjligheterna att göra avsättningar till investeringsfonder.

Genom att slå till som om varje företag vore en skattesmitare kommer dagens beslut att innebära katastrofala försämringar av resultaten inom turistnäringen. Det drabbar Värmland, Dalarna, Jämtland, Västerbotten, Öland, Gotland osv. Det blir ganska stora områden som kan drabbas åtminstone det närmaste året. Tusentals bokningar är redan gjorda, och ingen torde kunna belasta resultatet helt med momshöjningen. Prisändringar måste göras. Effekterna av det vet ingen. Vi i centern har på det bestämdaste motsatt oss denna höjning av momsen. Regeringen lär väl bli tvungen att i efterhand komma med mera nödlösningar till dessa redan tidigare hårt kämpande bygder.

För de mindre företagen kan förslaget om stopp för avsättningar till investeringsfonder, som också kom ganska plötsligt, innebära att företagen inte kan utvecklas och hävda sig i konkurrensen. Det gäller då främst företag som har planerat investeringar utifrån möjligheten till en avsättning. Vi har exempel från sågverk som måste göra rätt stora stegvisa investeringar. I centerns motion har vi tagit upp detta problem, och bl. a. det har då föranlett utskottsmajoriteten att ändra på sitt förslag, men inte tillräckligt, anser vi. I stället för att dispens skall sökas anser vi att regeringen skall ändra förordningen så att alla företag som före den 1 mars 1990 ansökt om att få ta i anspråk belopp som avsatts i bokslut per den 31 december 1989 eller senare skall omfattas av hittills gällande regler. Det medger en lugnare omställning, därför att det ger rådrum.

Så till energipolitiken, herr talman. Införandet av energimoms är ett svek mot redan fastlagda energi- och miljöpolitiska mål. Utrymmet för miljöavgifter och en offensiv miljöpolitik minskar. Införandet av energimoms innebär att Sverige som första land avlastar företagen skatt i samband med en skattereform och lyfter över skattebördan på hushållen. Innan miljöavgiftsutredningen remissbehandlats färdigt läggs förslaget om energimoms på riksdagens bord. Det innebär, förutom hotet mot energipolitiska mål, att bensinskatten höjs med 1:50 kr. Detta innebär ändrade förutsättningar för

reseavdragen när det gäller både resor till och från arbetet och resor i tjänsten. Den regionalpolitiska effekten blir våldsam, liksom den samhällsekonomiska.

Centern har föreslagit en höjning av bensinpriset med 58 öre i form av en miljöavgift på koldioxid. Vi har också fört fram möjligheterna till differentiering av bensinskatten, för att genom höjda bensinskatter kunna ändra trafikströmmar och skydda storstadsområdena utan att regionalpolitiska mål hotas. Vi avvisar helt och hållet förslaget om energimoms. Enligt vår mening bör skatte- och avgiftsuttaget på energi bygga på en miljöanpassad punktbeskattning kombinerad med miljöavgifter och en koldioxidskatt som gynnar effektivisering och inhemsk, förnybar, miljövänlig energi.

I dag utgår ingen skatt vid användning av biobränslen. Införande av moms på energi medför att möjligheterna att utveckla dessa bränslen försämras kraftigt. De positiva effekter för miljön, för landsbygdsutveckling och för jordbruksnäringen, som en utveckling av dessa bränslen skulle kunna bidra till, tillvaratas inte. Samtidigt som socialdemokraterna och folkpartiet skall rösta fram moms på biobränslen försöker folkpartisterna att utnämna sig själva till biobränslenas främsta företrädare.

Folkpartiet talar om en särskild biobränslekommission för att främja utveckling av dessa bränslen. Bengt Westerberg har också med rätta pekat på risken att naturgasen konkurrerar ut biobränslen. Men först skall man lägga moms på biobränslen. Sedan kan man tänka sig att stötta utvecklingen av dessa bränslen.

Det här kommer mig att osökt tänka på kärnkraften. Först skall man bygga ut så att man kan utveckla. För att inte tala om moms: Först vill folkpartiet höja en massa moms, sedan vill man sänka den. Det går inte ihop!

Ser man på propositionen utifrån alla fina uppställda mål, så kan man ju faktiskt säga att regeringen med folkpartiets hjälp lyckats med en strike i bowling. Alla målen, dvs. kägloarna, slås ut med ett enda svepande kast.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till samtliga de reservationer i betänkande SkU10, som vi har på bordet i dag, som centerns representanter i skatteutskottet står bakom.

BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag tyckte att det var bra att centern delade den analys som vi har gjort av effekterna av finansieringen 1990 av marginalskautesänkningar. Görel Thurdin var orolig bl.a. för effekterna på lönebildningen, vilket vi naturligtvis också är, därför att ett antal människor de facto får höjd skatt och naturligtvis kommer att vilja kompensera sig. Inflationen stiger också.

Sedan tog Görel Thurdin ett räkneexempel som jag tycker var ganska intressant. En person som fick skattesänkning på 1 400 kr. fick skattehöjningar genom att avdragsrätten för resor i tjänst begränsas och genom att bensinskatten höjs. Det som jag tycker gör en fundersam är att centern också vill höja bensinskatten. Centern vill begränsa avdragsrätten för resor i tjänsten. Har centern gjort en kalkyl av hur det går för den här personen? Skillnaden är inte så stor. I dag är den statliga ersättningen 20 kr. för de första 700 milen. Folkpartiet och socialdemokraterna säger 12 kr., centern säger 15 kr. Enligt majoritetsförslaget skall 8 kr. tas upp till beskattning. Centern säger att 5 kr.

skall tas upp till beskattning. Det är alltså en ganska stor del det också. Centern föreslår en bensinskatt höjning med 58 öre per liter att gälla från den 1 januari 1990. Det måste också fördyra körandet, såvitt jag förstår, och öka kostnaderna för bl.a. den person som Görel Thurdin tog som exempel.

Varför inte säga nej till bensinskatt höjningen över huvud taget, som vi gör, och säga att man skall få göra avdrag för faktiska kostnaden för resor i tjänst? Ni har ju accepterat den princip som uppgörelsen bygger på.

GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att vi vill höja bensinskatten med 58 öre per liter. Det gör vi därför att vi vill ha en energipolitisk styrning, liksom en styrning miljöpolitiskt.

Jag uppfattade det så att moderaterna ville ersätta energiskatt höjningar med minskade utgifter. Vi kan konstatera att moderaterna egentligen inte vill ha någon styrning på energiområdet. När man tittar på moderaternas förslag till finansiering kan man konstatera att moderaterna vill åstadkomma besparingar på ca 8 miljarder på ett enda år. De har en väldig tro på dynamiska effekter på ett enda år. Jag undrar vad dessa 8 miljarder är för besparingar. Märks det inte när dessa miljarder skall dras in på olika områden i samhället? Jag tror inte att moderaterna egentligen har så mycket att hävda gentemot andra partier när det gäller belastning på individer i det här samhället.

Jag tänker inte lyfta upp det förslag som moderaterna har om en ny obligatorisk sjukförsäkringsavgift, som egentligen är en ny skatt som kommer att innebära att folk får större skattebörd med hjälp av moderaterna än vad andra partier föreslår. Men den debatten tror jag vi kan överlämna till finansutskottet.

BO LUNDRÉN (m) replik:

Herr talman! Den debatten skall vi ju ha i kammaren nu, så den tar vi väl.

Det sista Görel Thurdin sade var intressant. Det bygger, såvitt jag förstår, på en felaktig debattartikel som ett tidigare centerpartistiskt landstingsråd Harald Olsson har skrivit. Vårt förslag om sjukförsäkring är inte alls så som Görel Thurdin hävdar. Det vi vill är att man skall växla ut landstingsskatten mot en försäkringsavgift successivt, med syfte att göra det möjligt för människor att själva välja vårdgivare. Då skall man ha en försäkringslösning i stället för den skattelösning, som följde av Dagmaruppgörelsen och som innebär att landstingspolitikerna själva och ensamma disponerar över hela den kaka som går till sjukvården. Det tycker vi är fel. Vi vill ha valfrihet för individerna. Det blir ingen ökad skattebelastning, det blir en omsvängning från landstingsskatt till sjukförsäkringsavgift. Det var bra att jag fick upplysa Görel Thurdin om detta.

Sedan tycker vi också att skatteinstrumentet skall användas så, att man får en styrning mot energihushållning och en bättre miljö. Det är ett av skälen till att vi vill ersätta vissa punktskatter på energiområdet med en koldioxidskatt. Det innebär alltså en hårdare beskattning av den energiproduktion

som ger större koldioxidutsläpp. Däremot skulle biobränslen inte alls beskattas i det avseendet. Det handlar så att säga om en nollmoms på biobränslen. I kretsloppet skulle det innebära att den koldioxid som släpps ut förbrukas.

Det är uppenbart att besparingar och minskade utgifter inom den offentliga sektorn på sikt är nödvändiga. Till skillnad från skatthöjningar, som jag tidigare sagt, kan dessa utformas så, att de inte direkt drabbar hushållens ekonomi.

Tillbaka till min ursprungliga fråga. Det fascinerade mig att Görel Thurdin, liksom jag, kritiserade socialdemokraterna och folkpartiet för att man höjer skatten på bensin, vilket ju drabbar glesbygden. Men ni i centern föreslår ju också en bensinskattehöjning, som skulle gälla från den 1 januari 1990, om i det närmaste 60 öre per liter – att jämföra med 1:50. Det måste väl också drabba någon. Varje höjning måste väl betalas av dem som de facto använder bensin. Det är bara fråga om hur stor den höjning blir som ni diskuterar med socialdemokraterna och folkpartiet. Om man har bestämt sig för att det inte skall gå att göra avdrag fullt ut för kostnader för resor i tjänsten – om schablonbeloppet ligger under den nivå som gäller för den faktiska kostnaden – har man ju bestämt sig för att straffbeskatta dem som har egen bil i tjänsten. Frågan är alltså bara hur mycket eller hur litet man vill straffbeskatta dessa.

GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! När man beaktar en skattereform måste man se till den sammanlagda effekten. Om man gör det, kommer man att märka att det finns en stor skillnad jämfört med förslaget i det aktuella betänkandet i dag.

När jag lyssnar på Bo Lundgren blir jag ännu mer orolig vad gäller kommunalskatterna och den utväxling som han talar om. Jag har en känsla av att det kommer att bli ganska tungt på det kommunala beskattningsområdet.

Sedan har Bo Lundgren inte svarat på frågan om vilka besparingar som moderaterna vill åstadkomma genom att någonstans i samhället ta bort 8 miljarder. Det måste ju på något sätt drabba individerna.

Talmannen anmälde att Bo Lundgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! De flesta tycker om politiker som inte kritiserar andra utan som talar om vad de själva vill. Väljarna inser att beslut ofta måste och bör grundas på kompromisser. Jag delar dessa värderingar. Men jag bryter mot den principen ändå, eftersom jag har så stor lust att framföra kritik i den här frågan.

Under tidigt 70-tal fick jag ett erbjudande om att köpa ett märke på vilket det stod Ökad jämlikhet. Det var den 1 maj. Jag sade nej. Försäljaren blev sur och frågade: Stöder du inte kravet på ökad jämlikhet? Jo, sade jag, men jag verkar för en sådan i vpk. Då var vi eniga om det kravet, men inte om vägar eller om takten. I dagens debatt är vi inte ens överens om målet. Kan den här s-märkte försäljaren gå ut i dag – när det är sent 80-tal – och sälja

sitt märke under parollen Ökad jämlikhet? Kan han verkligen mot bakgrund av skatteomläggningen och utan att rodna ens dela ut samma märke gratis? Det får hans samvete avgöra.

I det följande skall jag koncentrera mig på tre områden. För det första gäller det vpk:s principiella hållning. För det andra handlar det om den process som har föregått betänkandet. För det tredje gäller det ett avsnitt om de konkreta besluten.

Men först och främst, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga reservationer som är undertecknade av vpk.

Vpk:s grundtanke är att man skall betala skatt efter bärkraft, att vi skall ha ett progressivt system, där höga inkomster träffas av ett större skatteuttag än låga inkomster. Vi vill inte ha en skatteomläggning som gör att vanliga löntagare får sänkt inkomstskatt men höjd indirekt skatt. En sådan omläggning innebär visserligen några fördelar. Men nackdelarna är långt fler. Vi eftersträvar således en verklig reform för vilken gäller följande utgångspunkter:

1. Vi vill ha ökad skatt på produktion. Vi vill ha skatt när det gäller företagens nyttjande av produktionsfaktorer, alltså proms.

2. Vi vill ha ett nytt kommunalt skattesystem och lägre kommunalskatter. Detta skulle åstadkommas genom en omfördelning mellan stat och kommun.

3. Vi vill ha lägre skatt på arbete, progressiva inkomstskatter och en minskad marginaleffekt beträffande låga och normala inkomster. Dessutom vill vi ha oförändrad marginalskatt för verkliga höginkomsttagare. Ett riktmärke bör vara att normala arbetsinkomster träffas av högst 50 % marginaleffekt.

4. Vi vill ha ökad skatt på kapital. Arbetsfria inkomster skall beskattas progressivt.

5. Vi vill ha differentierade indirekta skatter. Det skall vara lägre skatt på basvaror. Jag har sagt det många gånger förr men jag upprepar: Det som går att åstadkomma inom EG borde även gå att åstadkomma i Sverige. När man har differentierade indirekta skatter kan uttaget av de indirekta skatterna breddas. Moms på finansiella tjänster vore utmärkt. Vi stöder alltså tanken på en grundläggande skattereform. Vi redovisade ju våra principer inför valet 1985. De borgerliga partierna redovisade sina idéer. Men socialdemokraterna, skulle jag vilja säga, passade snarast.

Alla vet att folkpartiet förlorade röster vid förra valet. Men man kunde ju inte förklara varför låginkomsttagarna skulle betala medelklassens och de rikas skattesänkningar.

Jag är ingen vän av starka ord. Jag tror att alla politiker strävar efter att åstadkomma det goda samhället. Jag kan därför förstå att folkpartiledaren blev bitter över talet om felprogrammerad hjärna eller över buskpratet om fulla ligister och nyktra folkpartister. Men jag blev förvånad över det som sades efter valet när det gällde detta med att riva broar. Varför denna ilska? Nu, med facit i hand, kan jag förstå detta. Kanske visste Bengt Westerberg redan då vad vi vet nu om vad som skulle komma från regeringen. Visst måste det kännas bittert att få kritik om man vet att man är överens i sak –

även om det är i lönn.

Men av valresultatet framgick att väljarna sade ifrån också i fråga om skattepolitiken. Väljarna trodde inte på en nyliberal skattepolitik.

Så inleddes processen förra hösten. Arbetande skatteutredningar fick order om att skynda på. Den enda hämskon var att låginkomsttagarna inte skulle betala höginkomsttagarnas skattesänkningar. Man bedrev arbetet med en sådan hast att utredningens majoritet sade: Förslag som ej kan förväntas samla majoritet kan ej bli föremål för beredning.

Så blev socialdemokrater och folkpartister överens. Vi i vpk reserverade oss till förmån för en utjämningsreform. Utredningen föreslog en reform som skulle innebära sänkt marginalskatt. Vpk prioriterade fördelningsspolitiken. I utredningen fick kraven på effektivitet slå ut fördelningsspolitiken.

Remisskritiken var stark. Av tre fördelningsstudier – från TCO, LO och SCB – framgick att de sämst ställda skulle få föga. Många skulle rent av förlora. Men de välbeställda skulle tjäna bra på reformen. Men det var i och för sig ingen nyhet. Det stod redan i utredningens egna expertrapporter. I bil. 17 kan man läsa att en femtedel av alla hushåll förlorar mer än 2 000 kr. per år. Av bil. 8 framgår att hushåll med hög bruttoinkomst per konsumtionsenhet ökar sin disponibla inkomst mest.

Jag och många med mig hoppades att vi skulle kunna vrida utvecklingen, så att den gick i andra banor. Ju längre debatten fortskred, desto klarare blev det att skattebetalarna inte trodde på reformen. Det insåg man från borgerlig håll. Dagen innan höstriktsdagen samlades hade skatteutskottet ett möte. Då föreslog moderater och folkpartister att reformen skulle tidigareläggas. Filosofin var klar: Ju snabbare vi seglar, desto större chans har vi att nå hamnen.

Men förslaget fälldes i utskottet av vpk, centern, miljöpartiet och utskottets socialdemokratiska grupp. Det var ett klokt ställningstagande. Nästa dag meddelade vår statsminister att reformen borde tidigareläggas – i pjäser brukar ett drama av det här slaget åtföljas av scenanvisningen "ridå".

Avsikten var tydlig. Det gällde ju att snabbt och utan fortsatt offentlig debatt driva igenom ett nytt skattesystem. Men det är att visa ringa respekt för remissrundan. Genom tidigareläggningen blev inte skatteomläggningen prövad i val 1988 – och blir det inte heller 1991. Det tyder på ringa respekt för väljarna.

Vi i vpk såg den här hotbilden. Vi önskade ingen kompromiss när det gällde RINK:s idéer och förslag. Däremot ville vi rädda vad som kunde räddas.

Herr Werner räckte fram vänster hand. Vårt verkställande utskott lade fram konstruktiva förslag. Vpk:s bud tillgodoser regeringens krav på 50 % marginalskatt ända upp till 300 000 kr. – det är att visa diskussionsvilja. Men det skall erkännas att det var ett vänsterbud. Vi krävde ju att företagen skulle vara med och finansiera sänkningen. Det var ett alternativ som regeringen borde ha kunnat tänka sig. I RINK erkänner man att detta var en etablerad finansieringsform för en sänkning av inkomstskatten. Det sades: "I många andra länder har skattereformer delvis finansierats genom ökad företagsbeskattning." Det borde alltså ha varit möjligt för en socialdemokratisk regering att fatta den utsträckta vänsterhanden.

Det var många andra förslag som cirkulerade. Regeringen lade fram bud om 55 % i marginals katt. LO krävde att skatten på pensionsfonderna inte fick sänkas. TCO krävde motsatsen men flaggade för 60 % i marginals katt, om man fick den sänkningen.

I efterhand kan vi se att regeringen i mångt och mycket drev ett spel. Regeringen hade ett huvudspår, och man drev detta spår till sin ände. Tidningen Affärsvärlden skrev: "Fp hjälpte regeringen att slinka ur LO:s grepp."

Vad var det Arbetet skrev häromdagen: "Tredje vägens ände." Där är vi nu. Den tredje vägens ände har lett till en socialliberal, eller kanske man rent av kan säga en nyliberal skattepolitik. Och regeringen valde folkpartiet, inte för att ni var tvungna men för att ni ville.

Om regeringen tyckte att vpk är för litet, såg ju alla att det fanns en linje 3 i skattepolitiken, en fördelningskritik från centern, miljöpartiet och vpk. Det var samma linje 3 som i omröstningen om kärnkraften, fast denna gång var den starkare, då den hade stöd i synpunkter från LO och intressen inom TCO.

Men i regeringspartiet valde ni folkpartiet, inte för att ni var tvungna utan för att ni ville ha det så – och det är ju ert val. Men redan RINK var ju i sig en kompromiss med folkpartiet – man behöver inte göra om samma misstag. Regeringen sade att man eftersträvade en bred uppgörelse. Men två av sex är väl inte särskilt brett! T.o.m. räknat i procent hade centern, vpk och miljöpartiet varit mer. Hur man än räknar hade den linjen varit bredare, om det var just bredden det var fråga om.

För skattebetalarna är det inte särskilt intressant om en uppgörelse är bred. För skattebetalarna är det intressant om den är rättvis.

Bengt Westerberg förlorade förra valet, men han kan nu travestera kung Pyrrhos och säga: Ett sådant nederlag till och jag vinner allt.

Det fanns goda drag och dåliga drag i RINK, men uppgörelsen med folkpartiet ledde till att de dåliga dragen blev sämre och några goda ansatser tunnades ut.

Bengt Westerberg sade att en uppgörelse som formats enbart av folkpartiet skulle ha sett ut ungefär som denna proposition. Ja, i Carlssons Sverige skriver folkpartiet propositionerna.

I regeringens skattepaket – det skall jag dock erkänna – finns positiva bitar, som ni hade kunnat driva igenom med hjälp av oss. Dit hör lägre skatt på arbetsinkomster, mindre utrymme för fusk och skatteplanering, avdragsbegränsningar och en skärpt kapitalbeskattning. Det är bra.

Fördelningskritik har tvingat fram en skatterabatt – det är positivt. En begränsad framgång är att gränsen för 20 % i statlig skatt har satts till högst 180 000 kr. Detta upphävs dock efter hand av en "överindexering" på 2 %. Det här är i vanlig ordning en avvecklingsplan för gränsen. I praktiken innebär detta en årlig marginals kattesänkning med 2 %.

Regeringen har fallit undan för Bengt Westerbergs krav på högst 20 % i statlig skatt och finansieringsformer som slår mot låg- och normalinkomsttagare.

Sammantaget ger paketet oproportionerligt stora skattelättnader åt höginkomsttagarna. Det är inte skatt efter bärkraft.

Jag är inte ensam om denna ståndpunkt. Det är många som ser de dåliga dragen. Det är kvinnorna, låginkomsttagarna i storstäderna, hyresgästerna, glesbygdens folk – ja, det är många som ser samma verklighet.

En av dem är en kvinna från min hemstad Uddevalla. Hon heter Lillemor Arvidsson och är ordförande för Kommunalarbetareförbundet. Hon är ordförande för alla de lågavlönade, deltidsarbetande kvinnor i vård och omsorg som förlorar på denna omläggning. Hon säger i tidningen Kommunalarbetaren: "Jag tvingas konstatera att regeringen inte visat någon större förhandlingsförmåga ---. En mycket stor del av kommunalarbetarna kommer att förlora på skattereformen."

I vpk fortsätter vi att arbeta för en rättvis skatteomläggning. En sådan omläggning skulle ta fasta på följande: Högre statsskatt än 20 % för höginkomsttagarna. Företagen skall vara med och finansiera det hela. Stärk kommunernas ekonomi, så att kommunalskatterna kan pressas ner. Differentiera moms. Höj energibeskattningen, men gör det i ett miljöperspektiv. Hyreshöjningar får inte "äta upp" en sänkning av inkomstskatten.

Detta verkar vpk för nu och tills beslut fattas i mars 1990. Jag tror inte att regeringen kommer att ändra sig, men jag hoppas.

Jag är besviken i dag, men jag hoppas att de försuttna möjligheterna skall kunna förvandlas till öppningar åt vänster. Socialdemokraterna är inte som parti ett orörligt cementblock, det vet vi. De har visat att de kan röra sig till höger. Och kunde vi få en "folkkampanj" för en fördelningspolitik, kan partiet naturligtvis lära sig att gå till vänster igen, att göra en vänstersväng.

Det finns områden där socialdemokraterna utan prestigeförluster skulle kunna reparera några av skadorna från RINK. Det gäller framför allt kommunernas ekonomi. Under 80-talet ökade kommunalskatterna svagt, med någon halv procent, generellt. Under samma tid drog staten in statsbidrag på 3 procentenheter. Det är detsamma som om kommunerna skulle ha sänkt sin skatt med 3 kr. Där ligger förklaringen till köerna och krisen i offentlig sektor.

Nu säger regeringen att en statlig utredning om kommunernas ekonomi skall tillsättas. Å andra sidan säger samma regering i proposition 50: "--- genom reducering av kommunernas skatteunderlag eller genom annan förändring som reducerar utbetalningarna från staten till kommunerna." För att skapa balans mellan stat och kommun skall man dra in mera pengar från kommunerna. Det här inger förvisso onda aningar.

Det är ju faktiskt så, att om regering och riksdag gör platt intet – vilket är det bästa i många fall – kommer kommunerna att få återställd ekonomi, genom att de får en vidgad skattebas. Då skulle en del debatter i denna kammar kunna inhiberas eller minimeras, därför att det inte skulle gå lika lätt att peka på brister i offentlig sektor och därmed kräva privatisering av vård, skola och omsorg.

Det borde väl vara "mumma" även för betydande delar av den socialdemokratiska riksdagsgruppen, om än inte för andra delar av partiet – på andra sidan kanalen.

Det är på denna punkt som det fortfarande finns en skiljelinje mellan nyliberalismens partier moderaterna och folkpartiet och andra partier.

Moderaternas skattepolitik lovar sänkt skatt till alla – nu. Och folkpartiet

lovat samma sak – om någon tid. I det stycket är moderaterna mer rundhän-
ta, som lovar rejäla klappar till alla. Men konsekvenserna blir längre
köer och sämre kvalitet. Att stå i kö är inte valfrihet. Moderaterna har en
patentlösning på problemet: "privatisering". Med skolpeng, vårdpeng, fria
försäkringar och checksystem vill moderaterna ge alla och envar valfrihet.

Och visst blir det valfrihet. Det blir också valfritt att teckna privat tilläggs-
försäkring och fritt att erlägga extra, privat avgift för dem som har råd. Och
de får ju råd med sänkt marginalskatt.

Då slipper de som har råd att stå i kö. Det blir blå-vit basservice till alla
med patientbricka, men "business class" för dem som har guldkort. Den teo-
retiska parollen "valfrihet" blir i praktisk verklighet "ökad ojämlikhet":

Jag vill inte påstå att nyliberalerna i sig önskar detta. Jag tror inte att de
är onda människor. Det bara blir så när man är fången i sin egen ideologi.
Att tro på andras goda avsikter gör inte att jag tror på deras resultat. Ingen
trafikant önskar olyckor, men vissa kör bevisligen trots det i diket, speciellt
de som kör för fort.

SkU:s betänkande är ett första steg i skatteomläggningen. Det har kommit
till under sådan hast att jag känner mig tveksam till riksdagens arbetsformer.
Jag är inte kritisk mot utskottets ledamöter eller kansli. Utskottet har haft att
hantera en omöjlig situation. Jag rekommenderar alla att läsa det särskilda
yttrandet nr 1, men jag är besviken över att inte alla i utskottet kunde stödja
det.

I en vpk-reservation visar vi att det går att sänka marginalskatten för nor-
malinkomsttagare med 6 %, utan att samma sänkning sker för dem som tjä-
nar det dubbla eller tredubbla. Vi visar att det inte finns någon nyliberal ma-
tematik – inte någon orättvis matematik. Vi kräver i vpk en särskild skattere-
duktion i låga och normala inkomstkikt redan för 1990, i linje med vad som
diskuteras för 1991.

I en gemensam reservation som vi har med centern och miljöpartiet kräver
vi ett rakare och rättvisare system för pensionärer.

I en vpk-reservation säger vi nej till en betydande finansiering via ökade
boendekostnader. Vi kräver att industrifastigheter skall beläggas med fastig-
hetsskatt, precis som hyreshus. Det är rimligt. Vi ställer förslag om nya prin-
ciper för bostadsbeskattningen. Vi verkar för att den löpande beskattningen
skall grundas på bruksvärdet. I denna fråga finns det faktiskt anledning att
vara optimistisk. En rad organisationer inom bostadsområdet har uttalat sig
i denna riktning, och partier i bostadsutskottet har uttalat sig positivt. Det
finns alltså ljuspunkter.

Vpk avvisar en rad dåliga eller tvivelaktiga skattechöjningar som rege-
ringen föreslår. Dit hör bl.a. moms på hotell och restauranger, eller turist-
momsen, som ledamot Lundgren beskrev den som. I den frågan är vi i vpk
och moderaterna fullständigt överens. Vi säger nej till energimomsen. Vi
godtar de skattechöjningar som tar ut skatt efter bärkraft, och vi föreslår ökad
skatt på pensionsfonderna i linje med RINK:s ursprungliga förslag. Det
skulle ta in 2,5–3 miljarder nästa år.

Herr talman! Vi i vpk menar att vi för en politik på basis av principen skatt
efter bärkraft. Det är min förhoppning att vi skall bli fler som arbetar efter

den principen. Jag är övertygad om att majoriteten av väljarna vill att riksdagsbesluten skall följa den gamla principen. Det kommer naturligtvis att följa flera skattebeslut, det finns chans för regeringen att tänka om. Den socialdemokratiska riksdagsgruppen har en chans att påverka sin regering. Denna möjlighet gives dock, om man kan hantera frågorna under lugnare omständigheter än som rått i det gångna arbetet.

Jag vill också göra en kort kommentar som ligger litet grand utanför, men inom betänkandets ram naturligtvis. Vi i vpk vill deklarera att vi kommer att stödja centerns förslag i vad gäller begäran om förslag om bilaccis för vissa fordon. Vi kommer också, har vi kommit fram till i vår grupp, att lägga ned våra röster i frågan om skatteavdraget för egen bil i tjänst. Beredningen har gått snabbt, och vi lutar för närvarande mest åt att man borde ha presenterat en annan lösning än den som föreslås i propositionen. På grund av den ansträngda arbetsituationen har vi inte hunnit med att ta fram ett alternativt förslag. Vi väljer därför att i detta skede lägga ned våra röster.

Med detta, herr talman, vill jag återigen yrka bifall till de reservationer som har undertecknats av vpk.

BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag tackar Lars Bäckström för att han i vissa avseenden korrekt beskrev moderat politik; sänkt skatt för alla, tillåtande och stimulans av alternativ till de offentliga monopolen på vård- och omsorgsområdet.

Annat som han säger är däremot litet märkligt. Han sade att det leder till köer. Nu tycker jag att man som vpk:are skall vara försiktig med att ta sig ut på så djupt vatten. Var är det vi har köer egentligen? Jo, man har haft köer och har köer i Östeuropa, därför att det socialistiska, kommunistiska systemet, som vpk i grunden ändå är intresserat av, med brist på marknadsstyrning och valfrihet leder till köer för allting, konsumtionsvaror och sådant som är naturligt för oss. Om vi sedan ser på Sverige, var finns köerna? Jo, köerna finns på bostadsmarknaden, som är den mest reglerade marknad vi har, på sjukvårdsområdet, där det i realiteten råder offentligt monopol, på barnomsorgsområdet, där det i realiteten råder offentligt monopol. När man låter marknads ekonomin fungera och människornas valfrihet styra, slipper man köerna. Det är det vi eftersträvar.

Det vi vill göra, Lars Bäckström, är att se till att valfriheten ökar för alla och finns för alla. I Kjell-Olof Feldts Sverige är det bara de rika som har den valfriheten. De har inkomster och förmögenheter, så att de kan köpa sig förbi de köer som finns till vården och omsorgen. De kan gå till Sophiahemmet och betala fullt pris, skaffa sig egen barnomsorg till fullt pris. Det är de vanliga människorna som lider. Det vi vill göra är att öppna deras möjligheter och ge även dem valfrihet. Det borde egentligen vpk ställa upp på.

Varför diskuterar ni i vpk aldrig den stora fördelningsfrågan, dvs. hur mycket av de totala resurserna politikerna skall bestämma över och hur mycket medborgarna skall bestämma över? Två tredjedelar har vi satt oss före att ta hand om nu, en tredjedel får medborgarna ta hand om. Skall man tala om skatt efter bärkraft, Lars Bäckström, vill jag fråga: Bär en industriarbetare, ett vårdbiträde de två tredjedelar som de, i skatt av sin totala arbetsersättning, i dag får betala?

LARS BÄCKSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Ledamoten Lundgren tog upp förhållandena i de östeuropeiska statsocialistiska länderna. I mångt och mycket tror jag att vi kan vara överens om beskrivningen av dem. Jag tror att jag och ledamoten Lundgren i mångt och mycket är överens om beskrivningen av problemen i de nyliberala staterna, USA, England och Japan, eller i en nyliberal stat som Brasilien. Där är vi på vissa väsentliga punkter överens. Problemet i de östeuropeiska staterna är att en planekonomi aldrig kan fungera utan demokrati. Det är den historiska lärdomen av detta. Däremot har vi en annan historisk lärdom, att en marknadsekonomi fungerar utmärkt utan demokrati. Det är så att säga basstrukturen.

För att återvända till Sverige, där vi lever och verkar: De köer vi har i vården beror på att vården har för litet resurser, på grund av att bidragen till vården har halkat efter. Vi kan se på de jämförelser som finns. Jag tänkte på en siffra som gäller produktiviteten. Det står att kostnaden för privatläkarbesök på 80-talet har stigit med 88 %. Men för vårdtillfällen i den offentliga hälsovården har kostnaden stigit med 63 %. Det här säger i och för sig ingenting om kvaliteten. Detta är bara nominella prisindex. Det vi kan veta om kvalitet och produktivitet i offentlig tjänsteproduktion är det som jag tror att Hans Werthén sade: Industriell produktion handlar om att spara tid. Service, vård och omsorg handlar om att ge tid. Werthén inser att man inte kan mäta industrin med samma mått som man mäter service och utbildning. Det är det moderata systemfelet.

Vi skall ha bort köerna. Det får vi när vi satsar resurser från den lyxkonsumtion som finns, från den spekulationsmarknad som finns, som bara driver upp inflationen. Moderater och vpk hatar gemensamt inflationen. Spekulationsekonomin späder på inflationen. Kunde vi dränera denna marknad, sätta in pengarna i vården och omsorgen, skulle vi bromsa inflationen och öka välfärden i dubbel måtto. Det vore en framåtsyftande politik.

BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! När jag hör Lars Bäckström nu och när jag har hört honom vid tidigare debatter har jag nästan, men bara nästan, lust att säga "kamrat Bäckström". Men så långt skall vi inte gå.

Lars Bäckström säger att planekonomi aldrig kan fungera utan demokrati. Men vad är då planekonomi med demokrati? Jo, det är en ekonomi som fungerar så att de enskilda människorna kan påverka ekonomin, dvs. en marknadsekonomi. Marknadsekonomi är just en ekonomi med demokratisk styrning, där varje individ genom sitt beslut i varje enskild detalj faktiskt har möjlighet att påverka. Det glädde mig att Lars Bäckström i realiteten, fastän dolt bakom orden planekonomi med demokrati, egentligen förespråkar marknadsekonomi.

Köerna orsakas faktiskt inte av resursbrist. Det är de tröga, stora systemen i monopolställning som i sig skapar problem. Tänk efter själv! Vad var det som gjorde att arbetarrörelsen med rätta en gång i tiden kritiserade stora privata monopol? Det var för att privata monopol satte egna priser. De behövde inte vara effektiva och öka produktiviteten, vilket behövs för framåtskridande. Jag har aldrig förstått varför socialdemokrater och för den delen

också vpk inte kritiserar de offentliga monopolen, som av naturliga skäl lider av exakt samma brister som privata monopol.

Nej, Lars Bäckström, riv murarna! Delta i arbetet på att inte bara i Öst-europa, utan också i Sverige få en perestrojka och glasnost! Det tror jag skulle behövas. Då kan vi kanske mötas gemensamt, både i skatteutskottet och i kammaren.

LARS BÄCKSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Javisst skall vi mötas gemensamt. Det gör vi i den svenska politiken. Vi har vissa grundvärderingar som vi är överens om.

Vi skall inte göra detta till ett semantiskt seminarium och diskutera ordval-löror. Vi vet att det också finns djupgående skillnader i våra ideologier. Men jag representerar den kommunism som utgår från manifestet och som säger att målet är ett samhälle där vars och ens fria utveckling är en förutsättning för allas fria utveckling. Det är alltså den kommunistiska tradition jag representerar.

Ni i det nyliberala lägret talar också om frihet. Men i friheten behövs också någon som bevakar friheten för de små och skyddar dem från att bli överkörda av de ekonomiska monopolen – eller i och för sig av en för stark stat i vissa fall; det kan vara riktigt. Vi såg häromdagen hur en stark stat gör upp affärer med en stark storfinans. Det tas inte upp i någon proposition och ställs inte under debatt. Det är detta som jag har ägnat mitt politiska liv åt att bekämpa – när stat och storfinans agerar samman, när hela min bygd står och faller med de beslut som en person behagar fatta. Jag påstår att det samhället, med den marknadens frihet, inte är något konsumentstyrt, teoretiskt marknadsliberalt samhälle. Det är de mäktiga industrimännens frihet och de mäktiga politikernas frihet som där skapas. Det samhället skall jag bekämpa.

I några stycken är vi överens. Bo Lundgren talar om de alltför starka politikerna, jag bekämpar de alltför starka industrimännen. I så måtto möts vi. Vi kommer emellertid från skilda håll, och vi kommer aldrig att stanna på samma punkt. Men ibland möts vi alltså i den gemensamma strävan att bekämpa alltför stark maktkoncentration.

GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Skattesystemet tycks betyda olika saker för olika människor. När man hör Bo Lundgren, får man intrycket att moderaterna ser på skatten som på en drake som de skall bekämpa med sina rostiga svärd. Socialdemokraterna däremot tycks se skatten som en inkomstkälla för ett starkt samhällsmaskineri. Kanske ligger det något i båda dessa vinklar. Men beklagligt nog missar våra största partier det viktigaste, vilket är

- att något har gått snett i vårt samhälle och
- att vi måste använda våra medel för att rätta till det, samt
- att skatten är ett bra vapen, kanske det allra bästa, för den uppgiften.

För den som till äventyrs inte har lagt märke till att något är fel i den här världen, kan jag avslöja att vårt nuvarande konsumtionsmönster inte utgör en del av ett uthålligt ekonomiskt system. Det våldsamma utnyttjandet av

jordens ändliga resurser och den hänsynslösa förstöringen av vår egen livsmiljö är delar i en utveckling som varje ansvarig medborgare bör göra sitt yttersta för att bekämpa. Jämfört med de problemen ter sig etablissemangets motiv för beskattning ganska futtiga.

Vad är då ur ekologisk synpunkt viktigt att åstadkomma med skattereformen? Miljöpartiet de gröna försöker besvara denna utmaning med tre viktiga element.

Det första är positiva miljöeffekter genom den indirekta beskattningen. Det skall alltså kosta att smutsa ner miljön eller att utarma resurserna.

Det andra är en låglöneprofil i skattesänkningen. Vi i miljöpartiet kan inte ställa upp på den här reformen som gynnar de redan rika.

Det tredje är ett realistiskt sätt att se på dynamiska effekter. Detta har diskuterats ganska ensidigt, och därför vill jag utveckla det något.

Människors handlingsmönster påverkas av en sådan här skattereform. Man kan vänta sig två effekter, som fungerar på motverkande sätt, av en sänkning av marginalskatten:

Den första effekten, som jag tror är den viktigaste, är att människor kan välja mer fritid genom att de med samma budget kan ha kortare arbetstid och ägna sig mer åt ett positivt liv. Den kommande höjningen av indirekta skatter kan man kanske motverka genom en miljövänlig livsföring som innebär att man hushållar med de knappa resurserna.

Den andra effekten är den som man har pratat mest om – att människor anser det lönt att öka sin insats av lönearbete bara därför att de får behålla mer av extraförtjänsten. De kan då öka sin konsumtion.

Båda dessa effekter är dynamiska, dvs. de kommer som en reaktion på att man ändrar reglerna. Där den första effekten överväger får man en ökning av livskvaliteten, där den andra effekten överväger ökas den materiella förbrukningen.

Det är min förväntan att en ökande förståelse för livets värden innebär att den första effekten kommer att överväga. Jag vet fullt väl att utskottets majoritet – i detta speciella fall en violett koalition av socialdemokrater och folkparti – hoppas och anser att den andra effekten kommer att överväga, dvs. att människor kan hetsas till allt större ansträngningar i det formella arbetslivet.

Jag utgår från att majoriteten i stort sett har fel, men handlingsmönstren från miljontals individer kommer att avgöra utvecklingen.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 6 beträffande mom. 1 i skatteutskottets betänkande 10.

Så långt målsättningen. Låt mig nu diskutera våra recept för att åstadkomma den. Först något om inkomstskatten:

Beskattningen skall alltså delvis användas som fördelningspolitiskt instrument. För detta krävs för det första ett regelsystem som försvarar skatteundandragande. Det är bra i förslaget, och många partier delar den åsikten. För det andra skall skatteskalan ha en god låglönestruktur, dvs. de få som har höga inkomster skall verkligen betala hög skatt och de många som har små inkomster skall ha lägre skatt, eventuellt också bidrag. Det är inte så i propositionens förslag, vilket vi har visat med siffror i vår motion. Därför föreslår vi i reservation 13 att skatten sänks med 4 procentenheter för dem

som har över 73 000 kr. och med 3 procentenheter för dem som har lägre inkomster. Vi föreslår också en höjning av grundavdraget från 10 000 till 12 000 kr.

Jag måste betona att dessa förslag endast är ett första steg mot ett skattesystem med väsentligt högre grundavdrag och motsvarande höga marginalskatter i de högsta inkomstskikten. Med vårt förslag får de som tjänar mindre än 12 000 kr. i månaden behålla en större del av sin inkomst än med socialdemokraternas och folkpartiets förslag. Ju högre inkomster man har, desto mer tjänar man på socialdemokraternas och folkpartiets förslag. De som tjänar 25 000 kr. i månaden får en skattesänkning på 5 000 kr. mer i s-fp-förslaget än i vårt förslag. Det är dem som s och fp ömmar för. Men med hänsyn till att de höjda indirekta skatterna också ganska mycket drabbar dem som har låg inkomst har vi funnit att det är nödvändigt att låginkomsttagarna ges en rimligt proportionell skattesänkning.

Den andra viktiga målsättningen som jag tog upp var att skatter skall användas som styrmedel för att motverka misshushållning med resurser och miljö. Skatterna på ändliga råvaruresurser måste höjas kraftigt för att minska överflödskonsumtionen av dem. Miljöskatter och avgifter på miljöfarliga utsläpp m.m. måste också införas i större utsträckning och på ett mycket mer konsekvent sätt. Den del av inkomsterna från sådana skatter som förväntas bestå under lång tid framåt – om inte minskningen av denna onödiga konsumtion blir betydande – skall man använda för att sänka dels skatterna på arbetsinkomster, dels arbetsgivaravgifterna. En sådan överflyttning av skattebördan från skatt på arbete till skatt på naturresurser och miljöutsläpp gynnar den konsumtion som vi vill gynna.

Behandlingen av dessa frågor har ju skett på ett mycket jäktigt sätt. Det hade varit bra om vi hade kunnat diskutera de här sakerna i lugn och ro. Då hade kanske alla dessa partier som så gärna uttalar ordet miljö kunnat inse litet av de väsentliga grunddragen i en verkligt grön skattereform. Som det nu blev hade s och fp så bråttom att hasta igenom en reform, att en noggrann analys av målsättningen och metoderna inte hanns med. Att det över huvud taget kunde bli ett betänkande är huvudsakligen den duktiga och mycket arbetsamma kanslipersonalens förtjänst. Ändå har det blivit en del misstag. Det mest ironiska är kanske att folkpartiets representant råkar stå med bland de klagande i det särskilda yttrandet om tidspressen. Det fick han troligen egentligen inte för storebror, men tryckfelsnisse rättade till sakernas tillstånd.

Låt mig nu tala litet mer om energibeskattningen – där finns några punkter som det kan vara intressant att gå närmare in på.

Först och främst anser vi att energi bör beskattas med råvaruskatter på icke förnybara energikällor samt med miljöskatter på utsläpp av t.ex. koldioxid. En sådan energibeskattnings skulle drabba all användning av icke förnybara energiråvaror. Alla verksamheter som förbrukar energi får då ett incitament att spara.

Regeringens förslag att år 1990 momsbelägga energin leder till ökade energipriser för hushållen; de får därigenom ett ökat incitament att spara. Däremot ökar inte kostnaden för företagens energianvändning i den mån momsen kan lyftas av. Det är t.o.m. så att man i propositionen föreslår en

sänkning av elskatten med 2 öre per kilowattimme! Det står naturligtvis i klar motsats till den deklarerade energipolitiken och utgör faktiskt ett hån mot den. Vi vill alltså inte ha moms på energi, men om nu kammarens majoritet lyckas trumfa igenom det, vill vi i varje fall befria biobränslena från denna pålaga. Det är viktigt att ge förnybara energikällor en sportslig chans.

Ett annat misstag som skulle kunna rättas till i detta skede är det faktum att sådana energibesparande installationer som värmepumpar, solfångare, etc., vid villataxering tillåts att öka taxeringsvärdet på villan. I våras förloerade vi tillsammans med centern en votering i just den frågan, men det kan ju tänkas att andra partier har tänkt om. Den debatterades livligt i kammaren den 30 maj. Vårt förslag avslogs med motiveringen att det nog ändå lönar sig med energisparande. Ja, det gör det naturligtvis från samhällsekonomisk synpunkt. Men den enskilde idealist som installerar en värmepump får betala en hel del – det är ett stort utlägg.

Sedan dess har frågan diskuterats rätt mycket i tidningsspaltarna; klagomål har anförts över den taxeringsregeln. Jag såg häromveckan i Sydsvenskan att t.o.m. en moderat riksdagsman beklagade beslutet att sådana energibesparande åtgärder tillåts höja taxeringsvärdet, ett beslut som han själv var med om att fatta den 30 maj! Det måste väl ändå kallas för hyckleri.

Nu finns det en chans för alla att uppmuntra energisparande – både reaktorkramare och kärnkraftsmotståndare kan få skadan reparerad i den kommande energipolitiska propositionen. Det är nämligen vad vi föreslår i reservation 33. Jag uppmanar kammarens ledamöter att liksom jag rösta för den.

Det är nödvändigt att också flyget betalar sina miljökostnader. Det är helt orimligt att det mest energikrävande och mest nedsmutsande trafikslaget skall åtnjuta en praktiskt taget fullständig skattefrihet. Som ett provisorium för 1990 föreslår vi att den nuvarande miljöskatten på flygets kväveoxidutsläpp höjs till 40 kr./kg.

Elintensiv industri har i dag nedsatta energiskatter på så sätt att skatten aldrig får överstiga 1,7 % av företagets försäljningssiffror. Målet måste vara att avveckla sådana särskilda nedsättningar av energiskatten. Vi anser att även elintensiv industri skall betala full energiskatt och alltså uppmuntras att införa energibesparande förbättringar.

Men det är naturligtvis också nödvändigt att behålla industrins internationella konkurrenskraft. Därför bör övergångsvis ett mer neutralt stöd ges än de nuvarande skatterabatterna. Regeringen bör också bedriva ett aktivt arbete för att internationellt förmå andra länder att upphöra med sina subventioner till den energikrävande industrin. Som ett provisorium för 1990 föreslår jag att den procentsats som företagen själva skall betala höjs från 1,7 till 2,2 % av omsättningen. Vi återkommer i samband med propositionen om 1991 års skatter med ett något mer utförligt förslag på den punkten.

Om arbetsgivaravgiften säger vi följande.

För att inte industrin och andra icke-hushållsanvändare totalt sett skall drabbas av alldeles för höga kostnader till följd av vårt förslag föreslår vi att de intäkter som inflyter från höjda energiskatter för dessa användarkategorier i huvudsak används till sänkning av arbetsgivaravgifter med tio procentenheter i hela Norrland, i vissa kommuner i Dalarna och Värmland samt på Gotland.

Så något om finansieringen.

Det är viktigt för oss i miljöpartiet de gröna att ett trovärdigt förslag till skattereform är finansierat, eftersom vi i dagens läge inte är beredda att minska statens utgifter i någon högre grad. Med vårt förslag blir budgeteffekterna för år 1990 att statens inkomster från direkt inkomstskatt minskar med 28 miljarder och från arbetsgivaravgifter med 8 miljarder. Eftersom inkomsterna ökar jämfört med förslaget i propositionen får vi totalt sett ett överskott på omkring 2 miljarder, som vi menar skall användas för satsning på ny energiteknik.

Regeringen har i propositionen räknat med att drygt 6 miljarder av skattesänkningen inte behöver finansieras för år 1990. Det antas korrigeras av den inflationseffekt som man får genom att fler löntagare kommer upp i högre inkomstskikt. Jag anser det mindre välbetänt att räkna med en sådan effekt i det konjunkturläge och i det avtalsläge som nu råder.

Många andra frågor skulle kunna diskuteras, men jag nöjer mig med detta och yrkar bifall till de reservationer som mitt namn finns med på.

Herr talman! Låt mig sluta det här anförandet med att säga att även om utskottets majoritet denna gång åstadkommit ett miserabelt hastverk till skattepaket finns det fortfarande en chans. Om några månader skall vi diskutera en mycket större reform, den som skall gälla fr.o.m. 1991. Till dess, tänk igenom vad jag har sagt och försök äntligen inse vad som är viktigt i den ekonomiska politiken!

LARS HEDFORS (s):

Herr talman! När Ernst Wigforss en gång i tiden – för mer än 40 år sedan – skapade det nuvarande skattesystemet med dess progressiva inslag hade han två syften. För det första ville han dra in pengar till samhället för stora och viktiga uppgifter som social upprustning, utbildning för alla, bra kommunikationer, osv. För det andra ville han uppnå en ökad jämlikhet i samhället genom att höginkomsttagare skulle betala en större andel av sin inkomst i skatt än låginkomsttagare. Ernst Wigforss och svensk socialdemokrati lyckades i sina uppsåt. Sverige blev ett välfärdsland, Sverige blev ett land med relativt små klyftor mellan samhällsklasserna.

Sedan dess har mycket hänt med vårt skattesystem. En nästan permanent inflation på ganska hög nivå har gjort att allt fler löntagare i vanliga inkomstlägen numera drabbas av höga marginalsatser. Skattesystemet har fått nya uppgifter som ligger långt ifrån vad Ernst Wigforss hade tänkt sig. Så t.ex. spelar skatterna numera en stor roll i regionalpolitiken, i näringspolitiken, i energipolitiken, i miljöpolitiken, i trafikpolitiken, osv. Det säger sig självt att skattesystemet då förr eller senare blir olikformigt och ohanterligt. Det blir ett lapptäcke. Och det skapar många problem. Det värsta är kanske, att skattesystemet blir så krångligt. Det blir svårt att administrera. Den enskilde får svårt att hitta rätt i skattelabyrinterna och kan kanske inte ens överblicka sin egen skattesituation.

Värst av allt är nog ändå att själva komplexiteten gör det möjligt att slippa ifrån att betala skatt. Allt fler kan i dag sänka sin skatt eller helt undgå att betala skatt genom smarta skattetekniska manövrer. Det håller på att utbildas ett nytt skattefråse i Sverige. Och det är de välbärgade, de som har råd

att utnyttja dyrbar skatteexpertis, som kommer undan. Det kan vi socialdemokrater aldrig acceptera. Därför måste skattesystemet förenklas.

Ett annat problem är det stora antalet s. k. skattefria öar och lågbeskattade löneförmåner. Det kan röra sig om grundavdrag vid aktieförsäljning och skattefritt pensionssparande. Det kan röra sig om lågbeskattade bilförmåner och förvärv av värdepapper av arbetsgivaren på förmånliga villkor. Resultatet av detta blir att ungefär lika inkomster mycket väl kan beskattas olika hårt. Den horisontella rättvisan, som det heter, sätts ur spel. All erfarenhet visar också att det är höginkomsttagarna som utnyttjar dessa förmåner mest. Därför måste skattebasen breddas genom att förmånerna minskar radikalt.

En av de mera påtagliga och stötande asymmetrierna i dagens skattesystem är skillnaden i beskattning av arbete och kapital. Rent allmänt kan man säga att vanligt hederligt arbete beskattas hårdare än inkomst av kapital. Det illustreras bäst av det faktum, att den personliga kapitalinkomstbeskattningen ger ett årligt bortfall på 5 – 10 miljarder kronor för stat och kommun. För att uttrycka det litet mera brutalt och rakt på sak är det numera möjligt att bygga upp avsevärda förmögenheter med hjälp av skattesystemet. Det kan naturligtvis vi socialdemokrater inte acceptera. Därför måste kapitalbeskattningen skärpas kraftigt.

Vi strävar alltså efter en förenkling av skattesystemet, en breddning av basen, inte bara för inkomstskatten utan också för de indirekta skatterna, och en skärpt kapitalbeskattning. Detta ger samtidigt ett utrymme för kraftiga marginalskattesänkningar, som i sin tur ökar köpkraften, gynnar arbete och sparande samt motverkar skatteplanering och fusk.

Man har anklagat oss socialdemokrater för att inte ha tagit itu med problemen tidigare. Sanningen är den att vi redan 1982 – efter den borgerliga valförlusten – satte i gång med saneringsarbetet. Vi har genomfört ett stort antal förenklingar av vårt skattesystem. Mest påtaglig är kanske härvidlag den förenklade självdeklarationen som numera kan användas av ett stort antal inkomsttagare

Vidare har vi under den tiden, tillsammans med folkpartiet och centerpartiet, genomfört den största marginalskattesänkningen någonsin samtidigt som skattebasen har breddats rejält. Vi har också genomfört ett tjugofemtal åtgärder mot skattefusk och avancerad skatteplanering, i samtliga fall under hårt motstånd från framför allt moderata samlingspartiet. Man kan fråga sig vad som ligger bakom en sådan ovilja att ta itu med ett av vår tids största problem.

När detta är sagt, måste det också tilläggas att många av åtgärderna har provisoriets karaktär. Vi socialdemokrater har länge förstått att något radikalt måste göras åt vårt skattesystem. Därför tillsatte regeringen redan 1985 en kommitté med uppgift att se över hela företagsbeskattningen. Det var utredningen om reformerad företagsbeskattning, populärt kallad URF.

Två år senare, på 1987 års partikongress, antog partiet riktlinjer för en total omdaning av skattesystemet. Det var riktlinjer som på det hela taget överensstämmer med principerna för de förslag som vi nu diskuterar. Samma år, alltså 1987, tillsattes så ytterligare två stora utredningar. Det var kommittén för en reformerad inkomstbeskattning, RINK, och kommittén för indirekta skatter, KIS. Därmed var arbetet med en genomgripande skattereform

i full gång.

Nu är utredningarna färdiga och remissarbetet är genomfört. Remissinstanserna är i huvudsak positiva till förslagen som syftar till en samhällsekonomiskt effektiv beskattning samtidigt som viktiga rättvisekrav tillgodoses. Förslagen innebär också att arbete och sparande skattemässigt skall gynnas samtidigt som lånebaserad konsumtion och förmögenhetsuppyggnad försämras. Fusk och skatteplanering skall motverkas.

Herr talman! Det ligger ett värde i att ett skattesystem blir bestående under lång tid. Människor måste hinna vänja sig. De måste hinna lära sig hur det fungerar. Därför är det nödvändigt att ett sådant nytt system beslutas av bredast möjliga majoritet i riksdagen. Detta är bakgrunden till att statsministern i början av hösten tog initiativ till överläggningar med samtliga riksdagspartier och med arbetsmarknadens parter. Överläggningarna resulterade i en överenskommelse mellan socialdemokrater och folkpartister. Även centerpartiet ställde sig bakom viktiga delar av överenskommelsen.

Moderata samlingspartiet ställde sig emellertid tidigt vid sidan om och deltog bara inledningsvis i överläggningarna. Därmed besannas det gamla talesättet att historien upprepar sig. 1981 kom socialdemokrater, folkpartister och centerpartister nämligen överens om en skattereform som ledde till kraftiga skattesänkningar och breddningar av skattebasen. Även denna reform avvisades av moderaterna. Därmed sprack den borgerliga trepartiregeringen och moderaterna började sin skattepolitiska ökenvandring.

Årets skatteöverenskommelse innebär också en tidigareläggning av vissa delar av skattereformen. Så t.ex. bör redan 1990 en tredjedel av reformens inkomstskattesänkning genomföras. Samtidigt har man enats om att detta skall finansieras i sin helhet och om hur detta skall ske.

I den proposition som vi nu behandlar och som alltså är ett resultat av överenskommelsen mellan socialdemokrater och folkpartister finns ett antal finansieringsförslag. Det rör sig om skärpt kapitalbeskattning, basbreddningar i inkomstbeskattningen och ett ökat uttag av indirekta skatter.

I propositionen föreslås också att ett första steg skall tas i reformeringen av företagsbeskattningen. Det skall ske i enlighet med tankegångarna i URF om ett system med låg formell skattesats och ett breddat beskattningsunderlag. Detta uppnås genom en kraftig sänkning av bolagsskattesatsen samt ett slopande av investeringsfonder och mindre generösa nedskrivningsregler. Det hela är tänkt att genomföras redan vid 1990 års taxering. Därigenom minskar problemen vid övergången till det helt nya system för företagsbeskattning som föreslås i URF, varom också bred enighet råder.

När det gäller den omläggning av hela skattesystemet som skall ske 1990 är socialdemokraterna och folkpartiet överens om att denna skall finansieras fullt ut. En underfinansiering vore förödande för svensk ekonomi. Det skulle ytterligare sätta fart på de överhettningstendenser som redan finns.

Och det är precis detta som skulle ske med moderata samlingspartiets finansieringsförslag – ett förslag som Bo Lundgren faktiskt helt förbigick i sitt anförande. Han har över huvud taget inte mycket att säga om det egna förslaget. Det är egentligen bara ett enda långt, ihållande gnäll om regeringsförslaget. Från det moderata hållet är man med på att statens inkomster minskar genom att ansluta sig till regeringens skattesänkingsförslag. Man spär

dessutom på med ytterligare sänkningar av förmögenhetsskatten. Men när det kommer till finansiering av kalaset är man inte längre med på noterna. Då kryper man bakom ett antal diffusa och synnerligen osäkra inkomstökningar. Man anvisar också besparingar, som i vissa fall är minst lika diffusa och osäkra.

Sålunda vill moderaterna finansiera en knapp tredjedel – 5,8 miljarder kronor – av reformen genom s.k. dynamiska effekter. Det skulle vara mycket intressant att få höra hur man kommit fram till denna smått fantastiska siffra. Vad finns det för vetenskapliga eller andra undersökningar som ger belägg för att detta är en korrekt siffra? Är det inte så, Bo Lundgren, att detta är en desperat chanstagning? Det gäller ju att till varje pris visa upp ett lägre skattetryck än socialdemokrater och folkpartister.

Och inte nog med detta. 900 milj. kr. trollos dessutom fram genom att slopa en skatt: omsättningsskatten på värdepapper. Moderaterna grundar sitt förslag härvidlag på någonting som man benämner "tillförlitliga beräkningar". Kunde möjligen Bo Lundgren bidra till att skingra dimmorna genom att tala om vad det är för tillförlitliga beräkningar man syftar på?

Ovissheten är också stor när det gäller stora delar av moderaternas andra finansieringskälla, besparingar. 2 miljarder kronor av dessa specificeras över huvud taget inte alls. Var de skall tas får vi i bästa fall veta någon gång efter den allmänna motionstiden nästa år. Kan inte Bo Lundgren lätta en liten aning på förlåten när det gäller dessa 2 miljarder? Eller sviker modet även på den punkten?

I några besparingsförslag lättar dock de moderata dimmorna. Det finns trots allt några konkreta förslag. Det är emellertid förslag som slår hårt mot det svenska trygghetssystemet. Ersättningsnivån till kommunala beredskapsarbeten skall sänkas, KAS och utbildningsbidrag skall försämrats och sjuk- och föräldraförsäkringen skall urholkas. Det är alltså de sämst ställda som skall betala stora delar av den moderata skattefesten. Sjuka och arbetslösa skall betala sänkningar av förmögenhetsskatter och marginalskatter. Det är fördelningspolitik och systemförändringar av gammalt högermärke!

Centerpartiet ansluter sig till stora delar av propositionen. Det är bra. Det gäller bl.a. de föreslagna sänkningarna av marginalskatterna. Däremot är det litet si och så med viljan att finansiera sänkningarna. Bl.a. utnyttjar man helt sonika 3 miljarder kronor som riksdagen i våras tog in genom energiskattehöjningar. Avsikten med dessa höjningar var bl.a. att kyla av den överhettade ekonomin. Nu är man uppenbarligen beredd att värma upp ekonomin igen. Det är stor risk att en sådan politik spår på inflationen.

Centern accepterar inte heller propositionens förslag om moms på energi kombinerad med sänkt elskatt. Man föredrar att bibehålla elskatten och lägga nya punktskatter på energi. Vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet vill, har vi ju hört, t.o.m. höja elskatten kraftigt. Det är en politik som drabbar industrin – särskilt den elintensiva delen – mycket hårt. Konkurrenskraften för exempelvis svensk pappers- och massaindustri kommer att urholkas, och följderna för sysselsättningen kan bli förödande. Företag som går dåligt blir dessutom dåliga skattebetalare, och hur blir det då med finansieringen av förslaget?

Centerns minst sagt äventyrliga finansiering av skattereformen leder

oundvikligen till höjd inflation och ökad arbetslöshet. Av bitter erfarenhet vet vi att just detta är den riktigt stora orättvisan. Inflation och arbetslöshet drabbar alltid de sämst ställda hårdast. Mot den bakgrunden låter centerpartiets tal om att man angriper socialdemokratin från vänster minst sagt ihåligt.

Herr talman! Det är sant, som också har påpekats av de tidigare talarna, att skatteutskottet har haft kort tid på sig för att behandla detta ärende. Det har emellertid inte hindrat oss från en seriös behandling av proposition och motioner. Tre s.k. fackutskott här i riksdagen har fått yttra sig över ärendet, och under en dag genomförde vi en omfattande hearing med ett stort antal berörda organisationer.

Till detta kommer att lagrådet har haft möjligheter att yttra sig över de delar i propositionen där man möjligen skulle kunna befara otillåten retroaktivitet. Det gäller företagsbeskattningen och anställdas förvärv från arbetsgivaren av värdepapper. På båda dessa punkter är lagrådets besked klart och entydigt: Det finns ingen grundlagsstridig retroaktivitet i förslaget. Där emot har lagrådet vissa invändningar av praktisk och redaktionell natur. Dessa invändningar har beaktats av skatteutskottet.

Under ärendets behandling har utskottet också noterat vissa mindre brister i propositionen. Det gäller förslaget om avdragsbegränsning för pensionsförsäkringspremier. Här har det visat sig att man genom att flytta över under 1989 outnyttjade avdrag till 1990 kunnat undgå att drabbas av avdragsbegränsningar. Det har funnits tydliga tecken på att en del försäkringsbolag var i färd med att utnyttja detta förhållande i sin marknadsföring.

Alla partier utom moderata samlingspartiet tyckte att detta var stötande och enades därför om ett s.k. utskottsinitiativ. Enligt detta skall begränsningen av avdraget gälla oavsett om det avser avgift som erlagts under 1990 eller om det avser avgift som flyttats över från 1989 – dock med den inskränkningen att det bara skall beröra avgifter som erlagts efter den 5 december 1989.

Utskottet avger ett särskilt betänkande om detta – nr 1989/90:20 – och jag yrkar bifall till vad utskottet där har hemställt. Samtidigt yrkar jag avslag på den moderata reservationen till detta betänkande.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag också yrka bifall till skatteutskottets hemställan i betänkande 10 och avslag på samtliga reservationer.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Lars Hedfors största bekymmer gällde risken för att statens inkomster skulle minska. Det är naturligtvis typiskt för socialdemokratin att först och främst betrakta inkomsterna som statens, när det faktiskt i grunden är de enskilda medborgarnas arbetsinkomster som man genom beskattningsåtgärder drar in till det offentliga. Bara inriktningen på det yttrandet är intressant och avslöjande.

Det är mot den bakgrunden som socialdemokratin sedan 1982 har höjt skattetrycket med ungefär 70 miljarder kronor eller nästan 20 000 kr. per svenskt hushåll. Det är det som gör att nästan två tredjedelar av den totala

arbetsinkomsten för en normalinkomsttagare går bort i skatter.

Jag skall svara på Lars Hedfors frågor i denna och nästa replik. Själv ställer jag bara en fråga till Lars Hedfors: Är det enligt honom och det socialdemokratiska partiet rimligt att en normalinkomsttagare skall betala näst intill två tredjedelar av sin totala arbetsinkomst i skatter och lagstadgade avgifter? Det innebär, som jag sagt tidigare, naturligtvis att valfriheten urholkas.

Än värre blir det ju för låginkomsttagarna, för de får av naturliga skäl inte så mycket utbyte av de av alla ansedda nödvändiga marginalskautesänkningarna. När man då lägger exempelvis en bensinskattehöjning med 1:50 kr. som finansiering, kommer naturligtvis den som kör ganska mycket att få skattehöjningar av detta och annat som tar över marginalskautesänkningens effekter i kronor. Det är därför vi får drygt en miljon löntagare med höjd skatt som följd av skatteuppgörelsen mellan socialdemokraterna och centerpartiet.

Men frågan gällde alltså: Är det rimligt med det höga skattetrycket på de enskilda löntagarna i Sverige?

När det sedan gäller frågorna som Lars Hedfors ställde kan jag svara att vår beräkning av dynamiska effekter kommer efter en kalkyl som har gjorts med hjälp av dataprogram för en alternativ försörjningsbalans. Den inkluderar förutom arbetsutbudseffekter också effekterna av den ökning av hushållssparandet som i sig motverkar en alltför snabb konsumtionsutveckling och därmed inte behöver finansieras i ett läge när statens budget visar ett kraftigt underskott; så är det ju i dag.

Vi vågar inte ta in så mycket av dynamiska effekter som Bo Södersten, den socialdemokratiska ledamoten i RINK, gör. Men vi tror ändå på dynamiska effekter, uppenbarligen till skillnad från socialdemokraterna här.

Vi trollar inte bort 900 milj.kr. Det är alldeles uppenbart att om man drar bort aktiehandeln från Sverige, dränerar och stryper penningmarknaden, skapar man ett skattebortfall inom andra skatteformer än en omsättnings-skatt. Den beräkning som ligger till grund för vår bedömning har gjorts av Aktiefremjandet, där för övrigt personer med socialdemokratisk inriktning sitter i styrelsen.

Till frågan om trygghetssystem återkommer jag i nästa replik, med tanke på att min tid för närvarande är ute. Men, Lars Hedfors, är det rimligt med det höga skattetrycket?

GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Jag observerade att Lars Hedfors ägnade en stor del av sitt anförande till historik, och det är ju vackert så. Det har vi gjort väldigt mycket i utredningarna också, innan vi kom fram till beslutsfattandet. Men nu gäller det 1990 års skatter och de effekter som förslagen i betänkandet kommer att få för människor i vårt samhälle.

Lars Hedfors citerade Wigforss och sade att Wigforss hade talat om att *ge resurser* och att *utjämna inkomstskillnader*. Jag undrar på vilket sätt som detta sker år 1990. Det kommer ju att bli en omfördelning, så att skattebördan läggs över på låginkomsttagare, jämfört med tidigare. Då kan man ju inte prata om att man utjämnar inkomstskillnader. Det är fullständigt orimligt att påstå detta. Då har man inte ens nått fram till något av de mål som

man satt upp för en skatteomläggning.

Dessutom tappar vi helheten år 1990, framför allt genom att lägga fram förslag om stora systemförändringar, som vi egentligen skall ta ställning till senare. Jag tänker på energipolitiken och på regionalpolitiken. Man föregriper remissbehandling av miljöavgiftsutredningen, osv. Då kan man inte få den helhet som ju var tanken med skatteomläggningen, och det bidrar till de fördelningspolitiskt negativa effekterna år 1990.

Det finns skäl att undra om skatteplaneringen minskar när folk inte längre kan använda sin egen bil i tjänsten. Blir det lättare och enklare efter genomförandet av de förslag som föreligger?

Det är ganska märkligt att Lars Hedfors tar upp pengarna från vårens beslut om energibeskattningen. Det har skett en åtstramning med hjälp av den beskattningen sedan beslutet fattades. I beslutet stod det att de här skatterna skulle användas till "skattesänkning på arbete genom sänkta skattesatser och/eller skattereduktion". Och det talades om fördelningspolitiska effekter.

Vi har inte gjort något annat än fullföljt det beslutet. Vi anser därför inte att vi på något sätt har försämrat ekonomin och varit oansvariga, som Lars Hedfors påstår. Vi tror att för man en dålig fördelningspolitik och behandlar människor orättvist, så kommer det att leda till betydligt större försämringar genom behov av enormt ökade bidrag under 1990 och även framöver.

Från centerpartiets sida har vi en trovärdig finansiering. Jag skall återkomma till det i min nästa replik.

LARS BÄCKSTRÖM (vpk) replik:

Fru talman! Lars Hedfors uppehöll sig vid alla brister i nuvarande system, och jag instämmer i hans kritik av dessa brister. Men för att ta en liknelse: Man kan ju uppskatta en brasa utan att hemfalla åt pyromani. Det är det ni snarast utsätter fördelningsprincipen för, Lars Hedfors.

Herr Hedfors uppehöll sig vidare företrädesvis vid kritik mot moderata samlingspartiet, och jag förstår varför. Om man så att säga tappar åt två håll, får man bestämma sig för vilket läckage man skall dränera. Har man gått åt höger och ändå tappar röster åt höger, är det klart att då vänder man sig dit. Det andra läckaget ser man väl som en nödvändig följd av att man själv går åt höger.

Dock fick jag en kommentar till att vi i vpk föreslår höjd energiskatt. Ja, vi tror att svenska folket kan bära det, för vi har låga energiskatter i Sverige. Japan har fyra gånger så höga energiskatter och energipriser som vi har i Sverige. Jag kan tillägga att vpk också föreslog reduceringar för viss energikrävande industri.

Det finns ytterligare en punkt som jag vill ta upp, och där har jag en avgörande fråga till Lars Hedfors. Jag ställer mycket sällan frågor i kammaren. Det här är en av de få frågor jag ställer.

Vi har en gemensam reservation från centern, miljöpartiet och vpk, där vi skrivit: "Vidare bör en fördelningspolitisk analys göras angående effekterna av de aktuella förslagen." Det fick vi inte stöd för i utskottet, och det är för mig totalt outgrundligt varför vi inte fick det. Jag minns ju att regeringen gav ett löfte om att låginkomsttagarna inte skall betala skattesänkningar åt höginkomsttagarna. Då måste man ju se vad effekten blir av omläggningen.

Men om man säger nej till utvärderingen säger man ju också nej till att kontrollera om löftet efterlevs.

Tror man att man levt upp till sitt löfte? Utredningen konstaterar att detta löfte inte efterlevdes. Mängder av andra liknande rapporter kom sedan. LO har tydligen någon undersökning på gång som inte är publicerad ännu.

Anser Lars Hedfors att uppgörelsen med folkpartiet uppfyller kravet att höginkomsttagarna betalar sina egna skattesänkningar? I så fall: på vilka data grundar han denna uppfattning?

GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Lars Hedfors har rätt när han säger att de punktskatter som vi föreslår skulle drabba den elintensiva industrin. Men han glömmer tala om att vi också hjälper industrin med andra åtgärder i vårt paket.

Vad det gäller är att vi måste subventionera en del av vår industri för att den skall kunna klara konkurrensen med omvärlden. Det är vi med på. Det är näringsutskottets jobb att säga vilka delar som bör subventioneras, men det är vårt jobb att säga hur. Skall det ske genom skattelättnad på energi eller på annat sätt? Vi menar att skattesubventionen inte är lämplig, därför att den uppmanar till energislöseri.

Vi vill inte slå ut någon industri. Vi föreslår hur man skall kunna klara problemet. Men om man slösar med energi går det åt mera energi, så enkelt är det.

LARS HEDFORS (s) replik:

Fru talman! När Bo Lundgren tar upp de dynamiska effekterna blir jag litet rädd. Det tyder på att Bo Lundgren under hela den resa skatteutskottet gjorde till USA inte var riktigt med på noterna. Varenda expert, varenda politiker vi talade med i USA betonade entydigt att de dynamiska effekterna av deras reform var mycket små. De fanns där, men var små och kom i ett ganska sent skede.

Här slår moderata samlingspartiet till med dynamiska effekter på 5,8 miljarder kronor direkt. Det är ungefär lika mycket som RINK beräknade att det skulle kunna bli av hela dess förslag. Det tar moderata samlingspartiet ut under första året. Tala om optimism!

Dessutom lever vi i en högkonjunktur i Sverige. Det går bra för Sverige just nu. I en sådan situation är det svårt att få ut några dynamiska effekter. Bo Lundgren säger att två tredjedelar av svenska folkets frihet minskar genom skatterna. Det är möjligt att friheten minskar för de stora skattebetalarna. Men det finns en annan sida av saken också, Bo Lundgren. De som har nytta av den goda barnomsorgen, av den goda utbildningen, av de fina kommunikationerna som vi har, deras frihet ökar i motsvarande grad. Det är de sämst ställda i samhället som får den största friheten genom en bra offentlig sektor.

Skattebördan ökar för låginkomsttagarna, säger Görel Thurdin.

Tillåt mig då peka på att vi också vidtar åtgärder som får betalas av höginkomsttagarna. Vi skärper beskattningen när det gäller pensionsförsäkringspremier. Vi skärper beskattningen av aktier och skattefria löneförmåner. Här

gynnades tidigare höginkomsttagarna. Denna skärpning kommer att i motsvarande grad gynna låginkomsttagarna.

Framför allt: förslaget från centerpartiet slår hårt mot industrin och kommer att leda till en ökad arbetslöshet i Sverige, om det går igenom.

Jag vill erinra om vad chefen för ett stort företag i södra Sverige sade om energibeskattningen. Alltför tunga bördor för det området gör att industrin kommer att lämna Sverige. I den situationen är centerpartiets förslag ansvarslost.

Lars Bäckström efterlyser en fördelningspolitisk analys. De fördelningspolitiska analyserna har gjorts av RINK och av LO, och de visar klart och entydigt att låginkomsttagarna inte kommer att betala höginkomsttagarnas skattesänkningar.

BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! LO:s beräkningar visar att en och en halv miljon låginkomsttagare, kanske upp emot 2 miljoner, får betala skattesänkningarna genom höjd skatt. Så är det bara! Det har justerats ned något men det är fortfarande drygt en miljon. Det går inte att resonera bort, Lars Hedfors.

Jag ställer frågan en gång till: Är det rimligt och önskvärt att nästan två tredjedelar av en normalinkomsttagares – och låginkomsttagares – totala arbetsinkomst går bort i olika former av skatt?

Lars Hedfors tycker tydligen det. Han säger att detta gör man för att finansiera den goda barnomsorgen.

Tycker Lars Hedfors att det är bra att ett antal människor inte kan välja barnomsorgsform, och att ett antal familjer inte alls får barnomsorg? Detta händer ju därför att man monopoliserar ett skattesubventionerat system som genom politisk styrning blir ineffektivt.

Han talar om den goda utbildningen, efter den debatt vi nyligen har haft i utbildningsfrågorna. Det verkar som om Lars Hedfors med sin lärarbakgrund lever helt i ett vacuum utan att inse vad som händer i samhället omkring.

Han talar om goda kommunikationer. Bli de kanske bättre genom bensinskatt höjningen med 1:50 kr. och ytterligare avgiftshöjningar som försämrar möjligheterna i glesbygd och annat?

Det Lars Hedfors säger är nästan ett hån mot de människor som upplever problemen i vård- och omsorgssektorn.

Frågan gällde: Anser Lars Hedfors att det är rimligt med ett så högt skattestryck för de enskilda? Det är det grundläggande problemet.

Utskottets resa till USA – ja, fan läser Bibeln på ett visst sätt, ursäktat uttrycket.

Det är samma sak med Lars Hedfors.

Det finns olika uppfattning om storleken av de dynamiska effekterna. För vår del ligger vi under vad socialdemokraten Bo Södersten anser rimligt när det gäller dynamiska effekter.

Jag vill vidare säga till Lars Hedfors att det inte är som han säger – och där kan han fråga vilken ekonom som helst. En högkonjunktur leder inte till att man får lägre arbetsutbudseffekt. Tvärtom, i ett läge med stor efterfrågan på arbetskraft kan man få ett snabbare genomslag av ett ökat arbetsutbud. Då

sugs den arbetskraften upp.

Det Lars Hedfors sade var alltså helt fel. Grundar man sin skattepolitik på hans uppfattning, förstår jag att det blir så snett.

Lars Hedfors frågade varför vi hade gått emot ett tjugofemtal åtgärder på skatteplaneringsområdet.

Svaret ges av antalet. Ingen av dessa åtgärder har löst problemet. Varje sådan åtgärd har lett till att man gjort på något annat sätt för att komma undan den alltför höga skatten. Det enda vi kan göra för att få effekt är att sänka marginalsikten och på sikt sänka skattetrycket. Då undanröjer vi orsaken till den avancerade skatteplanering vi kan se.

Det är också mot den bakgrunden och framför allt därför att vi inte vill minska avdraget för pensionspremierna nästa år som vi säger nej till skatteutskottets betänkande nr 20. Det är logik i att vilja ha samma yrkanden för 1990 som för 1989 i sammanhanget.

Slutligen: Lars Hedfors talar om ökenvandring. I öknen finns inte så många människor. Alldeles uppenbart är de politiker, som slår vakt om det höga skattetrycket, på en ökenvandring, för ingen människa i Sverige i dag inser något annat än att man måste sänka skattetrycket.

GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Lars Hedfors talar inte om de prishöjningar på 2,5 % som blir 1990 och som troligtvis kommer att ligga kvar. Det har genom den konstruktion som finns i förslaget en påtaglig negativ fördelningspolitisk effekt. Som mervärdesskatten är utformad slår den hårdast mot dem som har lägst inkomster och lägst konsumtionsutrymme.

Centerpartiet har en trovärdig finansiering. Däremot kan man ifrågasätta finansieringen i det nu föreliggande förslaget från socialdemokraterna och folkpartiet. Vi som oppositionsparti, som alltså måste motionera, kan bara utgå ifrån den proposition som föreligger och de förslag till finansiering som finns där.

Det är inte trovärdigt att hävda att finansieringen skall täckas med t.ex. det som man får in genom begränsningar av avdragen för resor i tjänst. Man lägger över kostnader på kommuner, i princip på alla offentliga arbetsgivare. Vad får en sådan finansiering för effekt i slutändan? Kommunal skatterna kommer säkerligen att pressas upp. Målet 50 % marginalsikt för de flesta kommer mycket få att kunna dra nytta av efter denna skattereform och med den utveckling som nu sker samt med de kostnadsökningar som vi redan har.

Vi har de begränsningsregler i vårt förslag om energibeskattningsregleringen hävdar att vi inte skulle ha. Dessa regler finns redan i dag. Det är väl inget som hindrar att man har kvar samma system, även om man använder sig av punktskatter. Regeringen använder sig av samma opinionsbildning som när det gäller kärnkraften. Det är egentligen inte någon trovärdig opinionsbildning, men den genomförs med emfas av dem som tror på andra värden än centerpartiet har.

Vårt förslag visar också – om man anknyter till det exempel som jag tog upp i mitt inledningsanförande – att effekten blir helt annorlunda för den kvinna som jag berättade om. Den totala skattebelastningen minskar genom att vi har en skattereduktion på 500 kr., ett höjt avdrag för resor till och från

arbetet, höjt avdrag för resor i tjänsten, ett lägre bensinpris per mil, och genom att företagen inte avlastas – som skulle bli följden med förslaget om moms på energi – blir det mindre pålagor på hushållen.

Vi hävdar bestämt att vårt förslag har en fördelningspolitisk profil och att vi har föreslagit en precis lika trovärdig finansiering som föreslås i propositionen.

LARS BÄCKSTRÖM (vpk) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Lars Hedfors för svaret.

Eftersom jag är lärare, måste jag tyvärr säga att det var fel svar. Utredningarna finns visserligen, men de visade att detta var fel i fördelningspolitiskt avseende. Det säger bil. 17, bil. 8, SCB och LO. Till yttermera visso har man sedan ändrat grundförutsättningarna. RINK föreslog beskattning av kollektiva pensionsfonder och individuella pensionsförsäkringar, medan ni socialdemokrater vill minska dessa skatter. Vi vet ju att det finns ett samband med de fördelningspolitiska effekterna. Rosengren sade att om vi slipper den höga skatten på kollektiva pensionsfonder, kan han tänka sig 60 % marginalskatt i stället för 50 %. Detta visar att TCO såg detta samband. Enligt LO innebär RINK:s förslag att alla individuella pensionsförsäkringar belastas med drygt 2 000 kr. för dem som tjänar över 250 000 kr., och 113 kr. för dem som tjänar 100 000–125 000 kr.

När man nu sänker skattetaket för alla individuella pensionsförsäkringar, blir fördelningen sned, och effekten slår alltså ännu sämre än vad den gjorde tidigare.

Det är visserligen sant att skattereduktionen – det ökade grundavdraget – kom till, och effekterna tar i bästa fall ut varandra. Det blir troligtvis en ännu mera sned fördelningseffekt än det ursprungligen var. Därtill kommer att man har slopat taket för ränteavdrag och ändringar i kapital- och förmögenhetsbeskattningen med försämringar till följd, enligt vänsterpolitisk mening.

Daniel Tarschys sade en gång att han skulle jaga minister Sigurdsen med blåslampa till dess han fick rätt svar. Nu är jag en mycket mer fridsam människa, men jag tänker gång på gång återkomma med frågan: Vilka fakta ligger till grund för ståndpunkten att höginkomsttagarna betalar sin egna skatter?

GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Mitt problem är snarare det motsatta. Jag kan inte tacka Lars Hedfors för svaret, eftersom jag inte fick något.

Lars Hedfors talade om för mig att vårt förslag till punktskatter kommer att slå ut den elintensiva industrin. Så kommer inte att ske, eftersom vi också har förslag om sänkningar av arbetsgivaravgifter som väl motsvarar detta skatteuttag. Jag vill faktiskt ha en kommentar till det här av Lars Hedfors, för vårt förslag är verkligen ansvarsfullt.

När det gäller energibeskattningen är vi väldigt besvikna att ni gått på linjen att förorda moms, i stället för någon annan typ som är snarlik den som föreslås av MIA. Detta förslag har kanske kommit för sent för att kunna bli ordentligt genomtänkt, men vi måste absolut få någonting sådant inför 1991. Det hade varit bra att inte redan nu gå över till ett annat system och sedan kanske behöva ändra tillbaka igen. Det måste vara en sundare princip att

tillämpa MIA:s idé i det fallet.

Prot. 1989/90:47
15 december 1989

LARS HEDFORS (s) replik:

Fru talman! Jag börjar med att besvara Gösta Lyngås fråga.

Det är helt riktigt att ni i miljöpartiet har föreslagit att arbetsgivaravgifterna skall sänkas. Men detta förslag begränsar sig geografiskt till Norrland. Gösta Lyngå, det finns faktiskt i mycket stor utsträckning elitensiv industri också i södra Sverige. Den kommer att få stora svårigheter med miljöpartiets politik.

Bo Lundgren hävdade med stor emfas att barnomsorgen, utbildningen och kommunikationerna i Sverige är dåliga. Men ni moderater vill ju göra dem ännu sämre, genom att undandra inkomster från staten och samhället – inkomster som skulle kunna användas för att förbättra bl.a. barnomsorgen, utbildningen och kommunikationsväsendet.

Till Görel Thurdin vill jag säga att jag fortfarande hävdar att centerpartiets förslag till finansiering av denna reform är dåligt, mycket dåligt. Görel Thurdin svarar ju inte på min fråga om de tre miljarder som ni redan har dragit in för att använda för åtstramning. Hur kan det komma sig att ni nu plötsligt kastar in dessa 3 miljarder igen för att blåsa under inflationsbrasan? Det hade varit klädsamt om Görel Thurdin hade svarat på den frågan.

Görel Thurdin sade att ett resultat av regeringens politik kommer att bli prisökningar på 2,5 %. Det är riktigt. Men prisökningarna hade blivit precis lika stora om centerpartiets förslag om höjda punktskatter hade gått igenom. Det hade blivit precis lika stora prisökningar om moderaternas dimmiga finansieringsförslag hade gått igenom. De höjda punktskatterna slår hårt mot industrin, och det innebär en stor fara för Sverige och Sveriges ekonomi.

Slutligen vill jag till Lars Bäckström säga att det finns utredningar som visar de fördelningspolitiska effekterna. I de överenskommelser som har träffats med folkpartiet har vi, genom att föra över 5 miljarder kronor från höginkomsttagare till låginkomsttagare, tagit hänsyn till de brister som finns i dessa undersökningar och beräkningar. Kom ihåg, Lars Bäckström, att de riktigt stora orättvisorna har vi ju genom att vissa välavlönade, välbärgade människor kommer undan helt och hållet att betala skatt med dagens skattesystem. Det kan vi socialdemokrater aldrig acceptera. Därför måste skattesystemet ändras radikalt.

Förste vice talmannen anmälde att Görel Thurdin, Gösta Lyngå, Bo Lundgren och Lars Bäckström anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! De politiska förändringarna sker i dessa dagar i en rasande takt. I Östeuropa faller de gamla kommunistiska regimerna i en liberaliseringsvåg som knappast någon kunnat förutsäga.

Här hemma blåser det också en föränderlighetens vind. Självfallet kan inte den politiska situationen här jämföras med den glädjande utvecklingen i öst, men en och annan ljuspunkt kan vi förvisso notera.

Dagens debatt är en sådan ljuspunkt. När julfriden framåt kvällningen

lägrar sig över denna plenisal, kommer vi att ha fattat beslut om första etappen i en genomgripande reformering av det svenska skattesystemet. Fortsättning följer i vår, och fr.o.m. inkomståret 1991 kan vi i Sverige äntligen börja tillämpa ett skattesystem där de värsta bristerna i dagens system är eliminerade.

Det är självklart att vi inom folkpartiet har anledning att känna oss nöjda. I årtionden har vi ständigt upprepat kravet på en marginalskattereform. "Det måste löna sig att arbeta" har det stått att läsa på våra affischer i valrörelse efter valrörelse. Genom dagens beslut tar vi ett rejält steg i denna riktning, och fortsättning följer. Nästa år ökar vi steglängden till det dubbla. Det arbetet är redan grundlagt. När det hela är klart kommer skatten på en löneökning inte att vara högre än att det för människor i alla inkomstlägen lönar sig bra att arbeta.

Fru talman! Vårt nuvarande skattesystem har kallats perverst och ruttet. Vad man vill kalla det kan möjligen vara en fråga om smak och sinnesstämmning. Helt klart är att detta skattesystem förorsakat oss som enskilda medborgare och som nation högst betydande välfärdsförluster.

Vi är nu på väg att inta jumboplatsen bland industriländerna då det gäller tillväxtligan. Flera faktorer samverkar, men det råder inget tvivel om att skattesystemet är den dominerande orsaken till den låga tillväxten i den svenska ekonomin.

Under utredningsarbets gång har många försök till fördelningspolitiska analyser gjorts. Tabeller har flimrat förbi i en strid ström i TV och tidningar. Stor dramatik har förorsakats av några hundralappar hit eller dit. Den ena ekonomen efter den andra har räknat, ritat och berättat hur det skulle bli för herr Svensson och fru Karlsson om det ena eller det andra förslaget genomfördes.

Det som har förvånat mig storligen är att knappast något försök har gjorts att beskriva effekterna av det som varit reformens huvudsyfte – att öka effektiviteten i ekonomin och därmed tillväxten.

Nu talar jag inte om en medaljplats i tillväxtligan. Jag vill vara betydligt blygsammare. Men visst är det intressant att konstatera vad det skulle betyda om vi kunde kravla oss upp till mitten på tabellerna, till OECD-ländernas genomsnitt. Ett sådant avancemang skulle för en tvåbarnsfamilj betyda inemot 10 000 kr. per år – att lägga ihop med det statiska utfallet av skattereformen, beräknat som ett genomsnitt för alla medborgare i vårt land. Det är pengar som skulle kunna hamna i plånboken, att användas till att sänka skatten eller till att förbättra samhällsservicen.

Skatteutskottet for ju i somras runt i USA i en ivrig jakt på dynamiska effekter. Erfarenheterna av denna övning visar att dynamiska effekter förvisso uppstår men att det tar ett eller annat år innan de uppträder. Kanske blir de inte heller så betydande som vi har tänkt oss.

Fru talman! Detta perversa och ruttna skattesystem har också slitit hårt på solidariteten i vårt land och fränt på ärligheten. De stora bruttolöneskillnaderna, som inte haft någon motsvarighet i konsumtionsförmåga, har gett upphov till slitningar. Skatteflykt och allehanda fiffigheter har växt fram. Hur var det Gunnar Myrdal uttryckte det? Jo: Svenskarna har blivit ett folk av fillare.

”Nu blir det ju inget roligt att deklarerat” sade en skämtare till mig häromdagen. Det kanske kan ligga någonting i det, men vi får väl försöka trösta oss genom att ta en titt på lönbeskedet.

Fru talman! Sommaren 1986 hade jag nöjet att tillhöra en arbetsgrupp inom folkpartiet som arbetade fram ett förslag till en marginalskaftereform liknande den som vi nu är i färd med att genomföra. Arbetsgruppens förslag omfattade – liksom det nu aktuella förslaget – inkomstskatten, företagsbeskattningen och kapitalbeskattningen. Förslaget byggde också på en enhetlig skattesats. Tanken bakom detta var att förhindra omvandling av inkomster till mera lågbeskattade sådana, något som varit en lönande verksamhet i det nuvarande systemet. Som en röd tråd genom förslaget löpte tanken att den som genom fiffiga manipulationer försökte nedbringa sin skatt, i slutändan ändå skulle upptäcka att skatten trots all tankemöda blev densamma.

Jag konstaterar nu att praktiskt tagit alla de bärande grundtankarna i detta förslag återfinns i den överenskommelse som träffats mellan folkpartiet och socialdemokraterna. Detta tycker vi folkpartister givetvis är bra. Däremot tycker vi det är synd att socialdemokraterna inte följde vårt förslag i våras att då genomföra en delreform som nu genomförs. Hade så skett, skulle vi ha sluppit den besvärande tidsnöd som nu i hög grad försvårat arbetet. Följden har nu blivit att vi ställts inför valet att genomföra denna del inom en alltför kort tidsram eller att helt avstå.

Efter noggranna överväganden inom partiet och efter samtal som vi haft med utomstående har vi gjort bedömningen att fördelarna av ett tidigare genomförande ändå klart överväger nackdelarna. De uppvaktningar som förekommit inför utskottet har också bekräftat denna uppfattning. Detta gäller speciellt företagsbeskattningen. När moderaterna nu går till storms mot företagsbeskattningen befinner de sig på rak kollisionskurs mot den helt dominerade delen av svensk företagsamhet.

Fru talman! För den som från insidan har någon erfarenhet av företagandets villkor är det inte heller svårt att förstå intresset för att snarast möjligt göra sig kvitt nuvarande företagsbeskattning. Speciellt företagsbeskattningen har nämligen varit oerhört snedvridande och förorsakat stora effektivitetsförluster.

Jag talade inledningsvis om julstämning. Inom svensk företagsamhet har man i dessa dagar inte tid att tänka på julstämning. Där befinner man sig nu mitt inne i den lätt hysteriska process som speciellt under år med goda preliminärbokslut utbryter inom företagen. Det är nu som pannan läggs i djupa veck – om man inte har hunnit med det tidigare – under intensivt funderande över s.k. resultatreglerande åtgärder. Hur mycket är det möjligt att sätta av till fonder och reserver? Hur gör vi? Skall vi bygga upp lagret? Vad kan vi finna som ger möjlighet till direktavskrivning?

Det är så här års som maskinförsäljarnas orderböcker fylls med ur företagsekonomiska synpunkter ogenomtänkta och ofta tveklaktiga beställningar. Vem vill väl skatta bort vinsten? Det är så här års som det arbetas för högtryck för att leverans skall hinna ske före årsskiftet, så att man får göra avskrivningar. Det är så här års som många kommande konflikter med skattemyndigheterna grundläggs.

Det är klart att svensk företagsamhet inte vill arbeta på detta sätt. Det är

klart att man vill skrota detta snurriga och ineffektiva system, och det är klart att svenskt näringsliv förtjänar ett bättre skattesystem.

Fru talman! Den proposition som ligger till grund för första steget i skattereformen är resultatet av en förhandling. Liksom i alla förhandlingar har det varit fråga om att ge och ta. Vi har från folkpartiets sida anledning att känna tillfredsställelse med utfallet av dessa förhandlingar. På viktiga punkter har vi nått resultat. Jag nämner några av de krav i förhandlingarna som vi fått tillgodosedda:

Vi har lyckats slå vakt om principen "Hälften kvar".

Vi får inte bara en inflationsuppräknig av brytpunkten utan även en real uppräknig.

Vi får en förbättrad pensionärsbeskattning jämfört med vad utredningen föreslagit.

Vi får i förhållande till utredningsförslaget en sänkt avkastningsbeskattning på pensionsförsäkringar.

Vi får ha avdragen för resor till och från arbetet kvar.

Självfallet är vi inte lika belåtna med alla inslagen i förhandlingsresultatet. Det finns inslag som vi velat utforma på ett annat sätt. Det finns till och med inslag som vi hade kunnat vara utan. När nu delresultatet föreligger tar vi givetvis vårt ansvar för detta. Det handlar dock som jag sade om ett förhandlingsresultat, och det måste därför ses som en helhet.

Vad vi givetvis inte tar ansvar för är de två förslag som hamnade i denna proposition utan vårt förvållande. Jag tänker på förslaget om förlängning av den s.k. generalklausulen och på ändringarna i tvångssparandet. Båda dessa förslag vill vi självfallet skicka till de sälla jaktmarkerna – båda förslagen bör försvinna. Eftersom jag så ofta redogjort för våra skäl för denna uppfattning, skall jag nu inte uppta kammarens hårt ansträngda tid med den saken.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna nr 50 och 51. I övrigt yrkar jag bifall till skatteutskottets hemställan i betänkandena nr 10 och 20.

Fru talman! Skattetrycket måste sänkas i Sverige. Detta är folkpartiets klara och entydiga besked. Enligt vår mening bör en viss sänkning kunna ske redan vid genomförandet av skattereformens andra steg. Det bör också därefter vara möjligt att gå vidare. I själva verket är ett av syftena med reformen just att den skall möjliggöra ett sänkt skattetryck.

Frågeställningen för oss i folkpartiet är inte och har inte någonsin varit om skattetrycket skall sänkas utan när detta lämpligen kan och bör ske. På denna punkt är det bara att konstatera att moderaterna isolerat sig fullständigt. Skulle vi från folkpartiets sida intagit samma ståndpunkt som moderaterna, hade det aldrig blivit någon överenskommelse, i vart fall inte med det innehåll som den har nu och som mottagits på det hela taget mycket positivt.

Även utifrån rent sakliga utgångspunkter kan moderaternas ställningstagande ifrågasättas. Är det verkligen klokt att i rådande läge släppa loss en betydande köpkraft i form av en skattesänkning? Är det vidare klokt att i inledningsskedet lägga på kommunerna ytterligare besparingar just det år då det är som svårast för kommunerna?

Folkpartiets linje äventyrar inte reformen. Vår linje möjliggör den.

Andra partier har accepterat våra krav, sade Bo Lundgren i sitt inledningsanförande. Redan tidigt under utredningsarbetet i KIS – kommittén för indirekta skatter – stod det klart att moderaterna tänkte ställa sig utanför reformen. Denna taktik har man också omsorgsfullt fullföljt genom att ställa krav som inget annat parti kunnat acceptera. För att de krav på skattesänkningar som Bo Lundgren skisserade skulle ha kunnat antas skulle andra partier ha fått ändra sig. Detta säger, tycker jag, en del om moderaternas vilja att komma till resultat.

Moderaterna talar om att de har blivit utkastade från förhandlingarna, men det var i själva verket så att man hade så brått att komma utanför dörren att inte ens den flinkaste utkastare skulle haft en chans att hänga med. Sällan har nog en avhysning krävt mindre våld. Den som skulle kastas ut hade så brått att utkastaren aldrig hann fram.

Sina krafter har moderaterna satsat på att kritisera reformen. Man har ägnat sig åt att kritisera de partier som sett till att det har blivit resultat. Man har, tycker jag, inte dragit sig för rena skamgrepp.

Så sent som i fredags i förra veckan försökte Bo Lundgren att misstänkliggöra folkpartiet i pressen genom att göra sensation av att vi från folkpartiets sida avstyrkte några motionskrav som kommer att tas upp till behandling i skattereformens andra steg. Men vad är det för märkvärdigt i det? Så har skatteutskottet alltid gjort. Motionskrav som är under utredning eller när förslag väntas inom kort brukar utskottet regelmässigt avstyrka. Varför skulle vi handla annorlunda nu när vi själva har möjlighet att se till att förslagen bereds och diskuteras mera ingående än vad som någonsin tidigare skett?

Och tala gärna om, Bo Lundgren, vad det skulle ha varit för vits med att vi folkpartister ordnade till det så att vi måste gå till de fortsatta förhandlingarna om t.ex. en sådan sak som förmögenhetsskatten på arbetande kapital med en nyavslagen folkpartireservation i bagaget. Det är nog inte många utöver Bo Lundgren i denna kammare som begriper vari det kloka skulle ligga i detta.

Nej, det enda värdet i denna jämmerliga hantering ifrån Bo Lundgrens och moderaternas sida ligger däri att det är en ypperlig illustration till er insats i skattefrågan.

Nu hoppas jag – och säkert många andra också i denna kammare – att ni skall ägna helgen åt en stunds kontemplation över frågan om inte det största oppositionspartiet skulle kunna mobilisera en något större konstruktivitet än den ni visat på senare tid. Skänk gärna någon tanke åt det ansvar som ligger eller åtminstone bör ligga på det största oppositionspartiet!

Det som jag sade om kontemplation kan gärna också få gälla för Görel Thurdin och centern. För övrigt vill jag tacka Görel Thurdin för att hon använde ordet strejk om skatteuppgörelsen i sitt anförande. Jag kan försäkra Görel Thurdin om att vi från folkpartiet skall göra vad vi kan för att se till att det blir en dubbelstrejk. Även till Lars Bäckström vill jag rikta ett tack för det alltför slösande berömmet över vår insats i förhandlingarna. Det känns nästan genant.

BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Kjell Johansson talade om Östeuropa och om förändringens

vindar, men fortfarande efter dagens riksdagsdebatt och beslut består Sveriges världsrekordhöga skattetryck, litet annorlunda fördelat till nackdel för låg- och mellaninkomsttagarna, men två tredjedelar av arbetsinkomsterna skall ändå gå till skatt. Skattetrycket, som är det främsta problemet när det gäller att öka tillväxten, står kvar på den höga nivå som det har haft och ökar under socialdemokratisk ledning, men nu med stöd av folkpartiet.

Fru talman! När skall man sänka skattetrycket, om inte i samband med en stor marginalskattereform? Då kan man undvika skattehöjningar som i sig är skadliga, som leder till att ett antal människor får höjd skatt och som i sin tur försvårar lönebildningsprocessen genom att kostnadsökningarna tilltar.

Jag kan försäkra Kjell Johansson om att jag skall använda jul- och nyårshelgen till kontemplation och arbete för att ytterligare spetsa och förfina det budskap som vi har om att sänka det alltför höga skattetrycket. Det är uppenbarligen på den punkten som vi avviker från alla andra partier för närvarande. Vi tycker i och för sig att det är ganska tråkigt, men vi har tagit upp kampen och kommer att fortsätta att kämpa för ett sänkt skattetryck.

Jag kommer vidare ihåg eftermiddagen den 2 oktober, då Kjell Johansson och jag höll presskonferens om att man 1990 borde genomföra en tidigare-läggning av skattereformen som till väsentliga delar skulle finansieras med besparingar i syfte att sänka skattetrycket redan 1990. Vad hände sedan, Kjell Johansson? Det är förvånansvärt att det svänger så snabbt i folkpartiets politik.

Det är dessutom inte heller så att vi misstänkliggör folkpartiet. Varenda gång som riksdagens skatteutskott har röstat om att slopa förmögenhetsskatt på arbetande kapital, om att avskaffa omsättningsskatten och om att inte införa särskild vinstskatt på företagen har folkpartiet och vi stått sida vid sida och försökt bromsa. Men nu avviker folkpartiet av någon underlig anledning. Det är viktigt för oss att notera. Vi får hoppas på en omsvängning ytterligare en gång – det går ju förhållandevis snabbt emellanåt.

Vårt förslag släpper inte loss köpkraft. Vårt förslag är naturligtvis finansierat, men på annat sätt, i syfte att ta till vara möjligheterna att sänka skattetrycket. Vi föreslår inga kommunbesparingar för 1990. Vi föreslår en finansiering som inte ger pris- och kostnadsökningar som skapar problem på kostnadssidan för kommunerna.

Slutligen vill jag fråga Kjell Johansson: Är det bra folkpartistisk skattepolitik att införa en skatt på pensionssparandet? Tycker folkpartiet att det är bra att höja bensinskatten med 1:50? Svara gärna på de frågorna, Kjell Johansson.

GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Perversitet kan ju ta sig olika uttryck. Nu har vi en reform där folkpartiet fått med sig socialdemokraterna på ett system som drabbar låginkomsttagarna i mycket stor utsträckning. Kjell Johansson har uttryckt sin besvikelse över att han inte längre kan glädja sig i deklarationstider, men samtidigt kan både han och jag känna stor glädje när vi öppnar våra lönekurvert nästa år. Riktigt lika glada blir naturligtvis inte de låginkomsttagare som får vara med och betala för våra skattesänkningar. Tala om perversitet!

GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Kjell Johansson sade att folkpartiet i åratal har upprepat kravet på sänkta skatter. Jag kan säga att vi i åratal samtidigt med det kravet har upprepat att det måste vara en positiv fördelningspolitisk profil på de förslag som läggs fram.

Kjell Johansson säger att det lönar sig att skaffa sig ytterligare en inkomst efter genomförandet av det förslag som nu framlagts för 1990. Ja, det kan man fråga sig. Man måste även ta prishöjningarna i beaktande, och de slår mest mot dem som har lägre och medelhöga inkomster.

Han säger att erfarenheten visar att tillväxten dröjer och inte blir så stark som vi har tänkt oss. Ja, det kan ju också mana till besinning. Men på våra resor fick vi också veta att det var nödvändigt med fördelningspolitiskt tänkande för att det hela inte skulle gå snett. Effektiviteten kan också kopplas till det faktum att alla människor involveras i känslan av att bidra till effektivitet och att de kanske har möjlighet att göra just det.

Det talas om principen "hälften kvar". Vi kan emellertid redan nu konstatera att den principen inte håller med tanke på kommunalskattehöjningarna. Eller räknar man med bara en del av kommunalskatten? Det blir ju nämligen ett tryck uppåt på kommunalskatten i samband med det som nu sker. Vi i centerpartiet är litet oroliga för detta, eftersom kommunalskatterna är helt och hållet proportionella och alltså slår mycket hårt mot dem som har låga inkomster. De slår dessutom väldigt olika i olika delar av landet. Vi hoppas verkligen att utredningen om kommunal skatteutjämning m.m. kommer till stånd så fort som möjligt, så att vi eventuellt kan enas om förändringar därvidlag.

Vi har i vårt förslag faktiskt tänkt på människorna ute i vardagslivet, inte på dem i rampljuset. Vi har tänkt på kvinnorna i hemtjänsten, på tidningsbuden som i dag gör det möjligt för människor att få en tidning, även om de bor långt utanför tätorterna. Detta är ju viktigt inte minst med tanke på demokratin. Vi har tänkt på de människor som bär upp en levande landsbygd, människor utan stora inkomster men med stort engagemang och långt till service och arbete. Vi har också tänkt på dem med låga inkomster och medelinkomster och på de ensamma kvinnor som finns bl.a. här i Storstockholmsområdet. Det finns enligt min mening all anledning för både folkpartiet och socialdemokraterna att hädanefter ta sig en funderare på vad fördelningspolitiken har för effekt på tillväxten.

LARS BÄCKSTRÖM (vpk) replik:

Fru talman! Ledamoten Kjell Johansson tackade för berömmet och sade att det var nästan genant. Det må vara hänt; äras den som äras bör, säger man ju. Jag måste säga att jag när jag studerar denna uppgörelse på varje punkt och varje moment ser samma osynliga, liberala hand, ständigt samma hand. Jag är nästan frestad att säga som den skicklige detektiven säger: Ständigt denne Westerberg! Detta är vad jag ser, och jag har därför en fråga till Kjell Johansson. Jag satt nämligen i går och tittade i gamla lägg från den 20 februari 1989. Jag läste där om folkpartiets fem krav på skattereformen:

1. Sänkt marginalskatt med ett tak på 50 %.

2. Inflationsskyddade skatteskalor.
3. Enhetlig kapitalbeskattning.
4. En i princip enhetlig mervärdeskatt.
5. Den sänkta inkomstskatten finansieras genom höjning av andra skatter.

Dessa var de fem punkterna. Jag frågar då Kjell Johansson, som nästan blev generad av vad jag sade: I vilket avseende har folkpartiet givit vika?

KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt vad jag skall svara på den sista frågan. Det är inte som jag ser det min uppgift att tala om detta. Folkpartiet står, precis som jag sade, för denna överenskommelse i det skick den ligger. Vi tycker inte om allt i den, och jag är övertygad om att inte heller socialdemokraterna tycker om alla detaljer i den. Men, som sagt, vi står för den.

Detta är en något konstig situation för mig, den är litet ovanlig. Det är faktiskt första gången under mina sju år i riksdagen som jag befinner mig i den här situationen, så ni får ursäkta mig litet.

Jag har plockat fram ett tidningsurklipp som jag vill kommentera. Jag kunde inte göra det efter de tidigare inläggen, men jag skall säga något om urklippet nu. Urklippet kommer från Dagens Nyheter torsdagen den 23 november 1989, det är alltså inte alls särskilt gammalt. Där skriver förre moderatledaren Ulf Adelson under rubriken De borgerliga bör sluta fred: "Genom att uppgörelsen träffades med folkpartiet i stället för centern fick det också en betydligt mer saklig profil.

Bengt Westerberg hävdar nu att det knappast skulle gått att få en borgerlig regering att besluta om en sådan här reform. Det ligger åtskilligt i det."

Fru talman! Jag minns med saknad mitt första år i riksdagen. Närmast bredvid mig i bänken, till höger som sig bör, hade jag Ulf Adelson. Ulf var konstruktiv till sin läggning. Det fanns ett fungerande samarbete mellan oppositionspartierna på den tiden. Dagens uppsättning moderater har bytt ut den konstruktiva läggningen mot konfrontation. Calle Bildt driver en helt annan linje.

Jag höll nära nog på att tappa hakan när dagens debatt inleddes. Detta berodde inte på att moderaterna och centern hoppade på oss i folkpartiet – det hade jag faktiskt väntat mig – utan på att Bo Lundgren direkt efter Görel Thurdins anförande laddade stora kanonen och våldsamt kastade sig över henne. Och Görel Thurdin blev inte svaret skyldig. Det är klart att man blir förvånad!

Bättre än så här kan egentligen inte moderaternas totala bankrutt då det gäller att ikläda sig rollen som riksdagens ledande oppositionsparti illustreras. Och detta menar jag bör ingå i helgens kontemplation.

Det var meningen att jag skulle svara på alla de frågor och anklagelser som har riktats mot mig. Men det är ganska svårt, jag finner det ganska jobbigt. Centern vill inte sänka marginalskatterna lika mycket som moderaterna, moderaterna vill sänka dem mer. Centern vill ha tvångssparande, moderaterna vill spä på köpkraften. Centern har en syn på kommunerna, moderaterna har en annan. Jag ber, fru talman, att få återkomma till detta i min nästa replik.

BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Sällan lyckas någon säga så litet på de tre minuter som står till förfogande i en replik som var fallet i Kjell Johanssons senaste inlägg.

Jag beklagar själv att Ulf Adelson tydligen är en lika stor pessimist som Bengt Westerberg. Men det finns ju människor med den läggningen. Jag är själv mer optimistisk än vad dessa båda herrar tydligen är när det gäller möjligheten för borgerliga partier att komma överens om en vettig politik.

Så till vad Kjell Johansson sade om min fråga till Görel Thurdin. Kjell Johansson vet inte vad som händer när jag verkligen laddar stora kanonen, det gjorde jag nämligen inte alls i det sammanhanget. Min försynta fråga till Görel Thurdin gällde hur det kommer sig att centerpartiet kan kritisera en bensinskattehöjning på 1:50 när de själva föreslår en höjning på 58 öre. Hur kan centerpartiet kritisera begränsningen av avdragsrätten för tjänsteresor när de själva föreslår detta, om än begränsningen i centerns förslag inte är lika omfattande? Det är principen det rör sig om, det vill jag belysa. Detta är enligt min mening vad debatten syftar till.

Av samma anledning menar jag att det för framtiden är intressant att få veta om folkpartiet anser att det är riktigt att beskatta pensionssparandet och att denna politik är något som skall permanentas. Anser folkpartiet att detta är rimligt, att denna avkastningsskatt skall finnas? Är det rimligt att höja bensinskatten och kanske t.o.m. höja den ytterligare? Därmed bidrar man ju till en kraftig prisökning som på sikt leder till en kostnadsutveckling när det gäller lönebildningsprocessen som inte minst drabbar kommunerna mycket hårt. Därmed skapar man också problem för kommunernas ekonomi.

Kjell Johansson talade mycket om företagsamheten. Jag är då intresserad av att få veta varför folkpartiet vill ta bort rätten att kvitta underskottet under löpande beskattningsår. Detta är ju en viktig förutsättning för nyföretagandet. Jag undrar varför folkpartiet skärper realisationsvinstbeskattningen med följd att riskvilligt sparande missgynnas, detta särskilt i fråga om långa innehav och i särskilt hög grad för fåmansbolagsföretagare – detta rör alltså bolagssektorn.

Jag har fortfarande inte fått någon kommentar till min fundering kring hur det kommer sig att Kjell Johansson för ett par månader sedan på en presskonferens tillsammans med mig sade att vi skall sänka skattetrycket 1990. Nu i debatten säger han däremot att vi inte kan sänka skattetrycket. Jag hoppas att detta inte är någon ögonblickets ingivelse. Eller är det kanske en varannandagspolitik? Det kunde vara intressant att få även detta belyst.

Vi moderater menar att det viktigt att sänka det totala skattetrycket. Jag vill upprepa min fråga: När skall vi sänka det totala skattetrycket, om inte då vi samtidigt sänker marginalskatterna? I och med dessa marginalskattesänkningar kan vi undvika alla dessa samhällsekonomiskt skadliga skattehöjningar som dessutom uppemot en och halv miljon löntagare förlorar på. Det är väl just då man skall försöka sänka skattetrycket. Den politiken kommer vi att fortsätta med. Jag är övertygad om att så småningom kommer andra partier att ansluta sig i det avseendet, eftersom väljarna kommer att tvinga dem till det.

GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Vi har som sagt ställt oss bakom en sänkning av marginalskatten, eftersom den är absolut för hög. Vi har ägnat mycket stor tid åt läkarnas marginalskattesänkning. Nu är det dags att titta på de marginaleffekter som uppstår för hemsamariterna i samband med omläggningen.

Det får inte bli så att vi kommer att öka rundgången betydligt genom det här förslaget, så att människor blir mer beroende av bidrag efter det att vi har sänkt skatterna än före. Det är en logisk krumelur och kullerbytta som jag inte riktigt förstår vidden av, men det kanske inte är meningen.

Jag har inte fått svar på vad folkpartiet menar med 50 % kvar, hälften kvar för alla. Jag skulle gärna vilja ha en definition av det uttrycket eftersom ni använder det så ofta.

Man kan också fråga sig var folkpartiets självkänsla finns när det inte tror sig om att kunna ingå i en regering annat än tillsammans med socialdemokraterna, för att åstadkomma en skattereform. Man kan också fråga sig vilken uppfattning folkpartiet har. Framför allt moderaternas, men också centerpartiets uppfattning har vi fått reda på, men vi skulle väl mycket gärna vilja veta folkpartiets uppfattning om alla de problemområden som här har radats upp. Det har vi inte riktigt fått klarlagt.

Vår finansiering är trovärdig, men vi har en annan utformning. Vi lyfter inte av från företagen för att lägga över på hushållen. Kostnadshöjningarna i det här samhället är för stora för att man skulle kunna göra det. Det leder till en snedvridning, och inte till den fördelningspolitiska effekt och den tillväxt som man har önskat.

LARS BÄCKSTRÖM (vpk) replik:

Fru talman! Till Kjell Johansson vill jag säga att jag är för kompromisser. Kompromisser innebär för mig att man gör avkall på något för att vinna något annat. Ni i folkpartiet ställde fem krav den 20 februari, och ni minns dem säkert bättre än jag. Jag frågade om ni fick ge avkall på något av kraven. Det var tydligen inte så, och det är bara att gratulera. Det är högsta vinsten att göra en uppgörelse och slippa ge avkall på en enda punkt.

Däremot är de som drabbas av denna uppgörelse – företrädesvis skattebetalare i låga inkomstlagen – att beklaga. Genom denna uppgörelse gör förvisso läkaren en vinst, men hemsamariten, undersköterskan och biträdet får ta förlusten. Jag gratulerar er till er seger, och jag beklagar förlorarna.

GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Kjell Johansson har lyckats få väldigt kort tid till sitt förfo-gande. Jag fick således inget svar på min fråga. Nu skall jag göra det ännu lättare genom att ge honom möjlighet att svara med ett enda ord. Att minska skattetrycket för höginkomsttagare och öka det för låginkomsttagare, är det moraliskt eller är det perverst? Det räcker således med ett enda ord som svar.

KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Det här är en mycket intressant upplevelse för mig. Bo Lundgren sade att jag lyckades säga väldigt litet och inte svarade på så många

frågor. Görel Thurdin säger att hon gärna skulle vilja veta folkpartiets uppfattning om alla de problemområden som har radats upp här. Det kanske är en liten belysning av vad jag förväntas hinna på tre minuter.

Jag har svarat på Lars Bäckströms fråga om huruvida vi fick ge avkall på något av våra krav i förhandlingarna eller inte. Jag har sagt att det finns en del saker som vi till och med skulle vilja vara utan. Jag tänker inte gå in i detalj.

Gösta Lyngå tar upp frågan om det är moraliskt eller inte att minska skattestrycket för höginkomsttagare. En erfarenhet som skatteutskottet gjorde i USA var att den reformen – som till stora delar är uppbyggd efter samma principer som de reformer vi nu genomför här – har medfört ett mycket kraftigt höjt skatteuttag för dem som har hög inkomst. Det hänger ihop med kapitalbeskattningen. Däremot har det medfört sänkt skatteuttag för de som har låga inkomster. Det, Gösta Lyngå, är också vårt mål med den här skatte-reformen.

Bo Lundgren tog verkligen i med frågor, vilket gör det helt omöjligt för mig att besvara dem alla. Jag skall välja ut någon som jag tycker är viktig.

Bo Lundgren frågade om det är riktigt att införa pensionsskatt. Vi var emot engångsskatten. Om problemställningen den gången hade varit formulerad så att det hade varit kopplat till en sänkning av skatten när pensionerna skall betalas ut, som gjorde att det t.o.m. kunde löna sig för pensionärerna, är det klart att vi hade tagit oss en och annan funderare. Då hade jag inte stått här och varit så hård i kritiken mot socialdemokraterna. Man kan dock inte glömma det ena ledet. Jag hoppas för allt smör i Småland att ni moderater inte kommer att motsätta er den lägre beskattningen av pensionerna. Det vore nästan en konsekvens när ni nu motsätter er det ena ledet.

Fru talman! Sekunderna rusar i väg.

Förste vice talmannen anmälde att Gösta Lyngå, Bo Lundgren, Lars Bäckström och Görel Thurdin anhållit att till protokollet på antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

CARL BILDT (m):

Fru talman! Dagens ämne till trots vill jag börja med att uttrycka den sorg som jag tror att många av oss känner inför budet om Andrej Sakharovs död i natt.

Betydelsen av hans länge mycket ensamma, isolerade och utfrusna kamp för frihet och demokrati i Sovjetunionen kan knappast överskattas. Jag tror att vi alla är ense om att han var en av vår tids modigaste och betydelsefullaste individer. Han rycktes dessutom bort mitt i en aktiv gärning som en av de ledande ledamöterna i den sovjetiska folkkongressen.

Fru talman! Dagens debatt är den sista av 1980-talets politiska debatter i riksdagen. Snart stiger vi in i det 1990-tal som kommer att föra oss fram mot år 2000.

1980-talet har varit det decennium när världen sköt fart, men Sverige hamnade på efterkälken.

Tänker vi tillbaka på övergången mellan 1970- och 1980-talet minns vi att den kännetecknades av den djupa världsekonomiska nedgång som var ett

resultat av den andra oljeprischocken på kort tid.

Vi hade en intensiv diskussion om inriktningen av den ekonomiska politiken. Vi var ett antal partier som ville lägga om den ekonomiska politiken i mer liberal riktning, på det sätt som senare kom att bli dominerande i de flesta andra länder. Det handlade om förändringar i den offentliga sektorn, skattesänkningar, avregleringar och liberaliseringar över ett brett fält.

Socialdemokraterna motsatte sig emellertid ursinnigt denna omläggning. När de genom olika omständigheter vann riksdagsvalet 1982, blev deras inriktning gällande för 1980-talet.

Ett kort anförande som detta räcker självfallet inte till för att beskriva 1980-talets ekonomiska politik. I dag ser vi dock ett dystert facit. Vid 1980-talets utgång har Sverige ett bytesbalansunderskott som växer mycket snabbt, en tillväxt som ligger i europeisk bottenklass och en kostnadsutveckling som håller på att leda oss fram till en ny allvarlig kostnadskris.

Det var ett tag sedan vi hörde socialdemokraterna tala om den framgångsrika tredje vägens politik. Det finns starka sakliga skäl för tystnaden på den punkten.

Sanningen är ju att Sverige nu går mot allt större ekonomiska problem. Finansministern varnade härförleden själv för att det som nu ligger framför oss är vad han kallade arbetslöshetens stålbad. Medan andra länder ser med allt större optimism på 90-talets möjligheter, är bedömningarna av Sverige alltmer pessimistiska.

Vi har haft en sämre tillväxt under 1980-talet än under något annat decennium under hela detta århundrade. Det inkluderar t. o. m. det krisartade 1930-talet och oljekrisernas 1970-tal. Vi har en situation där sedan 1982 importen har ökat klart snabbare än exporten, där skatterna och skattetrycket har fortsatt att höjas. Sedan 1982 har skatterna höjts med ca 70 miljarder kronor. Vi hade världsrekord i skattetryck redan då. I dag är skattetrycket ännu högre. Det är mot denna bakgrund inte så konstigt att allt fler talar om de stora problem som vår ekonomi står inför.

Den skatteomläggning vars första steg 1990 vi har att ta ställning till i dag är en ganska god illustration till varför den socialdemokratiska politiken inte har förmått att ta sig an Sveriges problem. Denna omläggning innebär sänkta marginalskatter. För 1990 är denna sänkning så gott som identisk med det som vi moderater föreslog redan i januari men som då delvis med harm avvisades av socialdemokraterna.

Detta med sänkta marginalskatter har länge varit fult för socialdemokraterna. Med harm i rösten och fördelningstabeller i handen har man under 1980-talets olika politiska debatter kastat sig över var och en som dristat sig till att föreslå någonting sådant. Det skattesystem som man sedan ett år tillbaka kallar både perverst och ruttet var länge en av de allra heligaste klenoderna i det socialdemokratiska samhällsbygget under efterkrigstiden.

Den marginalskattesänkning som Sverige nu får i början av 1990-talet skulle Sverige ha behövt i början av 1980-talet. Då hade vi sluppit att förlora så mycket mark, så mycket välfärd som vi nu faktiskt har gjort under detta decennium.

Men när marginalskattesänkningen nu äntligen, delvis och försenad, trots allt kommer, är det skattetrycket som hamnar i fokus. Finansministern har

själv varit noga med att framhålla att det inte får handla om någon skattesänkning, utan det får bara vara fråga om en omfördelning av det höga skattetrycket. Skattetrycket skall bibehållas genom att man tar igen på gungorna vad man förlorar på karusellen. Detta är gammalt socialdemokratiskt tänkande av närmast klassiskt snitt. Enligt den politik som den s. k. 90-talsgruppen skisserar – som finansministern, om jag har förstått det hela rätt, var ute och missionerade om för en glesnande skara i Rotebro i går – kommer 1990-talet att innebära ett fortsatt höjt skattetryck för att bygga upp ett ökat sparande inte hos familjer och företag, där det bör ligga, utan i stället hos staten och dess olika fonder.

Vi moderater kunde inte och kan fortfarande inte acceptera att skattetrycket inte får sänkas. Vi tycker att det är rätt och riktigt, att det är ofrånkomligt att delar av denna marginalsattesänkning finansieras med offentliga besparingar. De måste till förr eller senare i alla fall. Vi vet – det vet alla – att delar av den kommer att finansieras genom olika former av positiva effekter på den samlade ekonomin.

Det är här våra starkaste invändningar mot dagens omläggning ligger. Genom att man på gungorna tar igen vad man förlorar på karusellen, begränsar man de positiva effekterna på samhällsekonomin, samtidigt som många enskilda individer och familjer faktiskt råkar i kläm i denna hantering. Det finns många exempel på den saken. Jag skall inskränka mig till två.

Det verkar nu närmast vara med vållust som man klämmer till med dramatiska ökningar av bensinpriset. Det är möjligt att detta gläder miljöpartiet och en och annan övrig på den kanten. Men det drabbar faktiskt hårt alla dem, inte minst i glesbygder, för vilka bilen är ett måste för att de över huvud taget skall kunna leva kvar.

Att man nu lägger en extra skatt på pensionssparandet gläder alldeles säkert – det vet vi – de socialistiska teoretiker som vill bekämpa det enskilda sparandet för att bereda vägen för det offentliga, kollektiva sparandet. Men det drabbar och försämrar möjligheterna att få fram det breda, starka och frivilliga enskilda sparandet, som är en förutsättning för att vi skall kunna klara oss som välfärdsnation i framtiden.

Ekonomer har nu beräknat att de höjda skatterna som följer av det oförändrade skattetrycket kommer att öka prisstegringarna med ca 3 procentenheter 1990 och sannolikt också 1991. Det är en extra inflation, som nu kommer att äta på många hushållskassor. Till detta skall läggas de höjningar av kommunala skatter som nu släpps fram.

Vi moderater har länge mycket bestämt sagt att om vi sänker marginalskatterna skall vi kombinera detta med ett skattestopp för kommunerna, för att förhindra att skattesänkningarna äts upp underifrån av kommunala skattehöjningar.

I inkomstskatteutredningen var vi fortfarande ensamma om det förslaget. Men vi fick i alla fall andra partier med oss på en kraftig skattebroms. Det var någonting som trots allt var någorlunda hyggligt.

Nu innebär överenskommelsen av allt att döma att denna skattebroms tas bort. Självfallet kommer detta att uppfattas som – och har redan gjort det – ett fritt fram för höjning av kommunal- och landstingsskatt.

I närmare 50 kommuner och landsting höjs skatterna redan nästa år. Nära

hälften av landets kommuner får därmed en kommunalskatt på 32 kr. eller mera. Därmed kommer marginalskattesänkningen redan från början att ätas upp underifrån. Det talas om att syftet med detta var att se till att man i alla fall fick hälften kvar av en inkomstökning. Men redan från första året är det i mindre än en tiondel av landets kommuner som man får hälften kvar – mindre än en tiondel av landets kommuner. Och sedan kommer denna lilla minoritet att bli allt mindre i takt med att de kommunala skatterna fortsätter att höjas. Detta leder självfallet också till en press uppåt på det samlade skattetrycket.

Om marginalskatterna var 1980-talets stora skattepolitiska fråga, är jag övertygad om att skattetrycket kommer att bli 1990-talets. På sikt kan inte en öppen europeisk ekonomi som Sveriges ha ett skattetryck som så markant avviker från skattetrycket i motsvarande länder, som det skattetryck vi har i dag gör. Därmed måste uppgiften för 1990-talets skattepolitik bli att successivt pressa ned skattetrycket mot de nivåer som råder i länder med sociala ambitioner och välfärdsambitioner motsvarande Sveriges. Detta är en förutsättning – det är jag övertygad om – för framtida välfärd. Det är inte höjda skatter, utan det är god tillväxt som avgör om vi kan klara framtidens välfärdspenning inom t.ex. barnomsorg och äldreomsorg.

1980-talet har, när vi blickar tillbaka, varit ett vändpunktsdecennium. Efter decennier av dominans för en i grunden socialdemokratisk samhällsmodell har denna under 1980-talet förlorat sin kraft. Efter decennier av dominans av en socialistisk idé har denna idé under 1980-talet kollapsat. Efter decennier av försök att bygga ut ett planhushållningssystem har den fria marknadsekonomin seger under 1980-talet blivit uppenbar för snart sagt alla och envar.

Socialismens bankrutt och marknadsekonomin seger ser vi såväl globalt som i vårt eget land. Planhushållningsekonomierna har åstadkommit ekonomisk kräftgång, socialt förfall och ekologiska katastrofer. Där planhushållningstänkandet har vunnit insteg i vårt eget samhälle ser vi samma typ av problem med köer, ökade kostnader och kvalitet.

Att detta ställt till problem för den socialdemokrati som leder sina idéer tillbaka till denna diskrediterade socialism är inte så konstigt. Den tror knappt längre på sin egna idéer, och den är ganska halvdan när det gäller att genomföra idéer som ursprungligen är andras.

Socialdemokraterna klarar uppenbarligen inte av skolpolitiken. Med en skolminister som talar om driftsansvar i stället för kunskaper, går det som det går.

Socialdemokraterna klarar inte av barnomsorgen. Inte ens när landets egen socialdemokratiske finansminister inser att den nuvarande politiken är felaktig förmår socialdemokraterna att lägga om politiken.

Socialdemokraterna har svårigheter och klarar inte heller av sjukvården. Vi står inför en kvalitets- och kostnadskris som blir alltmer påtaglig.

Socialdemokraterna klarar inte av utmaningarna när det gäller ett viktigt område som rättstryggheten.

Socialdemokraterna klarar inte av att hantera framväxten av det nya Europa. Inför kraven på frihet i öst och samarbete i väst står de ofta handfallna och manar till försiktighet med friheten och återhållsamhet med samarbetet.

Samtidigt ser vi hur de utnyttjar de små möjligheter som trots allt finns att fortsätta att driva politiken åt vänster.

1990-talet skall innebära att olika typer av fonder och olika typer av offentligt sparande skall få allt större makt över Sverige.

Jag kommer ihåg att man en gång för länge sedan brukade säga att framtiden låg åt vänster. Och det fanns hela folk och nationer som utsattes för försök att med vänsterpolitik skapa en ny framtid. Vi vet ungefär hur det gick.

På 1990-talet ligger framtiden åt höger. Det ser vi med stor tydlighet varthelst vi vänder oss. Från en politik som bara litar på staten och dess styrning sker en vändning till en politik som vågar att lita på att också individen och familjen vågar och vill ta ansvar.

I de gamla socialistiska länderna försöker gamla stalinister klä om sig till s.k. demokratiska socialister eller t.o.m. ibland till socialdemokrater. I socialdemokratiska partier runt om i västvärlden gör man allt för att tona ner eller t.o.m. helt suddas bort bekännelsen till socialismen. Och i de liberala och konservativa partierna blir man ofta allt tydligare i sin roll som drivande kraft i den politiska utvecklingen.

Men detta innebär inte alls att vi bara kan slå oss till ro och vänta på att allt detta kommer att inträffa, tvärtom. Ju längre den stelnande socialdemokratin får fortsätta att styra Sverige, desto mer kommer vårt land att halka efter och desto mer besvärligt får vi att hantera de problem som uppstår i denna process.

1980-talet, som vi nu lämnar bakom oss, blev genom socialdemokratisk politik på många sätt ett det förlorade möjligheternas decennium. Nu går vi in i ett 90-tal som innebär enorma möjligheter till en positiv samhällsutveckling. Det är dags att lägga om den politiska kursen och att lägga om den rejält. Sverige har inte råd att förlora också 90-talet.

BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman!

”– Oavsett vem, som framlägger folkpartiets skatteförslag, avse vi för vår del att stödja desamma, uttalar hr lok. fp-ledare Ludv. Hagwald å förekommen anledning.

– Oavsett vad för skatteförslag, som framläggas av regeringen, avse vi för vår del att taga avstånd från desamma, uttalar hr lok. m-ledare Just. Brylén å förekommen anledning.

– Oavsett vem, som föreslår vad, avse vi för vår del någonting helt annat, uttalar hr lok. c-ledare J. Krökén å förekommen anledning.”

De citerade herrarna är, som alla vet, borgerliga partiledare i Grönköping. Uttalandena gjordes långt innan skattediskussionerna på riksdagsnivå ännu hade kommit i gång på allvar. De finns tryckta i Grönköpings årsbok, Grönköping buggar vidare, som rekommenderas som julläsning. Detta noteras å förekommen anledning.

Inom folkpartiet är vi glada att få stödja vårt skatteförslag, trots att vi inte själva har lagt fram det. En skattereform enligt de riktlinjer som nu föreslås har vi länge arbetat för.

Skattereformen löser inte alla problem i svensk ekonomi inför 1990-talet, men den är en avgörande förutsättning för att de skall kunna bli lösta.

Ett av de stora systemfelen i den svenska ekonomin i dag är just utformningen av skatterna. Alla dåliga betyg som skattesystemet har fått är tyvärr rättvisa.

Skattesystemet avhåller människor från arbetsinsatser som skulle behövas. Det uppmuntrar till meningslösa överflyttningar av pengar mellan olika konton. Det stimulerar mer till lån än till sparande – och det i så grad att kapitalinkomstbeskattningen ger ett minus för stat och kommun. Det låser in kapitalet i företagen och försvarar därmed försörjningen av riskkapital i nya företag.

Det är en glädje att kunna medverka till en skattereform som gör att det kommer att löna sig att arbeta och som ger oss en rättvisare kapitalbeskattning.

Mottagandet av skattereformen har varit mycket positivt. Bakom reformens huvuddrag står såväl löntagarorganisationerna som näringslivet. Och i affärsbankernas konjunkturrapporter kommenteras reformen i mycket positiva ordalag:

”Skattereformen får stor positiv inverkan på den svenska ekonomins funktionsätt”, skriver SE-banken.

Och Handelsbanken anser att ”Den stora skattereformen är en av de mest positiva åtgärderna i den svenska ekonomiska politiken under det senaste decenniet.”

Även om det finns nyansskillnader mellan partierna när det gäller förslagen om sänkning av inkomstskatterna, så är det finansieringen som, inte oväntat, har föranlett den mest omfattande debatten.

Viljan att genomföra reformer som kostar pengar är mycket utbredd – viljan att betala kalaset är betydligt mer begränsad. Därför måste det sägas: De som är med på det politiskt enkla, att sänka inkomstskatten, men inte vågar vara med eller stå för det politiskt svåra, att betala reformen, är oansvariga.

Moderaterna är i praktiken bara villiga att betala halva skattesänkningen för nästa år. Centern vill inte heller vara med och betala notan.

Det vore, enligt vår övertygelse, ytterst olämpligt att inte finansiera skattereformen för 1990. I ett läge med en ansträngd arbetsmarknad vore det att beställa högre inflation och ett ännu större underskott i utrikesaffärerna.

I våras delade uppenbarligen centern den uppfattningen. Då gjorde de upp med socialdemokraterna om en åtstramning. På centerns initiativ infördes bl.a. tvångssparandet. Vi motsatte oss det därför att vi ansåg det vara i stort sett verkningslöst som stabiliseringspolitiskt instrument och dessutom orättfärdigt.

Nu vill centern i stället genomföra ofinansierade skattesänkningar, samtidigt som den del av tvångssparandet som möjligen kan ha haft någon åtstramande effekt tas bort. Det är inte alldeles lätt att hänga med i svängarna.

Hur mycket moderaterna och centern är villiga att finansiera i nästa omgång vet vi ännu inte. Moderaterna har aviserat att de bl. a. kommer att föreslå en kraftig nedskärning av bidragen till kommunerna. Det går att göra

det – men inte utan att det får konsekvenser för de verksamheter som kommunerna har ett stort ansvar för.

De 6 miljarder som moderaterna har tänkt dra in 1991 motsvarar ungefär en krona i kommunalskatt. Alla moderata kommunalmän i detta land som försökt spara ihop till en krona i kommunalskattesänkning vet att det inte går utan att det får konsekvenser. Och inte ens de moderata kommunalmännen är i regel beredda att ta de konsekvenserna. Jag tror knappast att moderaterna i någon enda kommun – jag vet inte säkert – inför nästa år har föreslagit en så stor skattesänkning som en krona.

I Lidingö kommun här utanför Stockholm som är kraftigt moderatdominerad *höjer* man t. o. m. skatten med hänvisning till socialdemokraternas s. k. Robin Hood-skatt. Det skulle naturligtvis inte vara enklare att vara kommunalpolitiker i Lidingö om moderaterna här i kammaren fick råda.

Problemet med moderaterna är att de inte gärna vill låtsas om att de indragningar från kommunerna som föreslås kommer att få konsekvenser. Men om det inte blir kommunalskattehöjningar, blir det självfallet mindre pengar till sjukvården och skolan, till barnomsorgen och äldreomsorgen. Det är därför som vi i folkpartiet har motsatt oss moderaternas förslag.

Inte heller centern vill gärna stå för konsekvenserna av finansieringen. Hålet i centerns finansieringsalternativ är på papperet mindre än i moderaternas, men i verkligheten är det mycket osäkert vad centern egentligen vill.

Centern föreslår en bensinskattehöjning av, som det heter i motionen, miljöskäl. Nå, då måste rimligen miljöskälen tala än starkare för den större höjning som socialdemokraterna och folkpartiet föreslår. Ändå säger centern nej till den. Skälet till att göra det är att människor kan räkna hur en bensinskattehöjning slår. Det vill centern undvika.

I stället föreslår centern en höjning av skatten på annan energi än bensin, som totalt sett överstiger majoritetens förslag med ca 6 miljarder kronor. De miljarderna skall enligt centern på något förunderligt sätt tas ut så att de svenska hushållen inte märker det. De skall betalas av kraftproducenter och utländska skattebetalare.

Detta centerförslag är naturligtvis bara en verklighetsflykt. Självklart kommer kostnaderna att övervältras på svenska skattebetalare också i deras alternativ. Men centern vill på samma sätt som moderaterna dölja konsekvenserna av sina förslag.

Syftet med att hoppa över en del av finansieringen eller att låtsas som om ingen drabbas av den är att kunna påvisa trevligare fördelningseffekter än vad majoriteten har gjort.

Moderaterna påstår t. ex. med stöd av LO:s fördelningsstudie att 1,5 miljoner inkomsttagare förlorar på skattereformen. När det passar använder de alltså en fördelningsstudie där inga dynamiska effekter av reformen alls beaktas – samtidigt som de, för att hyfsa sitt eget alternativ, räknar med att de dynamiska effekterna redan nästa år skall ge närmare 6 miljarder kronor. Att moderaternas politik skulle späda på inflationen kraftigt tar de ingen hänsyn till i sina egna kalkyler.

Det är klart att den som kan trola fram 6 miljarder kronor ur ingenstans kan gödsla med löften. Ett problem är att det låter sig göras på papperet, men inte i verkligheten.

Fru talman! Det går att räkna på nästan hur många sätt som helst när man skall försöka räkna ut effekterna av skattereformen. Det är ändå intressant att flera olika fördelningsstudier av skattereformen, trots de stora förändringarna som den innebär, i ett kortsiktigt perspektiv ger en i det närmaste oförändrad fördelningsprofil mellan olika inkomstgrupper. Att det inom resp. inkomstgrupp blir vissa förändringar är närmast självklart, det är faktiskt t.o.m. syftet med reformen.

Det helt avgörande för det fördelningspolitiska utfallet av reformen är ändå inte dessa kortsiktiga effekter, utan vilka effekter som reformen får på den ekonomiska utvecklingen.

En bättre tillväxt ger inte automatiskt en större rättvisa, men den ger oss resurser att, om den politiska viljan finns, öka insatserna för det glömda Sverige, få bort operations- och behandlingsköer i sjukvården, ge alla på långvården rätt till eget rum, bygga ut demensvården, förbättra standarden i skolan och mycket annat.

En bättre tillväxt ökar också möjligheterna att höja lönerna för dem som i dag har låga inkomster, inte minst kvinnor i kvinnodominerade yrken – hemsamariter, undersköterskor och andra som nämnts tidigare i debatten.

En bättre tillväxt ger också utrymme för att sänka skattetrycket. Det har sagts i debatten om skattereformen att folkpartiet och socialdemokraterna skulle ha kommit överens om att inte sänka skattetrycket under 90-talet. Det är rent nonsens. I själva verket innebär redan skattereformen i sig en viss sänkning av skattetrycket. Tack vare reformen kommer vi under 1990-talet att kunna gå vidare på den vägen.

Fru talman! Den bild som regeringen ger av svensk ekonomi i sin skrivelse till riksdagen är dystert. Jag tänkte ägna resten av mitt anförande åt att något kommentera den. Den ekonomiska tillväxten är svag till följd av en dålig produktivitet utveckling, bristen på arbetskraft består, kostnader och priser stiger snabbare i Sverige än i konkurrentländerna, våra företag förlorar i konkurrenskraft och tappar maknadsandelar, bytesbalansunderskottet växer oroande snabbt.

Regeringen har försuttit möjligheten att utnyttja 1980-talet, den rekordlånga period av god internationell konjunktur som vi har haft under 1980-talet, till att rätta till de centrala balansproblemen i svensk ekonomi. Det beror inte på brist på insikt om vilka problemen är. Dessa – särskilt pris- och kostnadsutvecklingen – har räknats upp i snart sagt varje finansplan som Kjell-Olof Feldt har signerat sedan han blev finansminister. Det är inte brist på insikt utan oförmåga att hantera problemen som gör att det hänt förhållandevis litet.

Det är bra att skattereformen kommer nu – men den borde naturligtvis ha kommit tidigare. En reformering av skattesystemet borde ha skett för flera år sedan. Den senaste skattereformen drevs igenom av mittenregeringen 1982. Sedan dess har ingenting hänt.

I regeringens bedömning av ekonomin inför 1990, som i allt väsentligt bekräftas av konjunkturinstitutets decemberrapport, understryks nödvändigheten av den skattereform som vi nu diskuterar.

Skattereformen räcker ändå inte för att i inledningen till 90-talet vrida utvecklingen i svensk ekonomi rätt. Låt mig bara nämna ett par saker som

framstår som mycket viktiga komplement till skattereformen.

Den budget som regeringen kommer att lägga fram om en knapp månad måste vara utomordentligt stram. I höstens regeringsförklaring sade statsministern att "de förslag till utgiftsökande reformer som aviseras i det följande kommer att föreläggas riksdagen endast under förutsättning att de, utan skattehöjningar, kan finansieras inom ramen för en fortsatt stram finanspolitik. Uppfylls inte detta villkor kommer reformerna att uppskjutas eller omprövas."

Jag utgår ifrån att statsministern menade vad han sade och nu är beredd att ta det politiska ansvaret för att uppskjuta och eventuellt ompröva reformer i syfte att kunna lägga fram en stram budget. Inte minst är det nödvändigt med åtgärder för att stoppa kostnadsexplosionen inom socialförsäkringssystemet.

En stram budget är nödvändig för att inte lägga en orimlig börda på penningpolitiken och ytterligare driva upp räntor och inflationstakt.

Det andra ämnet som jag mycket kort vill beröra är en fråga som gäller inte bara för nästa budgetår utan också för hela 1990-talet, nämligen frågan om förändringsarbetet inom den skattefinansierade sektorn. Det sker en del, men långt ifrån tillräckligt.

Allt fler människor upplever i sina kontakter med den offentliga sektorn att de inte får valuta för skattepengarna. Det är oacceptabelt med årslånga dagisköer och operationsköer, med trasiga läroböcker och fallfärdiga skollokaler, med ovärdiga vårdformer för äldre, med förhållanden som innebär att gamla människor inte får flytta från en kommun till en annan, med orimliga väntetider och dålig service hos offentliga myndigheter, med otrygghet på gatorna på grund av indragningar när det gäller kvarterspoliserna och med mycket annat som i dag kännetecknar den skattefinansierade sektorn.

Om vi på sikt skall kunna upprätthålla människors stöd för en solidarisk välfärdsstat, måste den fungera. Om medborgarna känner att de, trots att de lojalt betalar skatt, inte kan få hjälp när de behöver, riskerar vi att själva basen för välfärdsstaten raseras. För oss som vill slå vakt om Välfärdssverige är det alltså nödvändigt att problemen inom den skattefinansierade sektorn löses.

Det måste bli bättre fart på förnyelsen av den sektorn. Men här fungerar regeringen som bromskloss i stället för som pådrivare. Framför allt är regeringen insnärjd i ett ideologiskt grundat motstånd mot valfrihet och enskilda alternativ inom den skattefinansierade sektorn. Det motståndet måste brytas om någonting radikalt skall hända.

Vi har inte råd att avvisa dem som anser sig få bättre utlopp för sin fantasi och sitt engagemang i egna företag. De kan medverka till utveckling, förnyelse och ökad valfrihet. De kan utmana den offentliga verksamheten och på det sättet bidra till att också den blir bättre. Valfrihet och konkurrens bidrar till utveckling, även när det gäller sådant som vi är överens om skall betalas skattevägen.

Bara den som vågar bryta med dogmer och traditioner kan vara med och se till att människor på 90-talet verkligen kan få valuta för skattepengarna.

Fru talman! Utsikterna för svensk ekonomi är goda för 90-talet, om den ekonomiska politiken utformas på rätt sätt. Skattereformen är ett steg åt rätt håll. Det är ett avgörande steg. Men det är inte tillräckligt. Nu väntar vi på fler.

OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Vi i centerpartiet anser det vara mycket angeläget att Sverige får ett bättre skattesystem med lägre skatt på arbete och med en relativt sett ökad beskattning på energi och råvaror. En skattereform skall också syfta till ett lägre skattetryck. Det framtida skattesystemet skall vila på principen om skatt efter bärkraft.

Den nu aktuella skattereformen får inte leda till att låg- och medelinkomsttagarna får bära bördan när det gäller finansieringen, medan höginkomsttagarna tar hand om huvuddelen av marginalskattesänkningarna. Så blir tyvärr fallet i och med den uppgörelse om finansieringen som har träffats mellan folkpartiet och socialdemokraterna och som Bengt Westerberg här har lovordat. Den finansiering som väljs blir dessutom inflationsdrivande. Det blir höjda boendekostnader och höjda resekostnader, vilket slår hårt mot alla som har låga och normala inkomster och extra hårt mot människor i glesbygd. Därför ställer vi inte upp på socialdemokraternas och folkpartiets modell för reformens finansiering.

För 15 månader sedan gick svenska folket till val. Men ingen väljare visste att valet bl.a. gällde århundradets skattereform, som den här reformen kallas. Vad som rörde sig i Kjell-Olof Feldts huvud var förborgat för väljarna. Två månader efter valet tog Kjell-Olof Feldt och den socialdemokratiska partistyrelsen bladet från munnen: "Fiffel och båg eller skatt efter bärkraft". Det var rubriken – ett enkelt val, kan man tycka. Skattesystemet var perverst och ruttet. Kapitalskatter och indirekta skatter skulle upp och marginalskatterna skulle ned. Skattereformen skulle totalfinansieras.

Så småningom kom såväl PM 50 som PM 100, liksom många andra PM under stort hysch-hysch. Men skvallret och läckorna stimulerades. De parlamentariskt förankrade skatteutredningarna fick jobba i expressfart. Tre av fyra betänkanden kom under försommaren. Ett kom under hösten. Så kom en tidigareläggning av en tredjedel av reformen. Partiöverläggningar hölls medan remissvaren droppade in. Skattesamråd med en bredare allmänhet och med vardagsexperterna försökte vi tränga in mitt i allt detta, också det under hets.

Det är på sin plats att dra några slutsatser. Den som är förvånad över svenska folkets oro och dess ljumma mottagande av skattereformen så här långt – här delar jag alltså inte Bengt Westerbergs uppfattning, för han läser mest affärstidningar – har en lättsinnig inställning till detta med demokratisk förankring. Den som vill att skattepolitik skall vara teknik, svårgripbar för de flesta, skall naturligtvis pressa tidtabellen på det sätt som nu har skett. Den som vill ta del av allmänhetens reaktioner i efterhand, när konsekvenserna blir uppenbara, skall eftersträva en pressad tidtabell. Finansdepartementet och utredarna, i många fall samma personer, har naturligtvis gjort ett jättejobb. Men det är ju inte enbart de som skall ha inflytande.

Århundradets skattereform borde ha varit värd en eftertanke före beslut, liksom en förankrande debatt bland folk i allmänhet. Det räcker inte att skatteexperter svarar för den demokratiska processen. Det klarar de nämligen inte!

Där finns en huvudsak till den vitt utbredda oron i dag för skattereformens konsekvenser för enskilda individer och hushåll på det personliga planet. Den oron borde inte förvåna någon!

Århundradets skattereform skall enligt regeringen och folkpartiet totalfinansieras. Det handlar alltså om en skatteomläggning. Sänkta marginalskatter skall betalas, men inte alltid av dem som får de största sänkningarna. Då borde det vara självklart för alla att fördelningspolitiken blir central i debatten.

För centern har skatt efter bärkraft varit en grundvärdering under decennierna. I samband med den aktuella skattereformen har vi deklarerat att låg- och medelinkomsttagarna inte får bli de som betalar höginkomsttagarnas marginalskattesänkningar. Därför har vi krävt en återhållsam beskattning av nödvändig konsumtion. Konkret innebär det krav på oförändrad byggmoms. Vi motsätter oss alltså den föreslagna höjningen. Vidare skall det vara sänkt skatt på maten och ingen moms på kultur.

De ojämlika kommunalskatterna måste utjämnas. En spännvidd mellan hög- och lågskattkommun om närmare 7 kr. per beskattningsbar hundralapp är oacceptabel. För rättvisans skull måste olikheterna i skattekraft utjämnas. Det betyder skillnader som beror på olika inkomstnivåer hos skattebetalarna i olika kommuner, liksom olikheter i utgifter på grund av skillnader i åldersfördelning etc. Däremot skall skillnader i effektivitet och ambitioner i olika kommuner få slå igenom. I en situation där 80-90 % av skattebetalarna kommer att ha enbart kommunalskatt blir nuvarande skillnader i proportionellt utgående kommunalskatt ännu mindre acceptabla. Dessutom måste de som kräver "hälften kvar" dels tala om vad de menar med det, dels engagera sig för en kommunal skatteutjämning. Jag måste erkänna att jag hittills har saknat t.ex. Skattebetalarnas förening i det arbetet. Dessutom har jag i det sammanhanget saknat en del andra här i kammaren.

Det har t.ex. varit stört omöjligt att få gehör för kravet på att kommunalskatterna skall ingå i inkomstskatteutredningen. Det borde ha varit en självklarhet. Det var centerns krav vid överläggningarna med regeringen inför direktivskrivningen till RINK, inkomstskatteutredningen. Nu har vi fått besked om att direktiv till skatteutjämningsutredningen är under utarbetande i finansdepartementet. Det är bra – bättre sent än aldrig!

I vårt program inför valet 1988 krävde vi förbättrad kommunal skatteutjämning. Där finns nu alltså möjlighet till förverkligande. Dessutom krävde vi sänkt skatt på maten. Vi lyckades rädda livsmedelssubventionerna på mjölken ett år vid uppgörelsen i våras. Men nu var det klippt. Det måste alltså vara Bengt Westerbergs fel. Han var inte med om uppgörelsen i våras, och nu är han med.

Dessutom har Kjell-Olof Feldt blivit mjölkhatare på äldre dar. Det lät nästan som en rekommendation till onyktert leverne, när finansministern uttalade sig i de frågorna häromsistens.

Det är något svårt att hänga med i logiken hos firma Westerberg & Feldt. Om nu mjölken är ett så uselt livsmedel bör den väl förbjudas, eller hur? Och så kan Pripps med 42 % statligt ägande få en bättre konkurrenssituation på köpet.

Intresset för sänkt skatt på maten har inte heller varit överväldigande under skatteöverläggningarna. Som alla vet har svenska folket sagt, för inte så länge sedan, att det är den viktigaste enskilda skatteförändringen. Dessutom är hela Europa fullt av differentierad moms med just sänkt skattesats på maten eller ingen skatt alls. De som annars vill anpassa Sverige till EG i parti och minut är här helt ointresserade. Här skall vi tydligen leva upp till Carl Bildts skräckvision som isolerad randstat.

Centern kommer att fortsätta kampen för sänkt skatt på maten. Genom att sänka världens högsta matskatt kan vi samtidigt sänka världens högsta skattetryck, Bildt, Westerberg och Feldt!

Inför valet krävde vi höjt grundavdrag och sänkta marginalsatser, för att alla skulle få del av en skattesänkning. Debatten i valrörelsen handlade, som bekant – jag tror att inte minst Bengt Westerberg minns det – mycket om beskattningen av den dryga miljon inkomsttagare som på grund av deltids- eller låg heltidsinkomst ligger under 100 000 kr. i beskattningsbar årsinkomst.

Vi ser det nu föreslagna höjda grundavdraget med dess fördelningspolitiska profil som en centerframgång. Det var ju inte länge sedan firma Westerberg & Feldt hade helt andra avsikter med grundavdraget. Vid någon tidpunkt skulle det tas bort och hållet, och i varje fall skulle det avsevärt reduceras. Så blev det nu inte.

Genom centerns medverkan i skatteöverläggningarna mellan partierna skapades rättvis profil på skatteskalan och inflationsskydd. Genom lägre brytpunkt frigjordes resurser för högre grundavdrag för alla med låga och normala inkomster. Jag tackar särskilt för det stöd som LO gav den linjen. Centerns alternativ för 1991 har därför samma inkomstskatteskalar som socialdemokraternas och folkpartiets – det var ju vår grundmodell som vann gehör. Däremot föreslår vi särskild skattereduktion på 500 kr. för 1990.

Genom centerns medverkan hålls också kultur och tidningar fria från moms.

Genom centerns medverkan har löfte givits, som jag nämnde tidigare, om en parlamentarisk utredning om ökad kommunal skatteutjämning. Som ett alternativ för pensionärernas framtida villkor finns centerförslaget om höjd grundpension nu med i förberedelsearbetet för nästa skatteproposition. Att föra samman folkpension, pensionstillägg – med eller utan KBT inräknat – till en högre grundpension innebär att de äldres grundtrygghet stärks och möjliggör den lika behandling i skattehänseende som pensionärerna samfällt önskar. Det är naturligtvis oerhört viktigt att det i just den gruppen finns stora möjligheter att skapa dessa dynamiska effekter, med ökat deltagande i arbetslivet för dem som förmår detta.

När socialdemokraterna och folkpartiet väljer att finansiera skattereformen bl.a. genom omfattande höjning och breddning av momsen på nödvändig konsumtion, är det självklart för centern att presentera ett annat finansieringsalternativ. Höjd byggmoms, energimoms, borttagna livsmedelssubventioner – om än i kombination med höjt barnbidrag – och fortsatt hög skatt på maten slår hårt mot de många med låga och normala inkomster. Indirekta skatter drabbar hushållen regressivt, dvs. de har den tunga delen nedtill. De som har minst drabbas relativt sett hårdast.

Energimomsen är dessutom miljö- och energipolitiskt oacceptabel, eftersom den saknar styreffekt mellan olika energislag. Det blir särskilt orimligt när energimoms läggs på bensin utan att det finns drivmedelsalternativ. Det drabbar hårt de människor som inte heller har kollektivtrafik som alternativ. Hur det sedan kan vara motiverat att momsbelägga hotell och restauranger, när bytesbalansen mot omvärlden är på väg mot underskott på 30–40 miljarder, är en gåta.

Det här handlar om vår obalans i turismen mot omvärlden.

I centerns alternativ har principen om rättvis fördelning bärkraft och bäring för hela skattereformen. Om bensinpriset skall chockhöjas, kräver vi förstärkt rätt att göra avdrag för resor till och från arbetet. Avsikten var väl inte att folk skall hindras att ta sig till jobbet? Jag kan förstå om det inte är något svåröverkomligt problem om man bor på Norrmalm eller i Nacka, men det finns människor som har helt andra förhållanden och distanser mellan arbetsplats och bostad. Avsikten var väl inte heller, får man hoppas, att läkarnas marginalskatteeffekter på grund av deras inkomstnivå skall överföras till sjukvårdsbiträden och hemtjänstpersonal som måste använda egen bil i tjänsten?

Hela Sverige måste få leva – också efter "århundradets skattereform".

Vi föreslår låg skatt på byggande och boende och säger nej till energimoms som drabbar hushållen. Punktskatter på olja, kol och uran, miljöskatter och avgifter är vårt alternativ. De kan styra till god miljö.

Så tar centern ansvar för miljön och för rättvis fördelning! Före valet: klara besked till väljarna. Efter valet: uppföljning i praktisk politik.

Den tredje vägens ekonomiska politik har lett till ökade klyftor – mellan människor och mellan regioner. Den har inte förmått lösa de ekonomiska problem som landet har – än mindre de ekologiska. När det gäller ekonomin tänker jag i första hand på kostnadsutvecklingen, där skattereformen genom finansiering via höjd moms direkt hos hushållen skapar en prishock på mat, hyror och energi. Dagens 6,6 % i årsprisstegring blir 8 % år 1990, varav 2,8 % beror på höjda indirekta skatter. 1991 blir det liknande nivåer.

Till sist vill jag säga att skattereformens prishöjningskonsekvenser har bekräftats av marknadens bedömning. Tyvärr – skattereformen har redan från början misslyckats med ett av sina syften, dvs. att växla ned kostnadsutvecklingen i Sverige. Ränteuppgång och diskontohöjning talar här sitt tydliga språk.

Låt mig göra bara ett kort påpekande till Bengt Westerbergs inlägg. Han sade: "Det går att räkna på nästan hur många sätt som helst när det gäller skattereformens effekter." Därefter gjorde Bengt Westerberg det, främst om andras alternativ.

I detta anförande instämde: Rolf Kenneryd, Elving Andersson, Rune Thorén, Kjell Ericsson, Jan Hyttring, Göran Engström, Gunnar Björk, Börje Hörnlund, Karin Israelsson, Karin Starrin, Görel Thurdin, Silwa Cedell, Sven-Olof Petersson, Marianne Jönsson, Agne Hansson, Kersti Johansson, Stina Gustavsson, Larz Johansson, Karin Söder, Pär Granstedt, Hugo Andersson och Håkan Hansson (alla c).

BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Fru talman! Låt mig bara ta upp några av de saker som Olof Johansson berörde i sitt anförande.

Först gjorde han det något befängda påståendet, om jag uppfattade honom rätt, att det skulle finnas ett samband mellan höstens räntehöjningar och den föreslagna skattereformen. Det finns naturligtvis inte något sådant samband, utan det är tvärtom så, att om vi inte hade fått denna skattereform hade det funnits risk för ännu större räntehöjningar. Nu har skattereformen gjort att man kan känna något hopp inför nästa år, som man annars inte hade kunnat känna.

Nej, det verkliga skälet är naturligtvis att det råder en stor osäkerhet om hur budgeten kommer att se ut i januari. Den kommer att bli avgörande för penningpolitikens stramhet i fortsättningen.

Olof Johansson säger att man inte borde lägga moms på hotell och restauranger därför att vi har ett ökande bytesbalansunderskott. Jag kan ha någon förståelse för den synpunkten. Men det är mycket konstigt när den kommer från en person som är beredd att lägga kraftigt ökade energiskatter på exportföretagen. Det har naturligtvis precis lika negativa effekter på bytesbalansen som någonsin en hotell- och restaurangmoms. Jag skulle vilja påstå att det har en mycket värre effekt än hotell- och restaurangmomsen.

Men den avgörande frågan, tycker jag, är centerns finansiering. Centern säger att man redan har finansierat 3 miljarder. Det är man beredd att spä på efterfrågan med nästa år. 6 miljarder skall betalas av någon annan, någon som inte kommer att märka detta. Det kommer inte att slå på de svenska hushållen.

Jag måste fråga Olof Johansson om ni inom centern på fullt allvar tror på detta, att det går att plocka ut 6 miljarder kronor i skattehöjningar som ingen kommer att märka, utom möjligen några utländska konsumenter. Jag kan inte föreställa mig att ni i era interna diskussioner faktiskt tror på detta. Det är snarare ett smart sätt att försöka låtsas som om ni hade pengar som inte vi andra har, vilka ni kan använda för skattesänkningar. Men om centern tror att det är så, blir effekten av att man sänker skatterna med över 20 miljarder och låter samma konsumenter bara finansiera 10 av dem, att vi får en mycket kraftig påspädning av den privata konsumtionsefterfrågan i Sverige.

Så sent som i våras ville centern dämpa denna efterfrågan genom tvångsparande, skattehöjningar och andra åtgärder. Då frågar jag Olof Johansson: Vad har hänt som gör att ni, trots att ni så sent som i juni ville strama åt den privata efterfrågan, nu är beredda att genomföra en påspädning med 10 miljarder kronor från årsskiftet? Vilka förändringar i konjunkturbedömningen är det som gör att centern gör helt om? Jag har svårt att hänga med i svängarna, Olof Johansson.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kamarens förhandlingar.

OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Bengt Westerberg säger att det inte finns något samband

mellan räntehöjningarna och skattereformen. Det var utomordentligt märkligt, eftersom den analys som kom i en skrivelse hit till riksdagen var den som utlöste den senaste ränteuppgången. Den byggde på just skattereforemens effekter. När marknaden fick detta klart för sig kom räntehöjningarna. Dessutom ågerade riksbankschefen. Men det kom senare. Detta var en alldeles tydlig förändring i klimatet, som har noterats i varje fall i de bankstyrelser som jag har kontakt med.

När det gäller talet om att vi inte finansierar är det bara att läsa i finansutskottets betänkande nr 30, som kom tidigare i år, vad riksdagen har beslutat med anledning av vårt förslag till indragning av 3 miljarder. Det fanns alltså en riksdagsmajoritet för att de pengarna skulle användas för sänkning av inkomstskatten på det ena eller andra sättet. Det är bara att läsa på s. 75 i det betänkandet, som har rätt omslag och som Bengt Westerberg känner väl till. Det Bengt Westerberg sade är alltså snack. Vi har finansierat. Om andra tänker om och vill ta in ännu mer pengar är det en annan sak. Bengt Westerberg var inte särskilt angelägen om att dra in köpkraft i våras. Så långt har han rätt. Men det är hans problem, inte vårt.

Vi ville strama åt inför en skattereform, för att stabiliseringspolitiskt ge den en solid bas. Det var bl.a. detta som var avsikten med paketet i våras. Vi tog ansvar för detta, och vi står fast vid att det var en riktig politik. Men, och det är poängen, vi har inte undandragit oss finansiering för det som vi föreslår.

Det är ett mycket enkelt sätt att argumentera som Bengt Westerberg använder sig av. Men man kan faktiskt konstatera en direkt felaktighet i det Bengt Westerberg säger, och det förvånar mig. Han säger att vi lägger på kraftigt ökade energiskatter. Vad det handlar om är att ni föreslår att företagens skatter skall sänkas. Det är innebörden av energimomsförslaget. De skall läggas på hushållen i stället. Vi placerar skatterna i produktionsledet, för att man skall kunna differentiera mellan olika slags energiråvaror efter deras miljökonsekvenser. Det är skillnaden.

BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Det är alldeles klart att det inte var omnämmandet av skattereformen i den ekonomiska skrivelsen som utlöste aktiviteterna, utan den redovisning av en rad andra problem i ekonomin, vilka jag också redovisade i mitt inledningsanförande genom citat ur skrivelsen.

Skattereformen kommer, precis som Handelsbanken, S-E-Banken, PK-banken, Sparbankernas Bank och konjunkturbedömare har sagt, att ha positiva effekter nästa år. Det skulle alltså bli mycket värre effekter för räntorna på penningmarknaden om vi inte fick skattereformen än det blir när vi nu får skattereformen.

Olof Johansson säger att riksdagen i våras uttalade att dessa 3 miljarder kronor skulle användas för att sänka skatterna. Det är möjligt att man sade det i våras. Men oavsett vad centern och socialdemokraterna uttalade i olika utskottsuttalanden i våras, är det ett faktum att om man låter bli att finansiera 3 miljarder 1990 innebär det en påspädning av den privata efterfrågan

med 3 miljarder. Till det kommer att de 6 miljarder kronorna i skattelättnader för hushållen skall betalas av utländska konsumenter och av kraftproducenter. Alltså innebär det inte någon indragning alls av hushållens efterfrågan. Då får vi en sammantagen påspädning på 10 miljarder kronor nästa år.

Detta är ett fullständigt brott mot den politik och den filosofi som Olof Johansson själv drev i våras. Det handlade i stället om att strama åt den privata efterfrågan. Det är alldeles uppenbart att en sådan enorm påspädning av den privata efterfrågan som 10 miljarder nästa år kommer att innebära att vi får ett enormt inflationstryck i ekonomin nästa år, inte bara den engångsinflation som vi får genom finansieringen av skattereformen med majoritetens förslag, utan ett bestående underliggande inflations- och kostnadsökningstryck.

Jag kan inte riktigt förstå hur man kan försvara detta. Jag kan inte se vad som har hänt i konjunkturbedömningen mellan juni 1989 och december 1989 som motiverar denna totala omsvängning i centerpartiets politik. När jag jämför vad konjunkturinstitutet skriver och vad olika banker skriver om konjunkturutvecklingen ser jag att de snarare uppmanar oss politiker att föra en stram politik. Det är riktigt att vi inte ville strama åt ytterligare i våras, men vi ville heller inte spä på efterfrågan. Vi driver precis samma linje nu, varken påspädning eller åtstramning, utan en fullt ut finansierad skattereform. Det är centern som gjort tvärtom och som måste motivera varför man gör en totalt annorlunda bedömning i dag än man gjorde för sex månader sedan.

OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag känner igen Bengt Westerbergs resonemang från skatteöverläggningarna. Jag kan lätta litet på förlåten om hur det gick till.

När vi väl hade diskuterat skatteskalan och kommit igenom de nålsögonen, erbjöd Bengt Westerberg sitt finansieringsalternativ carte blanche och lade på det 1:50 kr. i bensinskattchöjning.

Jag kan respektera detta från samhällsekonomiska utgångspunkter. Bengt Westerberg har en tendens att bli mer finansminister än finansministern själv. Men man skall inte utifrån den positionen – sitt krav på sig själv och sitt parti att strama åt svensk ekonomi – anklaga andra, som har en annan modell, för att inte finansiera, för i så fall ägnar sig Bengt Westerberg åt årsfixering.

Med vår konjunkturbedömning var det angelägnare att strama åt i våras än det är nu, eftersom vi med största sannolikhet befinner oss närmare en dämpning av konjunkturen i dag än vi gjorde då. Därför var det viktigt att snabbt ta in de här 3 miljarderna, och det var viktigt med sparande – som Bengt Westerberg far land och rike kring och häcklar. Och det må vara – vi anser att det har effekt på konjunkturen, det anser inte ni. Men det återstår minsann att bevisa att ni har rätt i den delen; det har inte bevisats hittills. Om det är någonting som visar sig i svensk ekonomi i dag, så är det att den privata konsumtionen sjunker. Och det är klart att det har ett direkt samband med hur mycket man sparar. Sparkvoten går upp, Bengt Westerberg. Jag trodde att det var det som vi ville.

När det gäller fördelningsspolitiken har vi olika utgångspunkter. Det är inte

första gången jag noterar detta. Det kunde vi notera i valrörelsen när det gällde skatterna, och det har vi alltså kunnat notera nu, främst när det gäller energin och energimomsen. Energimomsen innebär ju att man flyttar en belastning, som skulle komma på mottagare/kunder utanför landets gränser, till prissättningen på svenska varor. Detta dämpar kanske något möjligheterna att ta ut högre priser. Det som händer i det här fallet är att ni lägger denna belastning direkt på hushållen, så att det slår direkt på konsumentprisindex. Hushållen har dessutom under lång tid lurats att satsa på direktel och annat elände, vilket gör att de har mycket små möjligheter, till skillnad från företagen, att ta sig ifrån den fällan.

Andre vice talmannen anmälde att Bengt Westerberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

LARS WERNER (vpk):

Herr talman! När jag hörde Carl Bildts första anförande, där han stärkt i anden av de senaste opinionssiffrorna självsäkert förklarade händelserna i världen och i Sverige, tänkte jag: Ta nu inte i så väldigt, Carl, för vi får riktiga val också, och det är ju till sist de som räknas.

Herr talman! Även om debatten i dag formellt handlar om skatterna, är det litet svårt att inte blicka tillbaka. Det är årets och decenniets sista debatt, och det finns kanske därför anledning att säga något utöver det som gäller marginalskatter och procentsatser.

Om man på tröskeln till 90-talet vänder sig om och blickar tillbaka på 80-talet, är det två särpräglade skeenden som kommer att trängas i minnets dörröppning. Det är två skeenden, fjärran från varandra men ändå förbundna med varandra ideologiskt.

Det ena gäller miljöfrågan, som har brutit igenom i samhällsdebatten. Den manifesterades i 80-talets inledning av kampen mot kärnkraften, för djupare livskvalitet och för framtiden.

Det andra gäller demokratin, som bryter igenom hierarkier, murar och järnridåer. Den har under de senaste veckorna manifesterats i den positivt rasande utveckling som sker i Östeuropa, där skeendet varje vecka är så snabbt och komprimerat att vi får en känsla inte av att läsa tidningar utan nästan av att läsa historieböcker. Den manifesteras också i människors krav på fortsatt demokratisering av Sverige – demokrati på företagen, i den gemensamma sektorn, i stad och land.

Båda dessa skeenden handlar om människors vilja, kunskap och förmåga att ta ansvaret för stora frågor, att ange färdriktning för framtiden.

Herr talman! Det är mot denna bakgrund som vi för en skattedebatt här hemma i dag – och här i kammaren. Låt mig säga, även om jag kommer att utveckla kritiska synpunkter på den här skatteöverenskommelsen, att skattereformens framsteg är att den kommer att beskatta kapital och arbete lika och att den börjar rensa upp i avdragssystemet. Men den är enligt vår mening fördelningspolitiskt orättvis.

Den skatteöverenskommelse som regeringen och folkpartiet åstadkommit har sneda fördelningspolitiska effekter. Den ger åt dem som har det hyggligt mest, åt medel- och låginkomsttagarna minst. Regeringen valde att söka

samverkan med folkpartiet, och det steget åt höger visar sig i de fördelningspolitiska eftergifterna.

Reformen drabbar orättvist kvinnor och ungdomar, som tillhör medel- och låginkomsttagarna, men gynnar i hög grad högavlönade män. Jag tycker att det är orimligt att många kvinnor och ungdomar, som tillhör gruppen låginkomsttagare, får skattesänkningar som kan räknas i tiotusentals lappar, medan högavlönade kan räkna sin skattesänkning i tusenlappar.

Denna reform har kallats århundradets skattereform, men den utelämnar, som Olof Johansson helt riktigt har sagt – jag undrar förresten om han har sett mitt tal – sänkt moms på mat, och den rör heller inte den största och viktigaste skatten för vanliga inkomsttagare, nämligen kommunalskatten. Reformen har heller inte givit klara svar på frågan hur det kommer att gå med de höga och allt högre boendekostnaderna, som redan nu tar så stor del av lönen.

När det gäller de dynamiska effekter som av många talare har förutspåtts i reformens kölvatten är det väl ungefär som med de vita örarna efter Vaxholmsbåten – för att klara sig och få ihop nödvändiga medel till livets kalori-behov och hyra, som fördyras med breddad moms, måste vanliga inkomsttagare flaxa bakom båten, i båtens takt, och ge akt på de rester som kastas ut.

Inom EG, som vi har många olika synpunkter på och som vi skall diskutera framöver, har man olika moms på olika varor. Matmomsen är låg. I detta EG-harmoniseringens tidevarv är det litet svårbegripligt att lägre matmoms skulle vara en så omöjlig reform att genomföra i Sverige.

En gynnad skattegrupp är de större företagen, som egentligen betalar en extremt låg effektiv skatt på sina höga vinster. Skatten är låg, och vinsterna är så höga att tidningen Arbetet oroas. De höga vinsterna, säger Arbetet, leder till att företagen inte investerar produktivt. Och Arbetet knyter ihop de höga vinsterna med urholkningen av den gemensamma sektorn.

Arbetet skriver att "nu hotar de höga vinsterna att kväva motorn. De har förryckt förutsättningarna för en rimlig lönebildning. De har också direkt negativa effekter på den svenska industristrukturen. Allvarligast är kanske att devalveringen bidragit till att urholka förutsättningarna för en stark offentlig sektor."

Detta är en del av den stora rörelsens resonemang och diskussioner om skatten och fördelningspolitiken. Många är besvikna på att regeringen i skatteuppgörelsen hellre sökte samverkan med folkpartiet än med partier som har en bättre fördelningspolitisk profil.

Många är besvikna på att regeringen i skatteuppgörelsen hellre sökte samverkan med ett parti som vill privatisera och skära ned på den gemensamma sektorn när det fanns ett val för regeringen att söka överenskommelse med partier som värnar om den gemensamma sektorn och vill utveckla och demokratisera den så att anställda och brukare får ett större inflytande.

På tröskeln till 1990-talet är det naturligt att blicka framåt. Även regeringen bör ta ett större ansvar för samverkan inom ett rödgrönt bälte – det behöver inte vara partier, det kan vara rörelser och andra – som kan bygga på gemensamma eller närallgande uppfattningar i frågor som gäller den gemensamma sektorn. Det gäller demokratisering av privata och offentliga arbetsplatser, demokratisering i bostadsområdena och en framtida progressiv

energi- och miljöpolitik. Detta är framtidsfrågor av största vikt. Man måste fundera över i vilken riktning man vill gå.

Det påstås ibland att den gemensamma sektorn är tungt ineffektiv och dyrbar. Samtidigt talar utvecklingen på folkhälsans område ett helt annat språk. Den pekar mot att vi sannolikt har världens mest kostnadseffektiva sjukvård, trots allt vad andra säger. Det utesluter inte att den kan bli betydligt bättre.

Vi vet att vården utvecklas trots bristande resurser. Den räddar liv och botar sjukdomar i dag som den inte klarade för bara 15 år sedan. Vi vet att de barn som blir sjuka, och en del t.o.m. livshotande, behöver inte vara miljonärer eller ha miljonärer till föräldrar för att få vård.

Snarare är vårdens dilemma svårigheten att nå ut till de verkligt behövande människorna, de långvarigt sjuka, människor i en besvärlig situation som pressas hårt av ensidiga och slitsamma jobb. Förebyggande verksamhet och primärvård behöver förbättras ytterligare.

Samtidigt är det fullkomligt häpnadsväckande att man kan tillåta att riks-försäkringsverkets kostnader för långtidssjukskrivning och förtidspensionering stiger med tiotals miljarder kronor, samtidigt som sjukvården tvingas minska sin andel av samhällets samlade resurser. Vi borde fundera över hur det kan vara på detta sätt.

Till sist, herr talman, vill jag ta upp en fråga som stått i centrum den senaste tiden. Den framfördes av arbetsgivareföreningen och även från något borgerligt parti under den skattediskussion vi hade för några veckor sedan: debatten om försäkringssystemet och sjukskrivningarna.

I den debatten sägs väldigt grovt att många anställda missbrukar försäkringssystemet. De sjukskriver sig och går sedan och jobbar. Men jag har ännu inte hört någon som tar upp denna fråga med stor emfas tala om hur företagen missbrukar sina anställda när de inte åtgärdar dåliga arbetsmiljöer. Man stoppar in frisk arbetskraft som man fått från arbetsförmedlingen, och efter ett år vandrar en arbetsskadad bort från arbetsplatsen.

Jag tycker det finns en poäng i att vända begreppet missbruk. På Volvo i Göteborg, som nu skall flytta utomlands, till Belgien – det är billigare där och mindre sjukfrånvaro – där är antalet arbetsskador över genomsnittet. Samtidigt ligger vinsten för Volvo över genomsnittet.

Att i det sammanhanget högljutt tala om att arbetarna missbrukar sjukförsäkringssystemet tycker jag är i jämförelse med exempelvis Volvos missbruk av arbetare att sila mygg och svälja kameler.

Ja, herr talman, detta var några kompletterande synpunkter utöver det som Lars Bäckström i skatteutskottet framfört från vår sida om "århundradets stora skatterreform".

CLAES ROXBERGH (mp):

Herr talman! Carl Bildt gjorde en exposé över 1970-, 1980- och 1990-talet. Men han glömde det mest väsentliga. Han talade om Östeuropa och om den politiska utvecklingen, men de viktigaste problemen som vi står inför och som har uppstått under 1970-talet och 1980-talet och som kommer att bli våra viktigaste problem under 1990-talet är de ekologiska frågorna.

Carl Bildt snuddade vid den ekologiska katastrofen i Östeuropa som kom-

mer att vara ett ödesproblem för hela Europa.

De ekologiska frågorna i vårt land kommer också att vara en ödesfråga, även om situationen här är annorlunda. Man skulle kunna uttrycka det så, att våra städer, hav och skogar kvävs och föröds.

Vad har då detta med en skattedebatt och med finanspolitik att göra? Ibland tror jag när jag lyssnar på många av talarna att skattepolitiken och finanspolitiken existerar i något slags vakuum. Självklart är denna politik till för någonting. Den är till för oss människor. Varför skall vi ha en skattepolitik och en finanspolitik, jo, för att uppnå vissa syften.

Jag menar att skattepolitiken och finanspolitiken har ett mycket viktigt syfte som ökar under 1990-talet. Det gäller de ekologiska frågorna och miljöfrågorna.

Vad är det för skillnad mellan de olika partierna i denna fråga? Alla partier vill ju vara miljöpartier i dessa tider. Centern har t. o. m. en klisteretikett som det står miljöpartiet på. Men är det en riktig miljöpolitik, eller är den bara påklistrad som en klisterlapp?

Tittar man på skattepolitiken och finanspolitiken ser man om den är påklistrad eller inte. De partier som har en påklistrad miljöpolitik har inte miljöfrågan med i skatte- och finanspolitiken. Detta gäller majoriteten av partierna. Det är det stora problemet.

När centern i våras gjorde överenskommelsen om åtstramningspolitiken hade centern möjligheten – och vi föreslog det – att förespråka en åtstramning där man faktiskt stramade åt på de områden som är viktiga ur resurssynpunkt. I stället gjorde man den idiotiska överenskommelsen om tvångssparandet som inte har någon effekt och som man nu dessutom skall delvis avskaffa.

Situationen i ekonomin i dag har centern, tillsammans med socialdemokraterna, ansvar för. Hade åtstramningen varit kraftig, som den borde ha varit i våras, hade vi haft ett annat ränteläge i dag.

Den skatteöverenskommelse som vi nu diskuterar innehåller inte skatter så som de borde se ut. Skatterna borde vara ordentligt höjda på områden som är av central betydelse för resurshushållning.

Varför skall t. ex. flyget undantas?. Varför i hela friden skall elskatten sänkas med 2 %? Tala om det för mig!

Priset på en vara har naturligtvis en väldig betydelse för hur man konsumerar denna vara. Varför har oljekonsumtionen gått ned i detta land efter 1973? Naturligtvis beroende på att priset började stiga så kraftigt 1973. Hade vi sänkt priset på oljan i stället hade konsumtionen ökat.

Prispolitiken är ett mycket viktigt instrument. Företag reagerar på ekonomiska signaler. Men om man skriver i en propositionstext, att trots de skattnedsättningar som nu finns, måste ansträngningar intensifieras för att uppnå en ökad effektivitet i användningen av elenergi, så räcker det inte. Man måste faktiskt göra någonting också, annars händer ingenting.

Varför är inte bibränslena undantagna från momsen? Så här är det på punkt efter punkt.

En skattereform måste utformas så att den hjälper oss till en bättre miljö. Miljöpartiet har föreslagit skärpningar på olika områden som skulle verka åt

det hållet. Vi inbillar oss inte att detta är det enda instrumentet, men tillsammans med andra instrument skulle det kunna leda oss till en bättre situation under 1990-talet. Det räcker inte att bara höja skatter. Det handlar också om hur man använder de pengar som man tar in. Vi menar att dessa pengar delvis måste användas så att man stimulerar uppbyggnad av en teknik som är viktig ur ekologisk synpunkt.

En del av pengarna från miljöavgifterna bör gå tillbaka till industrin, så att vi kan få en ny och positiv satsning på miljövänlig teknik. Vi måste satsa på en spårbunden kollektivtrafik i storstäderna. Om vi nu förändrar bilavdragen, som vi vill och som socialdemokraterna ville från början, så att det inte beror på kommunikationssättet, utan att alla får samma reseavdrag, då måste vi kunna erbjuda andra färdssätt för så många som möjligt.

Om vi dessutom höjer priset på bensinen eller, som jag skulle vilja säga, justerar priset på bensin – bensinen har sjunkit i reala termer under 1980-talet – då måste vi kunna erbjuda alternativ för människorna.

I denna fråga tycker jag centern hymlar som inte är beredd att höja bensinpriset men ändå säger sig villig att stå för miljöfrågan. Ett högt bensinpris är ett viktigt ekonomiskt incitament för att minska nedsmutsningen.

De höga räntor som vi har fått på sista tiden innebär ett misstroende mot den ekonomiska politiken. Det innebär att regeringen inte har skött denna fråga som den borde ha gjort.

Tvångssparandet var verkningslöst. Regeringens finanspolitik har inte varit tillräckligt effektiv. På grund av den skisserade skattereformen kommer man att spä på efterfrågan ytterligare. Detta kommer att driva på inflationen och räntan.

Vad ställer en hög ränta till med? Jo, den innebär det största hotet mot låginkomsttagarna. Den för kontinuerligt pengar från låginkomsttagare till höginkomsttagare. Den slår undan benen på en effektiv satsning inom industrin när det gäller besparingar och energieffektiva investeringar.

Naturligtvis kommer färre investeringar inom den energieffektiva sektorn att löna sig, om vi har en hög ränta.

Jag menar att ett viktigt mål borde vara en lägre ränta och därmed en lägre inflation.

Vårt förslag totalfinansierar skattereformen. Man bör inte göra som folkpartiet och socialdemokraterna, eller ännu värre centern och moderaterna som säger: Vi sänker skatterna och skickar ut dessa pengar på marknaden. Vi öser på ytterligare.

Bo Lundgren sade i sitt anförande här att moderaterna hade lagt fram riktlinjer för skattepolitiken i början av 1980-talet. Jag talade med Bo Lundgren och han berättade att moderaterna 1984 hade en kongress i denna sal, eller om de kallar det stämma, där man beslöt vilka riktlinjer för inkomstskatterna moderaterna skulle ha. Det intressanta, som Bo Lundgren sade, var att det man beslöt på moderaternas kongress var det som finns framme i förslaget i dag.

Vilken fantastisk framgång för ett parti! Moderaternas inkomstskattepolitik genomförs i dag av socialdemokraterna och folkpartiet.

Jag begriper att Carl Bildt och Bo Lundgren är frustrerade. De har blivit

av med sin politik och sina väsentliga argument. De har fått sin politik genomförd av andra partier.

Ibland får jag frågan: Vad gör miljöpartiet? Varför får inte ni er politik genomförd?

Jag skulle bli jättelycklig om jag råkade ut för det som moderaterna har råkade ut för, dvs. att någon annan tar över vår politik och genomför den.

Vad som händer är att socialdemokraterna och folkpartiet genomför moderat politik. Det är situationen inför 1990-talet.

Nu sitter Ingvar Carlsson och Kjell-Olof Feldt i knät på Bengt Westerberg, och Bengt Westerberg sitter i knät på Carl Bildt.

Socialdemokraterna kan nu inte påstå att de är ett parti för låginkomsttagarna. Det är inte trovärdigt. Det här är en reform av yuppies för yuppies.

Knappt hade bläcket hunnit torka under skatteöverenskommelsen mellan regeringen och folkpartiet förrän det kom nya och oroande signaler från kommunerna. Kommunalskatten kommer att höjas med i genomsnitt över 30 öre som påbröd på detta. Vem drabbar det? Låginkomsttagarna, förstås. Dessutom är, som jag sade förut, räntorna i full rusning uppåt, och högre kommer de att bli. De beräkningar som jag har sett för 1990 och 1991 innebär räntenivåer som vi inte har haft på mången god dag här i landet.

Paketet blev mörkblått med på sin höjd rosa snören.

Finansministern sitter i en avundsvärd situation. Han behöver inte ens försvara detta. Det gör Carl Bildt och Bengt Westerberg åt honom, för det var deras politik. Även om de försöker få det att se ut som om de faktiskt har åsiktsskillnader så försvarar de politiken.

Jag skulle vilja säga att socialdemokraterna står inför ett ödesproblem inför 1990-talet. Skall de vara trovärdiga som ett parti för låginkomsttagare, som ett parti för miljöfrågorna? Skall ni fortsätta att gå i riktning mot moderater och folkpartister? Är det det som skall vara samarbetsidéen, som skall vara det som skall gälla inför 90-talet? Eller skall ni ändra er och gå åt det gröna hållet och införa en grön politik med de inslag det medför, nämligen en bättre politik för låginkomsttagarna och en bättre politik i miljöfrågorna?

Ja, visst har den svenska politiken förändrats. Inte sant? Vart tog blockpolitiken vägen? Den har blåst all världens väg. Frågan gäller i stället om vi inför 90-talet kommer att få en politik där socialdemokratin kommer att regera tillsammans med folkpartister och moderater. Eller kommer det att bli en politik där de gröna frågorna kommer att bli viktiga? Det är ödesfrågan.

I detta anförande instämde Kjell Dahlström (mp).

CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Jag skall bara kommentera en liten del av det som Claes Roxbergh sade när han förde hela denna reform tillbaka till ett beslut som fattades på en moderat partistämma hösten 1985.

Det stämmer så till vida att vi redan i mitten av 1980-talet sade att man skulle sikta mot att ta bort statsskatten för det stora flertalet inkomsttagare. Det stämmer också så till vida att vi är det parti som mest envist har arbetat för en riktigt rejäl marginalsattesänkning. I den frågan har vi också tagit mycket stryk från socialdemokratiskt håll i åtskilliga valrörelser.

Minst lika viktigt för oss har emellertid hela tiden varit att vi måste sänka det totala skattetrycket. Det är viktigare att sänka det totala skattetrycket ju mer man sänker marginalsatterna. Skall man nämligen sänka marginalsatterna mycket och samtidigt bibehålla skattetrycket, så pressas ju en förfärlig massa andra skattehöjningar fram, och dessa skattehöjningar har negativa effekter på samhällsekonomin och leder till att många individer, familjer och företag kommer i kläm på ett sätt som är onödigt och som inte är bra.

Det är möjligt, som jag sade i mitt tidigare anförande, att Claes Roxbergh och miljöpartiet tycker att det är bra att klämma till riktigt ordentligt och höja bensinskatten med 1:50 kr. Jag har respekt för att Claes Roxbergh klart redovisar att detta är vad miljöpartiet tycker. Men så tycker inte vi moderater. Det är väldigt många andra som inte heller tycker att detta är bra.

Skattetrycket måste sänkas. Intill dess vi får den inriktningen på skattepolitiken handlar det om skatteomläggningar. De kan vara mer eller mindre dåliga, mer eller mindre bra – men skattetryckssänkningen är det viktiga, och det är den frågan som vi skall fortsätta att driva.

BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag vill anföra två synpunkter på Claes Roxberghs anförande.

Den första gäller räntenivån, som har varit uppe till diskussion också tidigare. Det är uppenbart att det finns ett par olika förklaringar till att räntenivån har stigit under hösten. Det beror till att börja med på den överhettning i ekonomin som vi har och som i sin tur är betingad av bristen på arbetskraft som gör att det alltså är svårt att få tag i arbetskraft både till företagen och till den offentliga sektorn.

Något som ytterligare skulle kunna driva upp räntenivåerna nästa år är genomförande av omfattande ofinansierade skattereformer. Därigenom skulle vi alltså spå på efterfrågan ytterligare i ett läge då vi redan har fullt kapacitetsutnyttjande. Det skulle framtvinga ytterligare räntehöjningar. Därför är det oerhört angeläget att finansiera skattereformen.

Den andra synpunkten gäller frågan om låginkomsttagarna, som Claes Roxbergh berörde och som flera berört före honom. Det är självklart att man, när man genomför en skattereform, skall genomföra den så att hänsyn tas till personer med låga inkomster. Det har också varit ambitionen med den skattereform som nu har tagits fram. Men det helt avgörande för låginkomsttagarna på 90-talet är ändå inte de kortsiktiga effekterna av skattesänkningar och finansieringen av denna skattereform. Det helt avgörande är vilka effekter reformen får på den ekonomiska tillväxten.

Miljöpartiet och Claes Roxbergh brukar vara de som är mest kritiska mot ekonomisk tillväxt. Om de skulle få framgång för den politiken så är det det verkliga hotet mot låginkomsttagarna i Sverige, inte en skattereform som omfördelar så att det slår några hundralappar upp eller ner för olika kategorier. Det verkliga hotet skulle vara ett samhälle utan ekonomisk tillväxt. Det vore det värsta som låginkomsttagarna över huvud taget kunde drabbas av!

OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Claes Roxbergh försöker hävda att miljöpartiet är anhängare av en rättvis fördelning. Han sade vidare att de är förespråkare för en

bättre miljö.

När miljöpartiet skall hantera frågan om en bättre miljö på trafikområdet, då väljer de att slå till mot de svagaste människorna i vårt samhälle och främja koncentrationen. Uppenbarligen tror de att de kan åka gratis på kritiken mot bristande kollektivtrafik. Men det går inte. Det har många människor försökt, men de har inte lyckats.

Dessutom vet säkert Claes Roxbergh, som följer med saker och ting, att det vid en nyligen hållen konferens inom Svenska Naturskyddsföreningen presenterades en forskarrapport av Jan Owen Jansson som konstaterade att bensinskattehöjningen inte är det mest effektiva instrumentet för att minska koldioxidutsläppen från biltrafiken. Därför skall det instrumentet användas med försiktighet och utan att slå ihjäl andra viktiga mål när det gäller att hantera också människor som bor i glesbygd och långt från sina arbetsplatser.

CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Carl Bildt att skillnaden mellan miljöpartiet och moderaterna är att vi tycker att det är nödvändigt att göra någonting. Vi tycker inte att det viktigaste är att ha ett lågt bensinpris.

Vi tycker att det viktigaste är att göra någonting åt miljöfrågorna. Då menar vi att det inte går att kombinera detta med ett lågt bensinpris. Bensinpriset bör höjas, om inte annat så av den anledningen att vi i dag har ett av de lägsta bensinpriserna i Europa.

Så till det allvarligaste problemet för moderaterna. Jag sade att de har fått igenom sin politik på inkomstskatteområdet, men det allvarligaste problemet är att de inte har någon finansiering. Bengt Westerberg har mycket klart pekat på hur det skulle gå för de svenska kommunerna om moderaterna skulle få igenom sin politik. Vad händer då med sjukvården, socialvården etc?

Till Bengt Westerberg vill jag säga att skillnaden mellan Bengt Westerberg och mig är att han säger att vi måste ha tillväxt. Vi skall lösa miljöproblemen med tillväxt.

Jag säger att vi måste börja med miljöproblemet. Vi kan inte okritiskt acceptera tillväxten, utan vi får se till att vi har en tillväxt inom de ekologiska ramarna – det måste vara förutsättningen.

Till Olof Johansson vill jag säga att jag inte tror att vi kan lösa glesbygdens problem med billig bensin. Det kan absolut inte vara lösningen! Glesbygdens problemen måste vi lösa på andra sätt. Vi måste skapa olika typer av stimulans för glesbygden. Men att stimulera genom att hålla bensinpriset lågt leder helt fel.

Det är klart att glesbygdensborna måste använda sina bilar. De måste ha kompensation för sina ökade kostnader. Men centern är i den frågan inne på helt fel väg.

CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Vad gäller finansieringen av den moderata skattepolitiken vore det väl bra om Claes Roxbergh bestämde sig för en argumentationslinje. Antingen har vi ingen finansiering eller så har vi en finansiering som

går ut över sjukvården och kommunerna! Det kan inte vara bäggedera.

Sanningen är att vi har en finansiering som vi redovisade så tidigt som i januari i år. Vi kan t.o.m. säga att vi faktiskt är det enda parti i denna kammarare som konsekvent under hela 1989 fört samma politik vad gäller skatterna för 1990, både vad gäller skalan och vad gäller finansieringen. Andra vacklar fram och tillbaka – vi har stått fast!

Så till frågan om bensinpriset. Det sägs att det är bra att höja bensinpriset. Ja, det är ju miljöpartiets uppfattning. En höjning nu med 1:50 kr. som har drivits fram av andra partier bugar miljöpartiet för och tycker är angelägen. Men skall det stanna vid detta? Det sägs nu att bensinpriset är på väg upp till 8 kr. litern. Är det bra enligt miljöpartiets mening? Eller är också 8 kr. litern för litet? Skall priset upp mot 9, 10, 12, 14 eller 16 kr.? Finns det alls någon övre gräns?

Jag håller med Claes Roxbergh om att ett lågt bensinpris inte löser alla glesbygdens problem. Men att på detta sätt trissa upp bensinpriserna försvårar bara glesbygdens problem. Det är faktiskt ett direkt dråpslag mot många människor som vill bo utanför städerna.

BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Nej, Claes Roxbergh, det är självklart att vi inte skall ha någon okritisk syn på tillväxten. Det har vi heller aldrig haft.

Jag kom i går morse hem från en resa i Polen, som är ett land som just har lidit av avsaknad av tillväxt. Människorna där lider av andra saker också. De lider av stora miljöproblem, och de lider av att låginkomsttagarna där praktiskt taget inte har råd med någonting. Det är resultatet av låg ekonomisk tillväxt! Ett sådant samhälle vill vi inte bygga.

Vi vill ha ett samhälle med god ekonomisk tillväxt som ger oss resurser att just bedriva en framgångsrik fördelningspolitik till förmån för låginkomsttagare och andra personer som är i behov av våra gemensamma insatser.

OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag kan möjligen försöka hitta en försvarslinje åt Claes Roxbergh när det gäller glesbygden. Han skiljer nämligen inte mellan kort och lång sikt. Därför hamnar han i de positioner han gör.

Det går inte att förändra människors situation på kort sikt. Det syns minnsann också i miljöpartiets reservation när det gäller avdrag för resor mellan bostad och arbetsplats. Miljöpartiet vill bara ge halva den ersättningsnivå som vi har lagt oss på och som skulle innebära någon sorts kostnadstäckning.

Alltså: miljöpartiets politik på kort sikt innebär att de människor drabbas som inte har några valmöjligheter. Detta är ostridigt. Det går inte att resonera bort.

Däremot antar jag att han vill förändra samhället framöver. På lång sikt finns sådana möjligheter. Det är bara att ansluta sig till centerns politik för alternativa drivmedel och att satsa på kollektivtransporter som är värda namnet. Men att åka gratisskjuts på kritiken mot kollektivtransporter har ingen klarat hittills – inte tror jag att Claes Roxbergh klarar det heller!

CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Först till Carl Bildt. Det är ju så, Carl Bildt, att om ni fick

majoritet här i kammaren för er ekonomiska politik, så visst skulle den vara ett dråpslag mot landets kommuner! Det står över allt tvivel.

När det gäller bensinpriset är vår strävan att bilismen skall bära sina kostnader, dvs. att de miljöavgifter på koldioxider, kväveoxider och annat som är hänförligt till bilismen skall bilismen också betala. Varför skall det vara på det sättet? Jo, därför att vi måste ha ett rejält ekonomiskt incitament för att få fram ny teknik i sammanhanget.

Carl Bildt! Det är ju inte meningen att vi om tio år nödvändigtvis skall köra omkring i dagens bensindrivna bilar. Vi kanske har en annan teknologi då. Ett högre bensinpris gör det möjligt att få fram en ny teknik. Det är en viktig drivkraft. Bensinpriset måste alltså vara 8–9 kr. i framtiden. Det är helt klart.

Ett problem för folkpartiet är ju att tillväxten har högsta prioritet, Bengt Westerberg. Tillväxten har en överordnad prioritet. Jag menar att det är det som är felet. Den överordnade prioriteten borde den ekologiska politiken ha, miljöpolitiken. Tillväxten borde komma längre ned på listan. Det är ju det som är problemet, och det är detta som har skapat våra problem.

Till Olof Johansson vill jag säga att det måste vara med andra metoder som vi skall lösa glesbygdens problem. Har vi en felaktig struktur, och har vi för mycket bilism i landet, alltså mer än vad naturen tål, så kan lösningen på glesbygdspromblemet självfallet inte vara att vi fortsätter att generera mer bilism med samma teknik på samma sätt. Vi måste självfallet skapa en annan prisstruktur, så att vi därigenom skapar möjligheter och incitament för en annan teknik och för andra metoder, t. ex. elbilar. Det behöver inte nödvändigtvis vara kollektivtrafik.

Det är självklart att den här typen av omställningar inte passerar smärtfritt. Jag kan inte stå och säga att alla människor skall tjäna på detta – självfallet inte! Men det är en nödvändig omställning.

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det sägs att det finns en tid för allt. Det finns en tid för tänkande, en tid för samtal och en tid för handling.

På riksdagens bord ligger i dag regeringens proposition om det första steget i den stora skattereformen. Nu är det dags att sätta detta i sjön, nu kan vi gå från ord till handling.

Det är på tiden! Alla känner vi ju till problemen i det svenska skattesystemet. I vissas ögon ser det måhända bra ut på papperet, men i verkligheten medför det ineffektivitet och orättvisor, svartjobb och lägre välstånd. Bengt Westerberg har gett en utmärkt skildring av systemets brister. Också andra har ägnat sig åt att fördöma det skattesystem som vi har i dag. Jag skall därför tala något om det nya skattesystemets syften och konsekvenser.

I årtal har vi ju diskuterat hur vi skall kunna få till stånd ett skattesystem som är både mer effektivt än det nuvarande och mer rättvist. Viktiga steg har förvisso tidigare under 80-talet tagits mot förändringar. Inkomstskattesatsen och marginalskatterna har sänkts, deklarationen har förenklats, och vi har haft en rad skatteutredningar som har arbetat och lagt fram sina förslag om en ny inkomstbeskattning, en ny företagsbeskattning och en ny indirekt beskattning.

Olof Johansson sade sig inte känna till vad som kunde ha rört sig i finansministerns huvud under fjolårets valrörelse. Jag vill därför bara påminna om starten för den reformen. Det var faktiskt, om jag i all blygsamhet får påminna om det, en skiss till en skattereform som jag publicerade i januari 1987. Detta ledde till att den socialdemokratiska partistyrelsen lade fram förslag om principerna för en skattereform till vår partikongress, som tog ställning för de principerna i september 1987, det är mer än två år sedan.

Det är alltså inte så att vi socialdemokrater har dolt våra avsikter i det här ämnet.

Det väsentliga i den reform som vi nu inleder är att det är en helhetsreform. Det handlar om en reformering av hela systemet. Det räcker inte längre att lappa och laga – vi måste göra en rejäl omstöpning.

Det centrala i förslaget är principen om enhetlighet. Grundbulnen är en gemensam skattesats på 30 %. Den gäller för den stora majoriteten av löntagare vid beskattningen av arbetsinkomster. Den gäller för kapitalinkomster och kapitalvinster, och den gäller för beskattningen av bolag. Samtidigt minskar underskottsavdragens värde till samma skattesats, nämligen 30 %. Detta leder till att beskattningen i långt högre grad än i dag blir symmetrisk och neutral, och det bör få en rad goda effekter.

Eftersom kontantlön och förmåner beskattas lika kommer kineseriet med att ersätta löner med mer eller mindre orimliga förmåner att minskas. Medborgarna får mer pengar i fickan efter skatt och bestämmer själva friare vad pengarna skall användas till.

Eftersom det kommer att löna sig mer än i dag att arbeta extra, kommer arbetsinsatserna att öka, till en början kanske främst genom att man tar ut övertidskompensation i form av lön i stället för som komplädighet, men på sikt säkert också genom att fler går över från deltidsarbete till heltidsarbete. Det är särskilt för den kategorin människor som marginalskatten sänks.

Eftersom ränteinkomster kommer att beskattas med 30 % i stället för med höga marginalskatter samtidigt som det blir betydligt dyrare att låna borde hushållens sparande komma att öka. Fler människor kommer att upptäcka att det inte längre är lika lönsamt att låna till konsumtion som det har varit tidigare.

Eftersom bolagsskattesatsen sänks, samtidigt som möjligheterna till nedskrivningar och avsättningar minskar, kommer företagsbeskattningen inte längre att missgynna små, nystartade företag och inte heller företag på tjänsteområdet. Investeringarna kommer att styras mindre av skattehänsyn, och vi får en mer förnuftig användning av företagets kapital och andra resurser.

Eftersom det blir färre skattesatser och mindre skillnader mellan olika skattesatser, kommer utrymmet för skatteplanering att minska radikalt. Det blir inte längre möjligt att undgå skatt genom att flytta högt beskattade arbetsinkomster till lågt beskattade kapitalinkomster.

Sammantaget borde det här innebära att den svenska ekonomin stärks. Arbete och sparande ger ökad tillväxt, en tillväxt som kan användas till alla de viktiga ting vi vill uppnå under 90-talet: investeringar i bättre miljö- och energiteknik, upprustning av nedslitna bostadsområden, fler daghemsplatser, bättre sjukvård, förnyelse av kollektivtrafiken och infrastrukturen. Faktiskt kan det också räcka till mer pengar över i den egna plånboken.

Att genomföra en reform i den här storleksordningen är inte bara en dans på rosor. Det tar tid innan de tillväxtbefrämjande effekterna, det som brukar kallas dynamiska effekter, faktiskt uppstår. Därför måste skattesänkningarna i sitt inledningsskede under alla förhållanden finansieras.

Som många har pekat på i debatten här, är det ekonomiska läget i Sverige överhettat. Vi har brist på arbetskraft, höga pris- och kostnadsstegringar. Att i det läget bara spä på efterfrågan med stora skattesänkningar vore utomordentligt oansvarigt. Jag vill instämma i den mycket effektiva bearbetning av det problemet som Bengt Westerberg har ägnat sig åt tidigare i debatten.

Vi har dessutom många bittra erfarenheter av vad som händer om vi glider in i en politik där vi håller uppe utgiftstrycket men sänker skattetrycket. Vi får långsiktigt växande underskott som driver upp räntor och inflationstryck, göder den finansiella sektorn, skapar precis de klyftor och orättvisor som folk med rätta är upprörda över i dag och som vi i hög grad kan tacka de stora budgetunderskotten för från 70-talet och 80-talets början.

Jag tror att det vore ett tragiskt misstag av denna riksdag om den skulle på nytt låta statens finanser glida in i det tillstånd av förfall som rådde för tio år sedan. Därför måste skattesänkningarna betalas. Enligt det förslag som nu ligger skall det ske genom skärpt skatt på i dag obeskattade eller lågt beskattade löneförmåner, skärpt skatt på kapital, på konsumtion och på energin. Det är naturligtvis den svåra delen av reformen.

Nu tycks reformen, åtminstone i sina huvuddrag, vara i hamn. Det är ett nödvändigt, om än inte tillräckligt villkor för att vi skall ha en god ekonomisk utveckling i Sverige på 90-talet. Men jag tycker också att det är en arbetsseger för det av så många utdömda politiska systemet i vårt land. Överenskomsten mellan socialdemokraterna och folkpartiet visar att det var möjligt att enas och kompromissa ihop sig i en för vårt land ganska avgörande fråga, som dessutom var ohyggligt svår.

Vi fick till stånd en uppgörelse som kan stå sig också vid ändrade politiska majoritetsförhållanden. Kan besluten i dag och kommande beslut till våren genomföras, då har dessutom både hushåll och företag, löntagare och investerare, fått långsiktiga klara riktlinjer för vad som gäller.

Jag tycker också att man kan säga att kan vi genomföra de här besluten, är det populisterna som har besegrats. Det är trösterikt. Det ger hopp för framtiden.

Jag vill också uttrycka min uppskattning av det snabba men ändå noggranna arbete med den här propositionen som skatteutskottet, övriga utskott och deras kanslier har utfört.

Jag tycker alltså att man kan säga att Sveriges riksdag i dag lever upp till sitt rykte som en församling där breda majoriteter kan samlas bakom viktiga reformer.

Men det finns också partier i denna riksdag som upplever en annan, mindre god tradition. Opponenterna till den här reformen säger sig vara för allt det som är bra, dvs. det man tror är populärt, och emot allt ont, dvs. det man tror är impopulärt.

Det står väldigt klart i dag, när man har lyssnat till den här debatten. Moderaterna, centerpartiet, vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet

ställer allihop upp så att säga på socialdemokraternas och folkpartiets rockskört. De vill åka med i beslutet i de delar där de tror sig känna att det är populärt att vara med.

Vissa påstår sig t.o.m. vara med om att göra en stor och viktig reform som är deras egen, att det i själva verket är moderaternas och centerpartiets skatteskala vi nu genomför.

Vi skulle alltså, som så många gånger förr i den svenska riksdagen, kunna säga att vi är ense om målen. Men när det gäller att genomföra dem, då blir krafterna helt plötsligt mycket mindre.

Olof Johansson har fört ett resonemang här och även tidigare om att det har gått för fort. Han säger att vi socialdemokrater skyndar på därför att vi vill dölja för befolkningen vad reformen egentligen går ut på. Han kräver att vi skall visa respekt för demokratin genom att ge människor längre tid att reflektera och tänka efter och få bilda sig en uppfattning om vad reformen innebär.

Jag måste till Olof Johansson säga att jag tycker att centerpartiet driver med vår demokrati. Jag tycker att det alternativ centerpartiet har för finansieringen är det nästan perfekta skolexemplet på ett försök att dra slöjor över den egentliga innebörden av förslagen. Och det gäller nog också de övriga opponenterna i denna fråga. Man sysslar med diffusa alternativ, diffus finansiering, ibland rent obegripliga lösningar på finansieringsproblemet – i den bestämda avsikten att folk skall tro att här har dessa fyra partier hittat pengar som kan tas utan att någon enda människa av kött och blod märker det.

Bengt Westerberg har frågat Olof Johansson flera gånger var han skall ta de 6 miljarderna ifrån, som näringslivet skall betala utan att någon märker det – ingen förlorar jobbet, exporten går inte ner, den svenska befolkningen lämnas helt oskadd.

Moderaterna har i god reaganistisk anda hämtat hem en rejäl dynamisk effekt redan 1990. Nu säger Carl Bildt att det är någonting som moderaterna har drivit sedan januari 1989. Jag minns inte att de hade några dynamiska effekter i januari i år, men det må vara.

Den effekten skall ge staten ökade skatteintäkter på 6 miljarder. Detta kräver en extra ökning av bruttonationalprodukten nästa år med minst 2 %, antagligen snarare 3 %, dvs. den förändring av skattesystemet som nu beslutas skall ge en fördubbling av tillväxten i svensk ekonomi mellan 1989 och 1990! Om detta är moderata samlingspartiet helt ensamt, måste jag säga.

Jag tycker att det är typiskt att när Bo Lundgren får frågan hur man har burit sig åt att nå fram till denna epokgörande insikt, svarar han att det har räknats fram i datorprogram enligt en alternativ försörjningsbalans. Sådant fikonspråk använder de som vill dölja ett falsarium, i hopp om att ingen skall begripa vad de säger.

Jag måste ställa en fråga till Olof Johansson. Det smärtar mig litet att jag behöver ställa den. Frågan gäller uppgörelsen som vi träffade i våras om höjda energiskatter. Nu framställer Olof Johansson det som om den överenskommelsen innebar att skattehöjningen bara skulle bestå i sex månader. Sedan skulle den användas för att pumpa ut pengar igen. Om Olof Johansson har formulerat sig så när vi förhandlade oss fram till denna överenskommelse, måste jag säga att jag inte hade ställt mig bakom den.

Jag avser slutligen att vända mig till Carl Bildt i den här frågan. Har Carl Bildt aldrig ägnat en tanke åt varför folkpartiet och socialdemokraterna, Bengt Westerberg och jag, vill ta på oss den politiska bördan som det otvivelaktigt innebär att finansiera en sänkning av inkomstskatten? Det är möjligt att han har kommit till den slutsatsen, att det i mitt fall måste bero på att jag är en gammal stalinist, som njuter av att plåga folk med helt onödiga skatter. Jag vet att de är onödiga, men genom mina sadistiska böjelser – det har här tidigare talats om perversiteter – låter jag skatter vara kvar bara för att se folk kvida och lida under dem.

All right, stalinister är som de är. Men hur är det med Bengt Westerberg? Hur är det med ekonomerna i Industriförbundet, Handelsbanken och TCO, vilka i dag rekommenderar åtstramning? Hur många stalinister finns det i Sverige, Carl Bildt?

Herr talman! Låt mig mycket kort beröra några av de kritiska invändningar som har rests mot vissa delar i det förslag som vi nu behandlar.

Det har påståtts att reformen skulle missgynna deltidsarbetande och lågavlönade kvinnor. Nu införs en särskild skatterabatt för dem som har taxerade inkomster mellan 50 000 kr. och upp emot 140 000 kr. Marginalskatten sänks därigenom till i genomsnitt 22 %, särskilt i de inkomstlägen där det finns fler kvinnor än män, 60 000 till 90 000 kr. i årsinkomst. Det betyder att det blir mycket lättare för deltidsarbetande kvinnor att öka sina inkomster. Varje löneökning blir mera värd än vad den är i dag, utan att man fastnar i de fällor som tidigare har skapats med de höga marginalskatterna tillsammans med inkomstrelaterade bidrag. Detta borde också göra det mer lockande att vidareutbilda sig. Vad är det för fel på att kvinnor ser det ekonomiskt fördelaktigare att vidareutbilda sig för att kunna söka sig andra jobb? I själva verket har dagens skattesystem låst fast många kvinnor i deltidsarbete, därför att de inte har sett det ekonomiskt meningsfullt att söka sig någonting annat.

Det sägs också att det är orimligt att de som använder sin egen bil i tjänsten skall drabbas så hårt av att den avdragsgilla ersättningen sänks från 20 kr. till 12 kr. per mil. I och för sig anser också vi att man skall ersättas för att man använder sin egen bil i tjänsten, men vad man då skall ha skattefri ersättning för är den extrakostnad som uppstår. I dag fungerar systemet så, att skattebetalarna i själva verket betalar hela kostnaden, inkl. bilköpet. Systemet har egentligen blivit som i den upp- och nedvända världen. Jag undrar om ni har tänkt på att det system som vi i dag har, när det gäller bilersättningar och reseavdrag, leder till att för den som kör mycket bil i tjänsten lönar det sig att använda sin privata bil, medan det för den som kör mycket privat lönar sig att använda tjänstebil. Är det så att man behöver bil i tjänsten utgör bilen ett arbetsredskap. Normalt utgår man ifrån att arbetsgivaren tillhandahåller arbetsredskapet, och det borde man kunna göra också i det här fallet.

Vidare sägs det att skattereformen missgynnar glesbygden, eftersom momsens breddas och bensinskatten höjs. Jag hävdar att om vi skall stödja människor i glesbygd, skall detta ske med direkta, riktade och synliga åtgärder, inte genom att man sätter vissa skattesatser till en viss nivå för att gynna en speciell del av landet, samtidigt som dessa skattesatser gäller i hela landet. Den stora bensinförbrukningen och de längsta körsträckorna har man i våra storstadsregioner. Det är framför allt dit subventioner av bensin går, om man

håller mycket låga bensinpriser. Ett sådant system blir slumpmässigt, oöverskådligt, och fördelningseffekterna gör att stödet blir betydligt dyrare och mindre effektivt än det skulle behöva vara.

Det har talats mycket om fördelningspolitik. Vissa partier använder begreppet som ett slags besvärjelse. Om det bara kallas fördelningspolitik, kastar det ett gyllene skimmer över vilka dumma förslag som helst. Vi har ändå lyckats åstadkomma en reform av beskattningen där det hela går jämnt ut för de allra flesta människor, hur man än räknar. Vi har åstadkommit en väsentlig fördelningskorrigerig i storleksordningen ett par tusen kronor på årsinkomsten, trots de mycket stora förändringar som sker av hela systemet.

Samtidigt är det så att alla de som talar för de lågavlönade, för människor med små inkomster, bortser ifrån att det grundläggande fördelningsproblem som vi i dag har i Sverige är den låga tillväxten.

Jag kan ta 1989 som exempel. Löntagarna och deras fackliga organisationer har kämpat hårt för att få upp medlemmarnas löner, och de har lyckats väl. Lönerna kommer i genomsnitt per timme att i år stiga med 10 %. Men produktionen per timme ökar bara med knappt 0,5 %. Då måste man förstå vilken besvikelse som kommer att drabba alla löntagare, när de upptäcker att denna stora löneökning förvandlas till stoft och aska och att inflationen är den enda fördelningsmekanism som är i gång. Vid det här laget borde vi ha lärt oss hur orättvisa inflationens fördelningseffekter är.

Herr talman! Jag hoppas att det vi nu gör skall skapa bättre möjligheter för arbete, sparande och därmed välstånd i Sverige. Jag hoppas att det skall leda till att skattefiffler minskar och att vi får ett enkelt, robust och begripligt skattesystem som därmed också bättre kommer att kunna fullgöra sin uppgift att finansiera sjukvård, utbildning, omsorg och andra viktiga funktioner inom den offentliga sektorn. Det är därför vi socialdemokrater har drivit fram denna reform.

ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill erinra om att debattreglerna för ärendebehandling gäller, dvs. två repliker om tre minuter vardera medges. Replikrätten är begränsad till finansministerns anförande.

OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Tack för påminnelsen, men den hade inte behövts.

Jag har tagit med mig litteratur som jag har här. Jag tackar särskilt för den dedicerade formuleringen som finns i propositionen: "Även centern har i väsentliga delar ställt sig bakom uppgörelsen." Jag har sett detta som en vänlighet från finansministerns sida, och jag vill särskilt tacka för den.

Finansministern tror att jag har glömt hur det gick till när skattereformen planterades i den svenska opinionen. Jag har inte glömt det. Jag minns mycket väl överläggningar mellan partierna i början av 1987 när direktiven skulle skrivas, och hur omöjligt det var att få med kommunalskatterna i utredningen.

Det blev sedan utredningar och så småningom blev det val. Efter valet – den 22 november, eller om det var den 23 – tog socialdemokraternas partistyrelse bladet från munnen och talade om hur det skulle bli. Samtidigt plockades PM 100 och annat sådant fram ur byråldorna. Det var efter valet.

Dessförinnan byggde hela debatten på principer. Man kan säga att man delvis dolde de faktiska siffrorna, storleksordningarna och inriktningen bakom principerna. Det är därför som människor har haft problem att hänga med i debatten. Det hela har gått för fort, och det tror jag inte att någon kan förneka.

Finansministern har problem med människor som talar om fördelningspolitik – ibland blir jag faktiskt litet orolig för finansministern. Detta är ju inte första gången. Under finansdebatten den 8 mars 1989 försökte han avhyvla Gunnar Björk, men det gick nu inte. Finansministern sade då: "Jag vågar påstå att ni sedan valet i fjol har använt ordet fördelningspolitik fler gånger än vad ni har gjort i ert partis hela tidigare historia." Detta uttalande vittnar om att Kjell-Olof Feldt är historielös. Vi har alltid värnat om de människor som har en svag ställning i vårt samhälle. Det kommer vi att fortsätta att göra, även om man försöker att förlöjliga eller med sidvördnad behandla den sortens invändningar. Det är därför viktigt att man, som vi krävt i vår motion, får en ordentlig analys av effekterna, fördelningspolitiskt och regionalt, för hushåll och individer. Nu har vi tid till det. Vad finns det att dölja? Jag utgår från att socialdemokraterna också är beredda att ta fram sanningen om konsekvenserna av den här skattereformen.

Till sist i denna korta replik: Det kan väl aldrig vara fel att vi framställer grundavdraget som vårt bidrag till skattereformen, när både Kjell-Olof Feldt och Bengt Westerberg, vilken fått massor av beröm av finansministern – jag förstår varför – tidigare velat ta bort grundavdraget eller avsevärt minska det.

CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! När vi kom in i riksdagen förra hösten försökte vi få reda på vad skattedebatten handlade om. En intressant sak i detta sammanhang var att vi fick ge oss ut på staden och köpa PM 100. I januari var finansministern så vänlig att vi fick tillträde till dessa utredningar, och sedan dess har vi kunnat delta i detta arbete.

Vi är inte intresserade av att hänga med på rockskörten, utan vi är intresserade av saken. Det finns mycket i detta förslag som vi tycker är bra och som skall genomföras. Det vi inte tycker om är det som jag talade om och kritiserade i mitt anförande.

Vi är det enda parti som konsekvent finansierar våra förslag. Vi finansierar med 8 miljarder mer än socialdemokraterna och folkpartiet gör enligt betänkandet. Vi överfinansierar med 2 miljarder, eftersom vi anser att om man använder skatterna som styrinstrument, kan man räkna med en viss minskning av konsumtionen. Denna minskning har vi räknat in i dessa 2 miljarder.

Vi anser också att det är oansvarigt att skicka ut dessa 6 miljarder på marknaden och ytterligare spä på överhettningen i ekonomin. Det finansministern sade på den punkten kan absolut inte gälla oss. Men det finns ju de som går åt det andra hållet och som varit uppe tidigare i den här debatten.

Sedan vill jag också säga någonting positivt. Det tycker jag att man också bör göra i en debatt. Jag tycker att Kjell-Olof Feldt även sade några bra saker, t.ex. det han sade om tjänstebil och egen bil i tjänsten. Det skriver jag

under på till 100 %. Det är ett konsekvent och riktigt resonemang, och det är nu dags att ta bort dessa subventioner.

Prot. 1989/90:47
15 december 1989

*Inkomstskatten för
år 1990, m. m.*

LARS WERNER (vpk) replik:

Herr talman! Populisterna har besegrats om denna skattereform går igenom, sade Kjell-Olof Feldt. Ja, det beror ju på vilka som är populisterna – om det är en massa pensionärer eller en massa lågavlönade deltidsarbetande kvinnor. Nu tror jag att han menade några partier här, och jag skall återkomma till det.

Det är naturligtvis litet för tidigt att säga någonting absolut definitivt om hur det slutgiltiga förslaget till skatter för 1991 kommer att se ut. Det förslag vi nu behandlar gäller ju bara en del av skattereformen.

Det är ett par partier här som är helt överens om detta förslag – ännu. Det är folkpartiet – jag höll på att säga TCO, men det sköter ju Westerberg i den här frågan – och socialdemokraterna. De är överens, men det finns ju också stora grupper inom LO-kollektivet som har en annan mening. Bengt Westerberg är i dag uppriktig och säger att han är glad över att kunna stödja ett förslag som inte är hans eget.

Det är emellertid en grupp som är förlorare i den här överenskommelsen. Det är de lågavlönade kvinnorna, och det tror jag att Kjell-Olof Feldt och Bengt Westerberg har litet svårt att bestrida. Ta som exempel en deltidsarbetande undersköterska. Hon får betala skattesänkningen för sin kollega på sjukhuset, den övertidsarbetande läkaren. Om det råkar vara så att de är gifta eller sammanboende och har små barn, skulle det vara ekonomiskt lönsamt om hon stannade hemma med barnen. Är det en sådan effekt ni eftersträvar? Det kan det rimligen inte vara.

Vad betyder den här skatteomläggningen ur jämställdhetssynpunkt? Vi har tillsammans med centerpartiet och miljöpartiet krävt en analys av hur skatteomläggningen slår fördelningspolitiskt. Jag skulle vilja bygga på det kravet med en begäran av en analys av hur skatteomläggningen påverkar kvinnorna.

I dag är det kvinnorna som håller äldrevården i gång. Andelen äldre ökar och därmed vårdbehoven. Vem skall ta hand om våra gamla, när de som gör det i dag förlorar på den här uppgörelsen? Det är huvudsakligen kvinnorna som håller vårdsektorn i gång. Vem är det som håller barnomsorgen i gång? Det är också kvinnor. Det är därför jag tycker att regeringen och folkpartiet har svikit kvinnorna genom den här delen av skatteöverenskommelsen. Det är inte populisterna som har besegrats, Kjell-Olof Feldt. Ni har i den här omgången lyckats besegra stora grupper kvinnor, inte minst deltidsarbetande kvinnor inom den offentliga sektorn.

CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Finansministern frågade mig vad det är som gör att jag tror att han vill ta på sig bördan av att höja ett antal skatter för att kompensera sänkningen av marginalsikten.

Exakt vilka ideologiska skelett han har i sin politiska garderob vet jag inte. Men att finansministern företräder ett parti som har sin bas i en socialistisk ideologi tror jag inte att han ens själv förnekar. Denna socialistiska ideologi

har faktiskt som en av sina kärnpunkter att man skall flytta över makt, inflytande och pengar från enskilda till det offentliga. Man kan läsa i vilken socialistisk ideologisk skrift som helst för att hitta i det närmaste glödande försvar för högsta möjliga skattetryck och största möjliga skattehöjningar. Det har varit socialdemokraternas politik under 80-talet, och det är den politik som Kjell-Olof Feldt har undertecknat för 90-talet. 90-talsprogrammet är ett program för att staten skall ta in mer i skatter och avgifter än vad som krävs för att betala de offentliga utgifterna. Den socialism som leder till att socialdemokraterna vill bibehålla ett högt skattetryck är tämligen självklar.

Vad sedan gäller frågan om vad som lett folkpartiet till detta har talmanen upplyst mig om att jag nu inte får kommentera folkpartiet, och det räddar mig ur det lilla dilemmat att behöva reda ut den saken.

Vi är osams om finansieringen. Vad är det då som gör att vi har olika uppfattningar? Det är att ni vägrar att över huvud taget diskutera möjligheterna att finansiera skattesänkningar med besparingar. När man skall försöka få ned skattetrycket, vilket vi vill, tycker jag att det är en självklarhet att vi också skall spara på offentliga utgifter. Det har vi väckt förslag om, och det har vi försökt få en diskussion om. Men där har ointresset varit och där är ointresset massivt.

Ni vägrar i detta sammanhang att räkna med några som helst s.k. dynamiska effekter av sänkningen av marginalskatten år 1990. Detta gör ni trots att finansministern i sitt anförande sade att arbetsinsatserna kommer att öka och trots att företrädare för både socialdemokratin och folkpartiet i inkomstskatteutredningen räknade med dynamiska effekter på om jag inte missminner mig 10 resp. 5 miljarder kronor. Det är klart att man får dessa effekter om man sänker marginalskatterna, och det är klart att vi då skall tillgodogöra oss dem. Det är ideologiska skäl som gör att socialdemokratin vill ha kvar det höga skattetrycket.

Så till slut en fråga till finansministern: Varför har man tagit bort bromsen på kommunernas skatteökningar? Marginalskattesänkningen äts ju nu upp underifrån. Kommer regeringen inte att vidta några som helst åtgärder för att bromsa de kraftiga kommunalskatteökningar som man har givit signal om att man nu är beredd att släppa fram genom att ta bort skattebromsen och vägra att införa ett skattetak för kommunerna?

BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Med herr talmannens tillstånd – hoppas jag – vill jag bara korrigera det citat som Lars Werner gjorde av det som jag hade sagt tidigare. Jag sade, för att citera mig själv: "Vi var glada över att få stödja vårt skatteförslag trots att vi inte själva lagt fram det."

Finansministern sade många kloka saker, som jag kan instämma i. En fråga gällde varför vi finansierade skattereformen. Finansministern redovisade vad han trodde att andra misstänkte var hans drivkrafter. Han visste dock inte vilka drivkrafter jag eller folkpartiet hade för att finansiera skattereformen. Men eftersom frågan hänger i luften får jag kanske säga några ord om detta.

Ett alldeles avgörande skäl för oss när vi vill finansiera denna skattereform är att vi är övertygade om att en ofinansierad skattereform leder till högre

inflation. Om det är något förutom en mycket låg ekonomisk tillväxt som är dåligt för låginkomsttagarna, är det hög inflation. Om vi spår på den privata efterfrågan med 5 eller 10 miljarder kronor nästa år, och det leder till att vi får en högre underliggande inflationstakt i ekonomin, kommer detta att drabba låginkomsttagarna i Sverige. Vi tycker därför att det är angeläget att finansiera skattereformen.

Vi har nu också varit beredda att ställa oss bakom ett antal finansieringsförslag som av naturliga skäl inte är särskilt politiskt populära. Men det räcker inte med skattereformen, inte ens med en finansierad skattereform, för att vi skall kunna få ned den underliggande inflationstakten under nästa år, utan det krävs också en stram budget. Därför vill jag fråga finansministern, om kammarens ledamöter kan se fram emot en så stram budget som den som statsministern Ingvar Carlsson aviserade i höstens regeringsförklaring, där man t.o.m. var beredd att, om ekonomin skulle kräva det, skjuta på eller ompröva reformer för att få en tillräcklig stramhet i finanspolitiken.

Jag skulle också vilja ställa ytterligare en fråga till finansministern i ett ämne som han inte berörde. Eftersom vi nu behandlar betänkanden både från finansutskottet och från skatteutskottet vill jag ställa följande fråga: Händer det någonting inom regeringen när det gäller den offentliga sektorns förnyelse? Jag vet att Kjell-Olof Feldt personligen i artiklar, tal och intervjuböcker liksom även i andra sammanhang har givit uttryck för en vilja att förnya. Vi som ser det hela utifrån kan också konstatera att dessa försök från regeringens sida hittills inte haft någon framgång alls. Jag vill därför be om en lägesrapport från regeringen. Lyckas finansministern påverka sina kolleger? Blir det någon privat barnomsorg, så att vi kan slippa barnomsorgskoerna? Händer det över huvud taget någonting på det här området?

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att kommentera några saker som sades i partiledarnas anföranden.

Olof Johansson utnämnde mig till mjölkhatare och ansåg att jag uppmanade till onyktert leverne när jag uttalade mig kritiskt om mjölken som födoämne. Med talet om onyktert leverne förstår jag att Olof Johansson syftar på sprit. Men har Olof Johansson aldrig hört talas om vatten, detta gift som enligt Fakiren omger Visby stift? Ett fel på vatten är förstås att det inte produceras, förädlas och distribueras av Lantbrukarnas riksförbund med tillhörande finanskoncerner, så jag kan begripa att Olof Johansson håller sig borta från den varan.

Jag undrar om Claes Roxbergh har studerat situationen år 1991 vad gäller skattereformen. När han nu säger att socialdemokraterna och folkpartiet genomför moderaternas skattepolitik är det en enögd beskrivning av det som sker. Man kan först fråga sig varför moderaterna går emot väsentliga inslag i reformen, om den överensstämmer med deras egen politik. Det är nämligen efter allt tal om hur de lågavlönade och glesbygdsborna drabbas värt att påminna om att enligt de riktlinjer som vi nu har kapitalbeskattningen kommer att skärpas med 28 miljarder kronor när reformbesluten tas till våren, innefattande minskade underskottsavdrag, beskattningen av pensionsförsäkringar och kapitalbeskattningen i stort. Av hela kostnaden för reformen

tas nästan en tredjedel från detta område, och detta går moderaterna emot över hela linjen. Jag tror att Bildt skulle betacka sig för att få detta beskrivet som moderat politik.

Jag måste också säga något med anledning av Carl Bildts uttalanden tidigare. Han försökte ge näring åt rykten som nu går om att regeringen förbereder ytterligare höjningar av bensinskatten upp till 8 kr. Det är en idé som har lanserats av vägverket i dess välförstådda intresse av att skaffa fram pengar till väginvesteringar. Jag har på regeringens vägnar redan offentligt sagt nej till den idén. Vi avser icke att förelägga detta riksmöte några ytterligare förslag till höjd bensinskatt.

Lars Werner återvänder naturligtvis med förkärlek till talet om undersköterskan som skall betala överläkarens skattesänkningar. Jag tycker att det är plågsamt att kommunisterna fortsätter att driva de resonemanget, trots att vi nu fått fram så mycket material på bordet och trots att vi har gjort ganska betydande korrigeringar i utredningsförslaget för att klargöra att den effekten inte kommer att uppstå. Ni har faktiskt inget sakunderlag för era påståenden.

Jag måste också upprepa att jag inte kan förstå annat än att ni har mycket svårt att förneka att även kvinnor med låga arbetsinkomster kan ha glädje av att deras löneökningar blir mer värda och av att de får mer över när de jobbar övertid – det händer även i sådana sammanhang. Jag förstår inte heller varför vi skulle beskriva höga marginalsatser som bra ur de lågavlönades synpunkt.

Carl Bildt citerade 90-talsgruppen och menade att vårt parti där rekommenderar skattehöjningar för att hålla det offentliga sparandet uppe. Bildt måste delvis vara något okunnig om innehållet i vår rapport. Vi säger där uttryckligen att höjda skatter inte är någon lösning på den offentliga sektorns finansieringsproblem. Vi framhåller att skattetaket har nåtts. Skall den offentliga sektorns sparande ökas i framtiden, får det ske med en effektivare användning av de resurser som vi har. Vi tror inte att vi kan ta in mer pengar i skatt än vad vi redan gör.

Bengt Westerberg ställde frågor som jag egentligen inte skall svara på, eftersom de handlar om den budget som läggs fram i januari. Vi har redan tidigare sagt, och jag vill upprepa det, att det är alldeles nödvändigt att finanspolitiken i nuvarande läge med höga räntor, betydande kostnadsökningar och inflationstryck inte bara måste fortsätta att vara stram utan också måste ha en ökad stramhet under 1990.

När det sedan gäller den offentliga sektorns förnyelse anser jag, även om förloppet har varit något tumultartat, att det är en förnyelse att ändra skolans organisation, att den nya organisationen av äldreomsorgen och hemsjukvården är ett led i förnyelsen liksom även att de förändringar som vi arbetar med och delvis lägger fram förslag om när det gäller transfereringssystemen är ett led i samma förnyelseprocess. Att det inte går så fort som alla önskar sig är en sak, men processen är i gång, och den fortsätter.

Jag vill återvända till frågan om fördelningspolitiken. Det har här blivit en monoton talkör av centerpartister, kommunister och miljöpartister som säger att det är fördelningspolitiken som skall styra skattereformen. Ja, jag håller med om det. Men då skall vi inte syssla med illusioner. Vi skall inte

inbilla svenska folket att vi i det läge där vi nu befinner oss kan höja levnadsstandarden – märkligt nog vill också miljöpartiet höja den materiella levnadsstandarden för svenska folket – genom att sänka skatterna för breda folkgrupper. Vi kan sänka skatterna för små, enstaka grupper här och var. Men att i ett läge där vi nästan inte har någon produktionsökning alls säga att vi genom ett trolleritrick kan höja levnadsstandarden för svenska folket genom att sänka skatterna, det är ett illusionsnummer som man enligt min mening inte bör ägna sig åt i seriösa sammanhang. Och jag hoppas att riksdagens debatter fortfarande betraktas som seriösa sammanhang.

Både Olof Johansson och Lars Werner tar för en gång skull Europeiska gemenskapen som sitt föredöme. Jag måste säga till Lars Werner – om han nu lyssnar på mig – att jag alltid blir överraskad när han använder EG som ett föredöme för kommunistisk politik. Lars Werner menar nu att de låga matmomserna i EG visar hur progressiva och dynamiska EG:s medlemstater är. Men Lars Werner borde fråga sig varför matmomsen är så låg inom EG. Jo, den är låg därför att det totala skattetrycket inom EG ligger på 40 %, medan Sverige har ett skattetryck på 55 %. Det låga skattetrycket gör det möjligt att ha en låg moms. Men då uppträder andra företeelser, och det är just dessa företeelser som Werner brukar attackera: den höga arbetslösheten, slumområdena i storstäderna, fattigdomen som växer, regionala skillnader som med vårt sätt att se är groteska. Detta är en följd av det låga skattetrycket. Men använd inte detta för att slå mig i skallen och säga att EG kan hålla sig med en låg matmoms! Detsamma borde egentligen Olof Johansson inse.

De fördelningspolitiska mål vi vill uppnå med skattereformen innefattar också målet att rädda det svenska skattesystemets förmåga att finansiera välfärdssamhället. Jag tillhör dem som anser att två ting avgör fördelningen av välståndet i vårt land.

Det ena är utvecklingen av förmögenheter, var kapital ackumuleras, byggs upp för att sedan återgå till medborgaren i form av köpkraft och välstånd. Denna skattereform är i hög grad inriktad på att minska olikheter i förmögenheter, minska möjligheterna att bygga upp stora förmögenheter med skattesystemets hjälp.

Det andra är att se till att skattesystemet orkar finansiera välfärdssamhället, eftersom välfärdssamhället är den andra avgörande komponenten, faktorn, i ett samhälle där vi strävar efter att skapa jämlikhet.

Vi ser alla hur vår förmåga att finansiera välfärdssamhället hotas av skatteplaneringen, av fifflet, av jakten på avdrag, av att allt fler människor – även människor i mitt eget parti – som första instinkt strävar efter att få förmåner skattefritt och nya avdrag. När en stor majoritet av befolkningen resonerar på det sättet, att det först och främst gäller att undandra sig det gemensamma ansvar solidaritet egentligen innebär, då är vi illa ute. Och detta gäller särskilt oss som slåss för ett jämlikt samhälle.

CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Jag kan bara hålla med om det allra sista finansministern sade, men jag tror inte att vi kommer undan det problemet så länge vi har det höga skattetryck vi nu har. Så länge skattetrycket är så högt som det är

kommer det alltid att finnas ett intresse av att undandra sig skatter på det sätt som finansministern beskrev.

Utan att alltför mycket blanda mig i debatten mellan Olof Johansson och Kjell-Olof Feldt angående levernet och mjölken och vattnet vill jag bara säga att även om Olof Johansson har glömt vattnet så har i alla fall inte Kjell-Olof Feldt gjort det. Ett inslag i skatteomläggningen är ju att vattenledningsvattnet skall momsbeläggas.

Kjell-Olof Feldt säger ofta att det är från kapitalet vi skall ta pengarna. Men han talar inte om vad kapital egentligen är. Den kapitalbeskattning som nu skall öka innebär dels en ökad beskattning på det frivilliga och avtalade pensionssparandet om ca 7 miljarder kronor om året, dels en ökad beskattning av boendet med 12–13 miljarder kronor. Det är detta som utgör kapitalet: enskilda människors frivilliga sparande och enskilda som satsar på att äga sin lägenhet eller sin egen villa.

Om man läser 90-talsprogrammet kan man konstatera att det mycket tydligt står att vad socialdemokratin vill åstadkomma är ett offentligt sparande på 5–7 % av bruttonationalprodukten. Detta innebär att man vill att staten i skatt och avgift varje år skall ta in 60–90 miljarder kronor mer än vad som behövs för att täcka utgifterna. Detta är renodlad socialism! Och denna renodlade socialism går inte att förena med ett sänkt skattetryck. Om Kjell-Olof Feldt både skall förverkliga denna socialistiska intention i 90-talsprogrammet och bibehålla eller sänka skattetrycket, då kommer han att tvingas till så massiva nedskärningar i de offentliga utgiftsprogrammen att alla de nedskärningar som vi moderater har talat om under 80-talet kommer att framstå som mycket beskedliga västanfläktar. 90-talsprogrammet är ett program för ett höjt skattetryck.

Jag noterar att finansministern inte kommenterade det jag sade om kommunerna, men en möjlighet gives fortfarande. Varför har man tagit bort skattebromsen på kommunerna? Avser man göra över huvud taget någonting för att bromsa den väldiga ökning av kommunalskatterna som nu är på gång?

Det som enligt min uppfattning kommer att bli vägledande i 90-talets skattepolitik efter denna omläggning är kravet på en sänkning av skattetrycket. Att omfördela skatter är gammal politik. Att däremot sänka skattetrycket är ny politik, som det heter i dessa dagar. En sänkning av skattetrycket är vad Sverige behöver.

CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Jag vet inte om jag hörde fel när Kjell-Olof Feldt sade att låga marginalskatter är bra för låginkomsttagarna. Han får korrigera mig sedan om jag hörde fel. Jag begriper inte riktigt detta. Skulle det vara bra med låga marginalskatter för låginkomsttagarna? Hur i hela friden går det ihop? Marginalskatterna skall ju så att säga verka inkomstutjämnande. Då borde ju högre marginalskatter vara bra för låginkomsttagarna så att de får mindre att betala i skatt. Detta skulle jag vilja ha en förklaring på.

Det väsentliga är, precis som jag försökte säga förut, att inkomstskattepolitiken är av moderat modell. Det var denna inkomstskattepolitik som moderaterna lade fast vid sin kongress 1984. Den inkomstskattepolitik som genomförs i dag är den enligt vilken låg marginalskatt är bra för låginkomsttagarna. Detta är ju också vad Kjell-Olof Feldt säger. Visst sitter i detta sammanhang Ingvar Carlsson och Kjell-Olof Feldt i knät på Carl Bildt. Sedan må de vara litet oeniga om finansieringen, och Carl Bildt må hävda att det saknas pengar. Men det är ändå inkomstskatterna som är det väsentliga i detta sammanhang.

Vi i miljöpartiet har aldrig sagt att vi i första hand vill höja levnadsstandarden. Vi menar att miljöfrågan, de ekologiska problemen, är överordnade. Vi kan inte höja levnadsstandarden om vi gör det på bekostnad av miljön och de ekologiska resurserna. De måste gå först. Om vi sedan har möjlighet att dessutom plussa på litet grand på vår levnadsstandard, så må väl det vara hänt.

Vi måste dessutom – och det skall vi komma ihåg – ta hänsyn till den internationella solidariteten. Det är det perspektivet vi skall ha när vi tittar på vår levnadsstandard. Det är alltså inte alls givet att vi kan höja den.

Avslutningsvis skulle jag vilja fråga Kjell-Olof Feldt om miljöpolitiken över huvud taget är ett mål i skattepolitiken för socialdemokraterna eller om skattepolitiken enbart är ett verktyg för att finansiera den offentliga sektorn. Är den enbart en teknikalitet?

LARS WERNER (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill först säga till Bengt Westerberg att jag accepterar hans tillrättavisning av mitt sätt att citera honom. Det förändrar dock inget i sak, eftersom ni faktiskt inte behöver lägga fram era egna förslag, det gör regeringen åt er.

Jag vet inte om jag vågar lägga mig i debatten mellan Kjell-Olof Feldt och Olof Johansson om vad man skall dricka. Här i dag är jag dock överens med Carl Bildt på en enda punkt, nämligen att Kjell-Olof Feldt inte främjar något vattendrickande, han som vill höja momsen på vanligt vatten.

Sedan har jag en allvarligare fråga. Kjell-Olof Feldt talar om undersköterskor och fördelningseffekter. Om vi nu är oense om detta, varför kan inte Kjell-Olof Feldt påverka de socialdemokratiska ledamöterna i skatteutskottet, så att vi får krav på en fördelningsstudie av den här frågan?

Kjell-Olof Feldt kritiserade mig, och han förstår inte varför jag och kommunisterna tar upp frågan om att man har lägre moms på maten inom EG. Det finns så mycket annat som är dåligt inom EG. Jag skall göra ett kastbyte. Jag har många andra bra argument för att momsen på maten skall bort. Jag skall avstå från att använda EG som argument i fortsättningen om Kjell-Olof Feldt släpper villigheten att närma sig EG på det som ni gör från regeringen. Det tycker jag är ett hyggligt byte.

När det gäller skattesystemet i stort är vi överens om – det är nästan alla – att skattesystemet är dåligt. Som gammal byggnadsarbetare – det var länge sedan man jobbade hederligt – vet jag att det faktiskt finns andra sätt att renovera ett hus än att spränga det i luften. När man skall börja reformera skattesystemet kunde man väl i vanlig ordning börja från grunden och inte

från marginals kattetaket. Tänk efter, vårt nuvarande skattesystem grundar sig på 1928 års kommunalskattelag. Kommunalskatten berörs dock inte av skatteomläggningen. Det är de höga kommunalskatterna och inte den progressiva statsskatten som gör att skatteuttaget på arbetsinkomster blir högt också i låga och normala inkomstlägen.

Efter uppgörelsen med folkpartiet aviserar Feldt en utredning om kommunalskatten. Det låter bra. Vi är beredda att ta del i en sådan utredning, om avsikten är att skapa bättre balans mellan stat och kommun. Vad är regeringens verkliga avsikt med den här aviserade utredningen om kommunalskatten? Det tror jag skulle vara mycket intressant att få reda på, innan vi i januari skall fatta beslut om resten av skattereformen.

OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag skall klarlägga en del saker när det gäller dryckesvanor. Till att börja med vill jag säga att jag inte har några intressen i branschen. Däremot antydde jag försiktigtvis att staten och Kjell-Olof Feldt har det hos Pripps, jag gick inte längre än så i styrka. Feldt gjorde däremot en utveckling som ingen observerade här. Han talar nämligen inte om vanligt vatten, han talar om bräckt Östersjövattnet. Det önskar jag inte ens finansministern att han skall ge sig på, även om han inte tänker momsbelägga det. Det här är dock en viktig fråga, som har mycket seriösa undertoner. Jag tror att det är farligt om de som inte är näringsexperter lägger sig i den sortens diskussion, som Kjell-Olof Feldt nu har gjort. Det var det jag ville framhålla.

När det gäller 6 miljarder på energi, skillnaden mellan oss är att ni ogillar vår form av finansiering. Vi har dock en finansiering lika väl som ni. I förhållande till moms på energi, så minskar den belastningen på hushållen med mellan 5 och 6 miljarder kronor. Den del som vi i stället lägger på företagen innebär antingen övervältring på hushållen eller mindre vinster, beroende på deras konkurrenssituation och deras sammansättning och användning av energiråvaror. Vi vill nämligen ha en differentierad mervärdeskatt beroende på om det är kärnkrafts-el, vattenkraft, olja, kol eller vad det nu är fråga om. Vi lägger det därför i producentledet, i det första ledet, där man kan differentiera även mellan kilowattimmarna. Det kan inte vara så svårt att förstå det här.

När det gäller de 3 miljarder kronorna har finansministern fel. Det är bara att läsa i riksdagens beslut att det handlade om en finansiering som var ett led i den för 1990 planerade skattesänkningen på arbetsinkomster, genom t.ex. sänkta skatter och/eller skattereduktion. Det var användningsområdet för dessa 3 miljarder. Det har riksdagen beslutat om.

Det finns ytterligare en fråga som ligger mellan stolarna här. Jag tycker att finansministern någon enstaka gång skall ta chansen att undervisa Bengt Westerberg om obligatoriskt sparande och dess åtstramningseffekt. Det handlar om 10 miljarder kronor. Jag tycker att det finns anledning för finansministern att också nämna den saken någon gång. I Finland planerar nu den socialdemokratiska finansministern Liikanen att gå ut med det receptet. Han samarbetar för övrigt med motsvarigheten till Carl Bildts parti och svenska folkpartiet i regeringen.

Låt mig till sist bara konstatera att det är klart att vi kan ha olika uppfattningar om en del av de frågor som vi diskuterar i dag. Det är viktigt att vi får en skattereform, och vi kommer naturligtvis att försöka bidra konstruktivt även till nästa steg. Vi håller dock fast vid våra grundläggande värderingar, oavsett vad finansministern säger i det fallet. Det gäller absolut för fördelningpolitiken.

BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag ser fram emot lektionen om tvångssparandets åtstramande effekter. Vi kanske kan ta den över ett glas öl under julhelgen.

Om vi på sikt skall kunna upprätthålla människors stöd för en solidarisk välfärdsstat, krävs det att vi har ett fungerande och rättvist skattesystem. Det är vi på väg att få – ett skattesystem för 1990-talet. Det är också otroligt viktigt att de människor som kommer i kontakt med den skattefinansierade sektorn – varav huvuddelen i offentlig regi – känner att de får den service, det bemötande och den hjälp de behöver när de kommer dit.

Jag är mycket rädd för att vi just nu håller på att rasera förtroendet för den skattefinansierade sektorn, genom de mycket stora problem som människorna möter. Det är litet beklämmande att regeringen inte har lyckats åstadkomma mer i denna förnyelse i den skattefinansierade sektorn. Jag tycker inte att de exempel som Kjell-Olof Feldt gav när det gäller förnyelse av åtgärder verkar särskilt kraftfulla. På den punkten krävs det en radikal omläggning av politiken.

Herr talman! När vi inledde denna debattrunda uttryckte Carl Bildt sorg över Andrej Sakharovs död. Jag vill gärna instämma i det uttalandet.

Låt mig avslutningsvis även få ta upp en annan fråga, som ligger litet vid sidan om skattepolitiken. I dag har vi diskuterat hur hundralappar och en och annan tusenlapp fördelar sig mellan människor i Sverige. Rättvisa, rättfärdighet och fördelning har varit återkommande honnörord, och de fyller självfallet sin funktion i en skattedebatt. Låt oss dock komma ihåg att dessa ord även har en annan och vidare dimension. Beslutet att drastiskt skärpa den svenska flyktingpolitiken – som jag utgår ifrån att Kjell-Olof Feldt har deltagit i – har långt större betydelse för rättfärdighet och fördelning än någon skattereform i världen. Det parti som värnar om rättfärdighet borde inte avvisa människor på flykt som söker en fristad. De partier som verkligen vill ha fördelningpolitisk rättvisa borde inte applådera sådana beslut.

Kära kammarkolleger! Fred på jorden, till människor en god vilja. Så lyder den urgamla julhälsningen. Låt oss under vår ledighet begrunda den. Låt oss återsamlas här på det nya året, det nya decenniet och försöka hjälpa regeringen att i andra former än de orättfärdiga lösa de praktiska och byråkratiska problemen i svenskt flyktingmottagande.

I förhoppning om att så skall ske ber jag å min riksdagsgrupps vägnar att få önska alla en god helg.

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det har varit en lång debatt. Den är ännu inte slut, och flera talare finns kvar på talarlistan. Detta är också min sista replik, och mina meddebattörer har ingen chans att svara på det jag säger. Jag skall därför

avstå från alla polemiska utfall. Jag vill inte att de skall bli det bestående intrycket inför den julefrid som förhoppningsvis skall utbryta om en vecka. Jag skall nöja mig med att svara på några frågor.

Avsikten med den utredning om kommunalskatterna som vi avser att tillsätta är att uppnå en jämnare fördelning när det gäller kommunalskatterna i landet. Men om vi kan utforma direktiven till utredningen så att den kan lägga fram förslag i form av system som utgör en broms på kommunalskatteshöjningar i framtiden, skall jag gärna försöka efterkomma den anmaningen.

Olof Johansson bad mig att försöka förklara tvångssparandet för Bengt Westerberg. Jag måste säga att jag har nog med att förklara det obligatoriska sparandet för svenska folket, så jag nöjer mig med den uppgiften.

Till Claes Roxbergh skulle jag vilja säga några ord om detta med marginalskatter. Det verkar som om Roxbergh – och han är inte ensam om det – tror att höga marginalskatter är någonting eftersträvansvärt, att det är ett mål vi har satt upp, att folk skall få väldigt litet över när deras löner höjs, när de jobbar över, när de får en extrainkomst. Så är det inte.

Höga marginalskatter är ingenting som är bra i sig. Men det är en ofrånkomlig konsekvens av ett progressivt skattesystem. Vi har nu ett skattesystem med höga marginalskatter men dålig progressivitet. Det är det som är problemet. Nästan alla har marginalskatter på 50 % och däröver. Men progressiviteten, dvs. den utjämnande effekten av systemet, har blivit allt sämre med åren. Kan vi nu komma fram till ett skattesystem med låga marginalskatter men god progressivitet, skall vi försöka eftersträva det. Det är ett mycket bättre skattesystem än ett system med höga marginalskatter och hög progressivitet. Kan vi förena låga marginalskatter med en god progressivitet, dvs. en god utjämnande effekt, är det det bästa skattesystemet. Jag hoppas att vi kan bli överens på den punkten. Höga marginalskatter är inte någonting som denna riksdag skall eftersträva.

Herr talman! Jag har under denna debatt upprepade gånger kallats för socialist. Med tanke på den debatt som har pågått kring min person och min politiska övertygelse, hoppas jag att denna benämning av mig skall tas som en hedersbetygelse och att en del av mina kritiker inom rörelsen lyssnade noga till uttalandena från borgerliga och andra partiledare. Om det skulle betyda att detta är en socialistisk skattereform är jag glad över det. Jag hoppas bara att Bengt Westerberg kan smälta en sådan etikett på vårt gemensamma arbete.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Vad som i den braskande förhandsreklamen kallades århundradets skattereform blev inte precis någon succé vid introduktionen på marknaden. När innehållet i uppgörelsen mellan socialdemokraterna och

folkpartiet presenterades, steg räntan kraftigt. Aktiekurserna sjönk, och kronan föll i värde. Valutaflödet vände utåt, och ekonomerna började tala om devalvering.

Naturligtvis berodde inte denna sura reaktion på att marginalskatterna skall sänkas. Som vi moderater länge har framhållit, kommer denna förändring i sig att stimulera arbetsutbudet. Det var roligt att höra Kjell-Olof Feldt återge gammal moderat argumentation för sänkta marginalskatter – att man tar ut ersättning för övertid i pengar i stället för i komplidighet, att deltidsarbetande tar heltidsarbete osv. Problemet med denna omläggning är att finansieringen praktiskt taget helt skall ordnas genom höjningar av andra skatter. Då uppkommer inte de dynamiska effekter som en sänkning av skattetrycket skulle ge.

En del av dessa skattehöjningar kommer att träffa de enskilda i deras dagliga konsumtion. Boende, resor, arbetsluncher – ja, det mesta som hör vardagen till blir dyrare. Andra skatteförändringar försvarar för företagsamheten, särskilt nyföretagandet. Får jag fråga den av högskattepartiernas företrädare som kommer härnäst: Tycker Anne Wibbe att det här är bra?

Kanske mest allvarligt är dock att det tvärtemot vad som påstås inte blir någon stimulans till det rekordusla hushållssparandet. Av konjunkturinstitutets decemberrapport, som kom i går, framgår att sparkvoten är ännu sämre än vad vi tidigare har vetat – mer än -5 % förra året och mer än -3 % i år. Någon bättring kan det inte gärna bli, trots förhandspropagandan, när skatterna på kapital skall höjas med bortåt 30 miljarder, som finansministern skröt med alldeles nyss här i kammaren. Det drabbar mest sparande i egen bostad, för en trygg ålderdom och i aktier som ger näringslivet välbehövligt riskkapital. Tycker verkligen Anne Wibbe att det är bra?

Denna straffbeskattning av sparande är så mycket mer anmärkningsvärd som utvecklingen mot fria kapitalrörelser över gränserna nu går mycket snabbt. Redan tidigare fanns det ett skäl för att kapital kunde sägas bli lindrigare beskattat än arbete: arbetskraft är inte lika lätttrölig från land till land. När valutaregleringen nu avskaffats, ser vi en stark tendens till svenska köp utomlands av företag, fastigheter, aktier och även nöjesresor. Egentligen borde detta inte vara något bekymmer – det är bra med ökat utbyte över gränserna. Alla tjänar på en sådan verksamhet enligt frihandelns princip. Problemet är bara att utlänningar inte tillnärmelsevis visar samma intresse för att investera i Sverige. Och utländska turister lär bli sällsynta, när nu deras levnadskostnader i Sverige drivs ytterligare i höjden. Återigen: Tycker Anne Wibbe att det är bra?

Genom att skatten inte sänks utan endast omfördelas kommer livet i Sverige att förändras. Det kommer att löna sig bättre att arbeta. Men det gäller att undvika utgifter genom att bo i en liten lägenhet och cykla till jobbet med ett smörgåspaket i fickan. Sedan får man utnyttja långa ledigheter till att vistas på varmare breddgrader, då man också köper kläder och kapitalvaror samt gör de finansiella placeringar som ett framväxande Europasamarbete lär hindra finansministern från att förbehålla svensk valutabank.

Herr talman! De marginalskattelättnader för 1990, i för heltidsarbetande vanliga inkomstlagen, som riksdagen i dag skall fatta beslut om föreslog vi moderater redan i januari. Med ett beslut på våren hade det blivit betydligt

enklare att ordna finansieringen genom besparingar på budgetens utgiftssida och därmed också vinna syftet att minska Sveriges rekordhårda skattetryck. Nu dröjde propositionen ända till mitten av november. I finansutskottet hade vi, vilket skildras i ett särskilt yttrande från de moderata ledamöterna, utomordentligt kort tid på oss att utvärdera effekterna för statsfinanser och samhällsekonomi. Än värre än de problem som vi hade är dock den osäkerhet som medborgarna tvingas leva i nästan ända fram till det berörda inkomstårets start. Sättet att improvisera och på näst intill nolltid driva igenom stora förändringar i skattelagstiftningen befrämjar inte den respekt för spelreglerna som är kännetecknande för ett rättssamhälle.

Samtidigt med skattepropositionen redovisade regeringen i en skrivelse till riksdagen också sin bedömning av den ekonomiska utvecklingen under kommande år. Även i detta avseende kan man ifrågasätta placeringen i tiden. Här står vi nu på höstsessionens sista dag och diskuterar de ekonomiska utsikterna, när regeringen enligt grundlagen skall komma med en ny prognos det första den gör vid riksdagens återsamling den 10 januari.

Regeringsskrivelsen om ekonomin är i alla fall inte utan intresse. Om skatteomläggningen var den bakomliggande orsaken till det kraftiga stämningsomslaget i oktober, blev regeringens lägesbeskrivning den utlösande faktorn. Detta berodde främst på tre förhållanden, där tidigare skryt om den lyckosamma tredje vägen inte gick att upprätthålla utan där den mångåriga moderata kritiken visade sig riktig. Enligt finansplanen i början av året skulle prisstegringen 1989 stanna vid 5,5 %. Regeringen medger nu att den blir uppmot 7 %. Men det är inte det värsta. Inte minst på grund av skatteomläggningens prisdrivande effekter hamnar inflationstakten 1990 och 1991 på ännu högre tal. Vi befäster därmed en situation, som vi har haft en tid, där prisstegringen i Sverige är minst dubbelt så snabb som i viktiga konkurrentländer. Försöket till bortförklaring, nämligen att höjningar av indirekta skatter inte skall räknas som "verkliga" prisökningar, duger inte – dessa kostnadshöjningar drabbar ju människor, och dessa människor märker dem verkligen.

Detta får naturligtvis konsekvenser för löneutvecklingen. Årets utfall kan bara betecknas på ett sätt, nämligen som en katastrof, när man ser det från samhällsekonomisk synpunkt. Det gäller inte minst inom den statliga sektorn. Jag undrar om finansministern, som nu har avlägsnat sig från kammaren, eller för den delen finansutskottets ordförande, Anna-Greta Leijon, minns den tilltänkta utgiftsramen på 5 % – nu stiger lönerna med åtskilligt mer än det dubbla. Så var det med den föresatsen.

Men återigenom är det kanske den väntade utvecklingen under kommande år som skrämmer mest. Lönekostnadshöjningar med dubbelsiffriga tal ter sig sannolika. Vågar man ens påminna om att 1987 års långtidsutredning angav 3 % årlig löneökning under perioden 1988–1990 som ett maximum, om Sveriges ekonomi skulle komma på rätt kurs igen?

Den snabba kostnadsstegringen i Sverige leder ofrånkomligen till att vårt näringsliv förlorar marknadsandelar både på exportmarknaderna och här hemma. Bytesbalansen bär syn för sägen. Från ett underskott i år på 25 miljarder kronor räknar regeringen med en försämring till 43 miljarder 1991.

Andra bedömare kommer ännu något högre. Även här kommer socialdemokraterna, i stället för att diskutera vilka åtgärder som skall vidtas för att lösa problemet, med en bortförklaring: den växande bristen skulle bero på ränteutbetalningar i samband med investeringar utomlands, medan kommande avkastning inte beaktas. Men tänk om det aldrig har varit meningen att avkastningen skall återföras till Sverige? Tänk om vinsterna återinvesteras och kanske hela verksamheten dessutom flyttas till annat land, enligt de tendenser som jag tidigare skildrade, en direkt konsekvens av att Sverige håller sig med ett avsevärt högre skattetryck än omvärlden.

När regeringens dystra förutsägelser inte åtföljdes av några förslag till korrigerande åtgärder, är det inte underligt att räntan steg med 2 procentenheter på bara några veckor. Nu talas det från finansdepartementet om att nästa års budgetförslag skall kännetecknas av en stram finanspolitik. Erfarenheten har lärt mig att när man hör det uttrycket, skall man osäkra revolvern. Stram finanspolitik betyder för vår socialdemokratiska regering skattechöjningar och inget annat. Mot den bakgrunden framstår Kjell-Olof Feldts insändare i Economist häromveckan, där han hoppades på någon sänkning av skattetrycket till 1991, som smått patetisk. Jag undrar om finansministern verkligen kan lova att det inte blir några ytterligare höjningar av t.ex. skatterna på sprit och tobak, när nu de väntade prisökningarna i övrigt ligger uppemot 10 % om året. Här har det verkligen visat sig genom åren att skattechöjningar som driver upp priserna i sin tur alstrar nya skattechöjningar.

Överskottet är redan stort i statsbudgeten, för att inte tala om hela den offentliga sektorn, och det kastar verkligen ett ljus över talet om stram budgetpolitik. Åtgärder för att överskottet skall växa ytterligare innebär att socialiseringen drivs i en än snabbare takt. Det är därför det är så angeläget att fortsatta sänkningar av marginalsatserna åtföljs av besparingar på statens utgiftssida. För att återställa balansen och på nytt få i gång tillväxten av Sveriges ekonomi krävs det en utveckling mot moderata skatter.

Till sist måste jag inför skatteomläggningens nästa steg få ställa en fråga till mina meddebattörer från högskattepartierna. Utredningens förslag till kapitalbeskattning bygger på förutsättningen att inflationen är 4 % och räntan 7 %. Nu förutses siffror på den dubbla nivån i båda dessa avseenden. Det har också räknats ut att det blir en negativ avkastning om man går över de nivåer som har förutsatts i skattebetänkandet. Är ni inte oroliga för vilka följer en kraftigt negativ real kapitalavkastning efter skatt kan få för svenskt välstånd, för beredskapen att satsa här hemma i Sverige i stället för utomlands? Och blir ni inte oroliga, när ni ser och hör hur kommuner och landsting runt om i landet passar på att höja sina utdebiteringar, så att talet om 30 % inkomstskatt för det stora flertalet redan framstår som föråldrat?

Carl Bildt ställde denna fråga till finansministern upprepade gånger. Finansministern sade i sitt sista inlägg, att eftersom det inte finns några möjligheter för meddebattörerna att svara, skulle han undvika polemik. Han kunde ha utnyttjat tiden till att åtminstone svara på den här frågan. Men nu ställer jag den till Anna-Greta Leijon och Anne Wibble. Blir ni inte oroliga för vad som skall hända när man ute i kommuner och landsting sätter i gång att driva upp den kommunala utdebiteringen och fyller ut det utrymme som skapas genom en sänkning av den statliga inkomstskatten? Håller ni inte

med om – jag tyckte att jag såg att Anne Wibble gjorde det i en tidningsartikel nyligen – att det moderata förslaget om kommunalt skattestopp, som vi moderater har drivit i många år, verkligen har något som talar för sig?

Den kanske viktigaste frågan av alla är: När skall ni erkänna att Sverige inte kan segla i egen sjö utan måste harmonisera inte bara sina marginalsatser utan skatteuttaget i stort med omvärlden? Vågar man hoppas på att under det kommande decenniet, det sista på 1900-talet, få uppleva vad som skulle förtjäna beteckningen årtusendets skattereform, en reform i verklig mening, där man inte bara omfördelar utan för första gången sänker skatten?

Med det anförda yrkar jag, herr talman, bifall till den moderata reservation som är fogad till finansutskottets betänkande 10.

ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Av naturliga skäl handlar dagens debatt mest om skattereformen. Det är förmodligen det mest betydelsefulla beslut som fattas i Sveriges riksdag under en mycket lång tid.

Jag skall genast svara på Lars Tobissons fråga: Ja, Lars Tobisson, som framgått tidigare tycker vi i folkpartiet att skattereformen är bra. Summan av alla de skatteförändringar som ingår i denna reform är mycket bra och kommer att medföra mycket positivt för Sverige. Det hade varit ännu bättre om reformen genomförts för några år sedan, för då hade en del av dagens problem aldrig uppstått.

I ett annat betänkande som också debatteras i dag, nämligen FiU10, skrivs om betydande problem i den svenska ekonomin. Skattereformen kan göra mycket, men den kan inte ensam lösa alla problem. Lars Tobisson har utgjutit sig över mycket elände som enligt honom skall följa i skattereformens spår. Jag kan bara konstatera att moderaterna är sällsynt ensamma om den tolkningen – den omfattas faktiskt inte ens av alla i Lars Tobissons parti.

Sanningen är ju den att hade höstens partiöverläggningar slutat utan att en skatteöverenskommelse hade kunnat nås, då hade det varit verkligt illa ställt både med svensk ekonomi och med det politiska systemet i Sverige. Inom parentens sagt, Lars Tobisson, hade röntan stigit ännu bra mycket mer under sådana omständigheter.

Till fromma för det fåtal som ännu tvivlar på skattereformens fördelar skall jag läsa upp några uttalanden.

”Skattereformen får stor positiv inverkan på den svenska ekonomins funktionsätt. Arbete och tillväxt främjas genom att konsumtion beskattas hårdare.” Detta kommer från S-E-Bankens ekonomiska sekretariat.

”Den stora skattereformen är en av de mest positiva åtgärderna i den svenska ekonomiska politiken under det senaste decenniet. Det är bara att beklaga att den inte har kommit tidigare. – – – En av de positiva långsiktiga effekterna när reformen genomförts är att löneförhandlingarna kan underlättas genom att det blir mera över åt löntagaren av en given kostnadsökning.” Detta skrivs av Svenska Handelsbanken.

Jag skall läsa upp ytterligare ett uttalande i Skattebetalarnas förenings tidskrift *Sunt Förnuft*: ”Uppgårelsen mellan regeringen och folkpartiet är en framgång för Skattebetalarnas förening. – – – Utan Bengt Westerbergs försorg hade skatteomläggningen blivit ett misslyckande.”

Jag vill sluta med att citera förre moderatledaren Ulf Adelson: "Folkpartiet har sett till att vi fått ett bättre skattesystem än dagens och vridit hela uppgörelsen i saklig riktning. Nu är det tid att sluta angripa varandra och i stället se framåt."

Herr talman! När regeringen ser framåt ser den stora problem. Dessa har funnits länge, men de har hjälpligt dolts av goda internationella konjunkturner och möjligheter att ta ut höga priser på våra exportvaror. Regeringen har valt att blunda för att detta är tillfälligheter som inte hjälper i längden. Nu har man lyft på locket i den skrivelse som nu behandlas, och den soppa som då visar sig är inte särskilt väldoftande. Utan skattereformen skulle den ha varit direkt illaluktande.

Sanningen är att vi närmar oss en ny kostnadskris. Vi har ingen möjlighet att devalvera oss ur en sådan. Folkpartiet har i flera år beskrivit vad som krävs för att lösa problemen: förutom en skattereform ytterligare avregleringar och utbudsstimulanser, begränsningar i de offentliga utgifterna, framför allt transfereringarna, stimulans av det privata sparandet. Det hela bör understödjas genom en anknytning av kronan till det europeiska monetära samarbetet EMS.

Vi skall diskutera den ekonomiska politiken närmare om litet mer än en månad, och jag skall därför i dag begränsa mig till att tala om de två största hoten mot de positiva effekter av skattereformen som vi väntar, de två hot som jag bedömer som allvarligast, nämligen löneutvecklingen och kommunalskatten.

Den avtalsrörelse som nu pågår har regeringen aktivt misskött. Man bådade för en konflikt genom att blanda in politiska beslut, och man gav stora löneökningar för vissa grupper. Även om lärarstrejken nu är slut kommer effekterna att leva kvar länge, både i skolan och i kompensationskrav från andra grupper. Det blir ett dyrt avtal, och det finns en betydande risk att kommande avtal eldar på inflationsbrasan.

Jag vill understryka att den engångshöjning av prisnivån som skattereformens finansiering leder till inte får leda till kompensationskrav. Löntagarna har redan fått kompensation genom de sänkta skatterna.

Jag tycker att det är märkligt att det skall vara så omöjligt för regeringen att formulera så entydiga direktiv till arbetsgivarverket att man, när förhandlingarna kommit i gång, kan hålla fingrarna borta. Kommande avtalsrörelser kommer att underlättas av skattereformen, men det krävs faktiskt också en bättre balans på arbetsmarknaden – i korthet större utbud och mindre efterfrågan. Att i det läget lova längre semester och utbyggd ledighet inom föräldraförsäkringen är faktiskt direkt dumt.

Den mindre efterfrågan på arbetskraft kommer delvis alldeles av sig själv. Signalerna om en dämpning av konjunkturen i Sverige är nu ganska tydliga. Därutöver krävs besparingar i de offentliga utgifterna.

De besparingarna bör främst riktas in på att öka utbudet av arbetskraft. Det kan synas något paradoxalt att besparingar kan ha denna effekt. Vad det gäller är att få stopp på den galopperande utgiftsökningen inom sjuk- och arbetsskadeförsäkringen och inom förtidspensioneringen. Detta skulle både dämpa utgifterna för försäkringarna och medföra att fler människor kan delta i förvärvsarbetet. Det är faktiskt ett katastrofalt misslyckande för den

socialdemokratiska politiken att vi svenskar enligt statistiken är sjukligast i världen. På vissa arbetsplatser är upp till var tredje anställd borta från jobbet varje dag!

Varje sjukdag kostar nästan 1,4 miljarder kronor i utgifter och motsvarar 19 000 förvärvsarbetande personer. Om vi kunde komma tillbaka till 1983 års sjuktal – 19 sjukdagar i stället för 26 – skulle det ge ett tillskott på arbetsmarknaden på mer än 130 000 personer. Dessutom skulle utgifterna inom sjukförsäkringen minska med 9 à 10 miljarder kronor. Den gamla hederliga arbetslinjen som gäller inom arbetsmarknadspolitiken måste införas även inom socialförsäkringen. Jag skulle vilja fråga Anna-Greta Leijon om inte hon kan instämma i bedömningen att någonting måste göras åt denna exploderande och faktiskt omänskliga utveckling som nu pågår i fråga om sjuk- och arbetsskadeförsäkringen.

Här behövs krafttag som rör vid en av socialdemokratins heliga kor. Hitills har regeringen genom i första hand sitt eget språkbruk satt krokben för sig själv. Alla inser vad som behöver göras, men regeringen orkar inte göra det.

Det andra stora hotet, herr talman, mot de positiva effekterna av skattereformen ligger i fortsatta kommunala skattehöjningar. Lars Tobisson nämnde också detta problem. Jag skall gärna instämma i vad Lars Tobisson sade. Jag är mycket orolig för fortsatta höjningar av kommunalskatten. Höjda kommunalskatter leder för det första till fortsatt höjt totalt skattetryck, vilket jag bedömer som utomordentligt skadligt för landet. Skattereformen i sig leder ju till något sänkta skatter – ungefär 6 miljarder kronor lägre. Vi i folkpartiet vill sedan gå vidare med ytterligare sänkningar – till ungefär hälften av BNP.

För det andra skulle höjda kommunalskatter få ytterligare en skadlig effekt. Marginalskatten skulle nämligen stiga igen. Marginalskatten skulle inte bli ungefär 30 % för nästan alla och som högst vara ungefär 50 %, utan den skulle bli högre. Redan i dag finns det en väsentlig spridning i fråga om kommunalskatterna runt ett genomsnitt som nästa år inte är 30 kr. utan faktiskt 31 kr. En fortsättning på denna väg skulle enligt min mening vara mycket negativ. Jag anser därför att det krävs motåtgärder av något slag.

Sammantaget skulle högre kommunalskatter – dvs. ett höjt skattetryck och höjda marginalskatter – omintetgöra de positiva dynamiska effekterna av skattereformen. Det tycker jag vore oacceptabelt.

Skattereformen, herr talman, har beskrivits som en stor framgång för folkpartiet. Det är i och för sig sant. Men den största framgången kommer faktiskt att gälla medborgarna i Sverige – framför allt den vanliga människan, "Svensson", som vi brukar säga. Det är nämligen den som jobbar och gör rätt för sig som blir den stora vinnaren. Vi får själva bestämma över en större del av vår inkomst. Vi får mera kvar efter skatt. Valfriheten ökar. Vi får själva bestämma över vår ekonomiska standard. Det lönar sig att arbeta och spara. Vi slipper fastna i fattigdomsfällan, och vi får själva bestämma vilka varor och tjänster som vi vill spendera våra surt förvärvade slantar på. Det blir ett friare konsumtionsval, utan statliga pekpinnar, med lika moms på allting. En eller annan förlorare finns det naturligtvis. Framför allt gäller det dem som genom att skyffla pengar mellan olika konton och som genom olika lånebaserade transaktioner har kunnat minska sin skatt. De kommer att bli

förlorarna. Att fiffla med skatten är nämligen någonting som *inte* kommer att löna sig i framtiden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 i finansutskottets betänkande 10.

LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Det är inte ofta som jag har känt ett behov av att begära replik på Anne Wibble. Men när vi nu lämnar den allmänna ekonomiska politiken och går över till skatterna blir det nödvändigt.

Anne Wibble citerade med vällust vittnesbörd om skatteomläggningens förtjänster. Även jag tycker att det är bra, som framgick av mitt huvudanförande, att marginalskatteerna sänks i enlighet med vårt förslag. Men det är inte det som jag har frågat om, utan jag undrar vad Anne Wibble tycker om höjda skatter på boende, pensionssparande osv. Är det bra?

Jag har också frågat hur det skall bli när det gäller de höjningar av kommunalskatten som kommer. Anne Wibble erkänner att det inte är bra att så sker. Men varför har ni folkpartister alltid motsatt er våra krav på ett kommunalt skattestopp? Varför säger ni inte något nu när finansministern av allt att döma har tagit bort t.o.m. den broms utredningen tänkt sig att ta till? Ser inte Anne Wibble det samband som finns i det avseendet? Det finns ju åtminstone ett tidsmässigt samband – det kan väl ändå erkännas – mellan skatteuppgörelsen och de reaktioner som har kunnat konstateras på marknaden. Jag tänker då på höjda räntor, sänkt kronkurs osv.

Nu säger Anne Wibble: Om vi inte hade träffat den här skatteuppgörelsen, skulle räntorna ha stigit ännu mera. Men det tycker jag är ett djävult antagande. En höjning med så mycket som 2 % på ett par veckor har vi inte tidigare upplevt.

Nu skall vi kanske inte jämföra med en situation där det inte hade blivit någon förändring alls utan med det förhållande som jag talar för, nämligen att marginalskatteerna skulle sänkas men utan att man på det här viset höjer andra skatter. Det är ju där som det finns ett samband. Indirekta skattehöjningar driver upp priserna. En hög inflationstakt driver på lönehöjningarna såsom man nu förutser för nästa år och för 1991. De här höjda kostnaderna gör att vi förlorar marknadsandelar. Vi får växande underskott i bytesbalansen. Med ett minskat skattetryck kan vi komma undan det här.

Men nu säger Anne Wibble: Vi kan konstatera en liten minskning av skattetrycket. Nej, så är det inte. Det har man räknat fram, därför att man bortser från den avskattning som skall ske av reserver i företagen. I själva verket ligger även i skatteomläggningen en höjning av skattetrycket. Så blir det när man ger sig in på skatteomläggningar med socialdemokraterna! Kommer Anne Wibble ihåg Hagauppgörelserna? Då var folkpartiet med. Kommer Anne Wibble ihåg uppgörelsen den underbara natten? Då var folkpartiet med. Vad som skedde har prisats här i dag. Bengt Westerberg sade att mittenregeringen 1982 initierade den senaste skattereformen. Det har lett fram till en situation där 56 % av bruttonationalprodukten motsvaras av skattetrycket. Med en breddning av olika baser får socialdemokraterna chansen att ytterligare öka skatteuttaget. Är Anne Wibble inte rädd för att det blir så den här gången också?

ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Lars Tobisson behöver inte bli så upprörd bara för att han är ovan att replikera på mig. Jag skall gärna svara på ställda frågor.

Frågan om kommunalskatterna har jag redan berört. Jag anser att det är mycket angeläget att någonting görs åt den hotande ökningen av de kommunala skattenivåerna.

Sedan frågade Lars Tobisson om sparandet och boendet. Sparandet kommer enligt alla bedömningar, även enligt mina och sannolikt också enligt Lars Tobissons bedömningar, att öka framöver. Till en del har den utvecklingen redan börjat synas – framför allt därför att det har blivit dyrare att låna.

Lars Tobisson frågade också om jag tyckte att vissa saker var speciellt bra beträffande t.ex. boendet. Jag tycker att det är bra att människor får mera kvar i plånboken och att människor själva kan bestämma hur de skall använda sina pengar. Jag menar att det är en ökad valfrihet, och jag trodde att Lars Tobisson också gillade detta.

En slutsats som jag kan dra i fråga om vad jag tycker på de olika punkterna är faktiskt att jag är mycket allvarlig när jag säger att skattereformen i sin helhet kommer att vara utomordentligt positiv för de svenska hushållen, för den svenska ekonomin och framför allt kanske för – som jag sade i slutet av mitt inledningsanförande – vanliga människor som sliter och gör rätt för sig.

Så några kommentarer om skattetrycket. Vi har litet olika åsikter om hur man bör gå till väga för att uppnå en angelägen sänkning av skattetrycket. Vi i folkpartiet ser det hela så att vi först måste genomföra en skattereform. Det blir då så oändligt mycket lättare att följa upp denna med fortsatta sänkningar av skattetrycket, inte minst därför att den ekonomiska utvecklingen då blir så mycket bättre.

Sedan är det naturligt för oss att fortsätta med steg nr 2 och att gå vidare med de sänkningar som vi bedömer vara angelägna – detta har vi beskrivit i våra motioner. Jag är alldeles övertygad om att sänkningarna dock är något mindre än vad Lars Tobisson skulle önska. Icke desto mindre kommer det faktiskt, vilket Lars Tobisson inte låtsades om, att redan 1991 bli en sänkning av det totala skattetrycket med ungefär 6 miljarder kronor. Det är en ganska stor förändring i jämförelse med den tidigare utvecklingen.

När det gäller min framtidsvision utgår jag inte från att det är socialdemokraterna som framöver alltid skall regera i Sverige. Jag utgår i stället från att det kan bli en annan majoritet i denna kammare.

Allt detta, tillsammans med en skattereform nu, tror jag skapar de allra bästa förutsättningarna för att vi skall kunna gå vidare i arbetet med angelägna sänkningar av skattetrycket.

LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Sparandet kommer att öka, säger Anne Wibble. Ja, det är en blygsam ambition, med hänsyn till att hushållssparandet ligger på minus. Och jag har ännu inte sett någon kalkyl som visar när det kommer på plus.

Det som man möjligen kan hävda gynnas, till viss del, är banksparandet, men det missgynnas naturligtvis om det är i liten form, eftersom sparavdraget tas bort. Andra sparformer, kanske ofta sådana som kan sägas vara mer

intressanta från folkhushållets synpunkt, som sparandet till egen bostad, till trygghet på ålderdomen eller i riskvilligt kapital, kommer däremot att bli avsevärt mycket dyrare och svårare att få i gång. På annat sätt kan det inte gärna bli, om man, som finansministern gjorde här, skryter med att man höjer skatterna på kapital i den här meningen med 28 miljarder.

Är inte Anne Wibble ett dugg bekymrad över 90-talsprogrammet, som är utfärdat av paktbrodern i skatteomläggningen? Där säger man: Ja, visst skall vi försöka förbättra sparandet, men enskilt sparande är otäckt – det leder bara till förmögenhetsskillnader mellan människor – och därför skall vi lägga sparandet i den offentliga sektorn, därför skall vi ha ett kollektivt sparande. Och hur uppnår man det? Jo, genom höjningar av skatterna, genom att höja skattetrycket.

Jag tycker också att det är bra om människor får bestämma mer själva. Till någon del får de naturligtvis det, om man sänker inkomstskatterna och höjer skatterna på olika varor och tjänster, men de där höjningarna och indirekta skatterna begränsar trots allt valfriheten. Därför är det så mycket bättre att finansiera marginalskattelättnader genom att sänka statens utgifter, att göra besparingar på utgiftssidan. Då skapar man verkligen en situation där människor får behålla mer av sin arbetsersättning och också kan bestämma på vilka olika förnödenheter de vill lägga detta.

Anne Wibble utvecklade en teori, som onekligen skiljer oss. Hon säger att det är bättre att gå fram i två steg, dvs. att först göra en skatteomfördelning, genom att höja vissa skatter lika mycket som andra sänks, och sedan ta itu med det som Lars Tobisson tycker är bekymmersamt – och som Anne Wibble tydligen också kan se som ett problem – nämligen de kraftigt höjda kapitalskatterna. Men tror verkligen Anne Wibble att det är så alldeles lätt att i denna senare omgång gå ut och säga att vi nu, isolerat från andra åtgärder, skall återta just de höjningar som socialdemokraterna var så noga med att driva igenom, som t.ex. skulle träffa sparandet? Den taktiken tror jag inte alls på.

ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Vi har i våra motioner under detta år beskrivit vilka skattesänkningar som vi anser är angelägnast att genomföra efter en skattereform. Det är framför allt en sänkning av mervärdesskatten. Jag har svårt att se att någon från någon utgångspunkt kan se det som olämpligt. Den har i princip nästan neutrala fördelningseffekter.

Jag tycker fortfarande att Lars Tobisson är litet defensiv, när han utgår från att socialdemokraterna kommer att bestämma över sparandets fördelning här i landet under resten av 90-talet. För mig är det en viktig ambition att se till att andra än socialdemokrater kan få bestämmanderätt över de sakerna. Jag tycker, precis som Lars Tobisson, att det privata sparandet, hushållens eget sparande, är oerhört angeläget och behöver stimuleras på olika sätt.

Man kan konstatera att det finansiella sparandet, dvs. sparande i kapital och aktier m.m., kommer att stimuleras av de förändringar som föreslås och skall beslutas, hoppas jag, inom ramen för skattereformen. Det finns ganska många beskrivningar av de effekter som detta kommer att få.

Jag skall läsa upp en mening, som jag är övertygad om att Lars Tobisson har läst, från tidningen Affärsvärlden för några veckor sedan. Man skriver så här angående sparandet: Det är första gången på decennier som privatpersoner kan få positiv real ränta efter skatt på placeringar som inte är statligt subventionerade.

Tidningen har ganska ingående räkneexempel som visar hur aktiesparare kommer att få väsentligt större utbyte av den aktieutdelning som ibland tillkommer dem. I dag går, som alla vet, praktiskt taget allt av en utdelad aktiekrona bort i skatt.

Totalt sett kommer vi alltså att få en ökning av det finansiella sparandet genom denna reform.

Jag anser ändå att detta är för litet, och folkpartiet har i den partimotion som bl.a. ligger till grund för detta betänkande beskrivit ytterligare ett antal förändringar i den ekonomiska politiken som vi anser är angelägna just för att ytterligare stimulera det enskilda sparandet. Där ingår t.ex. vinstandels-system, avskaffande av löntagarfonderna utförsäljning av statliga företag till allmänheten – inte till några stora bolag – , utförsäljning av kommunala bostadsföretag och en hel del andra ting.

Jag måste säga att det är min alldeles bestämda övertygelse att summan av effekterna av dessa åtgärder är oändligt mycket mer positiv för hushållen och deras sparande än en nu ofinansierad skattesänkning, som enbart ökar inflationen högst avsevärt.

GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Det ligger mycket i det uttalande som Tobisson gjorde om hanteringen av denna skrivelse. Man kan verkligen ifrågasätta nödvändigheten av att nu ta en debatt, bara några veckor innan vi får budgetpropositionen från regeringen. Men nu har vi den här, och då är det som det är.

Herr talman! Det är inte utan att man blir ganska bekymrad när man tar del av vad som under hösten publicerats om den svenska ekonomiska utvecklingen.

Utvecklingen av priserna har under en lång tid varit snabbare än i våra konkurrentländer. Även för innevarande år beräknas inflationen bli några procentenheter högre än genomsnittet i OECD. I våras ville regeringen med hjälp av ett åtstramningspaket, som innehöll bl.a. höjd moms, driva upp inflationen kraftigt och samtidigt minska tillväxten. Det stoppades av riksdagen. Vi fick i stället efter riksdagsbehandlingen ett mindre inflationsdrivande förslag, som inte skulle vara en produktionsstörande åtstramning.

Men regeringen ger sig inte, eftersom man nu återkommer, med folkpartiets benägna bistånd, med ett förslag som får ungefär samma effekter som de Feldt föreslog i våras. Man räknar nämligen med att inflationen 1990 blir 8–9 % och tillväxten drygt 1 %. Detta är också ett resultat av det sätt på vilket man har valt att finansiera skattereformens första steg. Detta driver på inflationen extra med nästan 3 % nästa år.

Jag håller med Anne Wibble när hon säger att löneutvecklingen inger oro. De löneavtal som nu sluts på den statliga sidan visar att regeringen inte har förmåga att klara denna del av stabiliseringspolitiken. Många ekonomiska bedömare räknar med att lönekostnadsökningarna för 1990 och 1991 blir 10–

11 %. Det börjar bli en obehaglig repris, att återkommande behöva konstatera att målen för inflationen och lönekostnaderna går förlorade år efter år.

Bytesbalansen uppvisar ett stort underskott, och trenden är snabbt vikande. I oktober var underskottet 3,7 miljarder, enligt färsk statistik. På årsbasis skulle detta motsvara ett minus på nära 45 miljarder kronor. Det höga pris- och kostnadsläget i kombination med en god utveckling av världshandeln har de senaste åren hållit tillbaka underskotten. Samtidigt har konkurrensförmågan successivt försvagats. Överskottet i handelsbalansen förmår numera inte hejda bytesbalansens fall.

Det som regeringen de senaste åren vanligen anfört som tecken på en sund ekonomi har varit en låg arbetslöshet och överskotten i statens budget. Inte heller detta är dock relevant på samma sätt som tidigare. Det finns också, som vi vet, en del regionala skillnader när det gäller arbetslösheten. En del av de goda siffrorna åstadkoms också genom en mycket stark ökning av förtidspensioneringen och framför allt genom en avflyttning av ungdomar till expansionsregionerna.

Bristen på arbetskraft är dock fortfarande stor. Men, framför allt till följd av en svag produktionsutveckling ökar nu också arbetslösheten något. Regeringen väntar sig, enligt skrivelsen, en "marginell sänkning" av bristtalen. Detta skulle motsvara 5 000 arbetslösa nästa år. Enligt konjunkturinstitutet blir det än fler. Dessutom finns fortfarande, som jag nämnde, mycket stora skillnader i arbetslöshetstalen. De skillnaderna tror jag kan komma att förstärkas om aktiviteten minskar något under 1990-talet. Den fusionering av olika företag som äger rum kan också komma att ge lokala effekter, som vi inte vet något om för dagen. Det gäller både för näringslivet och för den del av näringslivet som utgörs av banker.

Den stora devalveringen 1982 har följts av sju år av oavbruten högkonjunktur. Detta har givit näring åt en myt som har odlats från socialdemokratiskt håll. Myten är att en socialdemokratisk regering är bättre på att sköta ekonomin än en icke-socialistisk. Mot bakgrund av det ekonomiska läget börjar det nu gå upp för allt fler att så verkligen inte är fallet.

Herr talman! Centerns bedömning i våras var att en ekonomisk åtstramning var nödvändig. Vi lyckades förhindra omfattande och inflationsdrivande skattechöjningar. I stället medverkade vi till en åtstramning, i huvudsak byggd på personligt sparande och tillfälliga likviditetsindragningar. Dessa åtgärder får en gynnsam effekt på ekonomin också under 1990.

Den ekonomiska utvecklingen under sommaren och hösten har givit oss rätt i vår *konjunkturbedömning*. Den internationella konjunkturen är fortfarande stark, även om den gått in i ett något lugnare skede. Den svenska utvecklingen ger inget stöd för de partier som i populistiskt syfte drivit en kampanj för att riva upp delar av åtstramningspaketet.

Det är inte värdigt 90-talets arbetsliv att unga människor slås ut från arbetsmarknaden för att de drabbas av t.ex. omfattande belastningsskador. Därför är det bra att regeringen har lagt fram propositionen om en arbetslivsfond. Det är också en del av den uppgörelse som ägde rum i finansutskottet i våras. Det är en humanitär satsning att vi nu ser till att göra någonting för att komma till rätta med de arbetsskador, förtidspensioneringar och långvariga sjukskrivningar som är en besvärande flaskhals i den ekonomiska politiken.

Vi har de senaste åren fått en allt bredare enighet i finansutskottet om att god miljö skall vara ett mål för den ekonomiska politiken. Detta slog också riksdagen fast på centerns initiativ i våras. Regeringen och folkpartiet stod också bakom detta uttalande. Nu inför socialdemokraterna och folkpartiet moms på energi. Det finns därför all anledning att fråga de gamla Linje 2-kontrahenterna, eller det kanske skall kallas Bolaget Westerberg-Feldt numera: Hur anser ni att åtgärden att lägga moms på energin går ihop med miljömålet? Det finns, som jag ser det, inget sådant samband, eftersom detta går stick i stäv med det energipolitiska beslut som riksdagen har fattat. Min fråga kvarstår: Hur kan ni hävda att detta går ihop med miljömålet i fortsättningen?

Centerns förslag om en skattereduktion för 1990 skulle förbättra det fördelningspolitiska utfallet av skattereformens första steg. Denna reduktion har finansierats genom vårens energiskattechöjning och har stöd i vårens betänkande. Det har också citerats under dagen av Olof Johansson. Regeringen verkar tyvärr inte intresserad av fördelningspolitik längre. Det har vi också haft en diskussion om tidigare under dagen.

Regeringen har den senaste tiden, med all rätt, fått motta hård kritik för sitt sätt att sköta regionalpolitiken. Regional balans är ju också ett mål i den ekonomiska politiken. Regeringen har dess värre inte förmått att få i gång en bred regional utveckling. Det hade annars varit ett utmärkt sätt att minska överhettningen i ekonomin.

Centern menar att den ekonomiska utvecklingen måste spridas jämnt över landet. Häri ligger en fundamental skillnad mellan centern och regeringen. För centern är regional balans ett huvudmål, för regeringen är det ett underordnat mål, tyvärr, måste man tillägga, alltför underordnat.

Herr talman! Överhettningsproblemen kvarstår således i hög grad i den svenska ekonomin. De positiva effekterna av sänkta marginalsatser kommer att inträda först med en viss tidsfördröjning. Jag vill för min del säga att en devalvering inte är vare sig möjlig eller önskvärd. En stram ekonomisk politik kommer därför att vara nödvändig framöver. Frågan är bara i vilken omfattning det är finanspolitiken eller penningpolitiken som skall spela den avgörande rollen. Uppenbart förlitar sig nu regeringen på att penningpolitiken skall åstadkomma den åstramning som är nödvändig för en avsvalkning av ekonomin.

Höstens rapport om det ekonomiska läget drev upp marknadsräntorna. Detta uttrycker marknadens tvekan inför regeringens förmåga att hantera den ekonomiska politiken. Riksbanken har nyligen bekräftat det höga ränteläget genom att höja diskontot.

Med skattereformen kommer att följa en ökad räntekänslighet. Men det är väl knappast detta som är regeringens syfte med skattereformen, att skapa möjligheter för penningpolitiken att verka, i brist på finanspolitik? Det bör man i så fall öppet redovisa, tycker jag. Om så är, har regeringen tydligen tagit lärdom av Storbritannien där penningpolitiken i stort sett ensam fått svara för den ekonomiska åstramningen.

Centerns slutsatser är alltså att det är finanspolitiken som måste föras med betydande stramhet i framtiden. Vi hoppas att nästa års budgetproposition skall ha den inriktningen.

Skattereformens genomförande är ett kritiskt moment för samhällsekonomi de närmaste åren. Vi menar att genomförandet av skattereformen så långt som möjligt måste integreras i den övriga ekonomiska politiken. Skattereformens utformning måste också beakta den rådande ekonomiska konjunkturen.

Det är bl.a. på dessa grunder som vi kritiserar regeringens och folkpartiets val av finansiering via mervärdeskatt. Anne Wibble hävdar att momshöjningen är delningspolitiskt neutral. Det anser jag att den inte är. Jag stöder mig på de utredningar som vi gjorde i kommittén för indirekta skatter. Därav framgick klart att den som hade låg inkomst betalade en större procentuell del av sin inkomst för konsumtion av nödvändighetsartiklar. Därför vill jag hävda en helt annan ståndpunkt än den Anne Wibble gav uttryck för. Det finns också en risk att momshöjningen ger en politiskt beslutad inflationshöjning. Det innebär en risk för att pris- och lönespiralen ges ytterligare en knuff. Inflationsklausuler löses ut och kan komma att innebära krav på kompensation.

Vårt alternativ är annorlunda, eftersom vi väljer att finansiera med punktskatter. Vi menar att det sänker skatten, eftersom man i näringslivet har möjlighet att använda olika mixer av energi. Framför allt utgör det incitament till att hålla nere skatter och att även hålla nere energiuttaget. Här finns det utmärkta exempel på hur företag inom massaindustrin har börjat tänka på att minska både sina skatter och sin energikonsumtion. Det är därför nödvändigt att ha en press bakom kravet att hålla nere energi- och elkonsumtionen. Det gör man bäst genom att använda punktskatter.

Skattesystemet är bara ett i raden av de strukturområden i svensk ekonomi som är i behov av reformering. Ett annat sådant är den offentliga sektorn. Det gäller såväl stat och kommun som socialförsäkringssektorn. Ytterligare områden är regionalpolitiken samt miljö- och energipolitiken. Det är viktigt att hushållsparandet ökar. Där fortsätter vi inom centern att plädera för personliga investeringskonton. Det skulle vara en hjälp för många som t.ex. vill starta ett eget företag. Ett mål måste vara att få ned den totala skattekvoten.

Det finns ett gammalt ordspråk som säger: "Där det finns en vilja, där finns en väg." Regeringen har sin "tredje väg", men man saknar av allt att döma en kraftfull vilja att på allvar ta itu med problemen inom strukturpolitiken. Vi anser att det är hög tid att förbättra strukturpolitiken, inte minst för att stödja genomförandet av skattereformen.

Vi är från centerns sida beredda på att fortsätta att slåss för en rättvis fördelningspolitik för låg- och medelinkomsttagarna när det gäller skattereformen och andra delar av samhällsbyggandet. Vi är också beredda att slåss för en rättvis fördelning av resurser i hela landet och att arbeta för att alla delar av landet nyttjas.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de reservationer som centerns ledamöter har undertecknat.

ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Jag skall gärna svara på Gunnar Björks fråga. Mervärdeskatten är, enligt de beskrivningar som gavs i utredningen om indirekt beskattning, neutral – praktiskt taget hur man än studerar den, och naturligtvis

särskilt om man ser inte bara på konsumtionen av nödvändighetsvaror utan på all konsumtion.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Gunnar Björk. Han säger nu att överhettningen kvarstår, att budgeten skall föras med betydande stramhet etc., och jag läser i Gunnar Björks reservation i finansutskottet att skatteomläggningen skall finansieras. Hur kommer det sig då att det inte är så, att det fattas pengar? Det är alltså någonting som inte stämmer. I praktiken är ert förslag underfinansierat.

En ytterligare kommentar som jag vill göra till Gunnar Björks s.k. miljöengagemang är att jag bara kan konstatera att detta miljöengagemang måste ha fått ett mycket minskat anseende genom centerns ställningstagande i fråga om bensinen. Det är ju alldeles uppenbart att man därigenom undviker att göra vad man skulle kunna göra för att minska utsläpp och negativa miljöeffekter från bensinförbrukning.

GUNNAR BJÖRK (c) replik:

Herr talman! När det gäller neutraliteten och momsens tycker jag att det är självklart att man skall se på nödvändighetsvaror. Varför skall man se på något annat? Vad som är intressant, om man har en fördelningstanke i sin skattepolitik, är väl att fundera över hur man hjälper dem som har medelinkomster och dem som har de lägsta lönerna.

Vårt alternativ har vi finansierat. Det är bara att läsa innantill – till det som skrevs i våras – nämligen att vi har finansierat de miljarder som vi har hänvisat till.

Vad Anne Wibble säger när det gäller miljöengagemanget är alldeles fel. Vi har i stället visat att vi med den 50-öring som vi lägger på bensinen har gjort en koppling mellan miljöeffekter och beskattning. Det är en princip som vi tycker är viktig. Jag tror att vi verkligen har ett stort förtroende när vi gör den kopplingen konsekvent. Det som är felet är att socialdemokraterna och folkpartiet nu avstår från att fullfölja den energipolitik som man har varit överens om – att stimulera användningen av biobränslen. Nu gör man tvärtom. De gamla Linje 2-partierna måste nog fundera över vart det har tagit vägen som de sade i folkomröstningen.

ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Om det är bra från miljösynpunkt, som Gunnar Björk säger, att man höjer priset på bensin med 58 öre, så tycker jag att den logiska slutsatsen skulle vara att det vore ännu bättre om man höjde priset på bensin litet mera, t.ex. med 1:50 kr., som det finns majoritetsförslag om. Så jag föreslår att Gunnar Björk från miljösynpunkt stöder detta förslag.

Reformen i er tappning, Gunnar Björk, är finansierad på pappret, men det är faktiskt inte det som gäller. Det är när förslagen skall omsättas i praktiken som verkligheten visar sig – och då fattas det pengar. Det är inte de siffror man skriver i flotta tabeller som har betydelse för utfallet av olika förslag, utan det är det sätt på vilket de kan omsättas i praktiken.

Slutligen till det här med fördelningseffekter av mervärdesskatten. Från min utgångspunkt måste all konsumtion beaktas i en sådan studie. Jag anser det vara ideologiskt riktigt att människor själva får bestämma var de vill

lägga sina surt förvärvade slantar på. Jag tycker inte att vi politiker, vare sig i riksdagen eller på något annat ställe, skall sitta och säga att man skall köpa så eller så mycket av den eller den varan, och styra detta med hjälp av olika beskattning. Det är för mig faktiskt litet av förmynderi från politiker, vilket jag ogillar. Jag trodde att Gunnar Björk ogillade det också, men det är tydligen fel.

GUNNAR BJÖRK (c) replik:

Herr talman! När det gäller bensinkostnaderna skall man ju också tänka på att det är väldigt många som inte har något kollektivt alternativ. Jag tror att folkpartiets ledning skulle må bra av att vistas en vecka fem mil från en storstadsregion, eller från en mindre region. Så länge man inte har det kollektiva alternativet är det fortfarande betungande för många med lägre och vanliga inkomster att betala ytterligare 1:50 kr. i skatt. Den kopplingen måste man också göra.

Beträffande finansieringen har vi ett mycket väl underbyggt alternativ. Tabellen har vi skrivit på ungefär samma slags papper och på ungefär samma sätt som folkpartiet. Vi har naturligtvis olika åsikter. Jag har respekt för ert sätt att resonera, men vi anser att vi har resonerat bättre.

När det gäller frågan om man på momssidan bara skall ta hänsyn till nödvändighetsvaror eller inte, så är det just i det avseendet som centern och folkpartiet har olika uppfattning. Vi menar att vi skall slå vakt om dem som har medelinkomster och lägre inkomster, medan ni inte har en sådan åsikt. Det är väl ett mycket bra exempel på det som skiljer oss åt.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag ansluter mig till dem som ifrågasätter det meningsfulla i att bedöma regeringens skrivelse om den ekonomiska utvecklingen i det här läget, när vi i januari får göra det igen. Men jag vill i alla fall säga några ord om vad som ligger bakom de problem vi har i utvecklingen.

Först vill jag peka på hela 80-talets felaktiga inflationsstrategi – att enbart utse de arbetandes löner, och framför allt lönerna i exportindustrin, till botten i svensk ekonomi. Det har förlorats mycket kraft, framför allt från arbetarrörelsen, för att verkligen bekämpa inflationen här i landet och räkna med den prissättning som vi har haft.

Jag måste också peka på ansvaret för bristen på arbetskraft. Det kan inte nog poängteras att företag, genom den lagstiftning vi haft på arbetslivets område i dess helhet, har kunnat använda mänskliga tillgångar och förbruka dem. Man måste vara fullständigt klar över vem som är orsaken till detta – och vem som egentligen är orsaken till den höga sjukskrivningsfrekvens som vi har. Det kan väl inte vara så att det bara är människorna själva som är orsaken, att vi har en allmänt slapp moral? Det är väl ändå arbetslivets utformning och innehåll och intresset för jobbet som avspeglar sig i frånvaron från arbetet. Det vore klädsamt om de som angriper sjukfrånvaron försökte se litet till de bakomliggande orsakerna.

Även den offentliga sektorns effektivitet, som det alltid talas om, har väl i hög grad drabbats av sparivern, av den felaktiga utvecklingen i den offentliga verksamheten, framför allt inom vård och omsorg. Bristen på en planerad

miljö- och energipolitik är också ett bakomliggande drag som gör problemen för framtiden mycket svåra.

Det som egentligen inte alls angrips i någon nämnvärd grad i alla de skatteförslag som nu föreligger är spekulatönskonomin. Det är de små spekulanternas verksamhet som begränsas. Men de stora spekulationsfenomenen, nämligen de stora förmögenheterna och vinsterna, som placeras på olika objekt i olika lägen, bekämpas inte. Det är ett jättelikt problem för framtiden i svensk ekonomi.

Detta gäller naturligtvis också placeringen av det kapital vi har – var det lånas upp och effekterna av det, var det investeras någonstans. Inom fackföreningsrörelsen finns utan tvivel en mycket stor oro för var och hur det investeras i vårt land. Jag tycker att det finns ett utbrett lättsinne när man inte ser att det är felaktiga investeringar i vårt land som är den stora faran för framtiden. Bristen på kunskapsinvesteringar är ett problem. Bytesbalansen i sig avspeglar ju var man investerar någonstans. Men vi avläser fortfarande inte i den ekonomiska politiken att regeringen drar några konsekvenser som gäller var det stora bakomliggande problemet egentligen finns.

Det har gjorts exposéer i dag över bakgrunden till skattereformen och över den ekonomiska utvecklingen. Jag vill säga att ingen har berört de rikas revolt. Man har pekat på börsvärdets enorma utveckling och rekord. Förmögenhetsökningarna i det här landet har varit jättestora. Spekulationsekonomin har brett ut sig, och den tredje vägens politiska företrädare har tillsammans med SAF och moderaterna utsett lönerna, främst de LO-an slutnas, till den stora boven. Det har fått till effekt att lönerna för dessa grupper reellt sett ligger kvar på 1975 års nivå. Detta är ju bakgrunden till skatteomläggningen. De som har kapital och förmögenheter har berikat sig medan de arbetande reellt har förlorat.

Då säger regeringens talesmän i dag att de välbeställda har utnyttjat det perversa skattesystem som vi har i dag och som vi skall avlägsna, genom att reducera sina skatter i motsats till vad som var tänkt. De har alltså orättfärdigt betalat alltför låga skatter. Trots detta sänks skattetrycket reellt sett för de högavlönade genom det förslag som ligger på riksdagens bord i dag. Deras grå tillgångar blir nu tvättade och vita genom detta skattesystem. Deras vinster och deras revolt på 80-talet har vunnit stor framgång genom införandet av denna marginalskattesänkning!

Hela sanningen finns inte att hitta i tabellerna om skattesänkningen, men nog illustrerar de litet grand vad människor upplever i mycket hög grad när man ser att den som har 25 000 kr. i månadslön får omkring 1 400 kr. i skattesänkning per månad medan den vanliga industriarbetaren och den som arbetar inom vård, omsorg och service får 300, 400 eller 500 kr. i skattesänkning men har i stort sett samma utgifter.

När man betraktar denna skatteomläggning och ser till sin närmsta omgivning, kanske till sin familj, så ser man att man får samma utgifter men genom att man har olika inkomster får den ena parten väldigt mycket större skattelättnad än den andra. Detta är en upplevelse som är mycket stark inom arbetarrörelsen.

Det är framför allt mot den punkten som vpk:s kritik riktar sig i denna skatteomläggning, som sades vara en skatteomläggning där varje skikt skulle

betala sin egen omlägningskostnad. Men det är ju faktiskt en skatteomläggning som ger mer till de rika. Jag kan inte tolka det på annat sätt när jag följt debatten inom den organisation utanför de politiska partierna som kanske allra mest kände att det var någonting felaktigt på gång, nämligen LO, som länge protesterade mot detta förslag.

Jag kan inte bedöma deras uttalanden på annat sätt än att deras konsekvensutredning som har stoppats i byrålådan innehåller klarlägganden om att det är de högavlönade som tjänar på förslaget. Jag tror den konsekvensutredningen snart kommer att plockas fram av ekonomerna. Men det dröjer väl ett tag, för de är ju till viss del ansvariga för den här uppgåelsen.

Jag menar också att den sneda fördelningspolitiken i landet skapar stora problem för landets framtid i ekonomiskt hänseende. Människor kanske t.ex. inte vill arbeta utan vill vara hemma i stället. Om "mellanskiktare" i landet i dag säger att de vill ha värde för sitt arbete, vad vill då de lågavlönade ha? Vad vill alla vid löpande bandet och andra ha? De vill ha värde för sitt arbete. När de ser att de får begränsade skattesänkningar men stora utgifter, då är det fara å färde.

Så till frågan om de dynamiska effekter som finansministern talade så väl om. Vid varje fackföreningsmöte som jag har varit med på kliver alltid en ansvarig facklig företrädare fram och säger: Vi har bekämpat overtiden. Vi vill ha kortare arbetsdag, men nu skall vi jobba mer. – Vad är det här för politik om det inte är en nyliberal politik?

Vad är det för någonting? Skall vi gå över till konsumtionsbeskattning i stället för att försöka bibehålla någon form av rättvis beskattningsform? För att inte tala om boendekostnaderna, som till minst en tredjedel skall betala denna skattereform! Det drabbar de vanliga, arbetande människorna som Anne Wibble talade om, som var så duktiga och som kanske släpat ihop till en villa i ett brukssamhälle och klarat sig fram tack vare att samhället har fört en sådan bostadspolitik. Om man verkligen skall göra på det här sättet, borde man ha en bostadspolitisk lösning i botten som har arbetarrörelsens märke – men det ser vi inte.

Dessutom: tittar vi på den ekonomiska utvecklingen så ser vi redan att prognoserna från utredningarna säger att bostadsbyggandet kommer att minska.

Jag tycker det är allvarliga tecken som följd av denna skatteomläggning.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till vpk-reservationen i finansutskottets betänkande.

För min del och för vpk:s del tror jag inte att det kommer särskilt mycket gott ur den skattereform som vi nu får, med den uppbackning som den har fått av framför allt de nyliberala krafterna i landet. Det verkar också som om regeringen har ett bättre öra åt höger än åt LO-hållet, och det är ju en allvarlig utvecklingstendens för framtiden!

CARL FRICK (mp):

Herr talman! Att arbeta i riksdagen känns tidvis som att verka i en sken-värld. Vi som är här är kännande och tänkande människor. Vi läser tidningarna, vi hör på radio och vi ser på TV. Vi kan också se själva. Otaliga är de utredningar som vi läser.

Vi är inte okunniga om vad som händer i världen. Vi vet att haven dör och förgiftas av alla utsläpp som vi och våra grannar tillåter oss. Luften förpestas så att skogar och kulturföremål raderas ut. Jordarna försuras av industriellt nedfall och förgiftas av rötslam. Människor blir sjuka i allergier och andra miljörelaterade sjukdomar av vällevnadskaraktär.

Åkrarna behandlas med rader av jordbruksgifter som förorenar dricksvattnet. Rester av gifterna finns i våra livsmedel – det som skall vara medel till liv.

Och det moderna industrisamhället är en storproducent av avfall. Sopeldning är en vanlig metod att göra sig av med avfallet. Den ger upphov till livsfarliga ämnen och frigör tungmetaller och syror.

Och det finns inga tankar och förslag om hur vi skall minska och upphöra med tillverkningen av miljöfarligt avfall, som uppfattas som en nödvändig konsekvens för att uppnå en hög levnadsstandard.

Och riksdagen har fattat bindande beslut att avveckla kärnkraften. För att det skall bli möjligt att genomföra fordras att vi minskar elanvändningen. I det nya skatteförslaget momsbeläggs energin och elskatten sänks, och det leder till att industrin inte känner något ekonomiskt tvång att spara elkraft. Utan ekonomiskt tvång sparar inte industrin – den känner inget ansvar för fattade beslut, tvärtom. Kärnkraftsavvecklingen motarbetas i strid med riksdagens beslut.

Detta är en politik från en regering tillsammans med folkpartiet som säger att den vill börja avveckla kärnkraften 1995.

Det är ingen nidbild av det svenska samhällets tillstånd och framtid om inget grundläggande görs för att komma till rätta med problemen. Det är en ganska korrekt bild av vad som sker. De åtgärder som har vidtagits för att komma till rätta med miljöförstöringen är helt otillräckliga.

Vår situation är ett resultat av vårt levnadsmönster, och det har vi valt. Vårt sätt att leva och allt det här påverkar i mycket hög grad den ekonomiska politiken och de ekonomiska utsikterna.

Vi vet allt detta lika väl som de flesta svenskar, och vi vet att den ekonomiska och ekologiska situationen har försämrats kraftigt de senaste tio åren och det finns egentligen inga tecken på att det blir bättre. Det ekologiska läget håller på att bli kritiskt.

Att arbeta i finansutskottet är tidvis utomordentligt frustrerande, för där vill man över huvud taget inte se samband mellan ekonomi och ekologi. Och de försök som vi har gjort från miljöpartiets sida genom motioner och reservationer föranleder egentligen aldrig diskussioner. Däremot förekommer det monologer om vissa specifika delar av finanspolitiken utan någon egentlig beröring med den fysiska verkligheten. Och likadant ter det sig ofta i kammaren.

Det sägs ofta att vi har de politiker som vi förtjänar. Men vilka brott har vi begått som förtjänar den sortens politiker, som medvetet verkar för att förstöra miljön och framtiden?

”Politik är vilja”, har Olof Palme sagt. Att vi har det som vi har det beror då definitionsmässigt på att de flesta svenska politiker – majoriteten – faktiskt *vill* att miljöförstöringen skall rulla vidare med större fart. För hade majoriteten en annan vilja, skulle den inte så effektivt avslå i praktiken alla miljöyrkanden som kommer till riksdagen för behandling.

Man kan alltså bara konstatera att majoriteten i den här kammaren vill förstöra miljön, inte stoppa miljöförstörelsen och bygga ett robust och uthålligt samhälle. Det är som om livet och världen består av två från varandra helt separerade delar: ekonomi och finanser och det biologiska livet. Och dessa ytterligheter verkar inte kunna beröra varandra nämnvärt.

Här har kommit fram mycket diskussioner under dagens lopp om de sociala konsekvenserna av den föreslagna skattepolitiken, och det kommer naturligtvis att påverka den ekonomiska utvecklingen i vårt land i hög grad. Det är ju så att man strävar efter att öka arbetskraftsutbudet för att kunna öka bruttonationalprodukten, och nu gör man det på ett väldigt listigt sätt. Man gör det genom att man sänker skatterna dramatiskt för höginkomsttagare och väsentligt mindre för låginkomsttagare, samtidigt som man då breddar momsens, vilket medför att vardagskostnaderna för gemene man ökar kraftigt, speciellt då relativt sett mycket för dem med låga inkomster. För att de då skall kunna klara sin ekonomi tvingas de att arbeta mera och intensivare. Det är egentligen det som det hela går ut på. Det betyder att deltidsarbete och många andra tvingas ut i ett hårdare arbete, och det betyder att det framför allt är kvinnorna som kommer att drabbas av den här skatteomläggningen. Och det tycker vi från miljöpartiet är en utomordentligt dålig politik.

Dessutom kommer vi med all säkerhet att få mycket negativa konsekvenser av den allmänna momsbreddningen som är ett led i arbetet att anpassa oss till EG, där man ju har mycket lägre momssatser än vi i Sverige. Det medför – det sågs redan 1987 i en regeringsproposition – att vi i Sverige kommer att få sänka våra momssatser. Då innebär det att statskassan kommer att dräneras på pengar, och det skall bli mycket intressant att se vilka konsekvenser det kommer att få för den offentliga sektorn, vården, omsorgen, försvaret, skolan och många andra områden.

Ja, läget är ju faktiskt bekymmersamt, ekologiskt och ekonomiskt. Det talas om att finansutskottet är ett mäktigt utskott. Men det är inte mäktigt till något väsentligt. Finansutskottet tycker jag är vanmäktigt. Det mäktar inte ta hand om kombinationen av ekonomi och ekologi. För gjorde utskottet det och tog sitt arbete på allvar, skulle det bli mäktigt. Det skulle bli en motor i en utveckling för en uthållig och ansvarsfull ekonomi.

Dagens betänkande är uttryck för andens och handens vanmakt. Den avspeglar bara en traditionell ekonomisyn som leder till sotsdöden. Världen dör inte med en knall utan med en suck, skrev T S Eliot i sin diktsamling *The waste land*. "Waste" betyder inte bara öde utan det betyder också sopor på engelska.

All tillväxt är god – det är budskapet från utskottet. Och inte med en stavelse anar vi att problemen med den ständigt stigande ekonomiska tillväxten har en baksida – miljöförstörelsen, havsdöden, de sjunkande fångsterna av förgiftad fisk, våra förgiftade åkrar och vattendrag och våra giftspridande sopberg har inte trängt in till utskottets majoritet.

Det är därför som miljöpartiet de gröna har begärt en ny skrivelse från regeringen, där den ekonomiska situationen och hur den ändras skildras också med utgångspunkt från den ekonomiskt tärande miljöförstörelsen.

Vi har problem på den svenska arbetsmarknaden, sägs det. Vi har låg produktivitet utveckling och vi har stor sjukfrånvaro. Jag anser att det är viktigt att man på något vettigt sätt försöker analysera vad det beror på.

Det är ju så att vi har ett gott utbildningssystem i Sverige där ungdomar utbildas till att ha stora förväntningar på ett innehållsrikt arbete, där de kan få utlopp för sin kreativa verksamhet. Att då komma till ensidiga enformiga arbeten tror jag blir en psykologisk chock som gör att det kan bli naturligt för dem att öka antalet sjukskrivningar. Jag tror att här krävs det utomordentliga insatser från arbetsgivare, industri och samhälle att försöka se till att arbetena och arbetsplatserna blir den stimulerande arbetsplatsen som dessa välutbildade ungdomar har rätt att kräva i kraft av sin utbildning.

Jag tror här ligger en utomordentligt stor miss i samhället för tillfället.

Vi kommer att få det svårt med våra affärer med utlandet de närmaste åren, förutspår finansdepartementet. Andra ekonomiska säre har samma åsikt.

Det går sämre därför att vi gör av med mer pengar än vi får in på de svenska varorna som vi exporterar. Vi måste låna för att få balans i utrikesaffärerna. Och jag har ingen anledning att betvivla de kloka slutsatser som man kan dra av alla de siffermaterial som man har bearbetat.

Vad som däremot förvånar mig är att inte vare sig regeringen eller utskottet föreslår något som skulle hjälpa till att på allvar komma till rätta med de här problemen. I praktiken föreslår man ju åtgärder som gör att bytesbalansläget blir ännu sämre.

En negativ bytesbalans innebär ju bl.a. att vi köper för mycket varor från utlandet. I Sverige har vi nu det läget att det är svårt för industrin att höja produktionen på grund av bl.a. personalbrist. Samtidigt förändras skattesystemet så den privata konsumtionen kommer att raka i höjden. Speciellt för 1991 förutspår man ju över 4 %. Den svenska industrin kan inte klara det större efterfrågetrycket, och då blir det ännu mera import och bytesbalansen försämrats ännu mera. Dessutom arbetar starka krafter för att införa reklam-TV med sin koncentration på underhållningsväld för att stimulera köplusten – dvs. också höja BNP. Och importen ökar och bytesbalansen blir sämre.

Ett högt efterfrågetryck som man nu vill öka leder till ett starkt inflationstryck och krav på ökade löneökningar. I betänkandet sägs det att vår höga och ökande pris- och löneökningstakt är det största hotet mot en god ekonomisk utveckling. Hur kan det då komma sig att man föreslår åtgärder för att öka problemen? Jag är förvånad.

De framtida lägre moms-satserna som nu förespråkas, som troligtvis kommer att sänkas, kommer också att kunna öka lånebehovet i vårt land om vi vill behålla våra sociala system. Då ökar ju också konsumtionsutrymmet, och vi får ökad import och ännu sämre bytesbalans.

Samtidigt vill man att persontrafiken så småningom skall momsbeläggas. Vad innebär det? Jo, enligt momsutredningen KIS, har man funnit att det leder till att många färre åker kollektivt i städerna och färre tar tåget. Och ingen har ju sett några åtgärder som på allvar skulle nedbringa transportbehovet totalt sett, och då får vi en ökning av bilåkandet och en ökad förbränning av fossila bränslen som vi importerar, och det belastar bytesbalansen.

Och industrin får gyllene dagar framöver med sänkt elskatt och moms på

energi och bibehållen storförbrukarsubvention. Ja, nu kan man slösa mer än förr utan att det belastar produktpriserna. Merå fossila bränslen kommer att eldas i detta arma land. Mera koldioxid och kväveoxider kommer att belastas miljön och människorna. Bytesbalansen försämras.

Om man från politiskt ledande håll skulle ta ett samlat ekonomiskt och ekologiskt ansvar, borde man ta frågan om den dåliga bytesbalansen på allvar och föreslå åtgärder som kan förbättra bytesbalansen. Jag skall i all blygsamhet komma med några tips:

- Sänk hastigheterna på våra vanliga vägar ner till 70 och till 90 på motorvägarna!
- Sätt en skarp progressiv köpskatt på de bilar som drar mycket bensin och ge en rejäl rabatt på de bilar som drar litet bensin.
- Minska möjligheten att ha företagsbilar med fri bensin för privatkörning.
- Slopas momsen på persontransporter.
- Slopas momsen på energi.
- Sätt in punktskatter som är av samma storleksordning som den slopade momsen – punktskatter som senare lätt kan omformas till skatt på energiråvara.
- Ge en övergångsstötta till de industrier som kan få det svårt.
- Beskatta flygbensin på liknande sätt som vägfordonsbränsle.
- Sätt i gång ett omfattande energisparprogram. Sparad energi är billigast i alla lägen.
- Energideklarera alla kapitalvaror som t.ex. spisar och frysar. Vi måste få veta vilka som drar minst elkraft eller annan energi.
- Stoppa alla planer på konsumtionsalstrande reklam-TV. Se till att kabelnäten tillämpas också för Astrasatelliten. Då kan vi stoppa reklamkanalen TV 3 i kabelnäten.
- Sätt i gång en omfattande konsumentupplysning så att allt fler kan välja miljörimliga och energisnåla produkter.

Med ett sådant paket finns det möjlighet att börja banta minusen i bytesbalansen.

Ja, vår situation är allvarlig, och den av regeringen producerade skrivelsen om den ekonomiska utvecklingen de närmaste åren berör på inget sätt de fundamentala problemen i den svenska ekonomin. Och utskottets betänkande har inte hjälpt upp saken. Det är miljöpartiet de grönas uppfattning att vi måste utgå från sakförhållanden och därifrån med utgångspunkt från ideologier och grundtankar föreslå en politik som rättar till de allvarliga problemen som vi har.

De partier som med varandras hjälp formar politiken har besvär med verklighetskontakten. Redan att rätt beskriva problem som vi har är de tillsammans inte mäktiga – än mindre att föreslå lösningar. Socialdemokraterna är vårt största minoritetsparti, brukar Tobisson säga i utskottet. Jag håller med honom. Det partiet har en fantastisk möjlighet att driva en framåtsyftande, miljörimlig och socialt ansvarig politik. Är man vågmästare måste man också våga vara det. Om man har den politiska viljan att driva en annan politik kan man söka kontakt med partier som miljöpartiet, vpk och centerpartiet för att göra det och inte driva den här slösaktiga förstörelsepolitiken.

Men, som sagt, politik är att vilja. Och detta är en politisk viljeinriktning som de förbundna partierna står för, en viljeinriktning för miljöförstörelse och framtidskaos. Det tycker jag är en utomordentligt bedrövlig politik. Jag tycker att regeringen har något viktigt att förklara för sina medlemmar, väljare och det svenska folket, nämligen varför man med sådan envishet bedriver en sådan politik.

Framtiden ligger enligt Carl Bildt till höger. Det vore en katastrof för oss alla. Vad vi behöver är en grön politik som bygger på varsamhet och solidaritet. För högern är det konsumtionsökning och kapitalackumulering som är det viktiga. För oss som vill ha en grön politik är det faktiskt viktigt att upprätthålla livet på ett anständigt sätt. Ett av de viktiga medlen för det är en minskad materiell förbrukning i vår värld. Det måste vi bestå oss själva, våra barn och våra barnbarn, i solidaritet med människorna i de andra länderna. Vi skall inte glömma bort att vi i den här delen av världen lever i ett fullständigt enormt överflöd, som ytterst få människor kan unna sig. Det är dags att ändra den politiken. Det kommer att ha stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen framöver.

TREDJE VICE TALMANNEN:

Med anledning av applåder från läktaren får jag meddela att meningsyttringar från läktaren inte är tillåtna.

ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Jag vill bara göra en enda kommentar till Carl Frick: Folkpartiet vill sannerligen inte börja avveckla kärnkraften år 1995. Det skulle vara ovanligt dumt.

CARL FRICK (mp) replik:

Herr talman! Har jag uttalat den osanningen tar jag tillbaka den med omedelbar verkan.

ANNA-GRETA LEIJON (s):

Herr talman! Skrivelsen från regeringen om den ekonomiska utvecklingen innehåller inga förslag. Det är naturligt, eftersom de kommer i budgetpropositionen, men det gör den här diskussionen mellan finansutskottets representanter litet knepig. Det har diskuterats om regeringen över huvud taget skall lägga fram den här typen av skrivelser. Om det kan man ha olika uppfattningar, men jag tror ändå att det måste vara av intresse, inte minst för oppositionens företrädare, att strax före den allmänna motionstiden få del av regeringens bedömning av den ekonomiska utvecklingen. Självfallet måste det komma en sådan redogörelse i år, när förutsättningarna förändras på det sätt som nu sker genom skattereformen.

Det svenska modellens största triumf – den höga sysselsättningen och den låga arbetslösheten – kommer att kunna firas även när vi går in i 90-talet. Vi glömmer så lätt bort att vi därmed undgår en mängd av de problem och svårigheter som i andra länder – också i nära grannländer – drabbar enskilda människor. Ungdomsarbetslösheten är på många ställen ett ständigt gissel. De fattiga långtidsarbetslösa finns i hundratusental i Europa, och de fruktar

en kall vinter. Många står – det vill jag påminna Lars Tobisson om – i soppkön och får kanske ett smörgåspaket men har inget jobb att cykla till. Utskottet känner oro för den fortsatta utvecklingen på arbetsmarknaden i OECD och i Europa.

Men det som ger oss i Sverige den största glädjen – den låga arbetslösheten – ställer andra krav som vi i nuläget inte riktigt förmår hantera. Det svenska kostnadsläget och inflationstakten ger oss bekymmer. Bytesbalansen utvecklas på ett oroväckande sätt. Skattereformen ger oss en chans att vända utvecklingen. Att inflationen övergångsvis ökar på grund av att skattereformen finansieras får då inte tas till intäkt för nya kompensationskrav. Att skattereformen finansieras och inte medför sänkta inkomster till staten får inte heller leda till att denna riksdag släpper den strama finanspolitiken.

Under 1950- och 1960-talet var det möjligt med låg arbetslöshet och låg inflation samtidigt. Varför är det inte det på samma sätt i dag? Det finns flera orsaker.

Den kanske viktigaste orsaken är att lönebildningen har förändrats. Då var den centraliserad. I dag lever vi i det avseendet i den sämsta av världar. Huvuddelen av lönebildningen sker i dag varken centralt eller lokalt utan på mellannivå.

Dagens lönebildning har lånat nackdelarna från centrala och lokala förhandlingar: den bristande flexibiliteten från det centrala och den bristande kopplingen till samhällsekonomin från det lokala planet. Oenigheten om vilka grupper som skall ges företräde i avtalsrörelsen gör att olika förbund slåss mot varandra och att vi har en löne-löne-spiral som driver upp kostnadsnivån.

Min bedömning är att det inte är möjligt med enbart lokala förhandlingar i Sverige. Det är och förblir en dröm hos arbetsgivarna. Hur gärna de än vill kan de inte tänka bort en fackföreningsrörelse med rättvisambitioner. Därför är det en huvuduppgift att återupprätta en fungerande lönebildning, där rättvisa, ordning och reda och hänsyn till arbetsmarknadens krav vävs in i varandra.

Skattereformen ger väsentliga bidrag för att underlätta avtalsrörelserna. Reallöneökningar fordrar mindre nominella påslag när skattesatsen är lägre. Genom att de flesta inkomsttagargrupper träffas av samma marginalskatt och genom att naturaförmåner och andra ersättningar från arbetsgivaren i större utsträckning beskattas som kontantlön blir det lättare att göra objektiva jämförelser mellan olika grupper. Detta bör medverka till att minska det inflationsdrivande compensationstänkandet.

Utvecklingen av bytesbalansen talar sitt tydliga språk. Stora underskott hotar. Utrymme måste därför skapas för ytterligare expansion av den konkurrensutsatta delen av näringslivet. Det handlar i grunden om att materiella investeringar måste bli mer lönsamma i förhållande till finansiella.

Men det handlar naturligtvis också om att den offentliga sektorns expansion måste vara samhällsekonomiskt balanserad. Svårigheterna att svara mot de förväntningar som finns på barnomsorg, sjukvård och äldreomsorg är emellertid inte enbart en fråga om mer pengar. Det finns en rent fysisk begränsning av arbetskraft. Det gör det desto mer angeläget att se till att varanda skattekrona används väl och att varenda anställd får tillfälle att utnyttja

hela sin kapacitet.

En stram finanspolitik är ett imperativ för staten. Men det är det också för kommunerna och landstingen. Skattereformen har ökat fokuseringen på landets kommuner. Det är en viktig uppgift att erhålla en stabilisering av den kommunala skattesatsen för att de skattesänkningar som nu kommer med borgarna tillgodo inte skall åtas upp.

Staten kan ge bättre förutsättningar för kommunernas handlingsfrihet genom en översyn av statsbidragssystemen. Ett löfte om en översyn av kommunalskatterna finns också från regeringen. Frågan om hur vi kan öka rättvisan mellan kommuner i landets olika delar måste vävas in i den översynen.

Dagens debatt skall inte handla om förslag till ekonomisk-politiska åtgärder. Det får vi återkomma till efter nyår. Jag vill därför, herr talman, nu kommentera de inslag i reservationerna som direkt berör skrivelsen och som berör konsekvenser av skattereformen.

Moderaterna, som så länge kämpat för en reformering av inkomstskattesystemet, tycks nu när det genomförs bara uppvisa sura miner. Ensamma står de i riksdagen för förslag som skulle innebära genomgripande försämringar i den offentliga verksamheten. I själva verket betyder det att de övervältrar den obehagliga finansieringen på kommunerna.

Centerpartiet fullföljer i sin reservation den osakliga kampanj där det hävdas att majoriteten skulle stå för politiskt beslutad inflation, som centern vill rädda folket undan. Men folk är inte dumma. De inser att punktskatter påverkar priserna lika väl som höjd moms. Människor inser att skatter som läggs på våra exportföretag inte försvinner upp i rök utan påverkar dessa företags förmåga att framgångsrikt hävda svenska marknadsandelar.

Miljöpartiet ger jag rätt i att en stram finanspolitik, kombinerad med en framsynt miljöpolitik, är absolut nödvändig under de första åren av 1990-talet. Vi behöver bättre instrument för att väga in miljöhänsynen i de ekonomiska bedömningarna. Det kravet har finansutskottet också redan tidigare ställt sig bakom.

Det framgår av miljöpartiets motion och reservation och inte minst av Carl Fricks inlägg här att miljöpartiet anser sig stå närmare "livets verkliga realiteter" än vi andra. Det påminner om gamla tiders prästerskaps ord till den syndiga församlingen. Prästen var liksom förmer. Men det var ju i praktiken så att fler präster än den i Hemsöborna inte riktigt svarade upp mot det där.

Vpk:s oro för att de fördelningspolitiska målen inte skall kunna hävdas tillräckligt starkt under de närmaste åren delas av många socialdemokrater. Det gör det desto angelägnare att snabbt lämna bakom oss dagens skattesystem, som har medverkat till grå marknad och spekulation. Det gör det desto angelägnare att hålla på sunda statsfinansieringar och prioritera hårt bland önskemålen om mera och mera utgifter i statens och kommunernas budget.

Folkpartiet reserverar sig visserligen också i detta betänkande men står tillsammans med socialdemokraterna bakom skattereformen. Reservationen är väl närmast att se som en förvarning inför det som komma skall i januari.

Anne Wibble ställde en fråga till mig om sjukförsäkringen och sjuktalet. Jag tänker komma tillbaka till det i repliken, eftersom min taletid alldeles strax är ute.

Till sist, herr talman, bara några ord om den internationella situationen, som ju präglas av snabba förändringar. Det som nu sker i Östeuropa medför nya förutsättningar för den ekonomiska utvecklingen. Västtyskland är en svår konkurrent på den internationella marknaden och samtidigt en viktig marknad för oss. Öppnade gränser till Östtyskland ger västtyskarna problem kortsiktigt, men på sikt får de en mycket stor utvecklingspotential.

På sikt kan också handeln med Östeuropa betyda stora förändringar för Sverige. Vårt geografiska läge blir annorlunda och mer centralt, om handeln med exempelvis de baltiska staterna får större omfattning. De ekonomiska utsikterna på några års sikt framstår i detta sammanhang måhända som för- enade med större osäkerhet än vad vi har varit vana vid. Därför behöver vi framöver i riksdagen ägna oss djupare åt analysen av den ekonomiska utvecklingen i omvärlden än vi har gjort tidigare.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till finansutskottets hemställan i betänkande 10 och avslag på reservationerna. Men reservanterna önskar jag trots det god jul.

LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Anna-Greta Leijon erkände att kostnadsutvecklingen inte ser bra ut, och jag skall gärna ta upp den tråden. Jag gör det mot bakgrund av vad jag sade i mitt första anförande. Jag erinrade om att långtidsutredningen 1987 sade att nu får inte lönerna stiga mer än 3 % om året 1989 och 1990, om det här skall gå bra. Jag erinrade också om att Anna-Greta Leijon visserligen gjorde en undanmanöver från utgiftsramen i finansplanen på 5 % men samtidigt i sin motion hävdade att det fanns andra vägar att uppnå samma mål, 5 % utgiftsökning inom statsverksamheten.

Nu blir det alltså lönehöjningar för statstjänstemän och för andra på 10 %, t.o.m. däröver för vissa kategorier. Ändå är det missnöje bland de grupper som kanske får mest – lärare, poliser och vad det kan vara. Det kan ses som extra paradoxalt mot bakgrund av att vi i dag även sänker marginalskatterna nästa år. Vi moderater har ju hävdats att marginalskattesänkningen kommer att vara till hjälp för lönebildningen.

Men felet är att det här sker alldeles för sent på året. Det hade varit helt annorlunda, om det hade genomförts när det skall ske, på våren, inför ett kommande år.

Det andra problemet är kanske ännu viktigare, att man höjer andra skatter och därmed tar bort effekten för löntagarna. Så många som uppemot en halv miljon löntagare får det totalt sett sämre med den omläggning man nu gör.

Likadant blir det nästa år. Vi har då en fyraprocentklausul i avtalet som säger att man har rätt att komma igen med nya förhandlingar. Då blir det fritt fram för kompenstänkandet. Inte hjälper det, Anna-Greta Leijon, att i denna talarstol inför en tämligen tom kammare komma med förmaningar om att man inte får kompensera sig. Det är inte så det fungerar.

Inte heller gör det någon nytta att försöka söka sak med förhandlingssystemet. Det är inte fråga om att hitta rätt nivå där förhandlingarna skall föras – centralt, branschvis eller lokalt. Problemet i Sverige är ju att vi förhandlar

på samtliga nivåer, och det kommer vi inte undan förrän vi genomför en ordentlig decentralisering av löneförhandlingarna.

Problemet ligger i den tvärtompolitik som socialdemokraterna står för. Varför bekämpar ni kostnadsstegringen med skattehöjningar, som driver upp kostnadsökningarna, löner och annat? Varför bekämpar ni inflationen med prisuppdrivande skatteskärpningar? Och hur kan ni påstå att ni stimulerar sparande genom att höja skatten på boende, pensionsförsäkringar och riskvilligt kapital? Det är det här som jag inte får att gå ihop.

Se orsaken till de problem Sverige har med tillväxten, med kostnadsstegringen, där den verkligen ligger, i det rekordhårda skattetryck vi håller oss med, och försök att tänka om, inte bara beträffande marginalskatter utan beträffande skatteuttaget i stort!

TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att dagens sammanträde kommer att fortsätta och avslutas utan middagsuppehåll.

CARL FRICK (mp) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation, som jag glömde i mitt förra anförande.

Så vill jag tacka Anna-Greta Leijon för att hon tog upp utvecklingen i Östeuropa. Att det inte fanns med i regeringens skrivelse tyckte vi från miljöpartiets sida var mycket beklagligt. Den deklaration och öppenhet som här kom till tals bådär gott för framtiden.

Vi i miljöpartiet är av den övertygelsen att det är av utomordentlig betydelse att vi från svensk sida öppnar oss för Östeuropa, så att den process som pågår där – till allas vår stora glädje – verkligen kan fortsätta på det sätt som vi önskar, med ökad demokrati och ökad frihet. Våra insatser där tror vi från miljöpartiets sida kan vara av allra största betydelse. Så det var bra.

Sedan kom Anna-Greta Leijon in på Hemsöborna, fast jag inte riktigt förstår hur. Hon tyckte uppenbarligen att jag lät som en präst som pratade om livet och menade att vi var mera för livet än de andra partierna.

Jag tror i grunden att det nog inte är så. Men problemet är att den politik ni föreslår har mycket negativa konsekvenser för det biologiska livet. Vi vill påpeka att det är en utomordentligt långsiktigt orimlig och olycklig politik. Det är dags att vända med stor fart, annars kommer vi att drabbas av stora katastrofer.

Detta är poängen. Man måste föra en politik som beaktar det biologiska livets möjligheter. För tillfället är både vår svenska ekonomi och världsekonomin totalt inriktad på att göra det så svårt som möjligt för det biologiska livet. Annars skulle det inte se ut som det gör. Annars skulle vi inte ha denna rasande miljöförstöring.

Fångsterna av fisk försvinner runtom i världen. Produktionsförmågan i de biologiska systemen går ner. Annars hade det varit tvärtom, de hade bibehållit sin produktionsförmåga och varit i fullt liv och full kraft.

Utrikesministern sade för en tid sedan att Östersjön dör. Jag tycker att det är uttryck nog för vad vi håller på att ställa till med. Östersjön var ett utomordentligt levande hav – massor med fisk, massor med sälar. Nu finns

ytterst litet av det kvar.

Sådana saker betyder väldigt mycket för oss, och det kommer att betyda väldigt mycket för det svenska folkhushållet i framtiden, om vi anstränger oss för att komma till rätta med problemen. För detta fordras en annan ekonomisk politik.

GUNNAR BJÖRK (c) replik:

Herr talman! Jag är medveten om att tågen från Stockholm snart går.

När det gäller punktskatter borde vi ha mer tid att tala om dem. Från centern menar vi att det skapar incitament att hålla nere energiförbrukningen. Det är själva kvintessensen i det man vill med energipolitiken att man skall minska energiförbrukningen genom att skapa sådana incitament. Det ger anledning till omställningar, så att vi får mottrycksanläggningar, alternativ energi osv. – jag skulle kunna fortsätta länge.

Det verkar tyvärr som om man har fallit offer för kärnkraftspropagandan, som på olika sätt försöker slåss för att det skall finnas kärnkraftverk i fortsättningen.

Ni skall inte glömma bort att vi faktiskt har en reducereing när det gäller storförbrukarna på energi. Det har ni även i ert förslag, men det verkar som om man glömmet bort det ibland.

Genom att man lägger på moms, som ni gör, drabbas hushållen. Nästan ingen villaägare får så stor skattesänkning att det räcker till den ökade momsen. Han skall ha en duktig inkomst för det. Varför har ni inte vågat tala om det? Det bor inte i alla kommuner inkomsttagare som får så stora skattesänkningar att de klarar momsen. Jag tycker nog att man skall fundera ett tag till. Vi kan få en bra finansiering via punktskatter i stället för med moms.

Med hänsyn till tiden skall jag inte fortsätta ytterligare. Jag vill bara önska ordföranden i utskottet en god jul. Hennes stora uppgift detta år har varit att finna olika majoriteter i utskottet. Man måste erkänna att hon har haft en viss framgång.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det stora problemet för regeringsföreträdarna i form av bl.a. Anna-Greta Leijon är fortfarande avtalsrörelserna och löneökningarna. Lönerna får inte öka. Man skulle nästan vara beredd att tro dessa profeter att om de arbetande inte tog ut ett enda öre i löneökning skulle det gå allra bäst för Sverige.

Men så skedde nästan under en tid. Man pressades tillbaka och fick reallönesänkningar. Att öka inkomstklyftorna och tränga tillbaka de arbetande, ökade detta svensk produktivitet? Det räknade man aldrig på.

Det är tydligen förhandlingssystemet som skall angripas. Men vi vet vad som ligger bakom, Anna-Greta Leijon. Det gäller att försöka i den s.k. rättvisans namn pressa tillbaka löneökningarna för de vanliga arbetarna. De inom industri, service, vård och omsorg är alltid bovarna för regeringen, SAF och de borgerliga partierna i huvudsak. Vad är nu förändringen i skattesystemet, och vad är den bärande tanken bakom den egentligen? Man dömer ut det gamla skattesystemet och säger att vi måste skaffa ett nytt. Det har att

göra med de grupper som förhandlar och är förbund i motsättning till varandra. Om man går bakom retoriken finner man att detta nya skattesystem i huvudsak kommit till för att gynna de starka, marknadsekonomins nyckelgrupper, de välbetalda, de som under 1980-talet fått fritt fram när det gäller förmåner, löneökningar och allting annat. Det är ju de som är de stora vinnarna, på 1980-talet och genom denna skattereform.

Om regeringspartiets ideologiska förfall slår igenom även i fackföreningsrörelsen, då slås förbunden mot varandra. Det är just vad vi upplever i dag. Socialdemokratin skulle ha möjlighet att se till att vi hade rättvisa och jämlika löner i landet. Det har man misslyckats med. Man har helt enkelt släppt fram denna utveckling. Så några ord om den fysiska begränsningen vi har av arbetskraft. Det är kanske lite förmätet av mig att säga detta, men nog är väl Anna-Greta Leijon en av de politiker som mest bär ansvaret för att vi har så pass stor utslagning i dag. Hon var arbetsmarknadsminister sedan 1982, och när det gäller arbetsmiljö och arbetsliv hade vi kunnat få åtgärder som begränsat utslagningen.

ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Anna-Greta Leijon talar en del om ekonomiska problem som vi inte riktigt förmår hantera, som hon sade. Jag tror jag citerar henne korrekt. Det är sannerligen sant att socialdemokraterna och regeringen inte förmår hantera de problem som beskrivs i den skrivelse vi har fått därifrån.

Jag tog i mitt anförande upp ett exempel som rör avtalsrörelsen, som jag anser att regeringen har aktivt misskött.

Jag skall gärna säga att lägre marginalsatser och automatiskt inflationsstydd i skattereformen är mycket bra och hjälper. Det är i själva verket nödvändigt, men det är inte tillräckligt, Anna-Greta Leijon. Vi kan inte lösa alla problem som ni har skapat genom en konstig och rent ut sagt ganska dålig ekonomisk politik under 1980-talet.

Jag tog också upp socialförsäkringssystemet. Jag försökte visa vilken enorm förbättring av läget på arbetsmarknaden det skulle bli om man kunde åstadkomma förändringar inom sjuk- och arbetsskadeförsäkring. Som ett räkneexempel nämnde jag att om man kommer tillbaka till det sjuktal vi hade ungefär vid regeringsskiftet – 19 dagar, mot dagens 26 sjukdagar per person och år – skulle det motsvara en ökning av arbetskraften med 130 000 personer. Dessutom skulle det minska statens utgifter med ungefär 10 miljarder kronor.

Jag såg i ett av de papper som vi får ganska många av, ett uttalande av den avgående AMS-chefen Allan Larsson häromdagen där han sade: Sverige behöver inte ha brist på anställda, varken nu eller på 90-talet. Det är den dåliga hushållningen med den arbetskraft som redan finns som är orsaken till dagens situation.

Jag tror det ligger väldigt mycket i det han säger. Socialförsäkringssystemet har uppfattats som en av socialdemokratiens heliga kor. Min fråga, som jag gärna vill upprepa, är: Hur många heliga kor klarar ni att slakta på en gång?

1983, som Anne Wibble använder i sin jämförelse mellan sjuktalet då och nu. Som arbetsmarknadsminister övertog jag en galopperande arbetslöshet från den tidigare borgerliga regeringen. Även om det finns all anledning att göra väldiga insatser för att få ned dagens höga sjuktal borde Anne Wibble veta att en av de väsentligaste orsakerna till att dessa sjuktal har ökat är att vi har kommit bort från denna arbetslöshet. När fler människor har chans att få arbete och färre är arbetslösa får också de som har en och annan skavank, och därmed ger upphov till högre sjuktal, plats på arbetsmarknaden. Vi vet sedan tidigare konjunkturnedgångar och konjunkturuppgångar att detta är den kanske viktigaste orsaken till förändringarna vad gäller sjuktalet och att detta också varierar med konjunkturerna.

År 1983 var närmare 300 000 människor arbetslösa eller föremål för olika former av arbetsmarknadspolitiska åtgärder – jag har då räknat bort personer med arbetshandikapp i Samhällsföretag och med lönebidrag. Dessa människors sjukskrivningar kommer inte med i statistiken. Nu ligger motsvarande siffror under 150 000. De 130 000 Anne Wibble nämner är lätt bortopade om man ser till realiteterna på arbetsmarknaden.

Vi skall i Sverige göra vad man inte förmår göra i andra länder. Vi skall se till att också människor som har en och annan skavank, människor som arbetsgivarna i första hand kanske inte vill anställa, kan få arbete på den öppna arbetsmarknaden. Men vi skall ändå se till att sänka sjuktalet. Detta kan vi bara göra genom att förändra arbetslivet och arbetsmiljön. Jag tar faktiskt inte åt mig av det som Lars-Ove Hagberg säger, eftersom jag vet att jag har varit pådrivande även i dessa frågor.

Det skulle ha sett bättre ut om Anne Wibble hade deltagit i det beslut vi fattade här i riksdagen i våras om ett åtstramningspaket. De drygt 10 miljarder kronor som socialdemokraterna och centern kom överens om kommer nämligen att innebära praktisk handling i syfte att möjliggöra en rehabilitering av sjuka människor så att de kan komma tillbaka till arbetslivet. Överenskommelsen innebär också en minskning av sjuktalet genom aktiva insatser för en bättre arbetsmiljö.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Först bara några ord om det berättigade i den skrivelse vi nu debatterar, detta eftersom Anna-Greta Leijon tog upp frågan i sitt anförande.

Ända sedan första gången en skrivelse av det här slaget förekom har jag kritiserat det faktum att vi får den vid den här tiden på året. Denna skrivelse skapade från början problem eftersom den inte var förenad med motionsrätt. Nu föreligger motionsrätt. Och det är åtminstone delvis orsaken till att vi nu på detta sätt förlänger en debatt som jag antar att många skulle vilja få ett slut på. Det är inte alls så som Anna-Greta Leijon tror att vi från oppositionspartierna begär att få denna skrivelse. Vi klarar oss mycket bra med konjunkturinstitutets decemberrapport, som kom i går.

Jag konstaterar att Anna-Greta Leijon flyr tillbaka till sina dagar som arbetsmarknadsminister. Hon svarade inte på min fråga om hur man kan tänka sig att sparandet skulle stimuleras genom en höjning av skatten med 28 miljarder kronor. Det är ju alldeles uppenbart att det inte går att som finansministern skryta med detta som en åtgärd som sätts in mot kapitalisterna samtidigt som man säger att sparandet stimuleras.

Är det så att socialdemokraterna i själva verket inte tycker om privat sparande? Detta är det intryck man absolut får av 90-talsgruppen, där Anna-Greta Leijon var verksam. Men Sverige är ju snart det enda landet i världen som på detta sätt försöker strypa det enskilda sparandet. Märker socialdemokraterna inte tendensen till privatisering runt om i västvärlden? Drar inte Anna-Greta Leijon några slutsatser av det hon själv sade om Östeuropa? Där har man kommit till insikt om att det är marknadsekonomi som krävs. Och kärnan i marknadsekonomi är enskilt ägande och privat sparande i syfte att bygga upp det enskilda ägandet.

I detta sammanhang måste jag ställa en fråga till Anna-Greta Leijon. Anne Wibble trodde att hon skulle få fria tyglar för att tillsammans med oss moderater genomföra sänkningar av skatter på t.ex. sparande. Hur är det med detta? Vi hörde finansministern säga att omläggningen ligger fast alldeles oavsett parlamentariska förändringar och majoritetsförhållanden här i kammaren. Är Anna-Greta Leijon och socialdemokraterna beredda att bevilja folkpartiet avsteg från en uppgörelse som såvitt jag förstår utgör ett betydelsefullt led i 90-talsprogrammets strävanden att stärka det kollektiva sparandet?

Jag vill också ställa en fråga om kommunalskatteutvecklingen. Det enda vi här har fått höra är en hänvisning till en utredning. Men detta är en skattebomb som tickar. Skillnaden mot tidigare uppgörelser på Haga och "den underbara natten", är att man i det fallet hade byggt in en inflationseffekt i den statliga inkomstskatteskalen som föll ut i ett ökat skattetryck. Detta gäller inte nu, men man uppnår samma verkan på kommunalskattesidan. Jag kan förstå att Anna-Greta Leijon ser detta som ett välkommet led i socialiseringen. Men svara då, Anna-Greta Leijon, på frågan: Hur gick det till när socialdemokraterna fick med folkpartiet och Anne Wibble på detta?

ANNE WIBBLE (fp) replik:

Fru talman! Det är förargligt att jag inte har replikrätt på Lars Tobisson. Men vi får väl göra upp den här saken mer privat någon annan gång.

Det uppskruvade tonläget hos finansutskottets ordförande bekräftar min misstanke om att socialdemokratin inte klarar av att förändra den heliga ko som det nuvarande socialförsäkringssystemet utgör. Vad Anna-Greta Leijon hade att säga i sak tyder på att den lösning som regeringen förespråkar går ut på mera pengar genom höjda skatter. Detta är nämligen innebörden i vår uppgörelse med centerpartiet.

Anna-Greta Leijon tycktes också mena att allting beror på att vi i dag har lägre arbetslöshet än i början av 80-talet. Detta stämmer inte med fakta, Anna-Greta Leijon. Det finns ganska många beskrivningar som visar att detta kan vara en orsak, det är jag också införstådd med. Men det förklarar ingalunda allt i fråga om det ökade sjuktalet.

Det har under senare tid förts en ganska intensiv diskussion om fusket inom sjukförsäkringssystemet. Om det bara rör sig om misstankar om fusk eller om det är fråga om faktiskt fusk kan inte jag bedöma. Jag är osäker på om någon som inte själv har fuskat kan göra den bedömningen. Men bara misstanken om att fusk förekommer inom systemet är enligt min uppfattning tillräckligt allvarligt för att något måste göras åt det. Annars förstörs tilltron till ett av de mera väsentliga trygghetssystemen inom den svenska välfärdspolitiken.

Jag blir litet upprörd när jag av Anna-Greta Leijons svar att döma ändå tvingas dra slutsatsen att socialdemokraterna inte klarar av att göra denna, som jag bedömer det, helt nödvändiga förändring inom den, ekonomiska politiken.

Icke desto mindre, fru talman, vill jag ta tillfället i akt att önska finansutskottets ordförande och övriga ledamöter i utskottet en god jul och ett gott nytt år.

ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Fru talman! Jo, Anne Wibble, det är faktiskt precis så som väldigt många som har studerat denna fråga vet, nämligen att arbetslöshetsnivån är en av de viktiga faktorer som påverkar sjukalet. Men det är inte alls den enda, och det har jag inte heller påstått. Arbetslivsfonden kommer att kunna spela en mycket stor roll i detta sammanhang, men vi måste även vidta andra åtgärder.

En av de väsentligaste orsakerna till den bristfälliga situationen på den svenska arbetsmarknaden med så många människor som tvingas till förtids-pensionering och långtidssjukskrivning är att det svenska arbetslivet är dåligt utformat. Det är inte anpassat efter kvinnorna. Kvinnor slits ut av belastningsskador i betydligt större utsträckning än män bl.a. på grund av detta förhållande. En av de väsentligaste förändringarna under senare år är att vi har fått fler och fler monotona arbeten, som kräver ensidiga rörelser, där de anställda inte har någon möjlighet att påverka en utveckling av sin arbetssituation. Det om något medverkar till ökade belastningsskador. Det finns mycket att göra på det här området.

Jag vet inte om Anne Wibble har läst den så omdiskuterade 90-tals rapporten. I den har vi faktiskt en del förslag. Vi talar också om en minskning av sjukdagarna, men vi har med aktiva åtgärder av olika slag. Om inte Anne Wibble redan har rapporten, skulle jag kunna tänka mig att överlämna ett exemplar i julklapp.

Jag hinner tyvärr inte gå in på alla de frågor som Lars Tobisson har tagit upp. Jag tycker att den tidigare debatten i dag klart har visat vilka våndor den svenska ekonomin och de enskilda människorna skulle råka in i om man gick med på moderaternas ofinansierade skattereform. Det skulle innebära stora problem för den offentliga verksamheten och därmed för enskilda människors möjlighet att leva ett drägligt liv. Det är stor risk för att den dessutom skulle påverka den underliggande inflationen.

Lars-Ove Hagberg talade tidigare om avtalsrörelser och löneökningar. Det som är meningsfullt är reallöneökningar. Det som inte är meningsfullt är det system som vi nu har, som inte leder till att arbetare får mera pengar

i plånboken utan till en inflationskarusell. Den typen av löneökningar är ingen betjänt av. Det är detta jag tog upp.

Jag ber att få önska fru talmannen god jul.

Förste vice talmannen anmälde att Lars Tobisson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

HANS DAU (m):

Fru talman! De förändringar i skattesystemet som vi har diskuterat här i dag och som vi senare skall fatta beslut om skulle, om socialdemokraternas och folkpartiets förslag går igenom, slå mycket hårt mot grupper med inga eller mycket låga inkomster. En av de grupper som jag skall ta upp utgörs av de studerande.

Den höjning av de indirekta skatterna som skatteuppgörelsen mellan de båda partierna leder till urholkar studiestödets reella värde och leder dessutom till en väsentligt ökad skuldsättning för de studerande. Bostadskostnaderna, en för de studerande mycket tung post i budgeten, ökar med ca 10 % mer än vad som eljest skulle bli fallet.

Skattesänkningen kan studiemedelstagarna däremot inte tillgodogöra sig i någon större utsträckning under studietiden. De skall ändå vara med och betala kostnaderna.

Den föreslagna kompensationen som finns med i propositionen är enligt min mening helt otillräcklig. Den kommer inte att leda till att man blir kompenserad för sina utgifter.

Följden av det här kommer förmodligen att bli färre sökande till högre studier, kraftigt ökade lånekostnader, längre återbetalningstid och växande skuld och försämrad ekonomi under studietiden. Den kanske svåraste effekten, som vi minst av allt önskar, är en ökad social och könsmässig snedrekrytering. Detta problem är redan nu stort, och det växer.

Såväl centrala studiestödsnämnden som konsumentverket är i sina remissyttranden mycket kritiska till skatteutredningens förslag.

Vi moderater yrkar därför i enlighet med vad vi säger i vår motion om inkomstskatten för 1990, som har diskuterats här tidigare, avslag på regeringens förslag om skattehöjningar. I konsekvens härmed yrkar vi också avslag på förslaget till kompensation till de studerande för vissa skatteeffekter.

Om socialdemokraterna nu med folkpartiets stöd ändå genomdriver de föreslagna skattehöjningarna, måste kraftfulla åtgärder vidtas för att inte hela studiemedelssystemet skall haverera.

Det är enligt min uppfattning orimligt att de studerande skall tvingas låna ytterligare pengar för att ha det tvivelaktiga nöjet att vara med och betala stora marginalsattesänkningar för höginkomsttagare och andra.

Om det blir en höjning, vill vi i stället för den här kompensationen utveckla studiemedelssystemet i enlighet med vad vi sade redan i studiemedelsutredningen. Det har funnits med under ett år i det nya studiemedelssystemet. Det har visat sig att de saker som vi pekade på då är just de brister som de studerande nu börjar uppleva.

Vi fick dock inte tillfälle att ta upp dessa frågor i motionen med anledning av denna proposition, eftersom det inte ansågs höra till. Kammarkansliet

tyckte inte om det. Därför kommer vi att återkomma i januari med våra förslag om en utveckling av studiemedelssystemet.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de två moderata reservationerna i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 7.

RUNE BACKLUND (c):

Fru talman! Som föregående talare Hans Dau redan har redovisat, handlar detta betänkande om kompensationen till de studerande för skatteomläggningen.

När vi fick propositionen var beloppet satt som ett tilläggsbelopp på 600 kr. I den motion som vi från centrens sida lämnade med anledning av propositionen, noterade vi att vi bedömde att det skulle bli en större inflationseffekt av omläggningen än vad regeringen hade räknat med. Vi föreslog 700 kr. Sedermera har det visat sig att inflationseffekten blir ännu större. I betänkandet har utskottet nu enats om att det behövs ett tilläggsbelopp på 800 kr. Vi har ingen anledning att gå emot detta, utan vi anser att det är rimligt att de studerande blir fullt kompenserade för effekterna av skatteomläggningen.

Däremot har vi en annan uppfattning om hur kompensationen skall fördelas mellan bidragsdelen och lånedelen. Vi anser principiellt från centrens sida att man skall gå över till en studielönmodell, där subventionsgraden är större än vad den är i dag. I konsekvens med vårt tidigare resonemang anser vi därför att när man gör en sådan här förändring bör kompensationen huvudsakligen läggas på bidragsdelen. I reservation nr 2 föreslår vi att man skall göra en procentuell omfördelning mellan bidrags- och lånedelen så att dessa 800 kr i sin helhet läggs på bidragsdelen. Därigenom har vi kompenserat de studerande, så att de inte behöver öka sina studieskulder på grund av skatteomläggningen.

Fru talman! Härmed yrkar jag bifall till reservation nr 2.

MARGÓ INGVARSSON (vpk):

Fru talman! Nästa år kommer höginkomsttagarna att få rejäla skattesänkningar. Jag har räknat ut att för min egen del kommer reformen att innebära att jag får ungefär 1 300 kr. mindre i skatt per månad fr.o.m. nästa år. Det är inte så dåligt. Det är precis lika mycket som de studerande kompenseras med för prishöjningar under ett helt år. Största delen av den här kompensationen, 960 kr., får studenterna låna ihop. Bidraget är 400 kr.

Detta är givetvis inte rimligt. Studenterna får inte del av några skattesänkningar. Deras kompensation borde därför helt och hållet utgå som ett bidrag.

De pensionärer som har låga pensioner får höjt pensionstillskott och ett höjt kommunalt bostadstillägg. Det är givetvis mycket bra. Detta är två gamla vpk-krav.

En effekt av skatteomläggningen har det dock varit helt tyst om i dag, nämligen att pensionerna inte längre kommer att vara värdesäkrade.

Det är alltså en del av finansieringen av skattereformen. Det är klart att det är helt oacceptabelt. Båda dessa områden, den bristfälliga kompensationen till studenterna och försämringen av pensionerna, är så allvarliga att de hade förtjänat en egen debatt. Men tiden är begränsad i dag, och vi får återkomma till detta.

Fru talman! Jag får i dag nöja mig med att yrka bifall till reservation 3 i socialförsäkringsutskottets betänkande 7 och till reservation 1 i betänkande 8.

RAGHNILD POHANKA (mp):

Fru talman! Jag skall först tala om SfU7. Jag yrkar bifall till reservation 3 i första hand och i andra hand till reservation 2, då innehållet är nästan likalydande.

En kompensation för skatteomläggningen i majoritetens förslag innebär den tvivelaktiga fördelen att studenterna, som portföljbärare i yrkeslivet, i sina portföljer också bär en skuldsedel med betydligt högre återbetalnings-skyldigt lån än utan denna skatteomläggning, som för alla med låg eller ingen inkomst innebär en sänkning av den reella köpkraften. Fler och fler akademiker kommer att uppnå pensionsåldern med delvis obetalda studielån, som då avskrivs. Detta är allvarligt.

Man lyckas hålla kvar människor i skuldfällan under hela deras verk-samma tid. Lever de kanske över sina tillgångar medan de studerar? Nej, studielön måste vara ett mål. Och låt "kompensationen" för skatteomlägg-ningen bli en verklig kompensation! Lägg den helt på studenternas bidrags-del! Denna tusenlapp ger dem ändå inte rejäl kompensation för förhöjda lev-nadsomkostnader. Miljöpartiet har också yrkat att vi den 1 juli skall göra en översyn och se om detta har varit en tillräcklig kompensation.

Man hindrar också på andra sätt studenternas försök att mildra sin skuld-sättning. Då de arbetar på sommaren minskas i första hand bidragsdelen. Om de vill minska sin skuldsättning måste de alltså komma upp i rejält höga inkomster. Risken för mindre tillströmning till högre studier och en sned för-delning – könsmässigt och klassmässigt – när vi behöver fler högutbildade, blir en allvarlig följd av detta. Vi vet att fördelningen redan är sned i dag, och det kommer att öka ytterligare.

Kompensation för skatteomläggningen är i utskottet i detta fall detsamma som att få högre lån att betala igen. Kompensation är lika med högre skulder. Det är ett hån mot studenterna.

Jag skall övergå till SfU8.

Basbeloppet, som är grunden för pensionen, skall fastställas utan att man räknar med den särskilda prisutvecklingen som följer av hur man finansierar skatteomläggningen, dvs. fastighetsskatt, moms, sänkning av räntebidrag m.m. Socialdemokraterna driver här tillsammans med folkpartiet sin nya höginkomsttagar-, marknadsekonomi- och EG-anpassade skattepolitik, som drabbar låginkomsttagare, ungdomar med skulder och pensionärer. Vi tillstyrker höjningen av pensionstillskottet till 50 % av basbeloppet och till 100 % av basbeloppet för förtidspensionärer. Att även KBT höjs till 1 700 kr. för ensamstående och 1 850 kr. för makar tycker vi också är bra. Vi tycker kanske att det inte helt kompenserar, men det är en bra inriktning.

Miljöpartiet anser det mycket allvarligt och ser det som ett hot mot pensio-närernas trygghet att man underminerar grunden för folkpensioneringen. Värdesäkrare grundpensioner och KBT är de viktigaste grundstenarna för att pensionärer med låg pension över huvud taget skall klara sig. Vi avstyrker alltså dessa förslag och tillstyrker bifall till de reservationer där miljöpartiet är med.

LENA ÖHRSVIK (s):

Fru talman! Eftersom den skattereform vi har diskuterat i dag delvis skall finansieras genom en ökad indirekt beskattning föreslår regeringen att studerande med studiemedel skall kompenseras för den höjda prisnivån genom att ett tilläggsbelopp knyts till basbeloppet. De studerande kan ju inte i samma utsträckning som andra grupper få del av inkomstskattesänkningen.

Den kompensationsnivå som regeringen föreslår beräknades efter en prishöjning på 2 %. Under ärendets behandling i socialförsäkringsutskottet kom svaret från SPK på regeringens beställning av en beräkning av effekterna. Den visade att priserna som en direkt effekt av skatteomläggningen stiger med 2,93 %. Utskottet föreslår därför en något högre kompensation till de studerande.

Studiemedelsbeloppen blir därför i januari 1990 följande: ett bidrag på 1 696 kr. per månad och lån på 4 062 kr. per månad. Det blir totalt 5 758 kr. Det ligger väl i linje med den disponibla inkomsten för ganska många grupper.

Fribeloppen justeras också automatiskt i och med detta tilläggsbelopp, och man kan under 1990 tjäna 39 000 kr. utan att det påverkar studiemedlen över huvud taget.

Det förvånar mig att moderaterna i sin reservation påstår att det studiemedelssystem som infördes den 1 januari 1989 inte ger de studerande ekonomiska möjligheter att klara sina studier. Enigheten vid beslutet var faktiskt mycket stor både beträffande nivån, studiebidragshöjningen, återbetalningssystemets konstruktion med inkomstrelaterad återbetalning och målen för systemet.

Centern, vpk och miljöpartiet föreslår – i flera reservationer, för man är inte riktigt överens – att compensationen skall utgå enbart som bidrag. Det är naturligt med tanke på dessa partiers inriktning mot studielön. I utskottet säger vi att bidraget för det första nyligen har höjts kraftigt – det har sexdubblats. För det andra är det principiellt tveklöst att göra en sådan förändring, eftersom kostnadsökningar i vanliga fall kompenseras genom förändringar i basbeloppet. Justeringar av bidrags- och lånedelen sker då inte.

Jag yrkar bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 7 och avslag på samtliga reservationer.

HANS DAU (m) replik:

Fru talman! Mycket kort: Jag vill bara påminna Lena Öhrsvik och säga att hon inte skall vara så förvånad. Vi har i tidigare motioner under allmänna motionstiden talat om vad vi tycker skall förändras. Den uppfattningen har förstärkts under året av upplevelser hos de studerande.

RUNE BACKLUND (c) replik:

Fru talman! Oavsett vilka principer Lena Öhrsvik hänvisar till kan hon inte tala sig bort från det förhållandet att effekten av förslagen i betänkandet blir en ökad lånebörda för de studerande.

LENA ÖHRSVIK (s) replik:

Fru talman! Varje basbeloppsuppräknning innebär en ökad lånebörda, så länge man inte justerar andelen lån eller bidrag. Den uppräknningen sker i vanliga fall vid varje årsskifte. Det har inte kommit några förslag om ändringar. Jag tycker inte att man skall ändra de principerna.

MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Det betänkande vi nu debatterar avser regeringens proposition 1989/90:52 om höjt pensionstillskott och förbättringar i de kommunala bostadstilläggen m.m.

Fru talman! Jag kommer att hålla mitt anförande, eftersom jag anser att det är mycket väsentligt att få in dessa synpunkter i protokollet.

Vad står då m.m. för? Jo, för ännu en ny manipulering av basbeloppet.

De förslag som läggs fram skall vara klart och ordentligt redovisade till innebörd och konsekvenser.

Det skall vara möjligt för riksdagen – liksom för den intresserade allmänheten – att bedöma det sakliga innehållet.

Det skall anges vilka effekter den föreslagna försämringen av värdesäkringeringen får. Uraktlåtenheten att för riksdagen redovisa konsekvenserna är så mycket mer upprörande som regeringen har till sitt förfogande dataregister från vilka det går att inhämta information härvidlag.

Ja, detta är tio år gamla synpunkter i en socialdemokratisk motion, i vilken man kunde utläsa att 35 författningar enligt justitiedepartementets register och 130 i statsrådsberedningens är knutna till basbelopp. Enligt de uppgifter som jag har fått fram i dag är förhållandena ungefär desamma nu. De nämnda siffrorna är med all säkerhet en minimisiffra när vi går in i 90-talet.

Men basbeloppet spelar också stor roll för en rad avtal utanför lagstiftningens område. Försäkringssektorn är genomgående knuten till basbeloppet och en rad förmåner enligt kollektivavtal likaså, för att inte nämna den allt vanligare bindningen i civilrättsliga avtal till basbeloppet.

Fru talman! Jag brukar i kammardebatten undvika moraliserande uttalanden. Men nog måste man säga att de som är ansvariga för propositionen och utskottsbehandlingen gjort allt för att undvika att upplysa allmänheten om vad det beslut vi nu diskuterar verkligen innebär. Detta är inte överord.

Det är många människor som kommer att göra rättsförluster. Fru talman! I ett rättssamhälle är det en plikt för de styrande att just undvika handlingar som ger rättsförluster och som medborgarna inte kan förutse. Ett minimikrav är att allmänheten skall upplysas om effekterna av de föreslagna åtgärderna.

Jag tänker således inte tala om regeringsmaktens förfall, som man gjorde i den socialdemokratiska motionen 1980, även om det skulle vara oerhört mer befogat i dag än för tio år sedan. Redovisningen och beredningen av ärendet har genomgått en sådan försämring de senaste tio åren att jag faktiskt råder ledamöterna i kammaren att studera beslutsunderlaget för tio år sedan och dagens. Fakta säger allt. Den här frågan behöver inte diskuteras.

Nåväl, finansutskottet blev 1983 (FiU 1983/84:18) ense om att manipulering av basbeloppet skapade stora, mycket stora, problem på områden som inte borde träffas. Nils Carlshamre m.fl. moderater krävde att riksdagen

skulle som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet att redovisa ett årsbasbelopp beräknat utifrån konsumentprisernas förändring och utan avbrott för genom politiska beslut åsamkade nivå-sänkningar. Detta instämde alla i finansutskottet i.

Så här löd skrivningen:

Enligt utskottets mening bör klara normer skapas för hur det officiellt fastställda basbeloppet skall tolkas och tillämpas. Praktiska skäl kan tala för att basbeloppet är enhetligt och inte varierar mellan olika rättsområden.

Dessa synpunkter gavs regeringen till känna.

Regeringen gjorde ingenting åt frågan. I proposition 1987/88:121 om extra höjning av basbeloppet säger socialministern:

Genom den av mig föreslagna höjningen av basbeloppet har sambandet mellan konsumentprisindex och basbelopp inom ramen för lagen om allmän försäkring återställt. Därigenom bortfaller, enligt min mening, skälen att överväga ett s.k. okorrigerat basbelopp. Riksdagens skrivelse kan därmed lämnas utan övrig åtgärd.

Och nu ett år senare är det tid för att ånya manipulera med basbeloppet. Det hade varit på sin plats att i proposition 52 kommentera de synpunkter som ett enigt finansutskott framförde redan den 3 december 1983 och inte endast kommentera utan också handla. Nej, hanteringen av ärendet som det ligger i dag är beklämmande.

Ja, fru talman, turerna har varit många kring basbeloppet det senaste decenniet. Därför är det faktiskt nödvändigt med en sammanfattning:

1. Propositioner och riksdagsbeslut skall vara väl beredda. Det skall finnas en god redovisning av beslutet effekter på olika områden. Så skedde faktiskt 1988. Så har inte skett i dag. Kvalitetssänkningen är alarmerande.

2. Det är av stort intresse att försöka få fram en serie av okorrigerade basbelopp. Detta var finansutskottet enigt om den 3 december 1983. Regeringen har däremot inte visat något som helst intresse att tillmötesgå riksdagens krav. Mellan 1983 och 1988 hände ingenting.

3. 1988 avskrev regeringen riksdagens skrivelse.

4. 1989 kommer en proposition med den "förföriska" rubriken "Om höjt pensionstillskott och förbättringar i de kommunala bostadstilläggen m.m."

M.m. står för att basbeloppet fr.o.m. 1991 skall fastställas med bortseende från den särskilda prisutveckling som följer av vissa åtgärder som kan vidtas för att finansiera skatteomläggningen. Förlåt, det står faktiskt skattesänkning, men det är fråga om en skatteomläggning.

Däremot, fru talman, råder det tystnad om de för tio år sedan med emfas av socialdemokraterna kritiserade effekterna på 35 författningar enligt justitiedepartementets register och de 130 enligt statsrådsberedningens samt den omfattande inverkan på bestämmelser i kollektivavtal, försäkringsavtal och civilrättsliga avtal om detta.

Som framgår av våra reservationer skapar vårt rena skatteförslag med sänkt skattetryck inte alla de komplikationer som måste åtgärdas i enlighet med förslagen i proposition 52 och i SfU8.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2 i SfU:s betänkande 8. I övrigt

får jag återkomma till basbeloppen och okorrigerade basbelopp under motionsstiden.

KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! "Införandet av ett nytt basbelopp, vars materiella värde är ett annat och sämre än det nu gällande, kommer att skapa en rättsosäkerhet om innebörden av avtal och överenskommelser. Många människors förmåner och trygghet står på spel."

Orden är ett citat ur en kommittémotion lämnad den 6 november 1980 med Sven Aspling som första namn och Doris Håvik som tredje namn.

Nu har Doris Håvik ändrat uppfattning. Hon är inte ensam, hela det socialdemokratiska partiet stödjer nu förslaget partiet tidigare starkt kritiserade. Vad är det som har hänt, kan man med fog fråga sig, som gör det rumsrent att nu manipulera med basbeloppet? Genom att kompensera kostnadsökningarna till pensionärerna genom en höjning av pensionstillskotten inser man att många grupper kommer att ställas utanför.

Varför skall undantagandepensionärerna inte kompenseras för de kostnadsökningar skattereformen innebär? Varför skall inte alla andra som är beroende av en basbeloppshöjning kompenseras denna gång? I början av denna vecka påstod Aina Westin i en debatt att socialdemokraterna slår vakt om dem som har det sämst ställt. Att det bara är tomma ord visar dagens förslag. De bryr sig inte om de pensionärer som i dag i vissa fall har endast 1 400 kr. att leva på varje månad.

Om man läser betänkandet SfU8, ser man att det inte finns något som tyder på centerns inställning till de svagaste pensionärgrupperna. Centerns övriga motionsyrkanden fick inte möjlighet att prövas denna omgång, utan utskottet behagade bordlägga dessa till nästa år. Centerns förslag med krav på en grundpension kommer jämfört med dagens beslut på ett helt annat sätt att kompensera de sämst ställda pensionärerna om det genomförs. Centern ville föra fram grundpensionsförslaget i samband med att beslut fattas om kompensation i form av pensionstillskott. Centern anser att det finns andra sätt att lösa pensionärernas framtida situation än att man i dag beslutar om att man skall manipulera basbeloppet för 1991. Det görs i ett läge när vi inte vet speciellt mycket om vad skattereformen kommer att innebära i kostnadsökningar. Regeringen hade inte klart för sig vad det egentligen skulle innebära när detta förslag lades fram. Utskottet fick uppgifter som korrigerade regeringens förslag. Med den hets som föregått detta förslag kommer man med säkerhet att finna att flera andra kostnader kommer att dyka upp.

Basbeloppsförändringar har under de senaste åren använts för att kompensera pensionärerna för devalveringseffekter. Nu används basbeloppet för att inte kompensera pensionärerna – i sanning ett tänjbart instrument för att klara finansieringen av en fördelningspolitiskt sned reform.

Jag har en fråga att ställa till Doris Håvik som representant för utskottsmajoriteten: Hur skall undantagandepensionären som får vara med om att betala skattereformen med ökade kostnader i hushållsbudgeten klara sig i fortsättningen? Är det socialhjälp som skall bidra till försörjningen, eller hur skall det annars ske?

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 1 i socialförsäkringsutskottets betänkande 8.

Prot. 1989/90:47
15 december 1989

DORIS HÅVIK (s):

Fru talman! Jag lovar både fru talmannen och kammaren att detta anförande som jag nu håller skall bli det enda. Jag skall inte bidra till någon längre replikväxling. Jag tycker ändå att det förtjänar att nämnas att den här särskilda propositionen har kommit till för att kompensera de pensionärer som inte får någon skattesänkning genom skattereformen. Man har således ingen skatt när man enbart har grundpension, pensionstillskott och kommunalt bostadstillägg.

*Inkomstskatten för
år 1990, m.m.*

Av proposition 1989/90:52 framgår att man gjorde den bedömningen att prisökningarna skulle vara ungefär 2 % beroende på de punktskatter som införs för att finansiera skatteomläggningen. Regeringen gjorde samtidigt en beställning hos statens pris- och konkurrensverk och bad verket fingraska siffrorna. Under utskottsbehandlingen fick vi fram uppgifterna. Det visade sig att effekten på konsumentprisindexet var 2.93 % i stället för de 2 % som det i propositionen talades om. Utskottet beslöt då att vi skulle föreslå kompensation till pensionärerna enligt den uppgift som vi hade fått från pris- och konkurrensverket. Eftersom man hade lagt tyngdpunkten när det gäller utvecklingen av kostnaderna på bostäderna, bedömde vi att det var lämpligt att ytterligare höja det kommunala bostadstillägget. I propositionen föreslogs nämligen att pensionstillskottet skulle höjas ungefär 2 %. Man skulle också höja det förortidspensionen från 96 till 100 %. Det blev alltså 50 resp. 100 beroende på om man har dubbelt pensionstillskott eller ej. Det kommunala bostadstillägget skulle höjas för ensamstående pensionärer från 1 500 till 1 600 kr. i månaden och för makar till 1 650 kr. i månaden. Vi beslutade då i utskottet att man skulle lägga på ytterligare 100 kr., vilket innebär att det blev 1 700 kr. i månaden för ensamstående och 1 850 kr. i månaden för makar.

Om basbeloppet skulle jag kunna föra en lång debatt, men jag skall inte göra det nu. Debatten om syftet med det ändrade basbeloppet ser jag fram emot att på nyåret när motionstiden har gått ut kunna föra med Margit Gennser och Karin Israelsson.

Jag fick en direkt fråga: Hur skall vi nu göra med undantagandepensionärerna, de sämst ställda pensionärerna? Efter en beställning från utskottet finns nu en rapport som pensionsberedningen har överlämnat till regeringen. Med mycket bred majoritet beslutade utskottet på förslag av Margó Ingvardsson att vi inte skulle behandla frågan nu som ett hastverk och föra in en ändring redan den 1 januari 1990 utan att vi skall ta del av rapporten, analysera den för att få fram vad detta egentligen handlar om. Det är faktiskt så, Karin Israelsson, att undantagandepensionärerna har lättare att få del av det kommunala bostadstillägget än av pensionstillskottet. Studera detta litet grand!

I övrigt är det kanske litet underligt om man skall få tillgodoräkna sig kostnaderna för de punktskatter som skall finansiera skatteomläggningen, som höjer basbeloppet. Vi har grupper bland pensionärer som får både sänkt skatt och höjd pension. Jag kan gärna medge att jag inte tycker om det, för

det bäddar för missförstånd. Människor är rädda för att det är fråga om ett slags manipulering som man försökte från den borgerliga sidan: man skulle få pensionärer att spara utan någon som helst kompensation för att vi skulle kunna minska budgetunderskottet. Det var en helt annan situation. År efter år urgröps basbeloppet.

Nu gäller detta för 1991. Vi får tillfälle att återkomma till frågan och se på de effekter som detta eventuellt har fått. Jag är övertygad om att vi för 1991 har kompenserat pensionärerna genom denna uppräknings till 2,93 %.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter, vilket innebär avslag på alla de till betänkanterna fogade reservationerna.

MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja påpeka att vi inte behöver ändra på basbeloppet, för vi har en vettig skattereform. Därför behöver vi inte kompensera vissa pensionärer. Jag ser fram emot att återkomma till denna debatt.

Jag ber att få önska god jul till både fru talmannen, Doris Håvik och hela utskottet.

KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Fru talman! Jag ser också, Doris Håvik, fram mot den debatten. Det är synd att vi inte får möjlighet att diskutera dessa frågor nu, för det är väldigt viktiga frågor. Faktiskt är det betydligt enklare att ge människor kostnadsökningar än att ge dem kompensation. Undantagandepensionärerna behöver kompensation i det här fallet.

AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Förslagen i bostadsutskottets betänkande 8 har sin grund i att underskottsavdragets värde minskar för egnahemmen i samband med skattereformen. Av neutralitetsskäl föreslås därför att räntebidragen i motsvarande mån justeras för hyres- och bostadsrättshus.

Vi har från centerns sida ingen principiell invändning mot neutralitetstänkandet som sådant. Dock varnar vi för att se detta strikt matematiskt. Hänsyn måste tas till det faktum att genomsnittsinkomsten är betydligt lägre i hyresgästkollektivet än för boende i de två andra boendeformerna. Även om vi delar synen på neutralitet mellan boendeformerna, kritiserar vi regeringens förslag för att slå orättvist och för att nästan alltid sakna konsekvensanalyser över hur förslagen slår för de enskilda boende. Så länge denna brist finns och så länge rättvisetänkandet förbises kommer vi att avstyrka sådana regeringsförslag och kräva att nya och bättre genomtänkta förslag tas fram.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservation 4 och under mom. 1, 3 och 4 bifall till bostadsutskottets hemställan i betänkande 8.

KNUT BILLING (m):

Fru talman! Vi moderater har under många år föreslagit att räntebidragen skall avvecklas gradvis i takt med att man sänker skattetrycket. Vi tycker att det är dags att minska räntebidragen. Det framförde vi redan i januari. Vi

har därför lagt fram förslag att de skall avvecklas för bostäder byggda före 1975. De har haft räntebidrag i 15 år eller mer. De räntebidrag som finns kvar är ganska små. Dessutom gäller de för ett mycket stort antal hus, varför effekten för de enskilda hushållen blir mycket liten. Ser man på effekten i kombination med våra skattesänkingsförslag och jämför dem med regeringens och folkpartiets förslag, finner man att den enskilde kommer att få det bättre med vårt förslag.

Mot denna bakgrund, fru talman, yrkar jag bifall till de moderata reservationerna.

JAN STRÖMDAHL (vpk):

Fru talman! Jag förstår av stämningen här i huset att det inte är någon idé att jag håller det halvtimmestal som jag från början hade planerat. I stället koncentrerar jag mig på det absolut väsentligaste:

Nu är det jul igen,
och nu är det jul igen,
och skatten för oss den ska sänkas.
Men det var inte sant,
men det var inte sant,
för skatten ramlar ut i hyra.
Fy skam, fy skam,
för skatten ramlar ut i hyra!

Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 5, 7 och 8 i bostadsutskottets betänkande 8.

EVA GOËS (mp):

Fru talman! Jag tackar för godheten att jag får gå upp i stället för Kjell Dahlström. Jag skall inte sjunga utan vill bara säga att jag yrkar bifall till den reservation i bostadsutskottets betänkande 8 som miljöpartiet de gröna står bakom.

MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Bostadsutskottets betänkande 1989/90:BoU8 är en direkt följd av den skatteuppgörelse som har träffats i riksdagen. Av neutralitets-skäl begränsas räntebidragen vid ny- och ombyggnad av hyres- och bostadsrättshus. I propositionen föreslås en höjning av den garanterade räntan från den 1 januari 1990. Besparingarna torde belöpa sig till ca 600 milj. kr. för år 1990.

Moderaterna vill spara ytterligare 400 miljoner. Centern yrkar avslag och vill ha en annan fördelningsprofil. Detsamma gäller miljöpartiet. Vpk står för de flesta reservationerna. Utskottsmajoriteten tillstyrker förslaget i fråga.

Fru talman! Julefriden lägger sig snart över nejden, och vi har hört tomtesång från den här talarstolen. Nu hoppas jag att mina meddebattörer, även från oppositionen, skall få besök av tomten. Jag hoppas också att tomten kommer att vara snäll mot oss alla – oberoende av om vi bor i slott, koja, hus, bostadsrättslägenhet eller vad det nu kan vara.

De finns också anledning att rikta ett tack till personalen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet. Eftersom jag har uttryckt mig föredömligt kort hoppas jag att mina kolleger också skall göra det.

ERLING BAGER (fp):

Fru talman! För en gångs skull nöjer jag mig med att instämma i Magnus Perssons bifallsyrkande. Jag konstaterar att propositionen tar fasta på det faktum att neutralitet skall upprätthållas mellan olika boendeformer. Jag tycker att den proposition som betänkandet i fråga baserar sig på har den profilen. Folkpartiet tillhör utskottsmajoriteten i detta fall.

Jag nöjer mig, som sagt, med detta. Jag skall inte fortsätta debatten. Jag förutsätter att vi kommer att få en fortsatt debatt under våren om hur bostadssubventionerna kan minskas.

Avslutningsvis önskar jag fru talmannen en god jul.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Fru talman! Jag skall i mitt inlägg beröra en fråga i skatteutskottets betänkande 10 som kanske har fått litet mindre uppmärksamhet. Det gäller småbussar och lätta lastbilar med skåpbyggnation. Gränsen för att slippa betala accis och där momsens avdragsgill går i dag vid en totalvikt av 3 000 kg. Denna föreslås bli höjd till 3 500 kg. Har då 500 kg så stor betydelse?

Ja, jag vill påstå att det har stor betydelse. Just i denna totalviktsklass finns alla de bilar – av olika fabrikat – som används av en stor mängd småföretagare. Över en natt kommer priset för en sådan transportbil att stiga från drygt 100 000 kr. till nästan 150 000 kr.

Anledningen till förslaget om en höjd totalviktsgräns är de s.k. vanbilarna som har ökat mycket i antal under senare år.

Dessa bilar är oftast av amerikansk typ. De har lyxutrustning och har blivit populära som personbilar. Men oftast är de registrerade på företag som inte använder dem som nyttofordon.

Att man från regeringens sida klämmer åt dessa vanbilar är helt i sin ordning. De har blivit något av en leksak för stora pojkar. De skall räknas som privata personbilar och inte som nyttofordon som något företag äger. Därför tycker många att förslaget är helt riktigt.

Men varför måste alla de småföretagare drabbas som använder helt andra typer av fordon men som återfinns just i denna totalviktsklass? Det gäller bilar som t.ex. bagare, rörläggare, elektriker och företag som servar lantbruket har. Det går inte att använda dessa fordon till söndagsutflykten med familjen. Inga skinnfåtöljer är inmonterade. Ingen vill väl åka i ett tomt plåtskåp med vägg mellan förarplatsen och övrigt utrymme. Dessutom saknas fönster på skåpsidorna. För övrigt får det inte finnas passagerare i sådana utrymmen enligt vägtrafikungörelsen.

För att bättre illustrera skillnaderna mellan dessa biltyper skall jag nu med hjälp av kammarens tekniska utrustning visa ett par bilder. Om det hade funnits en overhead-apparat hade jag kunnat visa ett ännu bättre åskådningsmaterial. Men kammaren är inte utrustad med en så fantastisk modernitet som en overhead-apparat.

Bild nr 1 visar en skåpbil som används av företagare. Jag har valt detaljbilder för att visa att det inte är fråga om en personbil. Det är ingen bil som man gör utfärder med. Det är fråga om ett typiskt lastfordon.

Bild nr 2 visar hur utrymmet ser ut. Det är en helt täckt framstam intill förarutrymmet. Det går alltså inte att använda detta fordon som personbil utan det skall klassas som de amerikanska lyxbilarna!

Bild nr 3 visar utrymmet i en sådan här bil som används av bagare, rörläggare osv. Vem vill egentligen sitta i ett sådant utrymme? Som jag redan har sagt är det faktiskt olagligt att ha personer i detta utrymme.

Jag har med detta velat visa på det orimliga i det förslag som utskottsmajoriteten stödjer.

Jag hoppas att de få närvarande här i kammaren och de – naturligtvis är de fler – som sitter och tittar på sin intern-TV härmed får en bättre inblick i hur dessa fordon ser ut. Jag är inte säker på att kammarens ledamöter exakt vet hur de ser ut.

I motion 1989/90:Sk27 yrkar jag att ikraftträdandet i detta sammanhang sker den 1 juli 1990 i stället för den 1 januari 1990 som regeringen föreslår i propositionen och som också utskottsmajoriteten föreslår.

Utredningen om indirekta skatter föreslår i sitt betänkande om en reformerad mervärdeskatt att den nya viktgränsen införs den 1 januari 1991, alltså ett år senare. Det är den tidpunkt som branschen har inriktat sig på i sin planering, bl.a. när det gäller bindande beställningar från fabrik.

Ett uppskjutande av ikraftträdandet skulle innebära rimliga möjligheter att leverera de fordon som redan försålts under nuvarande premisser. Leveranstiden är cirka fyra månader. Inneliggande order går inte att dra tillbaka. Det gäller ju till största delen importerade fordon.

Det här är naturligtvis inte någon stor fråga. Men den är stor för berörda näringsidkare och de yrkeskategorier som jag här har åberopat.

Socialdemokraterna är ju av tradition inte särskilt välvilligt inställda till småföretagarna och deras problem. Mera förvånande är dock att folkpartisterna, som brukar vara de första att begära ordet vid olika småföretagarsammankomster och vittna om sitt stora engagemang för småföretagen, sannerligen inte har visat prov på detta när det gäller detta betänkande.

I utskottet blev det uppenbarligen 10–7 vid voteringen. Folkpartiet stälpte alltså det utskottsinitiativ som togs efter uppvaktningen bl.a. från bageriidkarna. Nu har folkpartiet i alla fall ytterligare en chans att ändra uppfattning och göra en röstning som ger rättvisa åt de småföretagargrupper som jag inte i min fantasi kan tro att man har varit ute efter.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till motion Sk27. Vi moderater kommer att stödja reservationen 10 i voteringen.

STINA ELIASSON (c):

Fru talman! I underlaget till skatteutskottets betänkande nr 10 finns också min motion nr 28, där jag tar upp några av de områden där regeringens och folkpartiets skatteförslag hårt och orättvist drabbar mitt hemland Jämtlands län. Jag har i motionen pekat på förslagen om momsbeläggning på bensin, försämrade möjligheter att göra avdrag för resor mellan bostad och arbete och förslaget om höjd moms på hotell- och serveringstjänster.

Fru talman! Riksdagens fastställda mål för regionalpolitiken går ut på att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och ge människor tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor i landet.

Detta regionalpolitiska mål tycks regeringen och folkpartiet ha struntat i eller glömt, då konsekvenserna av deras förslag allvarligt försämrar möjligheten att behålla en levande landsbygd och utveckla ett dynamiskt näringsliv i Jämtlands län.

I Jämtlands län är möjligheten till pendling en förutsättning för att folk skall kunna fortsätta att bo ute i små byar och i de mindre samhällena i länet – också om arbetet finns t.ex. i Östersund eller i något annat större samhälle. Inte sällan dagspendlar människor i Jämtlands län upp till 20 mil.

Vi är beroende av bilen, kollektivtrafik till ett rimligt pris i vårt läns glesbygder finns det inga förutsättningar för. Vi är beroende av bilen också när det gäller att nå serviceinrättningar av olika slag. Med denna verklighet som bakgrund är det inte underligt om människor rasar över regeringens och folkpartiets förslag att momsbelägga bensinen och att försämrare villkoren för avdrag för arbetsresor. Ingenting nämns om kompensation för de särskilda och annorlunda villkor vi lever i! Jag hade väntat mig åtminstone någon rad om t.ex. differentierat bensinpris – men inte en antydning! Förslaget är mycket landsbygdsfientligt.

Så går jag över till förslaget om att höja skatten på hotell- och serveringstjänster. Över huvud taget är skattereformernas samlade effekter på turismen oacceptabla och får alltså oönskade regionalpolitiska effekter.

Priset för rekreation, hotell-, restaurang- och resetjänster ökar med mer än 10 % i förhållande till annan konsumtion och i förhållande till rekreation i utlandet. Såväl svenska som utländska turister får ekonomiska motiv att resa till andra länder än Sverige. Folk kommer att välja Alperna före de jämtländska fjällen.

Statens eget expertorgan, Sveriges turistråd, har gjort en omfattande och inträngande analys, baserad på de mål som riksdagen uppställt för svensk turism. Konsekvenserna av höjd moms på hotell- och serveringstjänster som Sveriges turistråd visar i sin analys, liksom vår egna analys i Jämtlands län, tydliggör att turistnäringen åker på ett rejält och orättvist bakslag.

Jämför följande: Västeuropas vanligaste hotellmoms är 7 %, och den vanligaste restaurangmomsen är 10 %. I Norge, Finland och Österrike belastas vinterturister inte med någon hotellmoms alls. Momsnivån i Spanien, Grekland och Italien ligger på 6–9 %.

Det är en sådan konkurrensverklighet turistnäringen i Jämtlands län skall stå ut med. Det är horribelt!

Herr talman! Regeringens och folkpartiets föreslagna bensinskattehöjningar, försämrade villkor för reseavdrag och den höjda momsens på hotell- och serveringstjänster är ett dråpslag mot Jämtlands län, där vi tydligen skall straffas för det handikapp som långa avstånd utgör och där en av våra viktigaste näringsgrenar, turismen, äventyras.

Herr talman! Kraven i min motion tillgodoses i centerreservationerna nr 8 och 16 till skatteutskottets betänkande nr 10, och jag yrkar därför bifall till dessa reservationer.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Prot. 1989/90:47
15 december 1989

*Inkomstskatten för
år 1990, m.m.*

INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Den momshöjning som socialdemokraterna och folkpartiet har föreslagit och som drabbar hotell och restauranger gör att svensk turistnäring belastas med världens högsta konsumtionsskatt. Dessutom skall momsens höjas på resor och liftar år 1991, och det ökar kostnaderna ytterligare.

Den här skatten är speciellt skadlig för sådana län som Jämtlands län och Gotlands län, där turismen tillhör basnäringar. I Jämtland är det lika många sysselsatta inom turism som inom jord- och skogsbruk.

Det är visserligen inte så många folkpartister här i kammaren, men någon borde kunna svara på den fråga som jag skulle vilja ställa: Vill folkpartiet verkligen medverka till att så drastiskt försämra förutsättningarna för småföretagarna i turistbranschen?

Det har genom åren getts en hel del regionalpolitiskt stöd till turismen. Det verkar därför egendomligt att samma regering föreslår pålagor som gör det svårt för många turistföretag att klara de ekonomiska påfrestningar som följer av dessa ökade kostnader. Bo Toresson har i en tidningsintervju uttalat, att om det blir problem kommer dessa att åtgärdas med ytterligare regionalpolitiska medel.

Sverige som turistland kommer att känna av följderna av momshöjningen, och det verkar inte som om de som står bakom detta beslut har tagit reda på vad det innebär för vårt land. Vi skall konkurrera med länder som har en betydligt lägre moms. Europas vanligaste hotellmoms är 7 % och restaurangmomsen ca 10 %. I Sverige skulle denna moms med detta förslag bli 23,46 %.

Inte nog med att vi får en snedvriden konkurrenssituation – det allvarliga är att konsekvensen för staten blir en förlust i stället för en skatteintäkt.

Det har gjorts olika expertanalyser, och den samstämmiga bedömningen är att Sveriges redan negativa resevalutabalans kommer att försämrats med 6–8 miljarder när hela momshöjningen är genomförd. Momshöjningen föranleder en prishöjning på 10 % eller mer, och det styr semestersvensken till utlandet och minskar utlänningars resande hit.

Det är självklart att statens skatteintäkter minskar, eftersom mer än hälften av turistkronan går till statens kassakista. Det säger sig självt att höjningen av turistmomsen är en dålig affär för staten. Det är helt enkelt en klar förlustaffär.

Det är rent otroligt att de som står bakom förslaget inte har gjort någon som helst analys av konsekvenserna. Under den tid som har gått efter utredningens presentation av denna skattehöjning har argumenten för en höjning varit verkligen ihålliga och aningslösa, från både folkpartiet och socialdemokraterna.

En del har sagt att vi får följa utvecklingen. Detta uttryck är till intet förpliktigande. Vilken regering är inte skyldig att följa utvecklingen? Det är för sent att sätta in åtgärder när vissa företag inte orkar med de nya kostnaderna utan tvingas att avveckla verksamheten.

Vinterturismen är en känslig bransch; säsongen är kort, och snötillgången

kan variera och orsaka ekonomiskt bortfall. Det är många små familjeföretag inom branschen som redan i dag har små marginaler som kommer att slås ut först. *Det gör att turistutbudet blir mindre varierat. Det blir de stora fjällhotellen som blir kvar.*

Andra som har försvarat förslaget säger att marknaden anpassar sig. Det har jag hört alldeles för många gånger. Även här innebär det att det är småföretagen, som inte har några möjligheter att anpassa sig, som blir lidande. Men turisten kommer säkert att anpassa sig till andra resmål som är billigare.

Jag läste häromdagen i någon tidning att Sveriges turistråd nog bör göra ett tillägg till sin slogan "Sverige är fantastiskt". I stället borde det heta "Sverige är fantastiskt dyrt". Men det är ju inte tillåtet att tala om detta. Både från socialdemokratiskt håll och från folkpartiet har det sagts att man inte skall tala så mycket om fördyringar, för då blir folk uppmärksammade på dessa. Tydligen vill man lägga locket på, och därför talar man alltid om sårintressen. Här hoppas man tydligen på att klara det hela genom falsk marknadsföring. Detta är faktiskt ett uppseendeväckande uttalande av politiker, som säger sig vilja ha människors förtroende.

Under detta år har riksdagen lagt fast en del mål för svensk turistpolitik, vilka bl.a. innebär att turistpolitiken skall medverka till att förbättra bytesbalansen, öka sysselsättningen och stödja regional utveckling. Socialdemokrater och folkpartister är nu på god väg att spolia hela denna målsättning.

Turistföretagen har redan prissatt vinterveckorna och har i stort sett fulltecknat alla bäddar under den säsong som har påbörjats. Detta gäller till stor del även sommarsäsongen. Det är fullständigt felaktigt att nu ändra förutsättningarna. I den mån vårt avslagsyrkande på momshöjningen i reservation 8 kommer att falla, vill vi ändå försöka att mildra de närmast förestående negativa effekterna.

Vi moderater föreslår därför att beslutet om höjd moms på hotell och restaurang inte skall träda i kraft förrän den 1 september. Vilka möjligheter har annars de små familjeföretagen i Jämtland-Härjedalen att klara dessa kostnadsökningar? De kan knappast höja priserna på redan sålda bokningar. Vilka reserver har de två familjeägda hotellen i Tofta på Gotland, som redan är fullbokade inför sommarsäsongen, att ta till för att täcka de ökade kostnader som man tidigare inte kunde förutse?

Det yrkande som ligger på ledamöternas bänkar har följande lydelse:

2. beträffande *mervärdesskatten på hotell- och restauranttjänster*

– om reservation 8 av Bo Lundgren m.fl. avslås – att riksdagen beslutar att äldre bestämmelser skall gälla till den 1 september 1990,

37. beträffande *lagförslagen såvitt avser mervärdesskatten på hotell- och restauranttjänster*

att riksdagen i fråga om det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1968:430) om mervärdesskatt gör den ändringen i ikraftträdandebestämmelserna att orden "såvitt avser 14 § den 1 september 1990", sätts in mellan uttrycket "den 1 mars 1990," och uttrycket "samt i övrigt".

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till det framlagda förslaget.

Överläggningen var härmed avslutad.

Skatteutskottets betänkande SkU10

Mom. 1 a (inriktningen av skattereformen, m.m.)

I en första förberedande votering för bestämmande av kontraproposition i huvudvoteringen avgavs 18 röster för reservation 5 av Lars Bäckström i motsvarande del och 18 för reservation 6 av Gösta Lyngå i motsvarande del. 285 ledamöter avstod från att rösta.

Då ja- och nej-rösternas antal var lika företogs lottning.

Sedan talmannen lagt ned en ja-sedel och en nej-sedel i rösturnan drog Kent Lundgren (mp) nej-sedeln. Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionen till kontraproposition i den andra förberedande voteringen antagit reservation 6 av Gösta Lyngå i motsvarande del.

I den andra förberedande voteringen biträdde reservation 2 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd med 38 röster mot 18 för reservation 6 av Gösta Lyngå i motsvarande del. 264 ledamöter avstod från att rösta.

I voteringen om kontraproposition i huvudvoteringen biträdde reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del med 61 röster mot 55 för reservation 2 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd. 205 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 188 röster mot 60 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del. 73 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 1 b (förbättrad kommunal skatteutjämning, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Görel Thurdin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 1 c (mervärdeskatt på energi, m.m.)

TALMANNEN:

Propositioner ställs först beträffande det i reservationerna 1, 4, 5 och 6 upptagna yrkandet om avslag på regeringens förslag såvitt gäller mervärdeskatten på energi. Om detta yrkande avslås upptas därefter frågan om mervärdeskatt på inhemska biobränslen. Slutligen ställs propositioner i ett sammanhang i fråga om mom. 1 c i övrigt.

Avslag på regeringens förslag såvitt gäller mervärdeskatten på energi

Reservationerna 1 av Bo Lundgren m.fl., 4 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd, 5 av Lars Bäckström och 6 av Gösta Lyngå i motsvarande delar avlogs med acklamation.

Mervärdeskatt på inhemska biobränslen

Utskottets hemställan bifölls med 194 röster mot 72 för reservation 7 av Görel Thurdin m.fl. i motsvarande del. 53 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 1 c i övrigt

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del, *dels* reservation 4 av Görel Thurdin och Rolf

Kenneryd i motsvarande del, *dels* reservation 5 av Lars Bäckström i motsvarande del, *dels* reservation 6 av Gösta Lyngå i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (mervärdeskatten på hotell- och restaurangtjänster)

TALMANNEN:

Propositioner ställs först beträffande det i reservation 8 upptagna yrkandet om avslag på regeringens förslag. Om detta yrkande avslås ställs därefter propositioner beträffande ändring av mervärdeskatten på hotell- och restaurangtjänster.

Avslag på regeringens förslag

Reservation 8 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del avlogs med 184 röster mot 132 för bifall till reservationsyrkandet. 1 ledamot avstod från att rösta.

Ändring av mervärdeskatten på hotell- och restaurangtjänster

Utskottets hemställan bifölls med 186 röster mot 131 för det av Ingrid Hemmingsson under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (bilaccisen m.m.)

TALMANNEN:

Propositioner ställs först beträffande det i reservation 9 upptagna yrkandet om avslag på regeringens förslag i denna del. Om detta yrkande avslås ställs därefter proposition beträffande ändrade bestämmelser om bilaccis m.m. Slutligen avgörs den i reservation 10 upptagna frågan om nytt förslag från regeringen såvitt avser bilaccisen.

Avslag på regeringens förslag

Reservation 9 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del avlogs med 199 röster mot 80 för bifall till reservationsyrkandet. 42 ledamöter avstod från att rösta.

Ändrade bestämmelser om bilaccis m.m.

Utskottets hemställan bifölls med 192 röster mot 93 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Sk27 av Wiggo Komstedt. 35 ledamöter avstod från att rösta.

Begäran om nytt förslag

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (skatteskalen, grundavdraget och skattereduktion)

Först biträdades reservation 12 av Lars Bäckström i motsvarande del – som ställdes mot reservation 13 av Gösta Lyngå i motsvarande del – med acklamation.

Härefter biträdades reservation 11 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd

med 36 röster mot 18 för reservation 12 av Lars Bäckström i motsvarande del. 265 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 244 röster mot 37 för reservation 11 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd. 38 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (bilresor i tjänsten)

Först biträdades reservation 14 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del med 62 röster mot 38 för reservation 15 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd i motsvarande del. 220 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – genom uppresning.

Mom. 8 (resor mellan bostad och arbetsplats)

Först biträdades reservation 16 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd med 41 röster mot 19 för reservation 17 av Gösta Lyngå. 259 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 246 röster mot 40 för reservation 16 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd. 33 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (bilförmån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 18 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del, *dels* reservation 19 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd i motsvarande del, *dels* reservation 20 av Gösta Lyngå – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (förmånliga förvärv av värdepapper)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (beräkning av realisationsvinst på aktier)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (övergångsbestämmelser beträffande reavinstreglerna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (pensionsförsäkringsavdraget)

Utskottets hemställan bifölls med 257 röster mot 61 för reservation 24 av Bo Lundgren m.fl.

Mom. 14 (skärpt beskattning av pensionsförsäkringar eller pensionsfonder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 25 av Lars Bäckström, *dels* reservation 26 av Gösta Lyngå – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (villabeskattningen för år 1990)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (villabeskattningens framtida utformning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 28 av Bo Lundgren m.fl., *dels* reservation 29 av Lars Bäckström – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (hyreshus)

Fastighetsskatten

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 30 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del, *dels* reservation 31 av Lars Bäckström i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Den framtida beskattningsmetoden

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (energisparande installationer)

Utskottets hemställan bifölls med 244 röster mot 75 för reservation 33 av Görel Thurdin m.fl.

Mom. 20 (prisnivån på jordbruksfastigheter, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 34 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (förmögenhetsskatteskalen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 35 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del, *dels* reservation 36 av Lars Bäckström i motsvarande del, *dels* reservation 37 av Gösta Lyngå i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (sambeskattning av förmögenhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 38 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (arbetande kapital i företag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 39 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (begränsningsregeln)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 40 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 26 (symmetrisk beskattning av sparande, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 41 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (fackföreningsavgifter m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 42 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 29 (barnpension)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 43 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 30 (pensionärer)

Först biträdde reservation 45 av Görel Thurdin m.fl. – som ställdes mot reservation 44 av Bo Lundgren m.fl. – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 189 röster mot 73 för reservation 45 av Görel Thurdin m.fl. 56 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 31 (tidpunkten för genomförande av en ändrad företagsbeskattning, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 46 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 32 (investeringsfonderna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 47 av Görel Thurdin m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 33 (kontraktssavskrivning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 48 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 34 (kommunal företagsbeskattning, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 18 för reservation 49 av Gösta Lyngå. 18 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 35 (tillfälligt obligatoriskt sparande)

Utskottets hemställan bifölls med 186 röster mot 135 för reservation 50 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del.

Maria Leissner (fp) anmälde att hon avsett att rösta nej med markerats ha röstat ja.

Karin Söder (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 36 (fortsatt giltighet av lagen mot skatteflykt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 51 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU20

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Finansutskottets betänkande FiU10

Först biträdades reservation 2 av Anne Wibble och Lars De Geer – som ställdes mot *dels* reservation 3 av Gunnar Björk och Ivar Franzén, *dels* reservation 4 av Lars-Ove Hagberg, *dels* reservation 5 av Carl Frick – med acklamation.

Härefter biträdades reservation 1 av Lars Tobisson m.fl. med 60 röster mot 39 för reservation 2 av Anne Wibble och Lars De Geer. 214 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 145 röster mot 58 för reservation 1 av Lars Tobisson m.fl. 111 ledamöter avstod från att rösta.

Socialförsäkringsutskottets betänkande SFU7

Mom. 1 (kompensationsnivån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Gullan Lindblad m.fl. i motsvarande del, *dels* reservation 2 av Karin Israelsson och Rune Backlund, *dels* reservation 3 av Margó Ingvardsson och Ragnhild Pohanka – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (översyn av kostnadsökningen den 1 juli 1990)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialförsäkringsutskottets betänkande SFU8

Mom. 1 (basbeloppet m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 184 röster mot 130 för reservation 1 av Gullan Lindblad m.fl.

Mom. 2–4 (pensionstillskott, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Bostadsutskottets betänkande BoU8

Mom. 1 (räntebidragen vid ny- och ombyggnad vid förändringar inom skattesystemet)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 2 av Jan Strömdahl – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 1 av Knut Billing m.fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 2 (förändringar inom räntebidragssystemet avseende hyres- och bostadsrättsshus)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 3 av Knut Billing m.fl., *dels* reservation 4 av Agne Hansson och Birger Andersson, *dels* reservation 5 av Jan Strömdahl, *dels* reservation 6 av Kjell Dahlström – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (räntestödet vid förbättring av bostadshus)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Jan Strömdahl – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (utvidgning av räntestödet för förbättring av bostadshus)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Jan Strömdahl – bifölls med acklamation.

5 § Beslut om samlad votering

Beträffande de på föredragningslistan återstående ärendena, skatteutskottets betänkande SkU16 samt näringsutskottets betänkanden NU15 och NU18, beslöt kammaren på förslag av talmannen medge att de fick företas till avgörande i ett sammanhang sedan debatten i samtliga dessa ärenden avslutats.

6 § Vissa internationella skattefrågor

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1989/90:SkU16 Vissa internationella skattefrågor (prop. 1989/90:47).

HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Som alla här närvarande vet har allt vad som har sagts här fr.o.m. kl. 9 i dag inte haft någon som helst betydelse för de röstningar som har fullgjorts och de beslut som alltså har fattats. Och eftersom vad jag här säger inte kommer att påverka de beslut som kommer att fattas, nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationen till skatteutskottets betänkande nr 16.

KARL HAGSTRÖM (s):

Herr talman! I viss mån instämmer jag med Hugo Hegeland. Men jag vill yrka bifall till utskottets hemställan i betänkande nr 16, i samband med proposition 47, och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

7 § Kapitalkravet i banker och andra kreditinstitut

Kapitalkravet i banker och andra kreditinstitut

Föredrogs
näringsutskottets betänkande
1989/90:NU15 Kapitalkravet i banker och andra kreditinstitut (prop. 1989/90:43).

Civilt flygplansprojekt vid Saab-Scania AB

NIC GRÖNVALL (m):
Herr talman! Med hänsyn till att Hugo Hegeland och hans kollega har sparat så mycket tid tänker jag använda tiden till att lämna en litet tydligare förklaring till bankväsendets utveckling och betydelsen av den europeisering som sker.

Med det vill jag yrka bifall till de reservationer som moderaterna står bakom.

GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Jag yrkar för folkpartiets del bifall till reservationerna 2, 4, 5 och 8.

HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! Att det tydligen inte har så stor betydelse vad vi säger innebär inte att de frågor som vi diskuterar i det här betänkandet är mindre viktiga för en lång rad människor.

Inte desto mindre begränsar jag mig i nuvarande situation till att yrka bifall till samtliga reservationer som centern står bakom.

BIRGITTA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till näringsutskottets hemställan i dess betänkande nr 15.

LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Kapitalkravet i banker och kreditinstitut är inte precis någon specialitet för miljöpartiet. Jag vill därför inskränka mig till att yrka bifall till reservationerna 1, 3, 5 och 6.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

8 § Civilt flygplansprojekt vid Saab-Scania AB

Föredrogs
näringsutskottets betänkande
1989/90:NU18 Civilt flygplansprojekt vid Saab-Scania AB (prop. 1989/90:51).

PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Vi moderater har kunnat acceptera det här villkorslånet till

Saab-Scania med anledning av att den typen av lån endast kan lämnas av statlig myndighet eller industrifonden. Utskottet har valt att inte nu behandla vårt förslag om att försöka skapa möjlighet även för privata investerare till motsvarande villkorslån.

Med det sagda vill jag yrka bifall till de moderata reservationerna.

HADAR CARS (fp):

Herr talman! Ärendet handlar om att vi i riksdagen skall bevilja ett slags villkorslån på 1,2 miljarder till Saab-Scania. Vi i folkpartiet tillstyrker. Där emot tycker vi inte att staten skall bedriva företagsamhet där det bättre låter sig göras i andra former.

Jag yrkar bifall till den reservation som är avgiven av folkpartiet i utskottet.

ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 4 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

ROLF L NILSON (vpk):

Herr talman! Vpk yrkar avslag på villkorslånet. Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 3, 5 och 7.

LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Jag anser det vara min plikt att i första hand deklarerar miljöpartiets ståndpunkt i den här frågan – med hänsyn till mina väljare och till kamratskapet. Att förkorta debatten är därför något som får anstå till ett senare tillfälle.

Jag vill ta upp regeringens förslag ur tre synpunkter:

1. Miljöaspekten
2. Den affärsmässiga aspekten
3. Frågan om alternativ produktion

När regeringen föreslår att staten skall lämna ett anslag på 1 200 milj. kr. till ett privat företag, måste vi miljöpartister fråga oss: Finns det några miljö-mässiga aspekter på detta anslag från skattebetalarna till Saab? Och det finns det. Det flygplan som här skall konstrueras och säljas med statens medverkan kommer i mycket stor utsträckning att konkurrera med tågtrafik både i Sverige och i utlandet. Det betyder att man satsar på ett ineffektivt transportmedel som förbrukar nära tio gånger mer energi per passagerarkilometer än tåget, och den energi som förslösas ger upphov till stora utsläpp av koldioxid och kväveoxider. Detta är ett tillräckligt skäl för oss att säga, så skall skattebetalarnas pengar inte användas. Pengar kan bara användas en gång. Vi har pekat på att om staten vill satsa 1 200 milj. kr. på utveckling av transportmedel, så bör man satsa på miljövänlig teknik. Nu är det ju så att det inom Saab-Scania finns en stor kompetens på fordonsområdet. Vi ser gärna att staten satsar 1 200 milj. kr. på att utveckla motorvagnståg, spårvagnar, trådbussar etc. genom Saab-Scanias försorg.

Beträffande den affärsmässiga aspekten vill vi framhålla att anslaget, som ibland även här i kammaren felaktigt har kallats villkorslån, inte har med lån

Prot. 1989/90:47
15 december 1989

*Civilt flygplanspro-
jekt vid Saab-Scania
AB*

att göra, det är en gåva från skattebetalarna till Saab på vissa villkor. Villkoren för gåvan är att staten skall få royalty på försålda flygplan. Eftersom vi av miljöskäl inte vill att flyget skall expandera och eftersom vi hoppas att världens länder skall inse detta, finns det risk att Saab 2000 inte blir den succé som regeringen hoppas på. Utöver detta lovar Saab-Scania sysselsättning på vissa platser. Vi vet alla hur osäker Saab-Scantias framtid just nu ter sig. Erfarenheten från bilfabriken i Malmö har redan visat att Saab inte kan leva upp till tidigare utfästelser. Och om jag vore karlskronabo, så skulle jag inte känna någon stor tillförsikt till att Saab-Scania kommer att sysselsätta 500 personer i en nybyggd fabrik för personbilmotorer samtidigt som man skall öka sysselsättningen i Södertälje.

När det gäller alternativ produktion så gläder vi oss åt varje förslag att öka den civila produktionen i företag som bygger krigsmateriel, men i detta fall måste vi tyvärr säga nej. Men som jag redan sagt kan vi se ett verkligt positivt alternativ, nämligen en satsning på eldrivna fordon på räls. Det skulle som jag redan pekat på kunna vara ett intressant alternativ för Saab-Scania och skulle ge säkrare sysselsättning än Saab 2000.

Herr talman! Jag yrkar avslag på propositionen och bifall till reservationerna 1, 3, 5 och 7.

I detta anförande instämde Roy Ottoson och Ragnhild Ponanka (båda mp).

BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan i betänkandet 18 och avslag på samtliga reservationer.

Samtidigt kanske jag kan passa på att önska talmännen, ledamöter och anställda i huset god jul och gott nytt år – eftersom jag är den siste talaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 9 §.)

9 § Beslut

Företogs till avgörande skatteutskottets betänkande 1989/90:SkU16 samt näringsutskottets betänkanden 1989/90:NU15 och NU18.

Skatteutskottets betänkande SkU16

Mom. 1 (beskattningen av utländskt bolag och utländsk juridisk person)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med akklamation.

Mom. 2–5

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU15

Mom. 1 (reducerat kapitalkrav för placeringar med säkerhet i jordbruksfastighet)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 55 för hemställan i reservation 1 av Lars Norberg m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 174 röster mot 107 för den i reservation 2 av Hadar Cars m.fl. anförda motiveringen. 31 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (vissa övergångsbestämmelser)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 3 av Lars Norberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 4 av Hadar Cars m.fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 4 (anpassning till internationell utveckling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Hadar Cars m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (strukturförändringar på kreditmarknaden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Lars Norberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (överavskrivningar på leasingobjekt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Lars Norberg – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (kapitalkrav för fordringar mot försäkringsbolag)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med det tillägg till motiveringen som föreslagits i reservation 8 av Hadar Cars m.fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU18

Mom. 1 (avtal med Saab-Scania AB)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 34 för reservation 1 av Rolf L Nilson och Lars Norberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (statens rätt till royalt)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 57 för hemställan i reservation 2 av Per Westerberg m.fl.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 3 av Rolf L Nilson och Lars Norberg anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 3 (vissa regionala aspekter)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 38 för hemställan i reservation 4 av Per-Ola Eriksson och Roland Larsson.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 5 av Rolf L Nilson och Lars Norberg anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 4 (statens engagemang i näringslivet)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 6 av Hadar Cars m.fl. – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 256 röster mot 35 för den i reservation 7 av Rolf L Nilson och Lars Norberg anförda motiveringen. 15 ledamöter avstod från att rösta.

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1989/90:60 Minimialder för tillträde till arbete

1989/90:62 Insatser för aktiv rehabilitering och arbetslivsfondens verksamhet, m.m.

11 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställts

den 14 december

1989/90:102 av *Bengt Hurtig* (vpk) till miljö- och energiministern om åtgärder mot miljöfarliga utsläpp vid råjärnsframställning:

I samband med råjärnsframställning med kol och koks som reduktionsmedel sker i dag omfattande utsläpp av olika miljöstörande stoft och gaser.

Tusentals ton svaveldioxid från våra koksverk och masugnar bidrar till föroreningen. Också avsevärda mängder kväveoxider och en rad aromatiska kolväten släpps ut från processerna vid koksverk och järnframställning. De samlade koldioxidutsläppen från råjärnsframställningen, som bidrar till växthuseffekten, torde kunna räknas i flera miljoner ton per år. Dessa koldioxidutsläpp torde motsvara utsläpp från hundratusentals motorfordon.

Dessa förhållanden är i längden ohållbara.

Samtidigt utgör järn- och stålindustrin fortfarande en hörnpelare för svensk industri. Krafttag måste sättas in för att åstadkomma att råjärnsframställningen ur miljösynpunkt sker med bästa möjliga och uthålliga teknik. I annat fall kan järn- och stålindustrin i vårt land råka i stora svårigheter när internationella uppgifter om koldioxidutsläppen skall uppfyllas. Problemen med utsläpp av svaveldioxid och koldioxid kommer inte att lösas om koksen ersätts av kolpulver.

Om reduktion av järnmalm sker med t.ex. förgasad olja finns sannolikt möjligheter att övergå till processer som halverar koldioxidutsläppen och kraftigt reducerar andra utsläpp. Samtidigt öppnar sig nya möjligheter till energiproduktion i samband med de industriella processerna.

Jag vill fråga miljö- och energiministern:

Vilka initiativ tänker regeringen ta för att i vårt land åstadkomma en miljöriktig råjärnsframställning?

12 § Meddelande om justering av kammarens protokoll, m.m.

TALMANNEN:

Protokollen från kammarens sammanträden den 8, 11, 12, 13, 14 och 15 december kommer att justeras den 10 januari.

Till kammarens ledamöter har utdelats statistik rörande riksdagsarbetet och information om allmänna motionstiden i januari 1990.

13 § Avslutningsord

TALMANNEN:

Ärade kammarledamöter! När vi nu strax skall avsluta höstens riksdagsarbete innebär det inte bara avslutningen av årets sista arbetsdag här i kammaren utan också avslutningen på ett helt decennium. När vi återupptar arbetet i januari har vi påbörjat ett nytt årtionde. Det känns som en stor utmaning.

Jag är medveten om att riksdagsarbetet ställer stora och många gånger motstridiga krav på ledamöterna. Riksdagsledamöter förväntas ofta vara överallt och helst på samma gång. Det är svårt och ibland rent av omöjligt, men det måste vara en gemensam strävan att göra riksdagens arbete mer intressant och givande, både för oss själva och för Sveriges folk, som har valt oss. Om riksdagen uppfattas som ett intressant och betydelsefullt centrum för samhällsdebatten blir både riksdagens och ledamöternas ställning starkare.

Vi har i höst prövat några nya former för arbetet här i kammaren. En del har slagit väl ut, medan annat kanske inte har varit helt lyckat. Vi får pröva oss fram och finna nya vägar. Jag är öppen och tacksam för era idéer och förslag.

På tröskeln till ett nytt årtionde känner vi förväntningar på utvecklingen i vårt eget land men också på utvecklingen för andra länder och folk. Det har varit en dramatisk höst i Europa. Många murar har raserats. Vi ser det som händer med stor glädje – medvetna om att ökad demokrati och öppenhet möjliggör samarbete och avspänning. Vi gläder oss över att folkets röst tillåts göra sig hörd och att för oss självklara demokratiska fri- och rättigheter gör sitt intåg där detta bara varit drömmar och förhoppningar.

Det är allas vår förhoppning att den glädjande utveckling mot frihet och demokrati som Europa genomgått under denna höst skall komma att fördjupas och förstärkas under 90-talet. Samma förhoppning har vi om demokratiseringssträvandena på andra håll i världen, t.ex. i Chile.

I detta perspektiv är det särskilt viktigt att betona vikten av att vi själva värdar och värnar demokratin i vårt eget land.

Demokrati kräver organisation – kanaler mellan väljare och beslutsfattare. Det demokratiska grovjobbet i vårt land sköts av hundratusentals människor, som är aktiva i de politiska partierna. Det är ett föga glamoröst arbete. Det nödvändiga vardagsslitet inom partierna möts sällan av ovationer. Men icke desto mindre – utan detta fungerar inte demokratin. I ljuset av vad som händer i Östeuropa finns det anledning att särskilt påminna om det.

Politisk demokrati kan bara leva så länge det finns engagerade och intresserade människor. Vi måste finna vägar för att intressera fler att delta i det politiska livet. Vi måste i ökad utsträckning engagera ungdomen. Utan ungdomen har det politiska livet ingen framtid. Det politiska arbetet måste därför hela tiden förnyas och bättre ta hänsyn till nya förhållanden, nya livsmönster och nya tänkesätt. Vi riksdagsledamöter har ett stort ansvar för att hålla demokratin levande. Detta blir, tror jag, en av våra stora uppgifter på 90-talet.

Vi stänger kammaren nu. Vi öppnar igen den 10 januari med en debatt då budgetpropositionen överlämnas till riksdagen.

Jag vet att det under juluppehållet pågår ett intensivt arbete inför allmänna motionstiden, men jag hoppas ändå att ni alla får tillfälle att njuta av en välförtjänt ledighet och att ni skall få fler stilla nätter än vad vi kunnat bjuda på här i riksdagen de senaste arbetstingda veckorna.

Jag tackar er alla för ett mycket gott arbete i höst. Jag vill särskilt tacka de tre vice talmännen och kammarsekreteraren, som varit ett stort stöd för mig. Jag vill från oss alla rikta ett varmt tack till riksdagens personal för ett gediget arbete, för all hjälp och all vänlighet. Vi önskar dem alla en god jul och ett gott nytt år.

Ärade kammarledamöter, kolleger! Jag önskar er nu alla en god och schön helg och ett gott nytt år.

Med dessa ord förklarar jag kammarens sammanträde avslutat.

(Applåder)

14 § Kammaren åtskildes kl. 19.42.

Prot. 1989/90:47
15 december 1989

In fidem

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Fredagen den 15 december

1 § Anmälan om kompletteringsval till socialutskottet och trafikutskottet	1
Val av en suppleant i socialutskottet	
Val av en suppleant i trafikutskottet	
2 § Justering av protokoll	1
3 § Hänvisning av ärende till utskott	1
4 § Inkomstskatten för år 1990, m.m.	1
Skatteutskottets betänkanden SkU10 och SkU20	
Finansutskottets betänkande FiU10	
Socialförsäkringsutskottets betänkanden SfU7 och SfU8	
Bostadsutskottets betänkande BoU8	
Debatt	
Bo Lundgren (m)	
Görel Thurdin (c)	
Lars Bäckström (vpk)	
Gösta Lyngå (mp)	
Lars Hedfors (s)	
Kjell Johansson (fp)	
Carl Bildt (m)	
Bengt Westerberg (fp)	
Olof Johansson (c)	
Lars Werner (vpk)	
Claes Roxbergh (mp)	
Finansminister Kjell-Olof Feldt	
Andre vice talmannen (om debattreglerna)	
Tredje vice talmannen (om sammanträdet fortsättning under kvällen)	
Lars Tobisson (m)	
Anne Wibble (fp)	
Gunnar Björk (c)	
Lars-Ove Hagberg (vpk)	
Carl Frick (mp)	
Tredje vice talmannen (om otillåtna meningsyttringar)	
Anna-Greta Leijon (s)	
Tredje vice talmannen (om återstoden av dagens sammanträde)	
Hans Dau (m)	
Rune Backlund (c)	
Margó Ingvardsson (vpk)	
Ragnhild Pohanka (mp)	
Lena Öhrsvik (s)	
Margit Gennser (m)	

Karin Israelsson (c)	
Doris Håvik (s)	
Agne Hansson (c)	
Knut Billing (m)	
Jan Strömdahl (vpk)	
Eva Goës (mp)	
Magnus Persson (s)	
Erling Bager (fp)	
Wiggo Komstedt (m)	
Stina Eliasson (c)	
Ingrid Hemmingsson (m)	
Beslut	135
Skatteutskottets betänkande SkU10	135
Talmannen	
Skatteutskottets betänkande SkU20	139
Finansutskottets betänkande FiU10.	140
Socialförsäkringsutskottets betänkande SFU7	140
Socialförsäkringsutskottets betänkande SFU8	140
Bostadsutskottets betänkande BoU8	140
5 § Beslut om samlad votering	141
6 § Vissa internationella skattefrågor	141
Skatteutskottets betänkande SkU16	
Debatt	
Hugo Hegeland (m)	
Karl Hagström (s)	
<i>Beslut fattades under 9 §</i>	
7 § Kapitalkravet i banker och andra kreditinstitut	142
Näringsutskottets betänkande NU15	
Debatt	
Nic Grönvall (m)	
Gudrun Norberg (fp)	
Håkan Hansson (c)	
Birgitta Johansson (s)	
Lars Norberg (mp)	
<i>Beslut fattades under 9 §</i>	
8 § Civilt flygplansprojekt vid Saab-Scania AB	142
Näringsutskottets betänkande NU18	
Debatt	
Per Westerberg (m)	
Hadar Cars (fp)	
Roland Larsson (c)	
Rolf L Nilson (vpk)	
Lars Norberg (mp)	
Bo Finnkvist (s)	
<i>Beslut fattades under 9 §</i>	
9 § Beslut	144
Skatteutskottets betänkande SkU16	144
Näringsutskottets betänkande NU15.	145

Prot. 1989/90:47	Näringsutskottets betänkande NU18.	145
<u>15 december 1989</u>	10 § Bordläggning	146
	11 § Meddelande om interpellation	
	1989/90:102 av Bengt Hurtig (vpk) om åtgärder mot miljöfarliga utsläpp vid råjärnsframställning.	146
	12 § Meddelande om justering av kammarens protokoll, m.m.	147
	Talmannen	
	13 § Avslutningsord	147
	Talmannen	